

INDOGERMANISCHE BIBLIOTHEK

HERAUSGEGEBEN VON

H. HIRT UND W. STREITBERG

ERSTE ABTEILUNG

SAMMLUNG INDOGERMANISCHER
LEHR- UND HANDBÜCHER

I. REIHE: GRAMMATIKEN

ZWÖLFTER BAND

LITAUISCHES LESEBUCH MIT
GRAMMATIK UND WÖRTERBUCH

VON

A. LESKIEN

HEIDELBERG 1919

CARL WINTER'S UNIVERSITÄTSBUCHHANDLUNG

LaLi.Gr
L 6295 Ky

LITAUISCHES LESEBUCH

MIT GRAMMATIK UND
WÖRTERBUCH

VON

August
A. LESKIEN

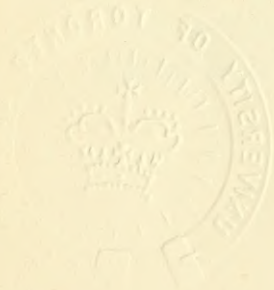
532383

14.1.52

HEIDELBERG 1919

CARL WINTER'S UNIVERSITÄTSBUCHHANDLUNG

Alle Rechte, besonders das Recht der Übersetzung in fremde Sprachen,
werden vorbehalten.

Vorwort.

Die Lesestücke sind nach Kurschats Betonungssystem akzentuiert außer dem ostlitauischen, S. 75. Die Texte stammen aus verschiedenen Gegenden und Zeiten, es kann daher die gleichmäßige Durchführung dieser Betonung Verstöße gegen mundartliche Besonderheiten mit sich bringen. Da aber diese Texte, soweit sie von mir akzentuiert sind, alle den südlichen hochlitauischen Mundarten entstammen, können die Abweichungen nur gering sein, und es kommt hier nicht darauf an. Daß das Betonungssystem Kurschats nicht vollkommen ist, und daß die Betonungsschemata in seiner Grammatik bisweilen seinem eigenen Sprachgebrauch widersprechen, ist allen bekannt, die sich mit dem Gegenstand beschäftigen; allein seine Darstellung ist bisher die einzige durchgeführte und man muß sich vorläufig daran halten. Eine gewisse Schwierigkeit macht die Betonung der ältern Sprache des Donalitius (dieser Dichter lebte von 1714—1780); er baut seine Hexameter nach dem Wortakzent, so daß der Hauptton der Wörter in die Arsis fällt. Nimmt man an, was sicher im allgemeinen richtig ist, daß Donalitius so auch in der täglichen Rede gesprochen hat, so erscheinen viele Abweichungen von der bei Kurschat angegebenen oder sonst bekannten Haupttonstelle. Ich habe den Hauptton der Wörter nach dem Verse bei Donalitius bestimmt, die Abweichungen in Noten angegeben.

Das ostlitauische Stück ist aufgenommen wegen der Bedeutung der Betonung dieser Mundart für die Beurteilung der litauischen Betonung überhaupt. Gern hätte ich auch Proben niederlitauischer (žemaitischer) Mundarten aufgenommen, allein die meisten Aufzeichnungen daraus sind sehr mangelhaft, und wo genaue vorliegen, wie die von Jaunius in Wolters Chrestomathie, bieten sie durch Einführung neu erfundener Schriftzeichen, durch die Anwen-

dung der üblichen Akzentzeichen in anderm Sinne dem Verständnis und dem Druck solche Schwierigkeiten, daß ich hier darauf verzichten mußte. Sie durch ein einfacheres Verfahren zu beseitigen, habe ich mir nicht getraut, da ich die Mundarten selbst nicht gehört habe.

Die Stücke aus Büchern des 16. und 17. Jhs. sind angefügt, um dem Anfänger Eigentümlichkeiten des ältern Litauisch vor Augen zu führen.

In der Schreibung bin ich Schleicher gefolgt, nicht Kurschat. Die Abweichungen der beiden Schreibweisen sind gering, K. braucht *ie*, Schl. *ē*, ich sehe aber keinen Grund, wenn man mit Kurschat *ũ* (= *uo*) schreibt, nicht auch *ē* zu gebrauchen; ebensowenig mochte ich das allgemein in der Sprachwissenschaft gebräuchliche *v* durch Kurschats *w* ersetzen und mit ihm den ganz unnötigen Gebrauch des langen *ſ* vor Konsonanten und zwischen Vokalen nach Weise der deutschen Fraktur einführen.

Die Grammatik ist beschreibend und verzichtet so gut wie ganz auf Vergleichung näher oder ferner verwandter Sprachen. Bei den Grammatikern, die bei jeder grammatischen Darstellung das Zurückgehen auf irgendeine Ursprache, womöglich auf die indogermanische Grundsprache, erwarten, wird das keinen Anklang finden. Allein wer eine Sprache lernen will, tut nach meiner Erfahrung gut, wenn er die vergleichende Grammatik beiseite läßt, bis er die Einzelsprache kann. Daß im Wörterbuch auch innerhalb des Litauischen keine etymologischen Hinweise gegeben sind, ist ein Mangel. Es ist unterblieben, um das Buch nicht zu umfangreich werden zu lassen.

Den Plan, ein litauisches Lesebuch herauszugeben, hatte ich mit W. Streitberg zusammen gefaßt. Streitberg war später durch äußere Umstände an der Mitarbeit verhindert, und ich habe die Arbeit allein gemacht. Daher der teilweise Widerspruch zwischen dem Titel und der Bogenorm.

Leipzig, Mai 1916.

A. Leskien.

Inhalt.

	Seite
Einleitung	XVII—XX

Texte.

I. Volkstümliches: Märchen, Gebräuche, Lieder	1—41
II. Aus Donalitus' Dichtungen	42—74
III. Aus A. Baranowski, Anykszczū szilelys	75—81
IV. Aus der Bibelübersetzung; Kirchenlieder	82—94
V. Verschiedenes aus der neueren Literatur	95—101
VI. Aus Büchern des 16. und 17. Jahrhunderts	102—121

Grammatik.

Lautlehre.

Lautbestand.

§ 1. Konsonanten	125
§ 2. Palatalität der Konsonanten	125
§ 3. Der Konsonant <i>z</i>	126
§ 4. Vokale	126
§ 5. Nasalvokale	126
§ 6. Aussprache von <i>e</i> , <i>ė</i> , <i>ĩ</i> , <i>ũ</i> , <i>y</i> , <i>ū</i> , <i>ė</i> , <i>ũ</i> , <i>ei</i> , <i>ai</i> , <i>o</i>	126
§ 7. Palatale (weiche), nichtpalatale (harte) Vokale	127

Betonungsweise nach dem System Kurschats.

§ 8. 1. Kurze Silben	127
§ 9. 2. Lange Silben	127
§ 10. Die Morenzahl der Silben	128

Verhältnis der litauischen Laute zu den indog.

§ 11. Konsonanten	128
§ 12. Vokale	130
§ 13. 1. Einfache Vokale	130
§ 14. 2. Diphthonge	131

Der Ablaut der Wurzelsilben.

§ 15. Die Ablautsreihen des Litauischen	132
§ 16. Bedeutung des Ablauts	134
§ 17. Die Bedeutung der Vokalstufen im Verbum	134

**Lautwandel durch Betonungsverhältnisse, durch
gegenseitige Beeinflussung von Lauten (Assimilation),
durch Stellung.**

I. Dehnung von Vokalen in der Hauptonstelle.

§ 18.	1. Dehnung von <i>ǣ</i> und <i>ě</i> vor Explosiven usw.	135
§ 19.	Ausnahme davon	136
§ 20.	2. <i>ǣ</i> , <i>ě</i> vor Liquida oder Nasal + Kons.	136
	a) bei steigendem Ton	136
	b) bei fallendem Ton	136
§ 21.	Betonung der <i>ǣ</i> , <i>ě</i> im Nom. sg. und -s statt <i>as</i>	136
	<i>ī</i> , <i>ū</i> , mundartliche Behandlung	137
	<i>ār</i> , <i>ēr</i> usw. nicht möglich	137

**II. Einfluß der Intonationen auf die Quantität
der Endsilben.**

§ 22.	Lange (ursprünglich lange) Endsilben bei fallender Intonation verkürzt	137
-------	---	-----

**III. Verkürzung langer Vokale in ursprüngl.
Langdiphthongen und vor Verbindungen von
Nasal mit Konsonant**

138

IV. Auslautgesetze.

§ 23.	A. Die ältere Phase	138
§ 24.	B. Die jüngere Phase	138

**V. Die Behandlung nasaler Silben mit Nasal
vor Konsonant.**

§ 25.	A. Innere Silben	139
	1. <i>m</i>	139
	2. <i>n</i> — vor Kons. Nasalvokal	139
§ 26.	Scheinbare Nasalvokale vor <i>t</i> , <i>k</i>	140
§ 27.	B. Endsilben	140
	1. Bei steigender Intonation	140
	2. Bei fallender Intonation; der Akkusativ sg.	140
§ 28.	Ältere und heutige Abweichungen von IV. § 23, 24	140

**VI. Angleichung von stimmlosen und stimm-
haften Konsonanten.**

§ 29.	1. Stimmhafte vor stimmlosen werden stimmlos	142
	2. Stimmlose vor stimmhaften werden stimmhaft	142

**VII. § 30. Ursprünglich stimmhafte Konsonanten
im Wortauslaute werden stimmlos**

142

VIII. Vollständige Assimilation von Konsonanten.

§ 31.	1. <i>t</i> , <i>d</i> + <i>s</i> zu <i>s</i>	143
-------	---	-----

	Seite
§ 32. 2. <i>sz</i> , <i>z</i> von Präposition vor <i>s</i> , <i>sz</i>	143
§ 33. 3. <i>d</i> vor <i>m</i> schwindend	143
§ 34. 4. <i>sz</i> (= idg. <i>k̂</i>) + <i>s</i> , <i>z</i> (= idg. <i>ĝ</i> , <i>gĥ</i>) + <i>s</i> im Wort- innern	143
Verbleiben von <i>ks</i>	144
§ 35. Doppelkonsonanten vereinfacht	144
IX. § 36. Ursprüngliches <i>rs</i>	144
X. § 37. Umstellung von Konsonantengruppen	144
XI. § 38. Die sogenannte Dissimilation	144
XII. Das Verhalten von ursprüngl. <i>j</i> (<i>ĵ</i>).	
§ 39. Erhaltung von ursprüngl. <i>j</i> zwischen Vokalen	145
§ 40. Verbindung von Konsonant + <i>j</i> + Vokal	145
A. Schwinden von <i>j</i> vor palatalen Vokalen	145
§ 41. B. Wandlung der Kons. durch ursprüngl. folgendes <i>j</i>	145
1. <i>tj dj</i> zu <i>cz dz</i>	145
2. Alle andern Konsonanten palatalisiert	145
XIII. Wirkung des <i>j</i> (mit <i>cz dz</i>) auf folgende Vokale.	
§ 42. <i>a</i> zu <i>e</i>	146
XIV. Wirkung der palatalen Vokale auf vorangehende Konsonanten.	
§ 43. Palatalisierung (Erweichung) der Konsonanten durch palatale Vokale	146
§ 44. <i>l'</i> und <i>t</i>	146
§ 45. Rückwirkung palataler Konsonanten auf ihnen vorangehende: <i>s</i> zu <i>s'</i> (<i>sz'</i>)	147
Lautliche Verhältnisse aus den Dialekten.	
§ 46. Allgemeines	147
§ 47. I. Hochlitauische Mundartengruppe	147
§ 48. 1. Ostlitauisch	147
§ 49. 2. Mittellitauisch	147
§ 50. II. Niederlitauisch, allgemein	148
§ 51. 1. Nordwestliches (Telscher) Niederlitauisch	150
§ 52. 2. Südöstliches (Rossienisches) Niederlitauisch	150

Formenlehre.

Deklination.

Substantiva.

§ 53. Die Deklinationsklassen nach dem Stammauslaut	151
§ 54. Genera	151
§ 55. Numeri	152

	Seite
§ 56. Kasus	152
§ 57. Paradigmata	152
Die Betonungstypen.	
§ 58. Allgemein gültige Sätze; Formen, bei denen . . .	154
A. Endbetonung ausgeschlossen	154
B. Endbetonung notwendig	154
C. Einwirkung fallender Intonation auf Verschiebung der Haupttonstelle	154
§ 59. Die Betonungsklassen der zweisilbigen Stämme .	154
§ 60. I. Fester, unbeweglicher Hauptton auf erster Silbe Mehrsilbler	154
§ 61. II. Hauptton wechselnd nach C, § 58	155
Mehrsilbler	155
§ 62. III. 1. Singular unveränderlich, Plural mit Endbetonung	155
Mehrsilbler	155
2. Endbetonung außer in den Kasus A 1, 2, 3 .	156
3. Endbetonung außer in den Kasus A 1, 4 .	156
Mehrsilbler	156
§ 63. Anhang: <i>r</i> - und <i>n</i> -Stämme	156
§ 64. IV. Anomale Betonung <i>galvā galva</i> usw.	156
Mehrsilbler	157
Bemerkungen zu den Paradigmata.	
§ 65. Nominativ sg. der <i>jo</i> -Stämme	157
Dativ sg. der mask. <i>i</i> -Stämme	157
Lokativ sg. der nichtkontrahierten <i>jo</i> -Stämme . .	157
Vokativ sg.	157
§ 66. Dativ plur.	157
Instrumental plur.	157
Lokativ plur.	157
Dativ-Instrumental dual.: Betonung	158
§ 67. Nom. sg. fem. <i>-i</i>	158
§ 68. <i>zmogūs</i> . — Die <i>ju</i> -Stämme	158
§ 69. Die kons. Kasusformen der <i>n</i> -, <i>r</i> -Stämme. Vereinzelte solche Formen von andern Stämmen .	158
§ 70. Abfall von <i>e</i> , <i>i</i> im Kasusauslaut	158
Pronomina.	
§ 71. Personalpronomina. — Paradigmata	159
§ 72. Bemerkungen	160
§ 73. Die übrigen Pronomina. Besondere Kasusformen. Neutrum <i>tai</i>	160

	Seite
§ 74. Bestand der Pronomina: Demonstrativa, Interrogativa, Relativa, Possessiva. Adjektivpronomina	160
§ 75. Indefinita	161
§ 76. Paradigmata <i>tàs, szìs, kòks</i>	162
§ 77. Bemerkungen dazu. Possessiva <i>māno, tēco, sāco</i> .	163
§ 78. <i>pàts</i> «selbst»	163
§ 79. Adjektivische Flexion anderer pronominaler Wörter	164
Anfügung von <i>-ai, -jau</i>	164
Adjektiva.	
§ 80. Unbestimmte und bestimmte Adjektiva	164
§ 81. Stammbildung der Adjektiva	165
§ 82. Paradigma. Maskulinum, <i>o-</i> und <i>jo-</i> Stamm . . .	166
§ 83. Paradigma. Maskulinum, <i>u-</i> Stamm	166
§ 84. Paradigma. Femininum zum <i>o-</i> und <i>jo-</i> Stamm . .	167
§ 85. Paradigma. Femininum zum <i>u-</i> Stamm	167
§ 86. Bestimmte Formen von Pronomina	168
§ 87. Bemerkungen zu den Paradigmen	168
§ 88. Das Neutrum der Adjektiva. Femininum statt Neutrum	168
Betonung der Adjektiva zweisilbigen Stammes.	
§ 89. Maskulinum	169
§ 90. Anhang: Mehrsilbler	170
§ 91. Femininum	170
Anhang: Mehrsilbler	170
§ 92. Das bestimmte Adjektiv	170
§ 93. Neutrum	170
§ 94. Komparation der Adjektiva	171
Die Zahlwörter.	
§ 95. Kardinalzahlen	171
§ 96. Zwischenzahlen zwischen den Zehnern	172
§ 97. Die adjektivischen Zahlen von 1—9	172
§ 98. Deren Deklination	172
§ 99. <i>dēszimt</i>	173
§ 100. Die Zahlen von 11—19: <i>szimtas, tákstantis</i> . . .	173
§ 101. Ordinalzahlen	173
Sonstige Zahlwortbildungen und Ableitungen von Zahlwörtern.	
§ 102. Kollektivzahlen	174
§ 103. Multiplikativausdruck	174
§ 104. Mehrfachheit	174
§ 105. Mehrfache Beschaffenheit	174
§ 106. Distributivausdruck	174

	Seite
§ 107. Zahlsubstantiva	174
§ 107a. <i>kék, ték, keŭ</i>	175
Adverbia.	
§ 108. 1. Von Adjektivstämmen	175
A. auf <i>-ai</i>	175
B. auf <i>-yn</i>	175
§ 109. 2. Von Pronominalstämmen des Ortes	175
§ 110. Der Zeit	176
§ 111. Der Art und Weise	176
§ 112. 3. Adverbiell gebrauchte Kasus von Nomina: Nominativ, Gen., Dat., Akk., Instrum., Lok.	176
§ 113. Verkürzte Kasusformen als Adverbia	178
§ 114. 4. Vereinzelte Adverbia	178
§ 115. 5. Verbalformen als Adverbia	178
Anhang zur Deklination: Über ältere und dialektische Formen.	
§ 116. Allgemeines	179
§ 117. Postpositionen <i>-na (-n)</i>	179
§ 118. <i>-pi</i> ; die Formen des Lok. sg. und pl. vor diesem	179
§ 119. Verwachsung der Postpositionen mit dem Kasus	181
§ 120. Zu den konsonantischen Stämmen: Gen. sg. und nom. pl. <i>-es</i>	181
§ 120a. <i>kokis</i>	182
§ 121. Dat. sg. der <i>o-</i> und <i>u-</i> Stämme	182
§ 122. Dat. sg. der nicht persönlichen Pronomina und der Adjektiva	182
§ 123. Der Personalpronomina <i>mí, ti</i>	182
§ 124. Instr. sg. fem. der <i>ā-</i> und <i>ē-</i> Stämme, ostlitauisch	183
§ 125. Lok. sg.	183
§ 126. Nom. pl. auf <i>-is</i> von <i>añs</i> u. a.	183
§ 127. Dativ plur.	184
§ 128. Instr. pl. der <i>ju-</i> Stämme	184
§ 129. Lok. plur.	184
§ 130. Das bestimmte Adjektiv	185
§ 131. Der Dativ-Instr. dualis	185
§ 132. Adjektivisches Neutrum des Komp. und Superl.	185
§ 133. Zu den Zahlwörtern	185
Konjugation.	
§ 134. Die Verbalstämmen und ihre Bedeutung	186
§ 135. Faktitiva	186
§ 136. Kausativa	186
§ 137. Iterativa	186
§ 138. Intensiva	186

	Seite
§ 139. Deminutiva	187
§ 140. Verteilung der Stämme auf die §§ 125—140 genannten Bedeutungen	187
<i>-oti -oju</i>	187
§ 141. <i>-oti -au</i>	187
§ 142. <i>-ūti -ūju</i>	187
§ 143. <i>-auti -auju</i>	187
§ 144. <i>-ēti -ēju</i>	187
§ 145. <i>-yti -yju</i>	187
§ 146. <i>-yti -au</i>	187
§ 147. <i>-inti -inu</i>	188
§ 148. <i>-enti -enu</i>	188
§ 148a. Zusammensetzung der Verba mit Präp.; Perfektiv	188
Formenbestand des Verbums.	
§ 149. Tempora	189
§ 150. Modi	189
§ 151. Genera verbi	189
§ 152. Nominale Bildungen im Verbalssystem	189
Personalendungen.	
§ 153. Allgemeines. Tabelle der Endungen	189
§ 154. Reflexivum	190
Bildung der Tempora und Modi.	
§ 155. Die zugrunde zu legenden Stämme	190
Die Bildung des Präsens und die Einteilung des Verbums nach dem Präsensstamm.	
§ 156. I. Präsensstamm auf <i>-a</i>	190
A. Primäre Verba	191
1. Infinitivstamm = Wurzel	191
§ 157. a) Präteritalstamm auf <i>-o</i>	191
§ 158. b) Präteritalstamm auf <i>-é</i>	191
§ 159. 2. Infinitivstamm auf <i>-é</i>	192
§ 160. 3. Infinitivstamm auf <i>-o</i>	192
§ 161. B. Abgeleitete Verba <i>-inu -enu</i>	192
§ 162. II. Nasalinfig. in der Wurzel, Präsensstamm <i>-a-</i> , Präteritalstamm <i>-o-</i>	192
§ 163. Nasalierung vor <i>l, r</i>	192
§ 164. Präteritalstamm auf <i>-é</i>	193
Nasal an der Wurzel, <i>gáunu, aunù</i>	193
§ 165. III. Präsensstamm auf <i>-ta-, -sta-</i> , Präteritalstamm auf <i>-o-</i>	193
§ 166. IV. Präsensstamm mit Formans <i>-ja-</i>	194
Mit Ablaut	194
Ohne Ablaut	194

§ 167.	Die abgeleiteten Verben auf <i>-oju -oti, -uju -uti, -auju -auti, -éju -éti, -yju -yti</i>	194
§ 168.	V. Präsensstamm auf <i>-i-</i>	195
§ 169.	VI. Präsensstamm auf <i>-o-</i>	195
	1. Präteritalstamm auf <i>-é-</i>	195
	2. Präteritalstamm auf <i>-o- (-jo-)</i>	195
§ 170.	VII. Athematische Präséntia	195
	<i>esmì, dūmì, demì, eimì, éstì</i>	195
§ 171.	Von andern Verben	196
§ 172.	Das Partizip präs. akt.	197
	Das Partizip präs. pass.	197
§ 173.	Der Permissiv	197
§ 174.	Das Partizip prät. akt.	198

Die vom Infinitivstamm abgeleiteten Formen.

§ 175.	Bestimmung des Infinitivstammes	198
§ 176.	Die Infinitivform auf <i>-te</i>	198
§ 177.	Vom Infinitivstamm zu bildende Formen	198
	1. Supinum	198
§ 178.	Optativ	199
§ 179.	2. Futurum.	199
§ 180.	3. Partizip fut. akt. — pass.	199
§ 181.	4. Imperfektum; Part. des Imperf.	200
§ 182.	5. Partizip präs. akt. II	200
§ 183.	6. Imperativ. — Ältere Formen	200
§ 184.	7. Partizip prät. pass.	200
§ 185.	8. Partizip der Notwendigkeit.	201
§ 186.	Umschriebenes Perfekt; Plusquamperfekt	201
§ 187.	Das Reflexivverbum	201
§ 188.	Das Passivum	201

Die Deklination der aktiven Partizipien.

§ 189.	Allgemeines	201
§ 190.	Part. präs. akt. — Paradigmata	202
§ 191.	Part. prät. akt. — Paradigmata	202
§ 192.	Die bestimmte Form der Partizipien	203

Die Betonung des Verbums.

§ 193.	Allgemeines	203
§ 194.	1. Infinitivstamm auf <i>-ti, -te</i>	203
§ 195.	2. Verba mit unveränderlicher Haupttonstelle	204
§ 196.	3. Futurum, Imperf., Supin., Optativ	204
§ 197.	4. Die in der 1. Person zweisilbigen Präséntia und Präterita	204

	Seite
A. Hauptton in der 1. sing. auf der Wurzel- silbe, gestoßen.	204
B. Hauptton in der 1. sing. auf der Endsilbe, schleifend	205
§ 198. 5. Die mehrsilbigen Präsenta und Präterita . . .	205
Betonung der Partizipien.	
§ 199. Part. fut. und Part. Imperf.	205
§ 200. Part. prät. akt.	206
§ 201. Part. präs. pass.	206
§ 202. Part. präs. akt. II	206
§ 203. Part. prät. pass. — Part. der Notwendigkeit . .	207
§ 204. Part. präs. akt. I	207
§ 205. Die Betonung der Verbalformen mit den Präpo- sitionen und den Partikeln <i>ne-, be-, te-</i> . . .	207
1. Möglichkeit der Verschiebung des Haupttons auf Präp. oder Partikel	207
2. Bei fallender Intonation keine Verschiebung .	208
3. Unveränderlichkeit bei Präteritalstamm <i>-o-</i> . .	208
4. Veränderlichkeit bei steigender Intonation . .	208
Präsens	208
Präteritum	208
Stelle des Haupttons bei Verbindung mit <i>-si</i> .	208
§ 206. Die mit Präp. oder Part. verbundenen Partizipien	208
Paradigmata.	
§ 207. Allgemeines	209
§ 208. Präsens, Kl. I—III, IV	209
§ 209. Präteritum, Kl. I—III, IV	209
§ 210. Futurum	210
§ 211. Imperfektum	210
§ 212. Infinitiv, Supinum } dieser Klassen	210
§ 213. Optativ	210
§ 214. Imperativ	211
§ 215. Part. präs. akt. II; prät. pass.; der Notw. . . .	211
§ 216. Präsens, Kl. V, VI1, VI2	211
§ 217. Präteritum Kl. V, VI1, VI2	211
§ 218. Futurum	212
§ 219. Imperfektum	212
§ 220. Infinitiv, Supinum	212
§ 221. Optativ	212
§ 222. Imperativ	212
§ 223. Part. präs. akt. II, } dieser Klassen	213
Part. prät. pass.,	213
Part. der Notw.	213

	Seite
Einiges aus der Syntax.	
§ 224. Subjekt und Prädikat, Kongruenz	214
Zum Kasusgebrauch.	
§ 225. Genitiv bei Verben des Begehrens usw.	215
§ 226. Genitiv bei Verben des Fürchtens usw.	215
§ 227. Genitiv als Objekt trans. Verba; Gen. part. . . .	216
§ 228. Genitiv als Objekt negierter trans. Verba	216
§ 229. Genitiv als Urheber beim Passiv	216
§ 230. Genitiv als Subjekt	216
§ 231. Genitiv bei Adjektiv	216
§ 232. Genitiv bei Substantiv; Gen. <i>kō</i>	216
§ 233. Dativ	216
§ 234. Lokativ	217
§ 235. Instrumental	217
1. Des Mittels	217
2. Instr. bei Zeitangabe	218
3. Instr. der Art und Weise	218
4. Prädikativer Instrumental	218
§ 236. Präpositionen und Kasus	219
§ 237. Uneigentliche Präpositionen	222
Zum Verbum.	
§ 238. Präteritum; Imperfektum, Futurum, Optativ . .	222
Partizipien und Partizipialkonstruktionen	223
§ 239. Part. präs. akt. II	223
§ 240. Die aktiven Part. präs. I, Präteriti, Futuri, Imperfekt in der Erzählung	223
§ 241. Partizipialkonstruktion statt abhängiger Sätze . .	223
§ 242. Gerundium mit Akk. bei Verben des Wahrnehmens	224
§ 243. Partizip bei «aufhören» u. a.	224
§ 244. Der Dativ mit Gerundivum	224
§ 245. Partizip präs. pass.	225
§ 246. Konjunktionen und Partikeln	225
Wörterbuch	230
Berichtigungen	312
Nachwort	312

Einleitung.

Die litauische Sprache bildet mit der lettischen und der ausgestorbenen preußischen eine besondere Gruppe des indogermanischen Sprachstammes, die man jetzt meistens, nach ihrer Lage an der Ostsee, unter dem Namen baltische Sprachen zusammenfaßt. Litauisch und Lettisch bilden eine engere Einheit gegenüber dem Preußischen.

Die Grenzen des litauischen Sprachgebietes sind, ganz im groben angegeben: Die Südgrenze innerhalb Preußens: eine Linie von Labiau am Kurischen Haff über Gertlauken, Mehlauken, Obelischken und Darkehmen an den Wyszytensee; in Preußen nimmt das Litauische fast nur noch größere und kleinere Sprachinseln ein. Die Süd- und Ostgrenze in Rußland: eine Linie vom Süden des Wyszytensees über Druskeniki (am Niemen) nach Rodnica, von da über Ośmiany und Svir nach Druja an der Düna. Die Nordgrenze fällt im ganzen zusammen mit der politischen Grenze von Kurland (hier beginnt das Lettische), das heißt einer Linie von Polangen an der Ostsee über Bauske nach Druja. Die Westgrenze des Sprachgebietes wird gebildet durch die Ostseeküste von Labiau bis Memel.

Über die Dialekte siehe § 46 fg. der Grammatik.

Auf eine Darstellung des litauischen Schrifttums kann hier nicht eingegangen werden; es sei verwiesen auf Bezzenberger, Die litauische Literatur (Die Kultur der Gegenwart, hrsg. von Hinneberg, Teil I, Abt. IX, S. 354—71). Hier müssen einige allgemeine Hinweise genügen. Aufzeichnungen in litauischer Sprache beginnen kurz vor 1550, Katechismus von 1547. Neudrucke älterer Schriften sind, von verschiedenen Herausgebern veranstaltet, erschienen unter dem Titel: «Litauische und lettische

Drucke des 16. und 17. Jhs.», herausgegeben von Adalbert Bezzenberger, 4 Hefte (im 1. Heft der Katechismus von 1547), Göttingen 1874—84. Wichtig sind aus dem 16. Jh. besonders die Werke von Bretkun, davon gedruckt *Postilla, tatai esti trumpas ir prastas ischguldimas Euangeliu per Jana Bretkuna*, Königsberg 1591; ferner die lit. Postille des Nik. Daukša von 1599, herausgegeben von Wolter unter dem Titel *Postilla catholica Jak. Wujka v litovskom peregode Nik. Dauksi*, St. Petersburg 1904—09 (unvollendet); desselben Katechismus von 1595, herausgegeben von Wolter unter dem Titel *Litovskij Katichisis N. Dauksi*, St. Petersburg 1886. Eine große Anzahl älterer handschriftlicher und gedruckter Quellen zählt Bezzenberger auf in der Einleitung seiner «Beiträge zur Geschichte der lit. Sprache», Göttingen 1877, ferner M. Stankiewicz, *Studia bibliograficzne nad literaturą litewską*, II. *Bibliografia litewska od 1547 do 1701 r.*, Krakau 1889.

Eine sehr unvollkommene Übersicht über die litauische Literatur von Anfang an gibt *Lietuviszkiejė rasztai ir rasztininkai*, Tilsit 1890. Über die neueste Literatur, die namentlich seit der nationalen Bewegung unter den Litauern von den achtziger Jahren des 19. Jhs. an eingesetzt hat, berichten die «Mitteilungen der litauischen literarischen Gesellschaft», Heidelberg von 1883 an. Die Zeitschrift *Lietuvių Tauta*, Wilna von 1907 an, bringt literarische, grammatische, geschichtliche und andere Aufsätze.

Hilfsmittel für das Studium des Litauischen: **Grammatiken**: aus älterer Zeit sind nennenswert Dan. Klein, *Grammatica lituanica*, Königsberg 1653; ders., *Compendium lituanicum* oder Kurtze und ganz deutliche Anführung zur lit. Sprache, ebd. 1654 (beides mit dem Streben, eine feste, gleichmäßige Schriftsprache zu schaffen); *Universitas linguarum Litvaniae*, Wilna 1737, neu herausgegeben von Rozwadowski, Krakau 1896, wichtig für die Betonungslehre; Chr. Gottl. Mielcke, *Anfangsgründe der lit. Sprache*, Königsberg 1800.

Den Anfang einer genaueren Behandlung des Li-

tauischen machte Friedr. Kurschat im 2. Heft seiner «Beiträge zur Kunde der lit. Sprache», Königsberg 1849. Hier hat K. sein Betonungssystem entwickelt, die Angaben sind dann in seine Grammatik übergegangen. Die erste wissenschaftliche Grammatik gab Schleicher im «Handbuch der lit. Sprache», I. Grammatik, II. Lesebuch und Glossar, Prag 1856—57; in der Betonung ist er nicht Kurschat gefolgt. Die reichhaltigste grammatische Bearbeitung ist Kurschats «Grammatik der lit. Sprache», Halle 1876. Angeführt sei noch Jaunius, *Lieturjy kalbos gramatika*, St. Petersburg 1911, schwer zu benutzen wegen seiner umständlichen Schreibweise und wegen der von Kurschat gänzlich abweichenden Verwendung der üblichen Akzentzeichen zum Ausdruck der Intonationen. Die Sprache des 16. und 17. Jhs. behandelt Bezzenberger in den oben erwähnten Beiträgen zur Geschichte der lit. Sprache.

Für einzelne Teile der Grammatik verweise ich auf die zahlreichen Abhandlungen in Bezzenbergers Beiträgen zur Kunde der indogermanischen Sprachen (BB.), in der Kuhnschen Zeitschrift für vergleichende Sprachforschung (KZ.) und in den Indogermanischen Forschungen, herausgegeben von Brugmann und Streitberg (IF.). Besonders genannt seien einige für die Betonungslehre wichtige Abhandlungen: F. Fortunatov, Über Akzent und Länge in den baltischen Sprachen, BB. 22 (1897); F. de Saussure, *À propos de l'accentuation lituanienne*, *Mémoires de la société de linguistique* VIII. (1894); ders., *Accentuation lituanienne*, IF. Anzeiger 6 (1896). Die Stammbildungslehre behandelt mein Werk «Die Bildung der Nomina im Litauischen» (Abhandlungen der Kgl. Sächs. Ges. d. W., philol.-hist. Klasse XII, 1891), den Ablaut «Der Ablaut der Wurzelsilben im Litauischen» (ebd. Bd. IX).

Wörterbücher: Aus älterer Zeit ist wichtig Const. Szyrwid, *Dictionarium trium linguarum* (polnisch, lateinisch, litauisch), Wilna 1629, öfter im 17. Jh. aufgelegt, die gewöhnlich benutzte Ausgabe ist die von 1713 (Wilna);

in ostlitauischer Mundart. Erwähnt werden muß Chr. Gottl. Mielcke, Litauisch-deutsches und deutsch-litauisches Wörterbuch, Königsberg 1800, weil bis 1851 fast alles lit. Wortmaterial, das in die vergleichende Grammatik übergegangen ist, daher stammt. — G. H. F. Nesselmann, Wörterbuch der litauischen Sprache, Königsberg 1851; reichhaltig, aber ganz unzuverlässig. — Friedr. Kurschat, Wörterbuch der litauischen Sprache, I. Deutsch-lit. Wb., Halle 1870, II. Littauisch-deutsches Wb., ebd. 1886; in seiner Betonungsweise; nicht zuverlässig in der Unterscheidung von *ė* und *ẽ*, von *o* und *ũ*; der deutsch-lit. Teil ist bei weitem der bessere des Werkes. — M. Miežinis, *Lietuviszkai-latviszkai-lenkiskai-rusiskas žodynas* (lit., lett., polnisch, russ.), Tilsit 1894, ohne Akzent. — Das groß angelegte Wörterbuch von A. Juškevič, *Litovskij slovař* (lit., russisch, polnisch), St. Petersburg 1904, ist nur bis ans Ende von *j* gelangt. — Lalis, *A Dictionary of the Lithuanian and English languages* I. Lith.-Engl., II. Engl.-Lith., Chicago 1903, ohne Akzente, nach der Vorrede zusammengestellt aus Kurschat, Miežinis, Juškevič mit Hinzunahme der in der neusten Literatur geprägten Wörter.

Zur Beurteilung der sehr zahlreichen Entlehnungen aus dem Slavischen ist wichtig Alex. Brückner, *Die slav. Fremdwörter im Lit.*, Weimar 1877.

Zusammenstellungen von Texten geben außer dem oben genannten Lesebuch von Schleicher: Wolter, *Litovskaja Chrestomatija*, 2 Hefte, St. Petersburg 1901 bis 1904, ohne Wörterbuch. — O. Wiedemann, *Handbuch der lit. Sprache, Grammatik, Texte, Wörterbuch*, Straßburg 1897. — Alex. Kurschat, *Lit. Lesebuch*, 3 Hefte, Tilsit 1911—13 (nach Fr. Kurschats System akzentuiert), mit Wörterbuch.

I.

Volkstümliches.

Märchen, Gebräuche, Lieder.

Märchen

(aus Schleichers Litauischen Lesebuch, Prag 1857.)

Apė iszdỹkėli vaikĩnų.

Kaip ąsz dār māzas buvaĩ, taĩ māno tėvs peĩ rāczy būvo vėnaĩ dvarė Maskolijo; ō kaip jaĩ grėcznas vaikĩns buvaĩ iĩ nenorėjau mótynos klausĩti, taĩ sỹkĩ tėvs sũ szpỹkiu manė baĩsei smagėĩ nupószkino iĩ potām dār mažnė pũsdėnė prė lóvos kójos prirĩszo. Alė kaip manė palėido, taĩ ąsz pabėgau iĩ vālkiojause apė pusaĩtrą mėtą aplĩnkui; potām vėl parėjaĩ iĩ tĩ dvārą, alė tėvs jaĩ būvo isztráuķes. Taĩ ąsz aplĩnkui tykinėdams klausinėjau vėną iĩ kītą, kuĩ māno tėvs nutráuķes, ō kaip jaĩ buvaĩ iszklausinėjes, taĩ norėjau bežlĩjĩjent dabóti, kũd kuĩ nakvėnė gāuczau. Teĩp mĩn besĩdaĩrant iĩ mĩslyjent, kuĩ ąsz szėnākt bũsiu, atėjo dũ vėgru, tĩdu būvo vāgys; jũdu mĩn ūz raĩkos nutvėrusiu drutaĩ lũķė iĩ klāusė, aĩ ąsz szĩm dvarė vĩską geraĩ pažĩstu. ąsz pĩlus bāimės bũdams sakiaũ: ąsz labaĩ geraĩ cė vĩslab žĩnuũ. Taĩ jėmdvėm patiko iĩ jũdu mĩn sākė, kũd dabaĩ cĩsim vėgti aĩt szpỹkėrės. Jũdu ėmė įlgą krĩpę iĩ pristātė tą prė szpỹkėrės vėno lĩngo labaĩ auksztā, ō dabaĩ ąsz turėjau atĩpt. lĩngą iszmũszt iĩ užėjes vĩsókĩų daiktų numėst. Pĩrmĩusai radaũ sopāgų; vėną pórą pagrėbes, szvĩlpt, prō lĩngą žemĩn. «Taĩ vėns pórs», suszukaũ. Vaiķe, suriko vėns, tylk! ąsz kītą pórą mėsdams, «taĩ kĩts pórs», szaukiaũ. Jĩ dabaĩ

skaudžei supỹko; alė ąsz tyczõms tai dariaũ bemislydams, kàd tik kàs pajũstũ. Paskuĩ radaũ bosėlĩ sũ rėszutaĩs pripĩltą, tą ėmęs aĩt tũ aũksztũ paŗverczau; tai tẽ rėszutaĩ, tĩkt pa-bũrkszt, iszsiiberė, ō tai teĩp dideleĩ pabĩldėjo, kàd žiũpõnė tũjaũs sũ žiburiũ atėjo; bėt ąsz iszgiŗdes greĩtai ĩ pākulas pasĩslėpiau. Žiũpõnė sũ žiburiũ apsiszvaĩstė, iŗ kaĩp nẽko nepajũto, kaĩp tik rėszutus paŗverstus, tai jĩ pamĩslyjo, kàd katė tai bũs padāriusi, iŗ vėl nuŗjo zemỹn. Bėt anũdu vỹru potām pātys uzlĩpo, ō jėmdvėm manėš iŗ kitũ daiktũ bejėszkant, ąsz greĩtai isz pākulỹ paszõkęs tỹloms prõ ląngą zemỹn nuli-pau ō įsilindaũ ĩ āvilĩ, kurieĩ biczy nebũvo, alė szeĩp cze bũvo daũg avilĩũ sũ bitĩms. Ō kaĩp jũdu dabaŗ aĩt tũ aũksztũ iŗ nẽko neràdo, tai spiũdudydami nulipo iŗ atėjo teĩpjaũ ĩ sũdą taĩp savėš sznekėdamu: Tĩkt negāliua povisām tuszczũ namõn eĩt, iĩnsiua nũrs vėną āvilĩ, szeĩp mĩma pāczos mũdu iszmĩsz isz namũ. Dabaŗ jũdu ėmė āvilĩus kilnót, jeĩb sunkiāusi trũpytũ. Teĩp bekilnõdami atėjo iki manėš iŗ rādo tą āvilĩ szaũnei bėsverientĩ. Tai vėns sākė: «Vaike, tās gėrs, tą iĩnsiua»; iŗ tũjaũ nũ pastõlỹ nuėmusiũ, mārsz, sũ āvilĩu beĩ sũ maniĩ. Jaũ dabaŗ ąsz tókio báimė buvaũ, kàd mán neĩ smĩlgą ĩ sũbiņė nebũtumbei galėjės įkiszi. Ką ąsz darỹsiu? Ąsz atsimĩniau, kàd gelezātė nũ brėdkriaũnio delmonė turėjau, tą ąsz iszsiėmęs pradėjau peŗ āvilio vėną szālĩ, kuri gerĩausei supũvusi bũvo, skvĩrbĩt, iŗ bevėik tókĩę skỹlė pėrskvĩrbinau, kàd raĩką galėjau iszkĩszt. Kaĩp dabaŗ jũdu aĩt peczũ āvilĩ uzsĩdėjisiũ nėsze, tai ąsz raĩką iszkĩszęs tĩkt tỹst! vėnām ĩ plāukus. Tās mĩslyjo, kàd jũ kumarõts jĩ ĩpesze iŗ sākė: Alė vaike, nesianũk, darỹkiva tĩkt kàd vėik pareĩsiua. Ąsz vėl tỹst! tām paczām; tās surĩko: Aŗ tũ pasiũtės esĩ, aŗ kàs táu keĩkie; teĩp suĩkei reĩk' nėszt, ō dār jĩs iĩnsis nėkũs prũvyt ō ĩ plāukus pėszt. Antrāsĩs atsĩlėpė: Aŗ tũ sapnũjĩ? ąsz neĩ mĩslyt nemĩslyju tavė įpėszt. Jėmdvėm teĩp besibarant, tĩkt ąsz vėl tỹst! ō tikrai szaũnei, kaĩp jũdu isz upėlio prėsz kālų auksztỹn lipo. Tai tās, kuri ąsz ĩpesziau, tĩkt patėkszt! āvilĩ nũ peczũ, czũpt! anām ĩ plāukus iŗ jũdu ėmė pėsztis, iŗ tėk dũlkins, kũl tĩkt ganũ gāvo. Bėt kaĩp āvilĩ pāmetė, tās pakaĩniui sũ maniĩ iki ĩ krũmus nusĩrĩto ō prėsz krũmą kaĩp

atsīdauzē, tai vīsas suīro, alē āsz sveiks pusilikaū īr ī tā pātī krūma īsilūdes tīkojau, kaīp ilgaī tādū vāgys pīszīs. Bēt jūdu besīpeszdamū kaīp pailso, vėl sutiko īr ējo tā āvilī jēsškót. Rōds jūdu īszgrabinējo vīsa pakaīm, alē nē āvilio nēi medaūs nerādo, īr teīp nemeīkaī besīpāstydami, kaīp jau aūszī pradējo, turējo namōn eīti, ō āsz īsz tō krāmo tādū atstōjēs palikaū Maskolijē īr dvārā īr tīrā īr vīsa lūba īr atējaū ī szī kēma Prūsijos, kuī dīr īr dabaī tebesū.

Apē prakēiktā pīlī.

Senaū ezēsē, kaīp dār prē zalnēriū szlužmū labaī asītrī īr sunkī būvo, tai zalnērei mēl pabēgdavo, kūd tikt kaīp norīs prōgā rūsdavo. Teīp īr sīkjī trīs zalnērei, vēns ānterapicērs ō dā gimēnerei aūt pūsto stovējo īr jē tārp savēs susikalbējo pabēgti. Jē tai īr padārē ō jēms īr geraī pasīseki. Bēt jeīb jūs nēkaīp negalētū pasēkt īr sugāut, tai jē īsīmetē ī gīrē, kurē nē per-tolīdūs nū tō mēsto gulējo. Dvī dēnūs jē būvo vīs gīlīn ī gīrē ēje bemīslydami, bevēik peī jē pēreīse, alē tai nemīdāvē. nēs tā gīrē būvo labaī dīdelē. Ō dabaī jē sāvo mājā zopostēlī maīsto jau būvo suvālge īr teīp jau būvo īszbadēje, kūd mīsljjo, turēse nē kītaīp kaīp tikt badū numīrt. Teīp jēms dār kaīp kokēms īszpendējusēms vorāms tolīn bīlīpant priējo jē ēzerā, tam ēzerē gulbē¹ szēn īr tēn plūduriavo, īr jē mīsljjo jē nuszdūt, alē nezinōjo, kaīp jē paskuī īsz tō ēzero īszgātū. Teīp jēms mīsljjent pradējo tā gulbē kalbēt īr sāke: Māno mīlī pōnai! āsz zīnaū jūs labaī vālgyt benōrint, āsz jāms pasakāsiu, kuī jūs vālgyt gāuste; eīkit tikt dār mājā galūtī tām takā, tai jūs prēisite grāžū tilta, peī tā pēreīkit, ō potām eīkit dār galūtī, tai jās prēisite grāžū butēlī, ī tā īcīkit, tai jās ezē gāusit vālgyt. Szē vīrai nemeīk prasīdzāgo īr skūbīnosī kēk tikt īstēngē. Tā tilta jē rādo, jīs būvo labaī grātūs, kūd jē tōkio dār nebūvo mātē; alē jēms tikt kelīs zīngsnīs anāpus tilto nuījus īr apsīdārius, tilts būvo prapāles. Tai jē nemeīkaī nusīgāndo īr mīsljjo, kūd ezē jēms kaīn kaīp pīktaī nusīdāse, bēt īr vėl tām pasīdrūtino: jau jē mōms szīo gīrio

¹ K. gulbē.

miřt priliktà, tai mēs nēkaip n'iszbēgsim, dēvs tedāro kaip jīs nór. Ō teip bekalbēdami jē toljn ējo iř pamātē butēlī; ī tā butēlī jē jējo iř pirmō stubō jē rādo stālq iř trīs krasēs; stāls būvo ūzdengts iř aņt jō būvo ūzdēts bliūds sū skaniē supē iř szalē tō raskaszņi peczēnka ō iř trīs plēczkos vjyno, prēg tām trīs torēlei, trīs peilei iř trīs szākēs, kaip trims vjrams reikie, alē žmoniū neī būvo neī matjēt neī girdēt. Jē dabař vēl ganà bijōjos, alē permēr iszbādējē jē tikt prē tō stālo prisisēdo iř vālgē, iř jēms teip skanū būvo kaip dār nēkadōs. Bevālgant isz kažin kuř pelē peř āslq bēgo iř bēgdamà sākē: mēli pōnai, nebijokitēs, vālgjkit iř gērkit, tai vīskas jūms pastelūāta, ō potām eikit ī kitq stūbq, tēn rāste kōžnas pō lōvq, cžē gālit atsiguīt. Jē paziūr ī kitq stūbq iř raņda, kaip pelē jēms pasākē. Nuvařge iř jaū ilgaī nemēgōjē, jē pō vālgio ējo kōžnas ī lōvq iř atsigulē iř labaī saīdžei peř vīsq nāktj mēgōjo. Bēt ūnterapicēruī tō naktj ī sāpnq atējo labaī gražī jūmprova, tā jī iř jō kamarōtus mēldē, kād jē cžē czēlq mētq iř vēnq dēnq pasiliktj, jē labaī geraī turēsē iř nēkadōs nēko nepristōkse, iř mēldē, kād jē peř tā vīsq czēsq kasnākt vēnq stūndq vēns pūstq stovētj nū zēgoriaus vēnālika iki dvjlika, ō ūz tai jē rāsē dōvanq kasrjēt kōžnas pō sāvo prēgalviu; tā dovanā jaū sziēnākt prasidēsenti; bēt dēnq jē gālj ēit ī sōdq pō kaīrei raņkai szalē būto prō tūs vartūs, tam sodē jē rāsē visōkiū žaislī aņt visōkiū szpiliū (szpēliū), tai jē gāusē czēsq, kād jēms pailgtj, pérlēist, iř isz vīso jē gālj darjēt, kās jēms tikt mēgstq iř kq jē tikt ūzsimānq; jēms nēks nēko nedarjēs, tikt aņt deszinēs szalē būto prō tās durīs jē dēl dēvo netūri atsivērē žiurēt. Aņt rjto, kaip jaū vīsi pabūdē būvo iř vīsi neganā galōjo girtis, kaip skaneī iř saīdžei kōžnas mēgōjēs, tai ūnterapicērs sāvo sāpnq papāsakojo iř tā pabaīges sākē: Dabař turiū sījki pō pāgalvē¹ grēbti, ař cžē iř tā dovanā būs, apē kuriē tā jūmprova sākē. Ō sztāi, jīs cžē rādo popērātē, ō tō popērātē sžaūnei dakōtj jvyniōtj. Anūdu teipjaū kōžnas pō sāvo pāgalvē¹ tōkiē dōvanq rādo, iř dabař, kād sū

¹ Schl. pagálviu, von einem pagálvis, aber im Gl. pagálvē; K. pagálvē, danach oben.

tā' dōvanā tās sāpnas teip trōpijō, tai īr kītkas tār tēsā lāt:
īr jē susisznēkējo cē vēnā mētā īr vēnā dēnā pasilikt īr kas-
nākt vīs paēliumi vēns tā vēnā stindā rektāt. Toliaūs aūt
dēnās jē īr ī tā sōdā ējo, apē kurī anā jūmprova pāsakojō,
ō cē jē rādo visōkiņ grožībū īr visōkiņ ītaisymū aūt linksmū
szpūliņ, teip kūd jēms cēšas negalējo pūlyti. Ō kūd cālgyt
aī gērt norēdavo, tikt privaljēdavo ī pūrmajē stūbā jēti, tai
cē jau aūt stālo stovēdavo visōkiņ vāliņ īr gērimū, kōkiņ
jē tikt norēdavo. Bēt tā pelūitē jēms kasdēn pasirōdydavo.
Teip tē trīs vjrai cē gyvēno kaip kokē kunigāikscezi. Pō
pūse mētū alē jēms dīvai būvo, kaip tā pelūitē sū sykiū pēr
pūse žmogaūs pavīdala gāvo īr jēms bile-kā papāsakojō. Bēt
teip jēms pērējo grazei īr linksmaī vīsas mētas īr dār tikt
vēnā dēnā jēms cē terekējo būt.

Mētū paskuīnio dēnō vēns gimēneris sākē: Rytō pasku-
tinē dēnā; kās jyr, mēs tikt tūrim anās durīs pō deszinēs at-
sivērt ō pažiurēt, kās cē yrā. Kītudu jī draudē, kūd jis tai
nedarjūt, jē teip ūgaī īškeitē czōn nežiurēje, tikt īr tēdi
dēnās izstrivōse. Bēt ansaī prēszgynis nepakeitēs nuījo īr
tās durīs atsivēres pažiurējo, alē staigā vėl uzvēres īr lubū
pērsigaūdēs atbēgo pās sziādu īr sākē: Bēgkim dabaī, bēgkim
kaip tikt gālim, szejp mēs ēsam prapālē. Anādu īsz tō īr
nemeņk nusigaūdusiu sziīji klāusē: Kā tū cē mateī? Jis sākē:
Āsz cē maczaū baisingā bedūgnī dēgantī, cē būvo žmoniū īr
angiū īr žalczū īr szejp dār visōkiņ žvēriū, tē cē īr visi
draugē dēgē īr visi gvoltū sziāke īszgēlbējimo. Tai jē greītai
vīslāb sugrēbē. ģpaczei dovanōtus pūnigus, īr tekini bēgo. Alē
pūrm jēms īszbēgant, dār jēms sījki anā pelūitē pasirōdē, kurī
trumpaī pūrm tō visāi grazi jūmprova būvo pastōjusi ō dabaī
vėl visāi pelē pavirtusi, īr sākē: Dār vēnā sījki mēs gālim
būt īszvālnijemi, kūd septynī septyniū mētū vaikaī, kurē vēnō
dēnō gimē īr vēnō dēnō kriksztyti, szišzion septjnis mētūs īr sep-
tjñies dēnās vērnaī īsztrivōtū. Tās žodzās īnterapicērs be-
bēgdams geraī īszgīrdo īr īsitēmyjo. Jē īr vėl rādo tā tītā
īr pēr tā pērējo īr skūbinosi vīs toliaūs nuciti bijōdamēsi, kūd
jēms cē nē kaip norīs piktaī nusilātu. Bēt jēms nīko pikto
nenusitiko īr teip jē vėl taīs paczeis takaīs īr keleis grīto

atgāl, kureis jē atējē būvo, ir pargrīžo vėl ī tā pātī mēstą, isz kuriō jē pabėgē būvo, alē kadāngi jē kitókeis rūbais apsirėdē būvo, jās nēks nepažino. Dabař tūdu gimėnerei pradėjo girtūt ir lėbaut sū taīs laimėtaiseis pinigais, ō taī n' ilgaī trūko, taī jūdu būvo vīslab pralatravójusiu.

Bėt ūnterapicėrs būvo kytrėsnis; tūs pās vėną bagótą krōmininką nučjės nusipirko brangiōs gelumbės sermėgai beī kėlinėms, ō kaip tē drebūzei gataві būvo, jis vėl nuėjo pās tā pātī kūpezų ir kitai sermėgai beī kėlinėms pirko ir vīs dakōtais užmokėjo. Ō tūs kūpezus turėjo vėntuřtę dukterį; tū szitą ūnterapicėrą bėperkant pamāczusi jūm pamilo, nės būvo dailūs ir apveidiūs vjrs, ō taī jū daugiaūs jū puikiaūs ir dab-szniaūs jis apsirėdēs būvo. Jī todėl apē taī tėvui pasākė, ir tėvs jeī atsilėpė: Māno duktė, jei tūs vjrs tikť kėk tēk vėrts ğr, taī āsz tū jī neužgįsiu. Pō keliū dēnū jis vėl pirkt atėjo ir duktė jī tūjaūs sāvo tėvui paródė. Tėvs ir ī būdą atėjo ir tū vjřą apžiūrėjo ō jis jēm patiko. Pō truīpo susikalbėjimo tėvs jī ī sāvo stūbą įsikvėtė ir isz jō isz tōlo isztirt mīslyjo, kaip bagóts ir isz kókios giminės jis būtu; alē szīs vjrs tō nēko apē savę nēdavė patirti. Ir kaip jis atstójes būvo, sākė kūpezus sāvo dukterei: Tās vjrs mán rōds ir patińka, alē jis tōks dĵvīns, kād isz jō nēko negali isztirti; āsz visaīp jī bandzaū klausinėti. Dukť atsilėpė: Tėtėl, tūs vjrs tūr būt nē nēkai, dabař jaū jis kelīs kařts pās mūs pirko ō vīs āukso pinigais užmokėjo. Jī teīp ilgaī tėvui vīso gėro kasdēn įsznekėjo, kōl jī jī pėrkalbėjo ir tėvs jeī vālę dāvė, kād jī tū vjřą galėjo vėsti. Teīp szitas ūnterapicėrs tikrai giliukingai pařvedė labaī bagótą pāczę, alē ir jis pāts dār daūg pinigū turėjo ir todėl potām jū bagóts pastójo, kaip jis sāvo ūszvio visą tuřtą pavel-dėjo. Jō kamarótu-du ir apsivedė, bėt kaip jūdu sāvo pinigūs neczėdyjo, taī jūdu ir negiliukingai vėdė ir paskuī būvo prasti vargīngi žmónės.

Pō mētų szī bagóta kupezuvėnė susilāukė jáuną sūnų; taī būvo didelīs dzaūgsmas visėms gentims ir būvo didelės kriksztjnos iszkėltos. Szī kūdikį tėvs ir mótyna skaūdzei mylėjo, nės būvo labaī gražūs vaīks; alē kaip kėk paūges būvo, jī tū pradėjo mokįt ir ī szuīlė lėisti, taī kaip jis ī szesztūs metūs ėjo,

galējo jīs pusētinai rāszta skaitīt. Bēt tēvai cēna sīk ī mīslī parējo, jīs norētū kur-nōrs ī pāsleptū vītū paraszīt, kaīp jēm nusīdarē, kaīp jīs teīp bagōts pastōjes īr kaīp aīs butēlis gīrio sū visū labū gāl iszvālnyjems būti. Jīs todēl apsīverte stālū īr apaczō pō stalū jīs tāi vīslāb sarāszē. Dabaīr nusīdazē sīkī, kād tās vaīks septintūs metūs aīstōjes tō stubō, kaīr tās stāls stovējo, sāvo žāislus turējo, īr sū taīs jēm bespīlīājent vēns žaīslēlis, rēgis āukso žēds, pō tām stalū nusīrīto, īr kaīp vaīks pō stalū paliņdo tā atsīmti, jīs auksztjēn paīcarejo īr pamātē tā rāszta īr jī paskaitē; īr kaīp jīs labāi kītrās būro, jīs tāi nēkām nesākē, bēt dabaīr jīs tikt vīs mīslījo, kaīp jīs tāi galētū iszprōvyt. Todēl jīs ī sziūilē eīdams nā visū sziūilōkū iszsīklausīnējo, kās sū jām vēnō dēnō gīmē, īr nīlgā trūko, tāi jē septynī būvo susīrādē, ō taīp tū īr dū vaīkaī nū jō tēvo kamarōtu. Kaīp jaū jē būvo susīrādē īr tikrai tēsū būvo, kād jē vēnō dēnō gīmē, tāi jē vīslāb susīdarādījo īr nēkām nežīnant tō dēnō, kuriō jē septyniū mētū sukātko, ī sziūilē eīdamī īr iszējo ī gīrē. Tēvaī aūt pētū lūk' pareīnant, bēt nēks nepareīt; īsz tō tēvāms dīdelis rāpestis pasīdārē. Apē keliēs dēnās jēszkōjo īr klausīnējo, alē noprōsnai. Pō cēso atsīmīnē kūpezus sāvo rāszto pō stalū īr dabaīr jēm sū sykiū ī mīslī parējo, kād jō sūnūs tā rāszta būs skoītes; īr kaīp jīs dabaīr septyniū mētū sukāks, tāi īr kītās jēm salīg senūs iszsīvīlōjes. Īr kaīp jīs isztjīrē, kād kītū vaīkaī īr teīp senī kaīp jōjejīs, tāi jīs toliaūs jaū ncabejōjo.

Ō dabaīr anē septynī vaīkaī teīpjaū tā keliū, kuīr kaīta jū tēvaī, būtent tā trījā, keliāvo, īr teīpjaū pō keliū dēnū nuvaīge, paīlse īr labāi iszālke prē tō ēzero priējo īr teīpjaū pamātē gulbē plaūkient, īr kaīp jē cē prē kraūto stovēdami dējāvo, kuīr dabaīr eīse īr kā veīkse, tāi gulbē prasznēko īr sāke: Mēlī vaīkūcei, eīkit tikt dār galūtī tām takā, tāi prēside grāžū tītā ō anāpus tō tīto vėl galūtī, tāi rāsīte butēlī, ī tā jēīkit, tāi cē rāsīt vālgyt īr gērt īr kō szejp jāms tikt rōkie. Jē tōs kalbōs paklūse ējo īr rādo tā tītā; peī tā tītā jē pīrēn īr netolī anāpus tītō jē rādo butēlī; ī tā jē jējo īr rādo pīrmō stubō stālā grazeī dēngtā, aūt stālo būvo vālgyt īr gērt aīdota, teīpjaū septynīos krāsēs aplīnk stālā apstatjētos īr septynī taurē-

lei, septyni peilei iř septynios szakêlêš aņt stâlo uždêtos. Jê ięę apsidairê, alê nêko nebûvo matýt neĩ girdêt; bêt alkanì bûdamì [bûdami] jê prisisêdo iř vâlgê iř jêms labaĩ patiko. Bevâlgant jêms pelê aņt aslôs pasiródê, tà jûš parâgino vâlgyt, kitô stubô êšq kožnâm pō lóvq, czonaĩ [czónai] gâli atsiguĩt. Tō naktỹ jêms kožnâm sapnâvo, kaĩp prê jō atêjusi labaĩ graži jûmprova iř meĩdusi, kâd jê czejaũ septynis metûš iř septynies dênâš pasilikty, iř kâd jê vërnaĩ isztrivóšq, taĩ jê pastóšq labaĩ giliukingi; jêms peĩ tã visq czêšq ûž nêkq nereĩkšq rūpintis, jê gâusq marszkinĩũ skalbtũ iř, kaĩp vëik reikêš, naujũ gražiũ drebûziũ; pō kairêš szalê bûto prō tûš vartûš kasdên gâli iř sōdã eĩti, czê jê galêšq visókiũ linksmỹbiũ pasidarýti, tikt pō deszinêš prō tás duris netĩri žiurêti, ō paskutinê naktỹ septynis stûndus kôžnas pō vênq stûndq turêšq vektûti. Kaĩp jê rýlametq pabûdo, taĩ jê kôžnas sãvo sãpnq pãsakajo, ō vênô tōks sãpnas bûvo kaĩp kito. Teĩp jê dabaĩ susisznekêjo tikraĩ drãtaĩ czón teĩp ilgaĩ iszbûti, jeĩb tã didijĩ giliukĩ laimêty, ō kûpezaus vaĩks, kursaĩ visûš dalỹkûš pravadôvs iř kaĩp vyresnỹsis bûvo, tûš visûš sãvo kamarótus kék tikt gâlis įkalino, kâd neĩ vênš neĩ jókik szelmỹstq nepróvyty, įpaczei kâd peĩ tûš vartûš pō deszinêš nežiurêty. Teĩp tẽ vaikaĩ czê gyvêno iř jêms czêšas nepaĩlgo dël visókiũ linksmỹbiũ iř dël visókiũ skaniũ valgiũ beĩ gërimũ iř dël valnỹbêš, kuriê jê czê turêjo, nêš jêms nêks nêko nepavêlyjo, ō anã pelê kasdên jêms pasiródydavo. Alê kasmêt bûvo matýt, kaĩp jì nũ pasturgalio žmogaũš pavìdalq gáun iř vis daugiaũš žmogûš pastó. Ō jì jêms pasiródydama jûš parâgidavo vâlgyt beĩ gért. Paskutiniem pûsmety jaũ tà pelêlê pastójo czêlã iř graži jûmprova; tà sũ jeĩš potãm kókik mãžq valandêlê kasdên pasisznekêdavo, alê iř vël prapûldavo; bêt jê isz tō nêko nesidãrê, jê jaũ teĩp bûvo paprãtê.

Bêt dabaĩ jaũ iř priêjo paskutinê dênã; taĩ tà jûmprova atêjusi jêms pasãkê, kâd czê êsanti paskutinê naktis iř kâd jê tō tũri vektq stovêti tũ isz vãkaro nũ zêgoriaus penkiũ iki dvỹlika, ō paskutinio adỹno tũrjs kupczũks stovêti, jûš tikt bûšqš drãsiãusies; nêsũ paskutiniójì adynã bûsenti pikczãusie, czê ateĩšq visókiũ baisỹbiũ iř zvëriũ, alê tũ visũ nereĩkie

bižotīs, neī vēns nēko negālīs darīt bēt tik baigīt; ō kōmas
szalē būto atsistōjēs tūrīs sū szoblē aplūk saci rēzj apsirēt
īr pērsizegnūt, tāī vīsos tōs bezlīpyezos toliaūs nekaip tikt da
tō rēzjo galēsenczos cīti. Nā penkiū zēgoriaus jē taigi pradep
vēktā darīt, īr vīs kōžnas pō stūndā, bēt vīs būvo garaī īr
nēko jēms nepasirōdē. Alē kaip nā rēnālīka kupczūks aūt
vektōs užstōjo, tāī cē atējo īr atbēgo visōkiū žēriū īr baisj-
biū; kitā turējo daūg galvū, kitā bē galvōs, kitā ākys būvo
kaip agnēs lēpsnos, kitī vėl tōkius didelius nasrūs tarējo, kād
jē prarīt galējo. Bēt szīs vaikēlis, kād īr kēcīs [kūcīs]
jaū drebējo, alē tikt nebēgo, nēs neī vēnām nebūvo culī jēm
kā darīt īr neī vēns arczaūs negalējo preit kaip tikt īk
tō rēzjo. Bēt kaip zēgoriaus dvjlika mūsžē, tāī tē visi sū
sykiū prapūlē, alē dabaī tūjaūs stōjos tōks bildējimas īr
braszkējimas kaip didžausios perkūnijos, tarjtam dangūs īr
žēmē sugriūs, īr pakilo didelis sztūrmas īr pyszķėjims bēt
žēmēs drebējims, īr dabaī būvo nē kitaip, vīskas turēs pra-
pūlti. Kupczūks sāvo stūndā isztovējēs īr jībēgo ī stūba pās
kitūs īr jē visi aūt aslōs susistōjē būvo dēl tō baisingo trin-
ķėjimo īr pyszķėjimo teip isztovējē, kād visi aūt aslōs par-
pūlē kaip negyvi īr mūslyjos aūt amziū prapūlē. Bēt kaip jē
cē kaip apmūķe parpūlē, teip jē īr užmigo īr saldēi pē
visā nākti mēgōjo.

alē tai neganū, tūjaūs cē būvo septynī tarnai, tē jās szlovnai aprēdē. Kaiŗ jaū pūsrycei būvo palaikýti, tai n'ílgaī trūko, tai stovējo septynī biŋgūs žirgaī szalē palōczaus, aiŋt kuriū jē jōti turēse. Sztālmistras taiŗi atējes tās vēszipaczus pākvētē gileī pasiklōnodams, kād jaū vīskas gātava iŗ jaū gāļi jōt. Ō szē vaikīnai iszējo iŗ būvo nū bedýnterīŋ aiŋt arklīŋ ūzkēlti, alē jēms nemeŋk báimēs būvo aiŋt tōkiŋ žirgū jōt, ō dār nekādōs nebūvo jōje; bēt visi žirgaī būvo labaī geraī iŗjōti, iŗ todēl labaī rotmoneī ējo. Jēms bejōjent tū gendrōlei iŗ kitī auksztī apicērai jēms prēsšais atjōjo iŗ gileī pasiklōnodami klāusē, kā reik' darýti. Taiŗ jē nēko negalējo iŗ nezinōjo sakýt kaiŗ tik kupczūks vis tā žōdī: Kaiŗ kasdēn dāroma, teĩp iŗ szeŋdēn. Taiŗ gendrōlei tū pagāvo kamandērūt iŗ puīķiē parōdā darýt, tadā aubijīstai turējo labaī grazeī zalnēriszkas muzikēs szpēliūt, ō taiŗ teĩp skaūdzei tū muzikē ūzē iŗ skambējo, kād iŗ žēmē drebējo, ō taiŗ dār jū durniaūs jū pikezaūs sū didzeīseis būgnais mūsē. Kaiŗ jaū visā parōda būvo atliktā, taiŗ szē jaunēji vēszipaczei vēl namōn jōjo, iŗ szalē palōczaus jaū vēl būvo bedýnterīŋ ganā, kurē jēms árklīus atēmē, iŗ kitī árklīus szaliŋ vēdē, kitī jās ī vīdū iļydējo, iŗ tūjaūs cē būvo visōkiŋ skanumýnu iŗ skānskonīŋ vālgyt iŗ skanaūs vīno atsigért. Jēms teĩp dabaŗ taiŗp savēs pō tōkiŋ bēdū pamaželiŋ besidžaŋgient, sztāi iŗžengē septýnios nemērūtīnai grāžios iŗ szlōvnos jūmprovos, kuriōs būvo septýnios princēsēs; tōs iŗjusios koznā pō vēnā tū vaikū apsikabīno iŗ koznā sāķē: Tū esī māno atvadūtojis ō dabaŗ iŗ māno jaunīkis, iŗ būsī māno výrs. Szē isz tō vēl naujeī nusigaŋdo, alē tōs princēsēs labaī meilīngai iŗ maloneī kalbējo iŗ jās padrūtino, kād dabaŗ tik tikrai linksmi būty, iŗ teĩp koznā sāvajī apsikabīndama meilīngai buczāvo. Ō dabaŗ jōs iŗ papāsakojo, kaiŗ szīs palōczus kaiŗ iŗ visas mēstas sū visū labū, kās tikt cē yrā, zalnērei, gendrōlei iŗ kitī žmōnēs kaiŗ iŗ jōs pāczos, vīskas būvo prakēikta; bēt dabaŗ jē peŗ sāvo vērŋā isztrivōjīŋā iszvālŋyje, ūz taiŗ jēms dabaŗ tōkie garbē yrā iszrōdama, iŗ jē dabaŗ yrā auksztī vēszipaczei iŗ valdōnai visōs tōs karalýstēs pastōje. Potām jōs jās kasdēn pamokīno, kōkies parolēs jē gendrōliems tūr dūti iŗ aiŋt katrō plēcaus iŗ katrē zalnērei tūr parōdā darýti; isz tō jē vis drāsesnī iŗ

kytresnì pastójo. Teip jañ szańdām czēsui praijus tē vaiķaī norējo pās sāvo tēvus parkeliāuti, ō jū marczos, princēsīs. Jēms taī īr labaī mīl vīlyjo, bēt jē turējo nē vērī keliāuti, bēt sū dideliu pulkū zalnēriņ, kaīp taī jēms dabaī pridiūka. Teip jē keliāvo, īr kaīp jē ī sāvo mēstā ītrāukē, taī didis sujudīms rādosi, ikī kōl visūs zalnēriūs įkvatērāvo īr visi tikrai patýrē, kās taī ēsā. Bēt szē vaiķaī, bātent tē jaunēji vēszpaczei, sāvo tēvus nepazīno ō jū tēvaī teipjaū jās īr nē, pakōl nē kōžnas vēns ō įpaczei kupecziūs tū visā slāptā grun-
taunaī vīslub iszpāsakojs būvo. Taī keliēs dēnās uzsilaīķē vēl keliāvo atgaliō, īr nē pō ilgo, kaīp jē tās princēsīs vāde būvo, kupecziūs pastójo tikrāsīs karālius ō anē szeszi jō vy-
riāusi gendrōlei beī ministerei, ō jēms bevaldant vīskas labaī geraī īr palaimīngai sēķēsi.

Apē Kurszūka.

Vēnaī karāliszkam mēstē szalē karāliaus pīlēs [pīl's] būvo čzers, ī tē čzerā ateīdavo tūkei netoli nū mēsto gyvėngs Kurszūgs žvejót; īr atsīgabėndavo sāvo sūnų, tās jēm turėdavo padēt žvejót. Bēt tās Kurszūks būvo labaī didžīs grožýbės ō tō karāliaus princēsē tūkei jī matýdama jūm pamėgo. Ji tolēl tū Kurszi, tō vaiko tēva, pėrkalbėjo, kād jis sāvo sūnų atlėistų ī karāliaus pīlī. Ō kaīp jis atējo, taī princēsē sākē jēm: Ąsz taviū pamėgau, tū turē mūno vėru pastóti. Kurszūks īsz tō nemeīk nusigaīdo īr nezinójo kā sakýt, alē princēsē jī tókeis meilīngais īr gražės žōdžeis įkalbino, kād jis fikt tēk drasōs gāvo jeī atsilėpti, kād jis povisām prāstas žmogūs ēsas īr nemók-
kas [mokās] neī rasýt neī rokūt īr szeīp nēko nē iszmėnas kaīp tik sū tēvu žvejót. Princēsē sākē: Taī nēko nedāro, āsz tarė lėisiu ī visókies sziūiles īr tū dūsiu visókies kytrystės iszi-
mokýt, ō āsz tarė rėdýsiu īr valygđýsiu kaīp princų. Tóke įsnekėjimai Kurszūkui patiko īr jis pily pasiliko. Dabaī princēsē jī tājaūs dāvē princiszkaī įrėdýt īr potām jī ī sziūile lėido. Ō tās Kurszūks būvo gerōs galvōs, jis labaī greītai īr geraī mokīnos, teip kād visi mokýtojei īsz jō pasidāngė, ai-
įpaczei princēsē īsz tō džiaūgėsi īr jī dār labiaūs mylējo. Kaīp
jaū dabaī jis visūs sziūiles būvo pėrėjes īr jaū ī vėgriszkas

metūs īstójes īr labaī kǵtras pastójes, taī princēse jī vēde. Bēt kās nusīdavē? Venczevōnēs dēnōs vākarā, kaīp szlovīngos muzīkēs ūzē īr visókē garbīngi vēszpaczei īr auksztī pōnai līnksminos īr jaū princēse sū sāvo graziūju vyreliū guīt norējo eīt, taī jīs būvo prapūles. Visā pilis dēl tō nusīdāvīmo vēik sujūdo īr nemeīks īszgastis visō karāliszko giminē īr taīp visū sveczū rādosī. Tājaū būvo visī tarnai īr zalnērei īszsiūstī jō jēsškōti, alē nēkur jō nerādo. 'Isz tō visas pilēs dzaūgsmas ī raudójīmā paviřto, nēs neī vēns nezinōjo, kuī vēdys diūges būvo. Bēt vēdys būvo aūt vēno szēpēs pasīdāves ō sū tūm szīporium jīs būvo jaū pirīm svodbōs susznekējes, kād jīs tā īr tā vākarā aūt szēpēs ateīs ō taī jīs tājaū tūr nū kraīto keliāut. Kaīp taīgi pily svodbōs traīksmas didžāusies būvo, taī jīs slapezei īsz jōs pabēgo īr tēsīog ī anā szēpi, ō jēm tik ī szēpi īstójus szīporius tājaūs szaliū keliāvo; todēl jī nēkur negalējo rāst. O kadāngi tās szēpis ī Turkijē keliāvo, taī jīs teīpojaū tēn keliāvo īr pasīdavē prē Tuīkū karāliaus vēģiniū; ō jīs īr pasīdārē nēbyliū. Bēt dēl jō gražūmo jī visī garbē laikē īr toli īr placzei būvo vyriāusie kalbā apē tā grāžujī vēģinī. Alē īr karālius jūm labaī dzaūģesi, jēm tik gaiļa [gaiļu] būvo, kād jīs būvo nebylīs. Ō tās karālius tikt vēnā princē beī vēnā princēse teturējo. Pō ilgo czēso karālius tām sāvo vēģiniū teīp būvo pamēges, kād jīs prē jō stālo turējo vālgyt, īr jaū dabaī īsz viso jō būdo numanjīdams, kād jīs labaī īszmintīngs vjrs ēsas, jū labiaūs gailējos jī nēbyliū ēsant īr tánkei īsztarē: Kād tās vjrs nē nebylīs būty, āsz jī pēr zēntā palaikjēzau. Tókie karāliaus kalbā jō tarnai gir-dēdami kōžnas mīsljjo, kaīp tā žmōgy kalbantj padarjyt. Ō vēns taīp karāliaus duīczū būvo labaī gūdras vjrs; tās numānē, kād tās vērgas negāl būt nebylīs. Ō jīs atējes pās karāliū mēldē jī, kād jīs jēm padūty tā nēbyli vērgā aūt dvīdeszīmt keturiū stundū, taī jīs jī teīp pasvēikjēses, kād jīs kalbēt mokēses. Karālius dēl tókios rōdos labaī prasīdžūgo īr pavēlyjo jēm, kād jīs vērgā aūt dvīdeszīmt keturiū stundū gāl ī sāvo namūs parsīmti, bēt jēi jīs jī nepadarjēses kalbant, taī jīs būses žudjts, bēt jēi jēm pasēktj, taī būses labaī palaimīngs padarjts. Duīczus taīgi tā vērgā namōn parsigabēno īr dabaī jī

visaip pradėjo įkalbėti, bet vergas nesusikėjo, o su jam kàs tik
 nevėn visaip bandė ir sėdėti ir tėtį jį laugino ir sākė jėm, pà
 jis nesusikėses, tai jis jį skaūdėi salidarosė, nės karalius
 jį jėm padėres, jis sà jām gūlis darėt kà norėis; alė tai
 nėko nemūczyjo. Galidusei, kaip visi pabaūdymai nėko ne
 mūczyjo, tai tās duñezus pagūvo tą vėrgą mūstė. o jis jį
 tėtį laisėgai sàmuszė, kàd jis vės pūsgyvis pasidėko; o tikt
 nesusikėjo. Kaip jau dabaĩ duñezus mātė jō prēcė visai no
 prėsmai ėsant, tai jis dūr tām vėrginiui žėdą nà pīrszto nu
 mōvė, kurį jėm jō patĩ vėnczerōnė būvo dāvusi, ir aūt sāvō
 pīrszto užsimōvė ir potām nakezė pabėgo, jeib nebūtą žudjts.
 Jis pasidavė aūt vėno szėpės, kursai ė tą žėmę ir ė tą patį
 mēstą keliāvo, isz kuriō aūs vėrgas būvo; ė tą mēstą iszkūkės
 jis netinōjo kų pradėt ir kaip aūt ilgo cėso iszsimaitīt; tai
 jis iszsėdavė peĩ muzikaūtą, nės jis galėjo māzumą szpėliūt.
 Tėtį jėm dabaĩ būs nà būto cėmant parėjo jis ir pās tū
 princėse, kuriōs vėrs pabėges būvo, o kaip jis jeĩ muzikę
 dāvė, tai jijė ir įžiūrėjo tą žėdą aūt jō pīrszto; ir kaip jis
 muzikę būvo padėres, tai princėse sākė jėm: Muzikaūte, aĩ
 nebātum tėtį gėrs o mán sāvō žėdą parōdytai. Jis paklamĩ
 pasiklōnodams sākė: Ir labai mėl; ir tū numōres ėdavė. Prin
 cėse tą žėdą pažiūrėdama rādo bōksztavus sāvō vādo, kuriūs
 aukskalis lėdams būvo ilėjės, ir tū iszpažino, kàd tai jōs žėds ir
 tās pāts, kurį jĩ kartą sāvō jaunikiui vėnczerōnė žėdus bekeĩzent
 būvo dāvusi. O jĩ jĩ klāusė, baũ jis nenorėtų tą žėdą pardāt.
 Jis sākė: Asz labai mėl noriu pardāt, kàd tikt kàs nupīrkty,
 asz varėngs žmogūs ir nĩmanau kaip iszsimaitīt. Tai prin
 cėse žėdą nupīrko ir isz jō iszsiklausinėjo, isz kaĩ jis ėsqis ir
 kōkeis keleĩs jis szėn atkeliāres. Jis tai vėslab grazeĩ papū
 sakojo, o princėse tai užsirāszė. Paskui princėsi pasikėlusi ė
 Turkiję iszkeliāvo o ir ė tą mēstą, kaĩ karalius gyvėno ir
 kaĩ visi jō vergai būvo. Bėt jĩ ė tą mēstą iszkūkasi iszsėdavė
 peĩ sneĩderkų ir atėjo pās karalėnę ir jĩ labai mėlė, kàd jĩ
 siūt prīntų. Karalėnė isz pīrmo nenorėjo, alė kaip anũ
 labai mėlė o ir labai grazi būvo, tai jĩ jĩ palaikė. Pīrma
 cėsus jĩ gūvo tikt prastūs siūvėnius siūt, alė kaip karalėnė
 mātė, kàd tē labai grazeĩ siūtė, tai jĩ jeĩ dāvė plūmesnias, ir

paskuī īr gāvo siūt brangiāusius szilkūs īr szydūs īr kās szeīp brangiāusi ceīkei karāliszkūs palōczūs būvo. Karalēnē īsz tōkio gražaūs dārbo nusidīvyjo īr dideī džaūgēsi, kād jī jē palaīkiusi. Ō kadāngi jī īr didžōs iszmintēs beī labai gražaūs pasielgīmo būvo, taī karalēnē īr karālius jē teīp garbē laikē, kād jī pō czēso teipojaū prē karāliaus stālo draugē vālgyt galējo. Seneī jaū czē bebūdamā gāvo prōgos sāvo pri-venczevōtā vīrā pamatyt, ō jīs jē īr mātē. Jādu kīts kitā tūjaū pažino, alē nēkadōs negalējo teīp slapezeī susieīt, kād būtu galējē pasisznēkt; bēt dabaŗ, kaīp jaū prē vēno stālo visi vālgē, taī jī mīslījo benē gādysis sū jūm vēnu kuŗ suseīt, alē teīp net-sējo (= neatsīčjo); ō jījē īr nēkām apē taī nēko nesākē, kād jīs jōs vīrs ēsas. Ō kaīp karālius dār vīs nepakajāvos īr atsikartōtinai dēl sāvo nēbylio vērginio smūtnījos, taī tū sneīderka sākē: Āsz jī āpsimu prasznēkīt, jēi jī sū maniū per nākt vēnō stubō ūzdarītumēt. Karālius taī āpsēmē padarīt, alē jeī īr prisākē, kād jeī taī nepasisēktū, taī jī turēsenti būt gyvā sudēgīta. Alē jī tō netbōjo savī mīslīdama: Āsz tik žinaū, kād jīs nēr nebylīs īr jī pērkalbēsīu, kād jīs turēs sznekēt. Vēnā vākarā tā vērginī atgabēno pās sneīderkā ī jōs stubā; dabaŗ jī jēm szeīp īr teīp kalbējo, jī klāusē, kodēl jīs pabēges ō jē palīkes, kodēl jīs teīp toī atkeliāvēs īr ī tōkius vargūs pasidāvēs; alē jīs neprasznēko. Dabaŗ jī mēldē īr vērkē, kād jīs tik sznekētū, bēt jīs taī nedārē. Vēl jī pradējo: Ziurēk, kaīp āsz tavē mylējau īr dār mīliu īr dēl tavēs teīp toī atkeliavaū, kād tik dār kaītā māno āmzie sū taviū susieīczau ar nōrs tavē matījczau; ar taī tāu vīskas tik nēkai, ar tū manēs povisām nesīgaili, kād āsz īsz mēilēs prēsš tavē tēk bāimēs īr vargū pērkentējau; ōgi ar tū neī taī neī jōkio susimīlimo īr pasīgailējimo aūt manēs neturētai, kād āsz tavēs dēl mīrti turēczaū, nēs jēi rytō nēsznēki, taī āsz būsiu gyvā sudēgīta. Alē vīsos jōs kalbos, maldos īr āszaros būvo noprōsnai, jīs palīko nebylīs. Aūt rytōjaus karālius vērginī dāvē atsigabēt; jīs sznekēt negalējo; todēl kaīp pavēlyta būvo, turējo tū sneīderka sudēgīta būt. Tūjaūs aūt paskīrtos vētos mālky krūvā turējo teīp sukrāt, kād jī vidurī kiaurā būvo. Ō kai taī būvo gātara, taī pirmuczāus tā nēbylī prē tōs kruvōs

pastātē ņ potēm ātvedē szneiderkū jūdū aprādīti. Dabū žmoniā susējo matīt norādami, kās nusīdās. Szale malkū krārās vēns karāliszkas tařnas nuskaitē sū āiszkā balsu smērtis kal-
tjbe ir potēm jeī reikējo prō āuksztū āngā, karē taī palikta bāvo, ī tū malkū krārā jlišt. Bēt kaīp jē prō tās āngās prīrējo, taī nebylīs suszāko didžū balsū: Nedarjkit jē nē jōkios iszkādos, taī yrā māno palē. Nemāšas traīksmas taīp visū žmoniū rādosi ir visi ī rankās plādāmī džaū-
gēsi, kād tōkie gražē mergā dabaī gyvā iszliks. Vēns isz tarnū nubēgo pās karāliū ir jēm tū visā nusidāvimā prānēzē. Karālius taī nenorējo vēryt ir pālēpē tūjaūs abīdu pās sarē
atrēst; ir kaīp jūdu nūvedē, taī karālius neganā galējo nusi-
dēryt, kād jō mīlīms vērgas kalbēt mokējo. Bēt jis tū visā paslūptīnē tik negalējo iszmanīt, kād jūdu savencēvōts pōrs
ēsa, ņ jūdu abīdu visā tū dīvīnā nusidāvimā turējo jēm pa-
pāsakot, ņ paskuī karālius ir norējo žinōt, dēl kō jis palēgs. Jis sākē: Kadāngi āsz povisām isz menkōs giminēs ir prāstas
žmogūs buvaū, taī āsz mīsljīau, āsz tik nū visōs karālius
giminēs ir nū visū kitū āuksztū pōņū bāsiu pāpēiktas ir pē
nēkū laikomas, todēl āsz pabēgau. ņ kadāngi dabaī teīp tarijo
nusidāt, kād āsz sāvo pāczē isz didžōs prēgādos ir nū smērtīs
iszgēlbējau ņ jē ir patjirē, kās taī yrā vargti, taī dabaī jē
manē nēkadōs nepapeīks ir āsz dabaī vėl mēl nōriū jōs vīrs
bāti. Karālius ir karalēnē dīdēi džaūgēsi ņ szītas Turky
karālius jūdu bagōtingai apdovanōjes dāvē jūdu sū sāvo szē-
pimi namō pargabēti. Bēt jēmdvēm pargrīžus vėl ī sāvo
tēviszkē tōks džaūgsmas stōjosi, kursai sāu līgāus netarējo.
Ir pō karālius galvōs szīs jō žēnts karāliam tūs tēms
pastōjo.

Apē devynis brōlius.

Devynī brōlei turējo tik vēnā sēserī, ņ jē visi pastōjo za-
nērei. Vyriāusies prē zalnēriū iszēidams pīrko sāvo sēseri
āukso žēdā, alē sesū dār tūsyk bāvo mažā ir nū tū tēda nēko
nežinōjo. Bēt kaī jē dīdele pastōjo, taī jē rādo skēpīnē tē
žēdā ir klāusē sāvo mōtīmos: Kās nupīrko tū tēdā ņ jē vėl
jādējo? Taī mōtīna jeī pasākē: Tū turējei devynis brōlius ir

vyriáusias táu tã žėdã nupirko. Paskuĩ jì prãszė sãvo mótynã, kãd jẽ léistų atsilankýt pàs sãvo brólius; taĩ jõs mótyna jẽ ir léido ir pakiñkė jeĩ tókį mãžã vežimãtį ir arklũkã mãžã, ò taĩ jì vaziãvo. Bevaziũdama aĩt kėlio jì sutiko zuikùtį, ò tàs zuikùtis prãszė: Onùtė sesėlė, pavėžijk manė. Taĩ jì jĩ įlėido ir sãkė: Tũpkis į vežimo gãlã. Kã jũdu dabaĩ vaziãvo, taĩ privaziãvo jũres; tosė jũrėse mãudėsi Laũmės prė krãszto. Onùtė alė bũvo labaĩ puĩkei apsirėdzusi ò ir tã aukso žėdã turėjo. Kã dabaĩ Laũmės jẽ mãtė vaziũjant sũ tã zuikuczũ, taĩ szaũkė jẽ: Eĩk szė, Onùtė, pàs mũs, pasipũszkyt pasimãudyt; pàs mũs pėno ùpė tẽka ir raudóno vỹno isz krasztėlio. Alė tàs zuikùtis draũdė jẽ ir sãkė: Onùtė sesėlė, neeĩk pàs jės; ùpė kraujeĩs tẽka ir isz krasztėlio aszarėlės. Taĩ tã Laumė pėrpỹkusi iszszóko isz vandeĩs ir iszplėszė tãm zuikuczuĩ abì kójes paskutinės. Paskuĩ vėl vaziãvo gãlã, taĩ vėl kitã Laumė jẽ teipojaũ szaũkė: Onùtė sesėlė, eĩk szė pàs mũs pasipũszkyt pasimãudyt, pàs mũs pėno ùpė tẽka ir raudóno vỹno isz krasztėlio. Tàs zuikùtis vėl jẽ draũdė sakýdams kaĩp pĩrmã kaĩtã. Taĩ vėl ir tã Laumė iszszóko isz vandeĩs ir tã zuikùtį sudrãskė ir iszmetė isz vežimėlio.

Dabaĩ tã mergã vėl vaziãvo vėnã pagaĩ tã vãndenį įlgã gãlã. Taĩ jẽ kitã Laumė vėl szaũkė, ir jì nuĩjo pàs jẽ mãudytis, ò jì nusivĩlko visũs sãvo drebužiũs, tik tã aukso žėdã palaĩkė aĩt pĩrszto. Paskuĩ tã Laumė sãkė: Ąsz tavė paveĩsiu į ùtėlė ò savė į blũsã, ò katrà pirmã isz vandeĩs iszrėplósiva, taĩ tã sũ grazeĩseis drebũzeis apsirėdýs, ò katrà pãskui iszeĩs, sũ tã skrepliũ skrándã apsilvĩks. Tã Laumė pirmã iszszóko ir apsirėdė taĩs grazeĩseis drebũzeis, ò Onùtė pãskui iszvėžliũjo ir turėjo tã skrepliũ skrándã apsilvĩkt, alė aukso žėdã turėjo aĩt sãvo raĩkos, ò Laumė tã nepamãtė. Bėt tã Laumė dabaĩ draugė vaziãvo, ir jėmdvėm įlgã gãlã vaziãvus Onùtė labaĩ graũdzei veĩkė. Tã Laumė klãusė jẽ: Kuĩ tũ vaziũjĩ? Jì sãkė: Ąsz vaziũju pàs sãvo brólius atsilankýt. Paskuĩ jėdvi privaziãvo tókį dvãrã dĩdelį dĩdelį, ir tã Laumė įėjo į tã dvãrã ir klãusė: Ąĩ ģr czė devynì brólei? Taĩ szĩnkarka atsilėpė: Czė neyrã devynì langãĩ neĩ devynì stãlai neĩ devynì pũdãĩ neĩ devynì bliũdãĩ neĩ devynì szũuksztãĩ ir neĩ

devyni brólei. *Tai jėdri vėl nucažiavo į kitą dvėrį, ir ta Laumė vėl įėjo į vidų ir teipjaū klausė, kaip ir pirmą sykį. O ezona būvo devyni brólei, ir vyriausias brólis pō langa stovėjo ir iszgirdo ję teip sžnikant. Tai jis tujaū įjo kitas brólius pavadiť ir sākė: Tai bās tikrai mūsų sesė. Paskui ję tū garbingai prėmė, pasisodino ant stalo ir ję labai pamylėjo. Paskui vyriausias brólis klausė: Kūs tu, kuŗ vezimėly tūco sėd? Tai Laumė: Ąsz pajūrėmis kuŗ ratiacaū, tai Laumė vėnà įsisėdo ir Ąsz ję pavėzinau. Brólei sākė: Tegul ji čma žirgū ganýt į lauką. Ir ji turėjo eit ganýt. Kuŗ ji gānė arklius, tuŗ vyriausiojo brólio arklys neėdė, atsistėjo, ir ganė, neėda. Paskui ji dainavo tókię dainą:*

*Ei žirgėli jūdberėli,
Kō neėdi žalio žolę,
Kō nėgeri srōvę ūpė?*

Tai tās arklys praszėko ir sākė:

*Kā Ąsz čsiu žalio žolę,
Kā Ąsz gėrsiu srōvę ūpė?
Anà Laumė, raganėlė,
sū brolėleis vėno gėrie,
ō tū, bróliu sesuzėlė,
turė žirgeliūs ganýt.*

Vyriausias brólis laukė būvo, tai jis girdėjo tą dainą dainėjent. Tai jis nuėjo ant lauko ir sākė: Laumė raganà, eik sžė māno gálvą pautinėt. Ji graūdzei labai vėrke ir nuėjo. Gálvą beutinėjent pamātė brólis tą žėdą ant jos raĩkos ir klause ję: Kuŗ tū garai tą žėdą? Tai ji jem sākė: Ąsz turėjau devynis brólius, ō kuŗp Ąsz dūr mažà buvaū, tai vyriausiesis brólis mą nupirko tą žėdą. Užaugusi Ąsz išsūlgau sāvō brólius atlankýt, ō mą bevažiėjent pagal jėres. Laumės manę vadino mātudytis, ir Ąsz nuėjaū. Tai vėnà Laumė manę pāvertė į itelę ō savę į blāsą ir sākė: Katrā pirmà išz vandeūs iszeis, tū sū gražėscis drebūtcis apsirėdys. Laumė pirmà išszoko ir apsirėdė. Dabaŗ mūno brólei ji mýl, ō Ąsz turiū jū žirgus ganýt. Tai tās brólis tujaū stab jōs išz gālesezo apgaĩszo ir atsigāves vėdėsi jį namō. Ji

turėjo gražei nusimazgót, ir jis jei nupirko naujė kleidą ir jė gražei aprėdė. Potām vyriāusies brólis sākė sāvó kitėms bróliems, kád Laumė prigāvo jū sėseri. Tai jė sākė: Kókię mūką mės dabař tai Laūmei uždėsim? Tai jė ėmė árklį, aptepė jį sū smalą, pastātė jį szalė dūrų ir sākė: Laūmė rāgana, ėik laūkan įsz stubős. Tū Laumė sākė: Eī pōn, āsz negaliū iszeīt, arklīs stó ūz dūrų. Jė sākė: Mūszk sū ranką árklį, tai ėis szaliū. Jī mūszė, tai rankà ir prilipo prė smalős. Jė sākė: Spīrk sū kóje. Jī spýrė sū kóje, ir kóje prilipo. Sākė vėl: Mūszk sū kitą ranką. Jī mūszė, ir kità rankà prilipo. Vėl sākė: Spīrk sū kitą kóje, tai vīskas atszóks. Tai jī spýrė, alė ir kità kóje prilipo. Mūszk sū kaktą, tai atszóks vīskas. Jei tai dārant ir kaktà prilipo. Aūt gālo ir sū pilvū turėjo stūmt, tai prilipo ir pilvas, ō dabař būvo visà prilipusi. Tai brólei ėmė gėrą rýksztę, pāplakė tą árklį ir sākė:

Bėgk žirgėli jūdbėrėli
 peř puscžės peř daubàs,
 parbėgdams jūrėse nusipláuk.

Aus: C. Cappeller, *Kaip senėji Lėtūvininkai gyvėno* (Heidelberg 1904), S. 27.

Sekminės taip laikė. Tā dėnā prėsz szveītę nū mēdžų kiřto beržū, klevū ir lėpy štabās iszdabīt. Pirmą rýtą tai būvo ankštī vīskas iszvarýta. Aūt pūsryt tai mės kārves vėl namū vārėm, ir jaū kōžnas pēmā vainikūs turėjo draugė. Tai mės sugāvė kārves apliūk ragūs aprīszom ir vārėm aūt ūlyczos. Czė koznà slūginė atėjo sāvó kārve aūt kēmo uzvarýt; daugsýk ir gaspadinė patī atėmė kārves aūt ūlyczos. Tai jūkėsi: «Vaikai, māno kārvių gražiāusies vainiks; āsz jūms ir geraī pripildysiu kā jūs praszýsit.» Aūtřą dėnā tai būvo paūtėnės szveītė. Jaū prėszpėt tai visī pėmens ėjo peř gaspadinės paūty ir lasziniū: vėns kaszėlė turėjo paūtams, kīts krėpszī lasziniėms, kīts turėjo kūpką drūskai, kīts žāką málkoms. Keřdžus ir kerdžuvėnė [keřdžuvėnė] būvo aūt laūko; czė jė turėjo trikóji, skaurādą, bliūdų ir vīską, kās prė kūknės priklaūso. Tai mės atėjė ĩ laūką vīską kerdžuvėnei atdavėm. Dabař jíji su-

külé kiauszinīus īr pradējo kēpt. Pīnīgas, kaŗ būvo dāŗē
kēmē, taŗ mēs susirīņkom aŗt branvīņo īr alaūs īsz arczaušos
karczemōs parsīnīsz. Paskuī dūlīlē cīsznīs būvo; mēs valģēm
īr gērēm, ikī kōl visī ganū turējo. Kīts īr susīcēmē; kīta
turējom īr aŗt kāros namū parkarūt.

Traicē Lētūvinīkai labai pēr svecītā dīņū laīkē. Visī
prē kūnigo ī baŗņģēzē rjo; taŗ nē jōkīos muzīkēs karczemōs
nebūvo, taŗp gerai kaŗn īr pēr Szeszīnīs.

Dabaŗ vīsos dīlžāusīos svecītēs būvo pasīlīņvusīos; jaū atījo
suņkus laukū darbaŗ, žolīs īr rugīū piūtīs. Kād rugīus nakīrto,
taŗ būvo pabaigtūvēs. Taŗ tūs, kuŗs pirmuczāu kīrto, turējo
aŗt daļģio īsz namū īsznesztā vainīkā, prē kurīo jō grībīkē
sāujē rugīū vārpu būvo prīrīszus. Taŗp jē dainādāmī parējo
aŗt kēmo. Cze vīskā padējo, daļģj, būdē īr szlūkārē; paskuī
jē jējo ī būta. Pirmutīnīs kīrtīks sū vainīkā īr jō grībīkē
pirmuczāu turējo jēit. Ō ūz dūŗū gaspadīnē jaū laīkē gātavē
vēdrā vandeņs īr māžq mīlsztuvāitē. Kaŗp abūdū tādū ī būta
jējo, taŗ jē lējo tēsiog tēmdvēm ī gīmj ī bēgo ī stābq. O szīts
pagrēbēs vēdrā sū vāndenīu pavījes gaspadīņ tēsiog sū vīsū
vēdrū jē aŗt galvōs ūzpjlē.

Pabaigtūvēs jaū gātavos stovējo aŗt stālo, branvīņo, alaūs,
mēsōs, krūpfelīņ, pyrāgo. Pavālģē kītī daināvo, kītī szōko;
visī, kād īr dā teŗp labai paīlģē būvo, pasīdžaugē īr pasīlīņks-
mīno. Aŗtrā rytā taŗ kīts ikī pūsryt gulējo aŗt lōvos aŗ aŗt
stāldo aŗ skūnē; alē tik turējo prē dārbo cīti, kād īr būvo
dār neīszsīblaīģē. Aŗt pētū taŗ gaspadīnē jaū zinōjo, kād
tikrai reīkie rūksceī kq vīrt; kās nū vīkar pabaigtūvīņ mēsōs
līko, taŗ suszīldē sū rūpģē [rūpģģē], cībalēms īr pīpīŗu
[pīpīŗū]; jē sāķē: «Āsz jūms pāģīries īszvarģīsiu».

Volkslieder (*dainos*).

Aus: Dainos oder Litthauische Volkslieder,
gesammelt usw. von L. J. Rhesa. Neue Auflage durchgesehen
von Fr. Kurschat (Berlin 1843).

1 (27).

*Mėnū saulūžė vėdė
pirmą pavasarėlį.*

*Saulūžė ankstė kėlės,
mėnūžis atsiskýrė.*

*Mėnū vėns vaiksztinėjo,
auszrìnė pamylėjo.*

*Perkūns didei supýkęs
jį kárdu pėrdalýjo.*

*Kõ saulūžės atsiskýrei,
auszrìnė pamylėjei,
vėns naktý vaiksztinėjei?*

2 (78).

*Mėlà saulýté, dėvo dukrýté,
kuř teip ilgaĩ užtrukaĩ,
kuř teip ilgaĩ gyvenaĩ
nū mūs atstójusi?*

*Úz júrių, úz kalnėlių
kavójau siratėlės,
suszildžau pėmenáczus.*

*Mėlà saulýté, dėvo dukrýté,
kàs rytaĩs vakarėleis
prakúré táu ugnėlę,
táu klójo patalėli?*

*Auszrìnė, Vakarìnė:
Auszrìnė ùgnį prakúré,
Vakarìnė pátalą klójo.
Daũg māno giminėlės,
daũg māno dovanėlių.*

3 (1).

Āsz motītēs mylimōsis
 vēntuītē dukrītē.
 Jeī darbeliūs dīrbt nerēngian,
 sunkiūs dārbus teīp nutvēriau
 kaī kitos mergītēs.

Mān pūlēpē mamulītē
 ankstē rītā kēltis.
 Āsz paklausiaū, atsikēliau
 iī ugnēlē jeī prakūriau
 pūsrytukūs vīrti.

Mān pūlēpē mamulītē
 plónas gījēs vēīpti.
 Āsz paklausiaū, greītai verpiaū,
 plonū gījū susukinaū
 daūg tūkstant posmēlin.

Mān pūlēpē mamulītē
 plónas dróbes āusti.
 Āsz iī āudžau, iszduzginaū,
 plónas dróbes susīrēcžau
 ī mārģa skrynēlē.

Vēža jaū māno kraitūžī
 ī svētīmā szālī
 dvejeīs trejeīs ratēleis,
 penkeīs szeszeīs žirgēleis,
 visaīs parvediniīkaiš.

Kuī ratēlei īsīgrēžē,
 czē virvėlēs trūko,
 trūkte trūko virvėlēs;
 tūžbos pilnā szirdūžē
 jaunōsis mergītēs.

Kād āsz ējaū peī klētūžē,
 klētēs grīndys līnko,
 līnktē līnko grīndātēs,
 kristē krīto aszarātēs
 nūg māno veidēlio.

4 (8).

*Kuŗ graţi mŗsy sesŗtŗ stovŗjo,
rŗtŗzŗs ŷyŗŗjo iŗ lelŗjŗzŗs,
czŗ mŗsy sesŗtŗ smŗtnaŗ liŗŗŗjo.*

*Ō kŏ nuliŗstŗ, jaunŏji sesŗtŗ?
Aŗ nŗ pŗrmos tŗvo dŗnuŗzŗtŗs,
aŗ nŗ jŗunas tŗvo bernuŗzŗtis?*

*Nŏrs iŗ pŗrmos mŗno dŗnuŗzŗtŗs,
nŏrs iŗ jŗunas mŗno bernuŗzŗtis,
gaŗla szŗrdŗei mŗno dŗnuŗzŗczy;*

*ŗ svŗtimŗ vŗtŗ tolŗ iszeŗnant,
sŗvo braŗņŗē moczŗtŗ palŗķant,
negŗdŏkit jŗs raŗbŗ gaidŗŗei;*

*paŗlgŗkit mŗn szŗtŗ naktŗtŗ,
kŗd ŗsz gŗuczau ilgŗsnei stovŗti,
sŗ moczŗtŗ ŷodŗtŗ kalbŗti.*

*Taŗ negŗdŏjo raŗbŗ gaidŗŗei,
kŗd ŗsz gavaŗ ilgŗsnei stovŗti,
sŗ moczŗtŗ ŷodŗtŗ kalbŗti.*

5 (10).

*Vŗversŗli vyturŗli,
kŏ neczŗlbŗ pŗvŗlŗ
kŏ nerykŗuji dŗrvŗlŗ?*

*Kuŗ ŗsz czŗlbŗsiu pŗvŗlŗ,
kuŗ ŗsz rykŗusiu dŗrvŗlŗ?
Visŗ manŗ uŗŗna,
visŗ manŗ pabaŗdo.*

*Pŗmenŗlei bandŗŗē gŗno,
arŗŏŗlei laukŗŗŗ ŗŗia;
taŗ tŗ manŗ uŗŗna,
taŗ tŗ manŗ pabaŗdo.*

6 (15).

*Kuŗ eŗsiu, kuŗ bŗsiu, kuŗ taŗ matŗsiu,
kŗm sŗvo szirdŗŗe ŗsz nurŗmdŗsiu?
Jŗs mŗilŗs minŗdams graŗdŗei veŗksiu,
kŗl sŗvo szirdŗŗe nŗ jŗs- mŗleŗksiu.*

*Numŗmŗu takŗli jŗ belankŗdams,
iszsŗmŗu upŗŗe tŗkt beŗangstŗdams.
Mergŗŗe szirdŗŗe tŗkt dŗr lankŗsiu;
vŗl grŗszu, kŗd mŗilŗs jŗs atsimŗsiu.*

7 (24).

*ŗsz vargdŗnŗlŗ,
ŗsz siratŗlŗ,
paprŗtus varŗti
varŗŗ dŗnŗlŗ.
Kŗd ŗsz turŗczau
nŗrs motynŗlŗ
uŗtarŗjŗlŗ!*

*Jaŗ seneŗ gŗli
auksztŗm kalnŗly;
aŗt jŗs kapŗlio
rŗty rasŗlŗ
teŗp graŗeŗ szvŗcza
kaŗ sidabrŗlis.*

8 (34).

*ŗsz ŗŗ szeŗŗi eŗsiu,
szeŗŗi apslankŗsiu;
ŗsz pasiveŗsiu
ŗ mŗrgŗ lydekŗŗe;
ŗsz nusiplŗŗksiu
ŗ jŗres ŗ maruŗŗs;
tŗn pasiglaŗsiu
po ŷaliŗ ŷolelŗ.*

*Ateŗt szeŗŗŗs pŗskui
szilkŗ tŗŗklŗ nesŗŗs;
nŗr tŗŗklŗ trŗukti,*

nór manè sugáuti,
tikrai dabódams,
meilei kalbédams:
margà lydekýtė,
sztái, gražì mergýtė.

9 (37).

Jaũ iř àtlėkė gulbiũ pulkátis,
õ iř pavārė ĩ kārą jótì.

Kitũ iszjójo jaunė brolýczei,
õ mûsų nērà neĩgi kám jótì.

Brolýczui jótì, bróliui nē jótì,
eivà tėvėliui žirgą zabótì.

Vėnà sesýtė brolýtį rėdė,
õ szè antróji varteliũs kėlė.

Eĩ bróli bróli, kadà parjósì
po mûsų tėvo raudóną rozė?

Kád jì prazydės, taĩ àsž parjósìu.
Õ iř prazydo nedėlės rýta.

Nērà kaĩ nērà muma broláczò.

Eivà, sesýtė, brolýczò láukti,
aĩt anõ kálno pàs úsės tvõrą.

Iř nustovėjom kálną, dūbátę,
iř pakilnėjom úsės tvorátę;
nērà kaĩ nērà muma broláczò.

Parbėg žirgátis, riszczė parbėgo,
áukso kilpátės szalė kabėjo.

Eivà, sesýtė, žirgą sugáudyt,
iř jĩ sugávus iszklausinėsim.

Eĩ žirge žirge, brólio bėgūnė,
õ kuř tũ dėjei muma brolýtį?

Juma brolýtį mûszy nuszóvė,
õ manė palėido ĩ vísą svėtą.

Devýnies upės plauktė pérplaukiau,
õ szĩę desziĩntą nérte pérnėriau.

Ūi ùi dėvùzi, dėvùliu māno,
kàs mùm padėsi brólio gedėti?

Sauližē tārē nusilēsdama:
āsz jūm padēsiu brólio gedēti;
derjnis rjtas miglūzē tēmsiu.
ő szj desziņtā nei netekisiu.

10 (47).

Ātlēkē jūdās varnas,
ātnesē bāltā raņķa
iŗ auksinā zēdēli.
Klāusiu tavē, pauksztēli,
tū jūdāsis varnēli:
kuŗ gavaī bāltā raņķa
iŗ auksēlio zēdēli?

Āsz buvaņ didzām karē;
tēn didj mūszi mūszi,
tēn kardū tvōrā tvērē,
pūczkēlēms dūbē kāšē,
tēn kraūjo ūpē bēgo;
tēn gūl nevēns sunēlis,
tēn veŗk' nevēns tēvēlis.

Ūi ūi, tai māno zēdēlis,
negrīsz māno bernēlis,
kriņt māno aszarēlēs.

11 (57).

Mamūzē māno, senóji māno,
nóriu saldaūs mēgēlio.

Dukrýtē māno, jaunóji māno,
eik i naūjā klētātē.

Mamūzē māno, czē negaliū mēgóti,
mēgūzj iszmēgóti;

zirgjtis zvēngia, strajūzē skámba,
czē negaliū mēgóti.

Dukrýtē māno, jaunóji māno,
eik i rūtj daržēlj.

Mamūzē māno, czē negaliū mēgóti,
mēgūzj iszmēgóti;

vėjūzei pūcza, rūtėlės liūksta,
czè negaliù mēgóti.

Iř sztái! atėjės jáunas bernýtis
pagáuna manė bárti:

Mergùžė māno, jaunóji māno,
negeĩsk saldaũs mēgėlio.

Iszsimėgósi, māno mergýtė,
szventũ dēnũ naktùžė;

atsiũlsėsi, māno jaunóji,
stāklėse bedausdama.

12 (69).

Vidũr júriũ iř marėliũ
auksztāsis kalnėlis;
aĩt tō kálno kalnužėlio
žālias aužũlėlis.

Õ àsz jáunas priplaũkdamas
užsikabinėdamas:

Aĩ pavĩrsi, aužũlėli,
ĩ māno tėvėli?

Õ szĩos žālios szakužėlės
ĩ báltas rankelės;
iř szė žalì lapužėlei
ĩ meiliũs žodeliũs?

Õ àsz jáunas atstódamas
graũdžei pàverkdamas;
nepaviřto aužũlėlis
ĩ māno tėvėli,

neĩ szĩos žālios szakutėlės
ĩ báltas rankelės,
neĩ szė žalì lapužėlei
ĩ meiliũs žodeliũs.

13.

(Aus Kurschats Grammatik, S. 459.)

Eĩksz māno mergýtė
visũ peĩkiamoji
kaĩp nēgelkýtė
daržė skĩnamoji.

*Visi tarē skjņē,
ī kvētkēļē pjņē,
pagentāiniams dāvē,
skaūdžei iszbarē.*

*Sāķē karcemēļēj
vainikā prapūldžus
īr āukso zēdēļi
jauniszkēj praszokus.*

*Māno vainikēlis
klētij ī gembēļē,
ō āukso zēdēlis
aņt baltū rankēliu.*

Aus: *Lētūviszkos svotbīnīs dainos užraszjtos
paŗ A. Juskeviczē.*

(St. Petersburg 1883.)

14 (33).

*Ō āsz iszējaũ,
āsz iszvandravaũ
nũ tėvēlio
nũ motynēlēs.*

*Ō āsz priējaũ,
āsz privandravaũ
žāliq laņķq,
līgias pēvas.*

*Tojē lankēlē,
tojē žaliojē,
tē mergýtē
szēnēļi grēbē.*

*Nē taiŗ jē grēbē
kaĩp graūdžei veŗķē
aņt grēblēlio
pasiremdamā.*

*Eĩ kō tũ stōvi,
kō tũ negrēbi;
kō, mergýtē,
taiŗ graūdžei veŗķē?*

*Kq āsz neveŗksiu,
kq neraudōsiu?
Āsz neturiũ
senōs moczūtēs.*

*Eĩk szē, mergýtē,
stók prē szalēlēs;
būsiv mũdu
draugalēliũ.*

*Āsz bē tėvēlio,
tũ bē moczūtēs,
abũ mũdu
siratēliũ.*

Õ àsز iszējaũ,
 àsز iszvandravaũ
 nũ tėvėlio
 nũ motynėlės.

Má negailėjo
 tėvo moczūtės,
 tik má gaila
 jáuno bernėlio.

Õ àsز pamaczaũ
 sãvo bernėlį
 žaliõ lankõ
 szėnėlį pidaujant.

Nė taip jis piõvė
 kaip graūdzei verkė
 aĩt dalgėlio
 pasireĩdamas.

Õ kõ tũ stõvi,
 kodėl nepiãuji;
 kõ, bernýti,
 graūdzei verkì?

Kã àsز neverksiu,
 kã neraudõsiu?
 Àsz neturiũ
 sėno tėvėlio.

Mėski dalgėlį
 į žãliã laĩkã,
 dũk, bernėli,
 má bãltã raĩkã.

Daveĩ rankėlę,
 dũk iĩ szirdėlę,
 bũsiv mũdu
 draugalėliũ.

Tũ bė tėvėlio
 àsز bė moczūtės,
 abũ mũdu
 siratėliũ.

15 (68).

Eĩ strazdũzi,
 strazdũzi strazdužėli,
 kõ rykavaĩ
 lazdyĩ krãmũzy?

Aĩ lazdyĩe
 rėszutus brandinaĩ,
 aĩ kalnėly
 ũgelės sarpinaĩ?

Neĩ lazdyĩe
 rėszutus brandinaũ,
 neĩ kalnėly
 ũgelės sarpinaũ.

Āsz iszlēkdams
ī dīdē krygužēlē
iszsīvedžau
strazdūžiu pulkūžī.

Āsz parlēkdams
isz dīlēs krygužēlēs
padabójau
Lētuvōs mergūžē.

Eī mergūžē,
mergūžē mergūžēlē,
aī tū nōri
rēszutū geltonū?

Aī tū nōri
rēszutū geltonū,
aī sodēlio
obūlū raudonū?

Neī āsz nōriu
rēszutū geltonū
neī sodēlio
obūlū raudonū.

Tīk āsz nōriu
jáunojo bernūžio
īī bernūžio
meilūjū žodūžiu.

16 (76).

Ō kād āsz ganiaū
basà szilē avelēs,
ō īī atjójo
isz Velīnōs ponēlis.

Pamazī jóki,
tū puikūsis ponēlis,
nepabaidýki
māno pilkū avēliū.

*Kaīp pabaidýsi
māno pìlkas avelès,
brolūzei atiņš
tāvo bērā žirgēļi.*

*Kaīp jūs atiņsit
māno bērā žirgēļi,
āsz jūms atiņsiu
avēliu pēmenēlē.*

*Õ kadaī buvai
avēliu pēmenēlē,
õ jaū nū būsī
māno jaunā mergēlē.*

*Õ kadaī ganeī
basā szilē avelès,
õ nū ganýsi
margū dvāru povelīus.*

*Kadaī nesziójei
žālio bérzo ryksztēlē,
õ nū nesziósi
margū dvāru rakteliūs.*

*Kadaī váikszczojei
põ áuksztūsīus kalnelīūs,
õ nū váikszczosi
põ márgajī dvarēļi.*

*Kadaī avējej
sū lankīnēms vyžēlēms,
õ nū avēsi
sū juktēlēš kurpēlēms.*

*Kadaī vilkējej
pìlkajē sermégēlē,
õ nū vilkēsi
žaliū szilkū sziūbēlē.*

*Kadaĩ gulējei
aĩt siaũrojo sũlēlio,
o nũ gulēsi
margūsĩs perynũĩs.*

17 (438).

*Eĩ atmiĩk atmiĩk,
jaunà mergužėlė,
kàs jũdas nedarýtas?*

*Nè mergužė búczau,
kàd àsz nežinóczaũ,
kàs jũdas nedarýtas.*

*Jũdas varnužėlis
szĩlo pauksztužėlis
taĩ jũdas nedarýtas.*

*Eĩ atmiĩk atmiĩk,
jaunà mergužėlė,
kàs margas neraszýtas?*

*Nè mergužė búczau,
kàd àsz nežinóczaũ,
kàs margas neraszýtas.*

*Margas genužėlis
gĩrios pauksztužėlis
taĩ margas neraszýtas.*

*Eĩ atmiĩk atmiĩk,
jaunà mergužėlė,
kàs gĩmė bè kalbėlės?*

*Nè mergužė búczau,
kàd àsz nežinóczaũ,
kàs gĩmė bè kalbėlės.*

*Auksztamė kalnėly
pĩlkas akmenėlis,
taĩ gĩmė bè kalbėlės.*

*Ei atmiņk atmiņk,
jaunā merguzēlē,
kāš lēkē bē sparnēliņ?*

*Nē mergūzē būczau,
kād āsz nezinóczau,
kāš lēkē bē sparnēliņ.*

*Lygeis laņkužēlēis
sziaurūs vējužēlis,
tai lēkē bē sparnēliņ.*

*Virszuņ meduzēlio
jūdas debesēlis,
tai lēkē bē sparnēliņ.*

*Ei atmiņk atmiņk,
jaunā merguzēlē,
kāš bēgo bē kojēliņ?*

*Nē mergūzē būczau,
kād āsz nezinóczau,
kāš bēgo bē kojēliņ.*

*Jūrēms maružēlēms
jūdas laivužēlis,
tai bēgo bē kojēliņ.*

*Ei atmiņk atmiņk,
jaunā merguzēlē,
kāš žaliāvo žēmā vāsara?*

*Nē mergūzē būczau,
kād āsz nezinóczau,
kāš žaliāvo žēmā vāsara.*

*Eglēlē, puszēlē,
žalióji rūtēlē,
tai žaliāvo žēmā vāsara.*

Aus: *Lētūviszkos daīnos utrasīgots pār*

A. Juskevičs

(Kazan 1881—83) III, No. 1190, 1192.

Totenklage (raudū) um eine Tochter (das Begräbnis als Hochzeit).

*Dākrēlē māno, lelijēlē, āsz mīslījau: utaug'siu sūu dūdelī
uzradēlē; āsz mīslījau: māno kojelēs, rankelēs paradūsi. Dabař
āsz aņt jaunū kojēlīu turīu stōti.*

*Ō kād āsz tāip būczau sulūkusi kaip žmoniū motynēlēs,
užsiaugīnusi, ī martelēs iszlēidusi sū linksmā szirdelē, sū rūtu
krētkelē, sū szīlkū kaspīnēlēs, sū kanklēlēmīs, su būgnēlēs, sū
grāziomīs dainēlēmīs.*

*Ōgi mā dabař, ōgi dabař iszlēidzu sū rūstā szirdelē, sū
graudžomīs aszarēlēmīs. Ō suprasziaū visā giminēlē sū var-
pēlēs, sū vargonēlēs aņt sāvo dukrēlēs mergrakarēlio. Sū
rūstomīs szirdēlēmīs, sū graudžomīs aszarēlēmīs susiriņko di-
delis pulkēlis.*

*Būk palāgnī, būk pakarnī, ō paleūk galvēlē visēms drau-
gāms, visēms kaimynēliams, kurē tāu keleliūs taisys, ūz gra-
ziūs gēsmelēs, kurē tavē apsēdi, kurē nepatingējo.*

*Pasīklōnioki īr visēms giminēlēms, kuriōs susiriņko, kuriōs
aplaūkē paskutīnī kartēli. Paskutīnī kartēli susiriņko visos
seselēs īr brolēlei īr kēmo draugalēlei. Skīrkis pulkēli, riņkis
parēdkēlē.*

*Auszrēlē aūszta, saulēlē tēka; skīrkis broleliūs, riņkis
pamergēlēs, sodīnk ī sūlēlē, sodīnk ūz stalēlio: cēsas keliāuti
tōlimā kelēli ī tāvo tėviszkēlē.*

*Žmoniū motynēlēs iszlēidza dukrēlē ī žmoniū martelēs,
jōs susigrāž's ī sugrāžēliūs, jōs pasimatys. Māno dukrēlē
Velū martēlē, ō āsz iszlēisīu ī Velū martelēs, jaū āsz nesagra-
ž'sīu, jaū āsz nematysīu.*

*Ō māno dukrēlē, kē tik būvai pražģdusi ī pacēlūs žēde-
liūs. Ō māno lelijēlē baltōji, ō māno rožēlē raudonōji, ō māno
nēgelkēlē krepianczōji, ō māno gazdikēli pilnarīdarēli, ō māno
rutēlē zaliōji. Ō katrōs iszlēidza ī svētīmā szalīlē. ī žmoniū*

martelès, ò àsž sãvo dukrẽlẽ ã ãuksztã kalnẽlĩ, ã sẽrã zemẽlẽ, ã Velũ martelès.

Õ àsž lankýsiu ankstĩ ir vėlãĩ sãvo dukrẽlẽs kapẽlĩ; ò àsž aplãistysiu sãvo graudzomĩs aszarẽlẽmis tãvo kapẽlĩ. Õ kókiu žolynẽliũ iszdýgsi, ò kokiomĩs szakẽlẽmis iszszakósi, ò kokeĩs lapẽleis iszsprógsi, kokeĩs žẽdẽleis prazýsi.

Kũd ir iszdýgsi, kũd ir iszlapósi, visĩ žolynẽlei ir vėl pavýto nũ mãno aszarẽliũ belãistant.

Totenklage um den Sohn.

Õ mãno sũnẽli, mãno dobilẽli, ò mãno artojęli, mãno szẽnpiĩvẽli! iszaũsz pavasarẽlis, visũ sũnẽlei põ lýgius laukeliũs sũ naujomĩs žagrẽlẽmis, sũ szẽmaĩs jautẽleis; ò žmoniũ sũnẽlei põ lýgius lankelẽs sũ szvẽseĩs dalgẽleis szvytũja.

Õ mãno sũnẽlio búbũja szẽmĩ jautẽlei, sãvo artojęlio pasiģẽnda; ò mãno vaikẽlio rũdũja szvẽsũs dalgẽlei.

Iszaũsz pavasarẽlis; žmoniũ moterẽlẽs po ulytẽlẽs sũ glẽbũceis nesziójas; ò àsž vẽnũ, ò àsž vẽnũ verkiũ pasižiũrẽdama; ò àsž verkiũ, neturiũ nei jokiõs patẽkẽlẽs, neturiũ sũ kũmĩ pasidžaũgti.

Õ mãno sũnẽli, mãno dẽmedẽli, kãd àsž búczau užsiaugĩnus, aĩt kojẽliũ pastãczus. Õ mãno mažiukẽli, ar mãno rankẽlẽs taĩp suĩkios, ar mãno žodẽlei taĩp skaũdãs?

Aus: Litauische Märchen und Erzählungen, mitgeteilt von C. Jurkschat (Heidelberg 1898).

Prýszaky szviẽsu, užpakaly taĩsu

(im Dialekt von Galbrasten).¹

Bĩva karãlius turẽdams labai grãžẽ pãczẽ, kókes an sviẽta nẽr bũvus ir ne bũs. O tã jãm pãmiri. Ganã jieszkóje

¹ J.'s Orthographie ist im wesentlichen beibehalten (*ie* statt *ẽ*; *ie* = *ẽ*, *ẽi* = *ẽ*), doch hier *v* statt *w* eingeführt. Die Betonungsweise ist die Kurschats. Die im Satze oder im Rhythmus der Mundart schwachtonig oder unbetont erscheinenden Wörter haben kein Akzentzeichen; den Nebenton hat J. durch fetten

põ visàs zemēs, ale sáu antrōses pacziōs ne rāda. Ō jām āga duktē, tokejaū gražī ir dauļi kai mōtyna; tōs jis assigēidi vēst. Duktē tai girdēdama pērsigaūda ir nezinōje kai tēra atsīkrapsztīt. Paklasi sava siānāje žindinēze, kā cie reiktu darīt. Tā mokina tōkī dalījā uždāt, kurī niēkam nē galimā izspildyt. Jēdvi susikalbējuses sūtari prasīt pamusztinē iz visōkiu kāliu visōkiu gīvāliu, kuriē tik an zemes raūdami: jei tik viēnā vienīntelī tē uzmīrsztu, tai tūris jei būt pakōjus. Karālius trōkszdams dukterš ir sumedziōje, sukarcziōje tōkius kālinius. Gana zūje aniēdvi, aīr ne būtu kōks givs dūks dā ūzmīrszts; niēka niatrāda. O karāliaus dūkterei nīkterēje tik pabēgt, tai būs geraī. Sava pamusztinē iszvirkszeje apsisiaūtus iszbēga naktiēs czēsē ir nuēje klydinēdama ī tōlimā miēstā ir tiā karāliaus dvarē per miarģā parsisaīdi. Suīkaus dārba neprātus pradēje jaū pagrīst o tārpais iszējus ī gīrē sava varģā skūsdava mēdziams, pauksztēliams, vāndenims bē kalnāms vis graūdzei vēkdama. Ir sztāi! pasirōdi jei motēriski pāžadanti pagēlbēt, sākanti: «jei tu nōri kāi paprātus pasiliustavōt, tai atēk pas szī iszpāvusi mēdi ir ī jī īliūdus vēlykis, kōke parēda tik pamīslīji, tai bus czē. O iszsprūst norēdama tik sakīj: prīszaky szvēsu, ūzpakalyje tāmsu. Alē niekadōs vēliaū ne līkis kāi ākszeziā ik ridārnakts; grīszk geriaū ankszeziaū.» Kaītā karāliaus butē didē czēsni tūrint ji sava vyresniōses pasiprāszius nubēga pas kūārājī mēdi, vēlyjos drabuziūs kai sūlābras trīskanczius ir tūjaū tei būva rēdāja. Iszējus atrāda puikiāse kariētā, isisēda ir vek būva, kur vēlyjos. Jei īzeīngiant visiē pažvilgēje, kōks jos didis gražāms, o prīncas bōs pamātes priēsz atsiskūbīdams tūjaū jē svēkina ir nē su viēna nekalbēje kāi tik su jē. Tādu kits kitā tā pātī vākarā pasimōga. Ale triūmp pirm vīdārnakts jī tīlōms paražiāva, niēks nezinōje, kur diīgus. Karāliaus sanūs jos vīs issīlydams līki. Jis mēldi tēra kai tik īmanīdams, kad vēl apsakītū czēsni. Tām īvēlyjus līki nepatī stamas vīsznes, kōl sulīki. O tā tā vākarā būva pasirēdīus rūbais kai salī

Druck bezeichnet, doch nicht gleichmäßig, das ist daher hier nicht berücksichtigt.

tvīskanczeis. Gana maldī princas, kād ilgiaū dū patiktū vieszēti, āle jī nelīkos vēliaū kai īk triju biārtainiu dvýlika īr vėl grīža, nēs tada būva žadējus prē sava dārba būt. Princas iszbēges pāliepi jōs vēžimā sulaikýt arbū nors pasēkt īr dabót, īsz kur ēsanti. Jī tik pasāki: «Prýszaky szviēsu, ūžpakalyje taīsu», īr niēks ne sumāti, kur diņa. Vėl kviēti trēczia kaītā karālius sava svecziūs, vėl princas jos lāki vīs drebēdams, bō jī īr vėl atēisenti. Ō tā vākarā vēlyjos jī rūbūs, an kuriū lyg žvaigzdes īszbarstýtas. Vėl princas tik su jē viēna kalbēje, prē jōs prisēdes lyg prīriszts. Ir jeī patika sēdēt īr kalbētis; czēsas prabēga netēmyjant īr susýk īszgiřda ziēgoriū dvýlika bemaldūjant. Iszpūli īsz palōcziaus pullinaī, szōka ī vēžimā īr pavažiāva sakýdama: «Prýszaky szviēsu, o ūžpakalyje taīsu». O strokaīs pamīřsza žvaigzdziū rūbūs issivīlkt, bet sava kasdiēninius virszuī ussimiātus namō parbēga. Tā pātī vākarā princas sava viēsznes pasigēsdams blogaī apsiřga, būk miřses. Reikēje jī kavót, o jis kīta kavótoje nē norēje kaī tik vien móteriszkū. Ir szīta paskīrta būva jī kavót, o jeī atējus jis povisā nusirāmdi, jám kalbū tei rōdēs pažístama, jis nežinóje dēl kō. Kīta po tō jau nē prisīliāda, jī vīs turēje apie jī būt diēnā bē nāktī, taī jo szirdēlei būva ramiaūs. O jeī īr dīdēī malonū kavót nežīnant dēl kō. Miegót ne galēdams karālius sūnūs ussimāni rasztūs skaitýt dēl czēsa pralēdīma īr pāsiunti szītā miařgā, kād pasīlīpus nō lentýnas pridūtū nezinaū kōkes knygās. Jei bēlipant, tvýkst! žvaigzdetasis āprēds princo akīms pasirōdi īsz pō apacziōs prasikīszes. Tās tūjaū suszūka, paszōkes apsikabīna jē īszpažīndams; karālius atbēges dziaūgēs īr sava vaikāms vėk svōdbā taīsi. Ō an tos svōdbas īr āsz būvaū. Cze būva lēbi! Pyragūs negalēje sū peiliū pariēkt, vīs du vīru pasistójusiu kaī liantas piōvi. Ir āsz parsīnesziau dývū dē tokē riēkē aī pecziū, pailsaū bestriūnydams īr parčjes namō visām Galbraseziū kiēmui per dvī nedēles prītekaū dalýt, o žinaī, tas kiēms ne mūžas, mýles ilgīma īr pūse platīma, cziels szīmts gyviāntoju īr bevėk tūkstant žmoniū.

Vaṛgszas ir besótis

(aus Galbrasten).

Vargings žmogus gūrio an ūpės krašta cāpt! cāpt! medžius kiṛta. Jām becaūpyent kiṛvis no kóta smūkt! ir nusmāka ir tik pūkszt! i ūpes gelmę įkṛta. Vaṛgszas pravīrka: «Ūi, ūi, ūi! māna kiṛvėlis; arū! kās mā tā sužvejōs? Iszkūda pajūgijō māna kiṛvūka!» Tam tārpe tik pakabākszt! pakabākszt! paszlivīkszt! ir atszlubāva siāns diēdas paklōsdams: «Kā tā tā ūjūjūji? Kās tau tikos?» «Jē! je! māna kiṛvėlis, arū! įkṛta i gelmę, o kitą nusipīrkt ne įstėngiu, labaī vargingis ēsū. Kā dabaṛ medžius kiṛsiu ir vaikams dūnų pelnysiu?» — Tur tylėk! ne dejūk! asz jį tū sužvejōsiu. » Ir tik brūkszt! brūkszt! rudinę pamėtes padrūmst! i ūpę. Pō valandėles stūgt! vandenį ir iszneszi āksa kiṛvį sakjdam: «Tē! iūkis! ar tai ne tava kiṛvis?» «Ak nē, ak nē, ne māna, atsiliėpi vaṛgszas. Vėl drūmst! senāsis po vāndeniu ēmęs panėri, ir pō valandėles kūzt! iszkūla sū sidābra kiṛviū. «Ne māna, ne māna», szańki vargingāsis bōs pamātes. Trēcę kart drūmstelėje ir iszneszi geležiū kiṛvį. «Tai māna kiṛvūks, tai māna kiṛvūks», suszūka vaṛgszas pilns džiaūgsma. Diēruī dēkui, dēkui ir tū, kad sava kiṛvūką vėl atgavau. » Ir tik cziūpt! kiṛvėlį isz anōje raūkas ir skṛjst! an namū jau būva bebėgas saviėmsiems vīslāb pranėszt. ««Uhū, uhū!»», sūszańki jį senāsis ūbāgs sakjdam: ««Kadaūg tu toks viērnas ir pasikākdinas žmōgus, tē! dovanōju tū ir āksa bē sidābra kiṛvį». Jām namiṛ tik pliūpt! vīslub iszpliūpiant, iszgīrda kaimjnu viėns, besótis. Tas susimīsljjes kalit! i gūrę, davarī kirst cāpt! cāpt! i mēdį tō paczo viēto, ō jo kiṛvis liūsaī užtaisjts tik paszmūkszt! no kóta, papliūmpt! i vādenį. Dabaṛ jis: «Ūi, ūi, ūi!», prāded dejūt dēl sava kiṛvūka. Paszlivīkszt, paszlivīkszt! senāsis diēdas jau ir ezē: ««O kās tau tikosi?» «Māna kiṛvūks pūkszt! i gelmę įkṛta ir paskiānda; kās jį mī sugraibjys?» «O asz », atsākęs senāsis padrījkt! i vādenį ir po valandėles tik stūgt! su geležiūs kiṛviū. ««Tai! tava kiṛvis»». «Ne māna, ne māna», atsiliėpi besótis. Vėl drūmstelėje sianūtis ir pō valandėles stūgt! su sidābra kiṛviū. ««Ar tai tavāsis?» «Ne māna, manāsis kitōks.» Trēcę kart senāsis

púkszt! ĭ ūpę ir vėl tik kýszt! isz vandeñs su áksa kirviū. «Taĩ manąsis», suszùka begėdis prasidziūges. Àle jām teĩ begėdiszakai bemelūjant, diėdas tik szmúkszt! po vándeniu panėri ir daugiañ jau n'iszkila. Besócziui sznypszt! áksa kiŗvis pro nósį, láki ir láki, bène jām isznèsz dėmantini, rąsi dá ir szeñdie bekiuñksa.

Āksaplaũkis ir Āksazvaĩgzdi

(aus Tilsit).

Karťą bũva karālius, tās kitókes nè norėje vėst kai tik visũ graziąsę ir mandagiąsę visos sava žėmes. Ō ir privėlyje jām tokę puikę mergatę su áksa plaukaĩs, kad ĭ ję žiurėdams atsigerėt ne galėjei. Karālius jōs pamĩles ję pāemi, àle jō sianóji piktóji mótyna sàva marcziōs ĭ pleñtą nèkenti ir bũtā ję weikiañ apdāvus nè kai sàva namūs užkeñtus, ir an jos týkoje. Po ezesa susiláki janóji karaliėni labai grāžų sūnėļ. Sianóji karaliėni pribũdama tą suvỹsczius nèva dėje ĭ lópszi, o isz tiesos ĭmeti ĭ skrynėlę, užvózus dañktį pas ūpę nùneszi ir tiā an vandeñs padėjus pasrōviui paliũda. Àle ĭ lópszi padėje sianóji pikcziurna suvỹstyťą kātiną.

Rýta miātą szviesō atėjus aĩ rodýnu visi dývyjos isz to dývna gaurũta kũdike, ō iszvỹsczius sztai! b'ėsq kātins. Karaliėni nezinóje ką sakýť, sianóji bezliėpycze tylėje, bet dá veikiañ karaliėnę apskėlbi, nèva ji rāgana bũdama kātiną giĩdzius. Aĩtrą miātą vėl teijañ padāri. Karaliėnei dukrýťe jánų, grāžę kai sáles dũkterį susilákus, kũdikėļ an ūpes iszneszi ō ĭ lópszi padėje suvỹsczius kātę. Karālius mažnė an sàva pacziōs užpỹka; karaliėni nusĩmini ir daugiañ vaikũ ne suláki; o visas sviėts karaliėnę skėlbi per biaũrę rāganą.

Bèt tą nāktį, kuriō pirmąsis gĩmi sūnūs, žmogūs tamsō an māriu zvejódams pragiřda balśą verkszliānancze vaĩka. An balśa prisĩrdams skrynėlę pamāti plũdurĩjanczę; tāję susizvejójęs atrāda māžą kũdikýťį. Prasidziūges skũbinos aĩ namũ sàvājei ródýt; ir parsinėszęs klási: «Sálytėl! dabar sýkj atmĩk, ką skrynėlę pařneszu». O jeĩ atmĩť ne gālint, pravėręs dañktį ir paródi miėgantį kũdikėļį sakýdams: «Tũ mā kũdikį nè do-

vanójei, dabař asz tau pařneszu nōrs rustinē. Iszrypiōdamu atrāda puikius vřstyklus bē drōbes, ō an dagna iř pīnigā žiupsnēlī įryniōtā. Apžvaļgē kūdikī vėk pamōti tris akša plākus ūž ausiēs, ir tōdē pramīnē Aksaplaūkia iř agina per sava sūny; ūle pīnigus ir vřstyklus skřjnio pakavōje sakōdamu: «Pīnigū mudu nepricālova; sava dānēlē dēvui dēkui juk tarica iř tam raĩkui dā uztēks; geriaū jam vėslab pakavōkiva; kaĩm ar tō jām kařtā nē reikēs.

Po miātu vėl susižvejōjes pargabiūna skřymēlē ir tō atrāda daile mergūtē puikei teijaū parēdōtā iř pīnigū dubilē; rodes pirmoje sesū ta ēsanti. O atrādē tris āksa žvaigždės ūž ausiēs, prāmīni jē Aksažvaigzde ir sū džiaugsmū agina.

Ilgus miatūs vaikādu žvėje namūs pasilika gerō karōnē būdamu iř puīgēje. Jau grēcnu būva, kai kařtā išz svetūr parbēga klāsdamu: «Tėtyt! māmyt! ař tai tiesā? kili vaikai pasōki, mūdu ne ēsanciu jīma vaikū, bēt rastiniūdu išz vandenės sužvejōtu.» Kā galēje darjūt? Turēje tiēsā sakjūt, ir parōdi kōžnoje skřjnē ir kās to būva kōžnam an minavōnes. Vėslab pasiklāsē iř apžiūrēje tū tārī abiūdu: «Dēkui jīm ūž karōnē ir vėsq giārā, bēt dabař turēsva į sviētā cīt tėvū patjieszkót». Ilgaĩ klydinēdamu bē klasinēdamu galiū paĩsa vakszeziojuse. O patrōpyje miēstā tia būtā pīrkos ir puikų daržā taĩsēs, kad gařsas išzēje per vėsq miēstā apie Āksaplaūkį bē Āksažvaigzdē. O jādu nesižinōje tėvāms tei arti ēsq, nēs tai taspāts buva miēstas, kuremē tėvai karaliāva. Iř išzgīrda sianōjī karāliaus mōtyna gařsq apie tādū kūdikia o aū vardū suprāta, kās per vienī tie būsq; āksa plākus bē āksa žvaigždės mat! būva įtēmijjus jādu tūcēs vřstydamu. Dumōje szej ir teĩ, rāsi gālima jādu kai nōrins smereziōp varjūt. Pasirēdžius nuēje tū bezliřpyze pas tādū į namūs ris saldlicu-riūdama ō ir vėslabkā pagirdama: «Āk koks puĩkus jīma bāts, o ir pūlys, putjėzei, kōkie jani, grāžus. Sėirdjite! norēc matjūt ir jīma daržā. Dukrjite! girdējau sūkant labai puikų ēsantį.» Tiū nuėjus Reidmainiāva: «Āk kōke cē grožjbi! Māna avatē! ar tū puikēsės keietkūs aginaĩ? O tū, āksinēli! benē visūs medžiūs tei dailei įsodinaĩ? Māna cystjėzei! dideĩ puikūs daržēlis, ūle kad būtu prē kōžna mēdže kankalēlei, kai tai skam-

bētū!» «O kuŗ tus galētumēm gāt?» klāsi tūjaņ Āksaplaūkis. «Zīnaņ, tiā an kālņa pilnas daŗžas, tik viēna reik' parsinēszt, tai per nāktj privjsta vīsas daŗžas. Jē, kad tus kankalēliūs turētumēta, māna baltulēlei!» Taī pasākius isztiņpina kaī sausas miāts sava pāžymius palikdams. Kūdikiudū tiesiōg ī smeŗties nasrūs jī siuņti, nēs daŗžas an kālņa būva surāganūts, ō kas jemē ilgiaņ kai viēnā vienīnīteļē adynēlē pasilika, daugiaņ jau n'iszeīdava, bēt ī bileviēnā mēdī pavīrsdava.

Sīānājei iszējus kalbēja anūdu taŗp savē, kq reiktū darjūt. Āksaplaūkis sāki: «'Asz einū parnēszt tókj skambalēļi». ««N'eīk, n'eīk!» draūdi sesēli, ««kazī kas tiā gāl tau tiktis?»» «Nē nukalbēsi; āsz einū, ir ganū; bāmes nē turīu diēwa vaŗdan.» ««Taī nors greīt sugrīzk ir neussitrūkik!»» mēldi sesēli. Anksti rjte pakūlē iszbēga an kālņq, prēje puīķu daŗžq be krāsza be gāla didj, pasistiēbēs nusidrēske kankalēliu viēnā ir niatsigriqzdamš bēga kai vāroms no kālņa aī namū, ir parbēgēs prē mēdže prikabina. Aītrq rjtg vīsas daŗžas skambēja; būva miēl klausjtis.

Tā sianōji rāgana vēl atējus saldlīžzuviāja: «Māna dukrjte! dabar puīkus skambējims daržē. Ale, māna giarōji! kād tei būt ezerēly āksa žuvēliu, dā būt puīkiaū, māna balan-dēli!» ««O kuŗ galimā tās gāt?»» «Vēl tiā an kālņa rāsi ezerēly, māna jānutēle!» Pasākius īr iszszvījgdina. Rjte ankstī iszbēga Āksaplaūkis an kālņa žuvēliu parsinēszt, ō susirādes greīt parsiskūbina īr daržē paliāda ī čēzq. Aītrq rjtg vīsas vāndū kribzdēja vibzdēja pilnas āksa žuvēliu, tos nārsti blizgdēdamas, kad miēl akiū paganjūt. Iszgiŗdus sianōji bōbpalaiki dvyjjos, kaī galējēs gývs iszliktie īr isz to daŗža iszeītie, alē sumīsljje jūdu tikrai prazudjūt, kad nē abū, nors viēnq.

Trēcēzē kaŗt atējus vēl gýri anūdvieju puīķijj daŗžq sakýdama: «Māna dobilēlei! grazeī, labaī grazeī! ale dā viēna dākta reik, tiesōs pauksztēle.» ««O kuŗ tas gánams?»» «Szirduzjte! O tiānai an tōje kālņa ūzpakalīnio stubō an kākale patupj'ts.» Taī pasākius iszszikniōje savj besijūkdama: tikrai dabar viēns tur pradiņgt. Jeī isztursāvus tūjaņ Āksaplaūkis

sāki: «Tā paūksztī turīn turēt, ō kad cze da tei (būta)». Sesū kiek tik īmanjdamā nukalbeje, āle noprōsmāi. Añtrā rīt pabūdus brālī vėl draudi: «Minā ne cik! ma tei baūgu szirdj, o szūā nakt tei dyvinaī dē tarē sapnaraū. Brālytel, mēldžiams likis namič, pražūsi.» Bīt tas nūka neklasdams rjte iszbēga an kálnā į sava negiliūkį. Lgy tyčziōms jis čmēs czēsa, po daržā timpinēdams žvałgi medžiūs bē krietkās, potām įdjrīn į būta. Ale tiā pirmōjō stubō tōkiu puikiā daljku rūda, kad atsigērēt ne galēje; antrājo puikiāsiu sūdabrinū ir āksiniū rykū, trecziōjo vienū moliarōniū, ketvīrtōjo puikiāsiu drabūziū, penktōjo pīnigū ir žemeziūgu; visuī norēje sava akīs paganjūt, ir užgašsa. An gāla parējes į tikrajē stubēle, pamāti paūksztī betūpint, ō pasilipęs jī jau tveřs, tik skiblinkt! kai stikla stukēlis an žēmes nukrīta ir pasilika begūlis.

Sesile sava brolycze lāki per diēnā bē nākti, ō nūkai nē sulāki. Añtrā rīt pasikēlus ēje an kálna jō jieszkōdama ir vīs verkdamā. Berākszcziodama sutika siānā moterēle, kuri jos pasigailējus ir iszklasinējus pamokina kaī reik' darjūt. Vislab geraī įsitēmyjus pērbēga per daržā, peī stubās akiū į szālį nepakreīpdama, surānkioje stiklūs į žiūrsztā, pasilipus susigrieibi tiesos paūksztī ir vėl tekinā atgāl an namū iszbēga. Ō isz darža iszbēgus tik būrkszt! stiklaī isz žiūrsztā iszbira ir tūjaū pasiverti į vaikeliūs, kuriē visi tiā būva paūkszeze gādē. Tarp tū pamāti ir savō prapūldytaį brolužēlį ir greīt prē raūkas nutvėrus namōnais vėdēs; o paūksztī kurbēlyj namūs pasistātī.

Vėl paskambēje gařsas apič tu vaikū laimėjimā peī visā miēstā, ir karālius sū karaliēne iszgiřdē tū naujūmā atēje pasižiūrēt. Vislab apdūvyje paūksztī pamāti ir isztjri ēsantį tū tiesōs sakjtoį. Tūjaū pradēje jī klasinēt apie sava raikus, kaī tai būvę ir ar da gįru. Paūksztis vislab pagal tūsq iszliūdyje, ir susjķ visiēms besidūvyjant atrāda tėvā savō kūdikius ir kūdikei sava tėvūs, ir būva dziaūgsmas be gāla. Ō iszklasinēje, kās tai vislab padirbęs, gāva žinōt, to visa siānqē karāliaus mōtynā ēsant kaļtā. Karālius supjķs pāliepi jī sugriēbt ir sūrisztā tōkiojau skrynio an vandēns palēst. Kaī kur nūplauki.

II.

Aus Donalitiuss Dichtungen.

(Herausg. von Schleicher, St. Petersburg 1865; von Nesselmann, Königsberg 1869.)

Szū Didgaļvis.

*Szū didei smarkūs vadinams Krīzo Didgaļvis
pās liūtūs bylinēdams kaŗtā āvī apskundē.
Tikt baisū¹ girdēt, kōks tai neprētelius būvo:
sū visais szunimis kaimīnu vaida vīs kēlē,
dēnā iŗ nāktī jisaī bēginēdavo lūgei padūķes,
ō kād nē kitaip, tai tikt guiniōdavo žvirblius.
Y'paczei isz paselū neī uŗszdams neigi belōdams,
aŗ kaimīns aŗ svētims būs, iplēszdavo žmōgu.
Nāktij² ī žvaigždēs dangauš, ī mēnesī szāltā,
ō dēnōs vidurī ī sāulē lōdavo szīltā.
Tās nevidōns smarkūs, kaip giŗdit, āvī uzpūlē,
būk jōs tēvs isz jō sāvo svōdbai žjeczyjēs mēziņ,
ō nē māžumā kā, trijū ketviŗcū norējo.
Ūzraszo, kaip jūk reik', neturēdams liūdīt vadīno,
ō taŗp liudininkū iszsiriņko vilkā beī lāpe.
Bēt kād prōvininkai³ tikrai teisībe suprastū,
dār prē tū pridējo jīs iŗ vānagā pīktā.
Tē visi Didgaļviui taŗp melūti padējo,*

¹ Kurschat *baīsu*. — ² Bei Donal. fällt die erste Silbe dieses Lok. immer in die Arsis, er scheint also *nāktijē* betont zu haben; sonst *naktyjē* *naktijē*. — ³ Die erste Silbe von *provininkas* steht bei D. in der Arsis, daher wohl *prōvininkas* betont; K. *provinīŋkas*.

*kād sudzā girdēdams skaudā visas supjko
 ir nekalājē arīļ skaūdzei iszdarke.
 Dūk, tārē, kēkszē, dūk tūjaūs patjēzytā skola;
 ō jei nē, tai tū pavēlysiu visā supleszyt.
 Taip baugsztūs galvijēlis skaudū sūdā girdēdams
 ir dēl liudininkū ir sūdžos žōdžū pabūges,
 taip avēlē, sakaū, tokī matjdamā gvōltā
 ir neturēdama jaū aūt viso svēto pagailbos
 isz bēdōs mēžiūs nežjēzytus žāda atdūti.
 Bēt neturēdama kaip jaū vīlnas, sāvaji rūbā,
 pagailēk dēvē, nukiŗpusi pārdavē szaltjy,
 ir ūzmokējusi neprētelini naŗsā nūtildē.
 Ak māno mēls žmogau, kentēk, kād skaudulj spāudza
 ir nū skrandos tāv paskutinj lōpā nuplēsza.*

Pāsaka apē szūdvalalj.

*Kirminā jūdajj, kuŗš liūksmas szūde gyvēna
 ir besivōliodams tās smārves giria peŗ mēŗā,
 tā kirminā kitī daržē darkjdami žēdus,
 jypaczei griķvalalis, ansā neprētelius sōdy,
 szūdvalalj, sakaū, kaip giŗdit, kvētē ī svōdbā.
 Nēs daržēlei visi ir visos pūstos vētēlēs
 jūdinos isz kapiniū saulēlei būdinant svētā.
 Vārnos ir varnā ir daūg pazjstamj paūkszezy
 iszlekē ir dainūs, kaip būvo mokjti, daināvo.
 Sztāi, ir szūdvalalis pradējo szūde dainūti
 ir atsitūpes potām paprātusj ēdesj kraūtē.
 Bēt visēms kirmināms kaip smīrdas gōdā padārē.
 Tū visi valalā jī skaūdzei bārti pradējo:
 Smīrde¹, netikēli, tū stēŗva, tūgi bīaurēsti²,
 kās tai? aŗ dār vis kaip prāŗes smārvcje lindai?
 Sztāi, jaū kaip ilgaī, daugiaūs kaip tūkstantis mēty,
 kaip, begēdi, tū jaū tokiōj bīaurjbjē kyŗzai.
 Eīksz beī karīty pūs mūs, žiurēk, kaip mēs cē gyvēnam
 ir atsitūpe gardzeī szakēliū puīmpurus valgom.*

¹ Nach K. smirdē (s. u. S. 45¹). — ² Betont nach dem

‘Ak kàd beñ iř tū gerēsni gáutumbei prōtā
iř kaip mūsų kaimýns daržē iszmóktumbei záisti.
Eĩks, neprėteliau, szėn, pamėsk tã sãvo biauřybę,
gėdos jũk ganà padarėi jaũ gĩminei mūsų;
taigi beñ karťą pàs mūs aũt mūsų ródýkis mėdžų.

Bėt jĩs sù visais vabalais dár bártis pradėjo:
Jūs iszkādininkai, jūs vāgys, jūs piktadėjci,
ar nesibijotės žmonėms iszkādą darýti,
o dár iř manė taipjaũ mokĩnate grėka?
Ąsz visadōs, kōl gývs, tokiōs neteisýbės baisėjaus,
isz mažų dėnų dabójaus vėžlybai elgtis;
argi dabar turėczau dár szelmýstę varýti?
Taip atsilėpęs amaĩ i smárve vėlei įlĩdo,
iř dár vīs kasmėts, kaip žinome, szúde gyvėna.

Tū netikęs žmogaũ, kaip tãv tū pāsaka ródos?
Kàd kaip szúdvabalis iř tū fikt smárvejė lindai
iř nevėžlybai vīs aũt szelmýstės dumóji,
ar nesigėdi, kàd svėts tavė vīs szúde užspėja?

Szúdvabalei visì jaũ tam biauřybėje gimė
iř visōs giminės beĩ tėvų¹ pãprotį laiko.
Nės jaũ taip jėms tėvs, momà iř mōczeka lėpė.
Bėt kàs tãv, žmogaũ, taipō² pavėlyjo elgtis?
Vōgdams, àtimdams, klastūdams szelmis vīs būsì.
Tãv nėkadōs visì negėlbės pōterei tãvo,
kàd iř klĩpodams rankàs susiėmęs skaitýsi.

Jũk žinaĩ, kàd dvėm negalì paslūžyti pōnam;
dvėjų³ keliũ vėnqkãrt neĩ raĩts neĩ pėsczas keliãuji;
taip negalì dvigubaĩ iř kėikt iř gėsmes gėdóti.
Taigi beñ karťą pamėsk tokĩ netikusį būdą.
Jũk girdì, kaip kirmėlės vābala jūdajį peikia
iř padįvydamos tokĩ neszvánkeli bāra.

Rōds negražù, kàd szúdvabalis biauřybėje záidza,
iř labaĩ negražù, kirminaĩ kàd pūstyja zėdus;

¹ Bei D. tėvas mit unveränderlichem Hochtou, bei K. pl. tėvaĩ tėvų tėvams tėvus tėvaĩs tėvūsė. — ² D. stets so, K. taip. — ³ Das dvėm der Hohlfeldschen Abschrift aus D.'s Original ist wohl nur verlesen für dwieiu.

bēt ir tāv, žmogaū, negražū, tū gēdā turēsi,
kād kaip šūdvalis ir tū vīs smārē mylēsi.

Vilks prōviņinks.

Vilks, ansaī visēms paži'stams jēgērē gīriū,
kuŗš kytrei¹ pagirēis medžōdams krāmūse slāpos
ir taīp kaīmenīū daūg peezēnkū greitai padūro,
tās mēsiniņks vēnakaŗt iszālķes bēgo isz krāmū.
Bēt, girdēkit, nē pīrkt, āk nē, jīs vōgti iszszōko,
ir netolī tājaūs pās ūpē ōszkā užspējo.
Ale² dār nē oszkā, bēt dār oszkātē jē būro.
Tai jīs jē kaip vilks užpāles bārti pradējo:
Tū bezlēpicze, kām tū mán māno vādenī drumstai?³
Aī nežinaī, kaip aūdai āsz tāvo tēvā korōjan?
Ō dār tū taipjaū drīstī mán gērīmā biaūrinī?
Āk ponužēl, meldžū, oszkā drebēdama tārē,
āsz amžinaī dār tāv nebīaūrināu vādenī tāvo;
dēve⁴ mūs apsaugōk tokiū szelmystē darģti.
Mēs kaīn kuŗ tolī vilkūs matģdamos bēgam,
nēsa⁵ tū jaū perdaūg iszpūstyjei ģimīnē mūsū;
kārviū ir arkliū, aviū ir kiaūliū visōkiū⁶
aīt laukū visuŗ ir ģiriose daūgel suēdei,
ō taipjaū peŗ rugiūs ir mōmā māno suplēszei.
Bēt jaū vilks perdaūg girdēdams, kōne⁷ padūko
ir papỹķes labaī isz ķeŗszto vīsas supūto.
Tāz, tārē, tū bezlēpicze, mán laikģk sāvō snīķi!
Āsz netēsiē dār nēkadōs nesūdyjau prōrā.
Aī nežinaī, kaipō tāvo tērs mán pēvā nugānē,
irģi momā taipjaū sū bōstrais žōlē nuŗdē?
Bēt ir tai nē ganā, szirdis jūk plģszte tūr plģszti,

¹ N. d. V., K. *kýtrei*. — ² Bei D. entweder beide Silben in der Thesis, daraus die Hochtoustelle nicht bestimmbar, oder die erste Silbe in der Arsis: er scheint *ale* betont zu haben. K. *alē*. — ³ N. d. V., K. *drumstai drumstai, drumstģti*. — ⁴ N. d. V., bei D. auch *dēvė*, K. *dēvė*; die Betonung dieser Vokative ist bei einiger Emphase schwebend. — ⁵ N. d. V., K. *nēsa*. — ⁶ K. *visōkiū*, aber *visōkiū* ist gebräuchlich. — ⁷ N. d. V., K. *kōnė*.

jūs iszkādininkēs visuŗ tikt klāstā padārot,
 gīriose mūms medžūs geriāsius lūpdamos daŗkot,
 ōgi namēj czēpeliūs gražiūs iszdļkusios lūpat,
 iŗ darzōvē¹ kytrei ī daŗzā kōpdamos vāgiat.
 Tōdēl jaū jūs daugiaūs karālius draūdzā laikyti,
 iŗgi manē aūt tō akylai lēpē dabōti.
 Mān pavēlyta iŗ visūs neprētelius baūsti
 iŗ iszkādininkams visuŗ raspūstā uždraūsti.
 Taiŗ pasigýrēs jisai tūjaūs oszkātē nutvērē
 iŗ aūt vētos ūmaī sudrāskēs visā suēdē.

Taiŗ aūt svēto yrā: kūs nór iszkādā darjti,
 tās bile-kā ūmaī kaiŗ szelmis gāl numanyti
 iŗ kaiŗ drāskāsis vilks parplēszi iŗ sudraskyti.

Auzūls gyŗpelnys.

Auzūls aūs szakōts didpiŗvis ōre stovēdams
 sū zaibaīs iŗ vētoms daūg jaū būvo karāvēs
 ō besipēsždams dār visadōs lažybā laimējes.
 Tōdēl vis īsirēmēs jis peŗ mēŗā didzāvos;
 glūsnius ir eglēs, puszīs ir lēpū virszūnes,
 ō labiaūs karklūs iŗ krūmus laīkē peŗ nēķa.
 Taiŗ pasipūtes jis īsz tōlo nēndrē pamātē,
 kaiŗ jī sāvo dūbēj mažū pabūgusi vējū
 bē paliovōs iŗ szēn iŗ tēn svyrinēdama kraīpēs.
 Sztāi, szīs gyŗpelnys tokiā silpnjē matýdams
 ō savē vēņā tikt peŗ drūtā laikýdams
 nēndrei taiŗ besiklōniojant tikt jūkias tikt jūkias.
 Bēt kaiŗ jaū perdaūg tasaī raspūstininks lōszo
 iŗ neī daūgui jaū neī gēro nēdavē žōdzo,
 īsz visū szaliū pasikēlē ūmaru vējei
 iŗ szī kētsprandī² taiŗ smarķei visā sudrāskē,
 kād bemīrsztant jaū īsz viso didelio piŗvo
 jām vidureī visi iŗ žārnos visos izliūdo.
 Taiŗ szīs gyŗpelnys pelnytā gālā sulāukē.

¹ N. d. V., K. daŗzovē, -vė. — ² N. d. V., K. kētsprāndis, doch ist bei den zwei schweren Silben nacheinander für D. die Betonung kētsprāndis nicht ganz sicher erschließbar.

*Bēt besiklōniodama nendrātē rādo malōmē
 iŕ sāvo gýrastī, purvās iŕ dābē palatīkē.*

*Taīp dēvs smarķininkams¹ berēikei sūdā padāro,
 kād jē vargdēniāms perdaūg aūt nāgaros kōpa
 iŕ beverķientī iszdýķē spīriā sirātā.*

Tā iszpūtēli pilvōts, atsimūk sāvo gālo!

Tikt dabók, kās būs, kād stīpdams rāsi rokānā.

*Ō jūs vargdēneī, kurē sū lōpyta skrandā
 rōs barszczūs nedarýtus, rōs kartūpeles vālgot
 iŕ isz kiaūstaldzo pilvōtas dōvanas kūpiat² —
 rōds ubagaī tokē pās pōņų stālā netiūka;
 jēms garbēs ganā, kād gāl pās kākali stētis
 iŕ sū vyžomīs butē kepūrē nuīntī.*

Bēt nesigōdēkit, kād jūms kōks vālkata szýpsos.

Rāsi jīs pāvogtā puikeī³ nesziōja sermēga,

rāsi nū āukso jō sirātų āszaros blizga,

iŕ kasdēn dēvōp naszliū dūsāvimai⁴ szaūkia.

Prāsts ubagē, pasilik, kaip tūr nū dēvo paskārta.

Nē visēms valē karālių szūbā nesziōti,

nē visi pirktaīs rēdýtis gālime rūbais,

neīgi kožnām valē penētā pilvā paródyt

iŕ sū pōniszkā margā⁵ karētā⁶ vaziūti.

Vēns kaip kōks baisūs erēlis svēte lēkiōja,

ō kitsaī kaip žvērblis kōks pō stōgu gyrēna.

Bēt kās peraukszaī ī jūdus dēbesius kōpa,

tām daugsýk Perkūns zaibūdamas lēpia sugrýsti

Ō kās vīs zemai kaip žvērblis mōka slapýtis

iŕ kaip kūrmis kōks ī ūrvos pāszalī leñda,

bēt visuī kaip reīk' gražeī iŕ mañdagei elýias,

tām iŕ pōnai tūr vertaī kepūrē nuīntī.

¹ N. d. V., K. smarķiniūkas. — ² pilvōtas, kūpiat nach Schleichers Ausg. — ³ N. d. V., K. puikei. — ⁴ Bei D. immer dūsāuti dūsāvimas, K. dūsauti dūsāvimas. — ⁵ N. d. V., K. margā. — ⁶ N. d. V., K. karētā.

Rūdenio gērībēs.

Aīt, saulēlē vėl nū mūs atstódama rítas
 iŗgi palíkusi mūs greitū vakarōp nusilēidža.
 Vēi, kasdēn daugiaūs jī mūms sāvo spiņdulī slēpia,
 ō szeszēlei vīs ilgjn kasdēn iszsisētēsia.
 Vējei sū sparnaīs pamažī jaū prūdeda mūdraut¹
 iŗ szilumōs atstaņkas² iszbaidjdami szlaņszeza.
 Tōdēl iŗ orū drungnūms atvēsti pagāvo,
 iŗgi senjstē jaū graudēna káilinius iūtis;
 bóba sū dēdū blogū pās kākali siuņcza,
 ō kitūs atszilt ī stūba rūgina līsti
 iŗ valgiūs drungnūs beī sziltā vīralā válygt.

Žēmē sū visaīs paszaleīs ģmūrusi vērkia,
 kād mūsū rātai jōs iszplāutā nūgarā drāsko.
 Kuŗ pīrņ dū kuinū lengvaī mūms pāvezē nāszta,
 jaūgi dabaŗ ketureīs arkleīs pavaziūti nepīgu.
 Rātas aīt aszēs braszkēdams sūkasi suņkei
 iŗgi žemēs biauriūs iszplēszdams tēszkina szmōtais.
 Vēi, laukū sklypaī visuŗ skendēdami māudos,
 ō lytūs žmonēms teszkēdams nūgarā skaļbia.
 Vjžos sū blogaīs sopāgais vādenī suŗbia
 iŗ biauriūs purvūs kaīp tāszlā mīdami mīnko.

Āk kuŗ diņgot gēdros jūsgī pavāsarīo dēnos,
 kaīp mēs pīrmā sýk stubōs atvėrdami lāngus
 szildantī sziltōs saulēlēs spiņdulī jaūtēm.
 Lýg kaīp sāpnas kōks, kuŗ mēgódami mātóm,
 ōgi pabūdē jō potām trumpaī pamīnējom,
 lýgei taīp praszóko mūms sū vāsarā džaūgsmas.
 Ōgi dabaŗ purvynai, kād jūs krūtina vjžos,
 nēi kisēlius aīt ugnēs pleszkēdami tēszka.
 Vīslāb kās pās mūs lakstýdams vāsarā szveitē
 aŗ plezdēdams aīt laukū linksmaī szokinējo;
 vīslāb kās lingūdams ik debesū pasikēlē
 iŗ pasidžaūges taīp grūdeliūs sū vābalu válgē,

¹ Mehrmals bei D. Hochton auf der ersten, einmal auf der zweiten: mūdrauti. — ² N. d. V., K. nom. ātstanka.

*vislab jaũ prastójo mûs ir nûlekė slėptis.
Taip laukai pasiliko mûms visuŗ gedulingi
irgi grožybės jũ nėi kãpas sėns pasiródo.*

*Krãmus ir girės linksmãs jaũ Giltinė¹ sũka,
ir grožybės² jũ gaiszĩn draskýdama cetra.
Sãikos, aũt kuriũ pũ lãpais ãzgimė veislė³
ir lizdėlyj nėi lopszýj czypsėdama veĩkė,
aũ apėrlusi jaũ potãm lakstýdama jũkės
ir sãvo pėmũ bė momõs skraidýdama gãudė.
tõs vėtėlės jaũ visuŗ taipõ nusirėdė,
kãd jõs nėi žagarai sausi subũdami bãrszka.
Tėn kuŗ mėsziķins aũt kelmũ bitės kopinėjo
õ meszkã vaikũs glupũs murmėdama žindė;
tėn kuŗ brėdžei drãskanczũ vilkũ nusigaũdo,
õ vilkai sãvo veislė kaũkt ir plėszt pamokino;
tėn kuŗ vãnags sũ vaikaiš daũg sũlesė visztũ,
ir varnai pulkaiš žasýczus pãvogė mĩsũ,
tėn, žiurėkit, tėn dzaugsmai taipõ pasidėjo,
kãd tik vãrnos dũr biaurýbė rũdenio gũrbĩn,
õ pauksztėlei sũ dainõms anksztai pasislėpė⁴
irgi bė rūpesczũ szaltaĩ sapnũdami mėgti.*

*Åk, daržũ grožybės jũs sũ sãvo žolėlėms,
jũs kvėtkėlės jáunos, jũsgĩ pavãsario szlovė⁵,
åk, kuŗ diũgo jũs puikũms sũ sãvo kvapėleis?
Vėi, kã sũdai mũms margaĩ žydėdami ródė
õ kã vãsara⁶ mũms potãm augýdama siulė,
tã visũs gėrybės⁷ jaũ kampė pakavójam
irgi sũ pũdais⁸ ir skaurãdoms virdami vãlgom.
Õ jũs žãsys, jũs nėkũs pliuszkėdamos ántys,
eĩkit, mãudykitis, pakõl dũr átvĩros àpės.
Jũs gaidžėi sũ visztoms ir kãs mėžiniĩ krãpsztot,
bėgkit, skũbikitės beĩ karťq dũr pasilinksmĩt;
ãle nedingokit, kãd mės dėl ãlaso mėlo*

¹ So stets bei D. im Verse, K. *giltinė*. Akk. *giltinę*. — ² N. d. V., K. *grožybės*. — ³ N. d. V., K. *veislė*. — ⁴ N. d. V.: sonst *pasislėpė*; lies *pasislėpė*? — ⁵ N. d. V., sonst *szlovė*. — ⁶ N. d. V.; sonst *vasarã*. — ⁷ N. d. V., K. *gėrybės*. — ⁸ K. *pũdais*.

*aŗ dēl jūs dainū szventū jūs szēriame tvārtūs;
nē, mēs dēl mēsōs tiktai jūsu ģiriame baīsa.*

*Tikt dyvai ziūrēt, kaiŗ mōters dīlina stūngius,
iŗ baīsū¹ klausīt, kaiŗ bōbos tārszķina pūls.
Grīta sū Pimē kampūto tītnago jēszķo
ō Selmīķē sāv īsz aūtū pūŗvelī svīlin.
Bēt Katrīnē sū Bergē skaurādā szūrāja
iŗ, kād daūģ ugnēs beī vēik pō kātīlu dēģtū,
sū pilvōtais zūbais vīs ī ķāminā pūcza.
Jēķē sū Magužē dzovīta pāģalī skāldo,
ō Enskīs sausōs malkēlēs ātnesza glēbī.
Ale Doczīs nenāūdēlis pās ķāķalī szīlta
sndusdams iŗ zūbūs laiģjēdams ēdesio tīķo,
nēs Astē pētīms nupenētā szūtina ģaidī
iŗ ķelis kvēczi plyckūs ī ķāķalī szāuja.*

*Dōczui taiŗ besilaīzant iŗ dideī besidzaūģiant,
sztai, kvēslīs puīķei² rēdyts iŗ raīts pasirōdē,
iŗ visūs svodbōn ateit pās Krīzā paprāsše.
Svōtū ķōznas vēns tūjaūs ķepūŗē nuvōzdam
iŗ ūģ ģarķē tā dideī, kaiŗ reīķ', dēķavōdam
Krīzā ģaģāŗbīt iŗ svodbōn ateit ģaģadēģo.
Ō vēi, vōs aszmā dēnā potām pasirōdē,
sztai, visi ķaimīnai svōdbiszkai pasirēdē.
Stēps sū Meŗczum ķūŗpes sāv nauģas nusipīŗķē,
ō Jōns sū Laurū daiļiēs vyžās nusipīņē
rēdēs iŗ svodbōn nukeliāut ķuinūs ģaģebōģo.
Y'paczei īsz visū Enskīs sāvo szīmelī praūse
iŗ balnōdam ģī prē szōņū prīseģē ķūľpas.
Taiŗ iszrēdēs ģaiŗ žīrgēlio nūģarā vīsā
tū sāvo ķūľszes sū nauģū diržu surakīno
iŗ aīt blaūzdi³ svōdbiszkus sopagūs ūģsimōvē.
Mōterū pūse ķapōs sūneliūs palydēt pasisiūlē,
nēs iŗ ģās kvēslīs ī cēšņī būvo ģakvētēs;
tōdēl jōs taiņģai, kaiŗ reīķ' vēsznēms, iszšīrēdē,
āle nē vōķiszkai, kaiŗ ķēlios ģaiŗ ģrasimāņē,*

¹ K. baīsu. — ² K. puīķei. — ³ N. d. V., K. blaūzdī.

nē, lētūviszkai koznā taīp jū susiglanīt.
 Jūk žinai, kaip mūs Lētūvininkės dabincjas.
 kād vėsztē ar ī cēsniš nukeliūt užsigūdū.
 Kękas sū nometū beī plūstē, mōterų rēdai¹,
 bēt vainikas sū kasōms mergū dabincjims.
 Bōbos, sūksztu jūms margū vainikų norēti.
 ō jūs mērgos vėl, minū, n' užsigėiskite kękų.

Taīp, kaip girdit, didis pulks visaip isisirēdes
 irgi neszwānkei klękaudams pās Krizų nukāko.
 Krizas tū pasiklōniodams pasvėikino kōzną,
 ir ī sāvo namēlį vėzlybai suvadīnęs
 tū pavitōt visūs brangvyno ātnesze plēczką
 ir srotūs linksmūs meilingai rāgino suībti.
 Āle momā marczoš risōkių sūnesze plęckų
 ir sāvo sūkvēstus sveteliūs taipō pamylējo,
 kād kelī jaū būriszkai sutzkās prasimānē
 ir vēns vālgydams pās stūlą szūdą pasākē.

Taīp pirmōnes² svōdbiszkas linksmai beragāujant,
 sztai, tū svōdbiszkas bliorims³ visuīr pasikēlē,
 taīp kād ir arkleī blogi szokinēdami žvėngē.
 Ō vėi, vėl tūjaūs tās pās kvēslys pasirōdē
 irgi beklękaudams kumēlės nūgarą daūzē.
 Tū nenāudēli, kām spārdai kumelio szōnus?
 Ar neganū, kād jī vōs gęvą baūdžara lipo?
 Ō tū sū pentināis jam dār daugsini vargą?
 Jūk pamaži, žioplį, nemūszk bē reikalo kuīnų!
 Jūk girdi, rytōj reikēs ī girę vaziūti,
 ō poryt mažū reiks parvėžīt didelį pilvą.
 Taīp jam, kaip girdējot, būriszkai besispārdant,
 sztai, tū prō vartūs rēdytą parvēzē pōrą,
 ant kuriōs stovēts vęskupas pās dēvstalį szvėntą
 viūczavodams, kaip reik', žegnōnē būvo padėjės.

Geñtys ir kaimynai jaū visi susibėgē
 ir jaunūkį sū marcze pasvėikinę dailei

¹ K. rēdai. — ² N. d. V., K. pirmōnes, a. pirmōnes, sz. pirmōnē und pirmōnē. — ³ N. d. V., K. bliorimas.

tū gardzei pavītót ī Krīzo sūvedē nāmq.
Krīzas īrģi moczūtē jō, surūkusi bōba,
Gērējos didei dukteŗš sulāukusi svōdbq.
Nēs Ilzbūtē jū dukczūtē būvo paskiāusi,
ir prēgtām ūž szulco ī Taukiūs nutekējo.
Tōdēl tėvai jōs sukvētē ģimīņē vīsq
tītveik daūg dēl tō kasztāvos īrģi steliāvos:
kārvių trīs berzdžūs ō jāuczu dū mēsinējo;
bēt kēk kiaūlių beī aviū, mēsinīņks nerokāvo;
āle žqšū beī vīszty vōs vēnā pasilīko.

Tās mēsās visōkias szeīp īr tāip sukapōtas
Krīzo kūkoriūs tāip smaŗkei plēszkino svōdbai,
kād aūt ūlyczy visur ūžims pasikēlē
īr kaimīņs Paulūks dēl tō didei nusigaņdo.
Tāip iszvirtus jāū valģiūs īsz kātīlo sēmdams
ō peczēnkas sū kablēis īsz kākalio trāukdams
Pētras kūkoriūs, kāip ģiŗdit, būvo sutaīses,
īrģi sveczāms iszālkusēms vīs rāģino siūlyt.
Tūsē stāltēses tūjaūs atnēszusi plōnas
svōdbiszkai, kāip reīk', iszrēdē dīdeli stālq.
Ō potām kvēslei ģreitī daūg sūneszē valģių:
jāutēnos rēbiōs, kiaulēnos īrģi žqšēnos¹,
plaūczy beī kepenū beī daūgel szūtītų blēky.

Svōtams tāip potām Tēve-mūs szventai pasiskaīczus
ir krikszczōniszkai pās stālq jāū susisēdus
Krīzas sāvo sveczūs meilīngai rāģino vālgyt
īr, kāip dūszei reīk', pasisōtīt īr pasilīnksmīt.
Sztāi, tūjaūs Enskīs isztrāukēs dīdeli peīļi
vīrtas īr keptūs mēsūs padalīt pasisiālē.
Bēt, kāip pōnai dāro, transzērūt nemokēdams
tū sū nagaīs kāip būrs lasziniū szmotūs nusitvērē
ir skvarbūdams aūt torēlių sūmetē stūkeis;
nēs prisirīģes jāū nenumānē maņdagei ēģtis.
Āle sveczū kelī brangvīņņ plūk prisīsuŗbē

¹ N. d. V., K. kiaulēnā, g. -nōs; žqšēnā, g. -nōs; bei ihm jāutēnā und jāutēna.

tókius taiþ grecznūs szmotūs pamatjūt negalējo;
 ō kifē, taiþjaū girti, ncturēdami peiliū
 iŗ sū raūkomiš apsigniūtuzē lāsziniūs cē,
 taiþ kād jū taukai peŗ baŗzda jaū nulaszejo.
 Nēs jē mislyjo, kād būrs pās Krīzā sidēdams
 klōnīotis iŗ pōniskai pasielgt neprivālo.

Taiþgi bevālgant jaū iŗ būriszkai besidzaūgiant
 Krīzas szūkterējo; sztāi tū turnai pasirōdi
 iŗ alaūs macnaūs sū drōgais ātnesze būczkq;
 ō kvēslei sū krāgais svōdbiszkais susibēge
 pļivo sūdumsto malkūs tikt kōszia tikt kōszia,
 nēs tirsztōks alūs perdēm peŗ gōmurj pluūkdamš
 iŗ tirsztī malkai veikiaūs prisōtina skūlvj.

Sztāi, visi svotēlei sū pasimēgimu¹ vālgē
 iŗ tirsztū malkēliū jaū dosnei prisisuŗbe
 pōteriū, kaiþ krikszczōnims² reik', skaitjūt ūszimiŗszo
 iŗ kaiþ kiaūlēs ālmono, tikt gēda sakjti,
 kiaūliszkas dainās dainūt iŗ zvēgt ūszimānē.
 Stēpas nū rēbiū kumēliū daūg pamelāvo,
 ō Enskjš sāvo pōniskus iszgārbino jāuczus.
 aŗ kitaip glūpās szūtkās taisjdamī jūkēs.
 Laūras sū pirsztū dambrēlj skāmbino pūsdams,
 ō Jokūbs strānās jteūpdams czīrszokino smuikq.
 Āle Doczjš perdaūg prisiedēs beŗ prisisuŗbes
 nei kōks žākas lēnkiszkas pō sūlu nupūlē,
 taiþ kād kōžnas vēns dēl tū didei nusigānlo.
 iŗ vōs pūsgyvī sū drōgais īsznesze laūkan.

Bēt iŗ mōters svōdbiszkai pasidzaūgt n'ūszimiŗszo.
 āle labai kytreiz, nēs greītos mōterū klāstos
 kaŗtais iŗ kytriāusj klāpq mōka prigāuti.
 Bārbē sū Pimē, Laurēnē beŗ Pakulēnē
 vālgjdamos brangvījno nei pažiūrēt nenorējo
 iŗgi padjvyjo didei, kād mēla³ Krizēnē
 iŗ mergōms tokiū neszvānkaus gērimo siūlē.

¹ K. pasimēgimas. -mā. — ² Das bei D. nur im Pl. vorkommende Wort hat den Iktus immer auf o, danach oben die Bet., nach K. krikszczōnims. — ³ so stets bei D., K. mēla.

Ō sztái, mīslýk tikt brolaĩ, kās czè pasidārē.
 Tōs klastōrkos tū potám kampē susiliĩdo
 iĩ pakavótą sáv brangvỹno dīdelę plēczką
 sū keleĩs malkaĩs slaptōms isztūszfino vīsq,
 ō paskuĩ nēkūs visókius plústi pradėjo
 iĩ kitōms vērnōms kaimýnkoms gėdą padārē.
 Bárbė sū Pimė daināvo pāszukų dainą,
 ō Laurėnė sū Pakulėnę gárbino gaĩdį.
 Bėt gaspadinės vėžlybos skyriū susisėdo
 iĩ kās nāmui reik' kaimýniskai pavapėjo.
 Dākė sāvo žasīs iĩ Jėkė dīdeles ántis
 gárbīdamos dyvų¹ visókių daūg sumelāvo.
 Jūk žinaĩ, kaip daūg pliuszkėt gál móterų būdas,
 kád jōs aĩt czesnių dēl nāmo reĩkmenių vāpa.

Taĩp besipāsakojant, sztái, szpēlmonai susibėgo
 iĩ sāvo būriszkus aĩt szōkio skámbino záislus.
 Plýckius cimbolūs ō Kūbas czĩrszokino smuĩką,
 bėt Sznairiūks zūbūs iszteĩpęs bĩrbino vaĩnzdį.
 Sztái, tūjaūs Enskỹs, mergās kruvōn suvadĩnęs
 sū puikeĩs kaimýnų klāpais rāgino szókti.
 Klīszis sū biaurėis sopāgais Pimę nutvėrė,
 ō Kairiūks apsiāvēs kūrpes Tūszę pagrėbė,
 iĩ lētūviszkai aĩt āslos² szókdami spárdės.
 Bėt kiĩ sū vyžomīs tyczōms iszsirėdę
 aĩ basĩ rūbūs nusivĩlkę sztūką padārē.
 Jūk žinaĩ, kaip liĩksmas būrs perdaūg prīsisuĩbęs
 karťais aĩt czesnių durnās szútkās prasimāno.

Bėt girdėkit dár toliaūs, kās czè pasidārē.
 Dū kaimýnu nēkvēstu svodbōn atsibāstė,
 vēns jū Sluĩkium ō kitsaĩ Pelėdą vadĩnamas.
 Krīzas kōliojo nūpėrtą³ pórą matýdams,
 āle bobūtė jō dēl tō dīdėĩ nusigaĩndus
 tū gumbū vaitót iĩ skaūdzei sirgti pradėjo.
 Rōds negrazū, kád kās ĩ czēsni vėžziasi lĩsti,

¹ K. dývai dývų, bei D. immer dyvaĩ, -vỹ. — ² D. aslā ās-
 los, K. aslā aslōs. — ³ N. d. V., K. nūpertas.

kur tikt sūkrēsti biezūlei gal cēstacētis,
 Stāi, neszrānkēli, nelīsk, kur lēti mēlūka;
 lūk ik Krīzas tāv pē pāsū saūks pasīrōdyt
 ir kāp vēzlybā kaimynā lēps pusilīnksmīt.
 Tōdēl vēzlybai svotēlei tāp nusigāndo,
 kād jē neigi tabāko jān rākjt negalējo,
 bēt dēl iszgastēs isz raūkū iszmetē pāpkiūs.
 Szpēlmonai taipjau dēl tōkio dūdelio strōko
 sū zaislāis sāvo skāmbanczeis pō sūlu mūlindo;
 ō visi, kurē linksmaī szokinēdami rēkē,
 stāptērējo tūjaūs ir baīsei bliūti palīvī.
 Daīnos nū gaidzū, nū mēszkū¹ irgi nū jānczū
 dēl baisybēs tōs tūjaūs ī nēkq pavīrlo;
 irgi sveczē visi tylōms kasjdami gālcas,
 kās tām strōkui reik' neī szezp neī taip n'iszsīmānē,
 ik Enskjūs isz pāpykiō berzīnī pagrēbēs
 Sluīnkiaus irgi Pelēdos szōnus skaībtī pradējo
 ir potām plaukū nusitvērēs iszmetē laūkan.

Ale nedjrykitēs kalbās girdēdami tōkias.
 Jūk ir pōnai pōnīszkai daugsjēk prisirijē
 būriszkus sztukūs kāp mēs pramanjdami jūkias.
 Būru rōds daugūms taip mūsū nemaūdagei dģias,
 jppaczei aūt czesniū linksmū tūls raūdasi nāras,
 kušs daūg zaūnydams kriksztjynoms gēdā padāro.
 Alē nedīngokīm, kād kōznas pōns isirēmēs
 vīs szventūs ir vēzlybus tikt isztaria dūktus.
 Āk, szlapjārgis ir taip tū perdaūg prisikōszēs
 būriszkas szūtkūs iszpliōpt taipjau nesigēdi.

Āk, tārē Prēcžkus, āsz tēk mēty szūlcu bebūdams
 dvāriszkus būdūs ir pōmū vīsā rabātq
 plūk isitēmijau girdēdams irgi tūvūdams.
 Aūdai trōpjjos, kād āsz sū grōmatq pōno
 pās vyriāusj dūmczū raīts nukeliāuti turcjuu.
 pās kurī puikiū szlapjārgiū daūg susibāstē.
 Āsz, kāp taīmai reik', sāvo prāstā mūc nūvōzēs

¹ N. d. V., K. meszkū.

ir̃ puikei pasiklõniojēs tū grõmatā ródzau,
 ir̃gi padāvēs jē tyczõms ī ātdarā kūkņē
 j̃lindaĩ pažiūrēt, kokiūs tēn szūtina kāsnius;
 nēs paprātes jaũ taīp põm̃ skiaūtūrē ródyt
 nēi kōks draiugas jū nebijaūs neī sziókio neī tókio.
 Czē trīs kūkorei duži mán tū pasiródē,
 vēns neszvánkēlis mēsinejo vānagā jādā,
 ō kitsaĩ sū nagaīs draskýdams isztisā zuīkī.
 kirmēliū gyvū lizdūs isz vēdaro krāpsztē,
 āle treczāsis dū biauriū rykū nusitvērēs
 rūpuizes baisiūs ī bliūdā társzkino plātū;
 nēs tās rūpuizes mūsū pōnai gárbindo skaūdzei.

Taiīpgi bežiūrint mán jaũ dūszei píkta pastójo,
 ir̃ āsz prō durīs iszszókēs vémti pradējau.
 Taiīp nesvētiszkaī nusivēmēs vėl pasiródzau,
 bēt tyczõms nesakiaū, dēl kō mán taiīp pasidārē.
 Žinot jūk, kaīp pōnpalaikei tū jūkiasi būrui,
 ō mazū jē dār mán czē būty mūsze peī aūsī.
 Tōdēl týkojau tylõms ūz durū nuliñdēs,
 kād pamatýczau beī, kaīp pōnai mūs czestavójas.
 Kūkorei valgiūs naujūs jaũ būvo sutaīse,
 taiīp kād vīsas dvārs dēl jū smirdēti pradējo.
 Sztai, tū pōniszki tarnaĩ visī susibēgo
 ir̃ jaũ vīslāb, kās aīnt stālo reīk', suneszióje
 virtus ir̃ keptūs valgiūs tūjaūs sugabēno.
 Āsz rankās sāvo būriszkas, kaīp reīk', susiēmēs
 pōniszky beī nōbažny vis pōterīn lāukiū.
 Sztai, žiūriū, kēkvēns taīp jū jaũ reīngiasi sēstis
 ir̃ visaĩ dangaūs užmiřszēs īmasi száuksztā
 ir̃gi bezaūnydams valgiūs ī gómurī kīsza.

Āsz dār tókias biaurybēs kōl gývs neregējēs
 taiīp nusidývyjau, kād jaũ konē rēkti pradējau.
 Tīkt susimislyjēs, kād mán czē nēdera rēkaut,
 vīs pamazī sznibzdēdams ir̃ kytreĩ pasislēpdams
 taiīp iszkōliojau¹, kād szūnys kaūkti sunīko:

¹ Konjektur von Rhessa für das überl. iszolojau.

*Jūs iszpūtītei pīlvoti, jūsgi bedēvei,
 aŗ jaŗ gēda jūms szventaŗ rankās susiŗnīti
 iŗ auksztjŗn paŗīnŗt, kād rēbīus¹ īmate kŗsnīus?
 Mŗs suskrŗte bŗrai, mŗs vyŗŗoti nabŗgai
 szŗn iŗ tŗn vŗs stŗmdyti beŗ daŗg prisŗvŗg
 tŗnkeŗ vŗs plutŗs sausaŗ ī vŗdaraŗ kŗszam
 iŗ tŗkt sŗ blogŗ skinkŗŗ gŗvŗname szŗrdŗs
 ō tŗkt iŗ ūz taŗ kasdŗn dŗkavŗjame dŗcŗi.
 Ō jŗs nŗprŗtelei² valgiŗs vŗs rŗdami rēbīus
 iŗ vŗs rŗŗczvŗnīus ī pŗlvŗ kŗszdami stŗrŗ
 dŗvo beŗ dangaŗs visŗi paminŗti paliŗvŗt.
 Aŗ nesŗbŗjotŗs ūzsprŗŗgt, kād kŗbiar rŗdat,
 aŗ kād jŗsŗ namŗs Perkŗns ī pleŗtŗ supŗlŗszkŗs?
 Taŗp trumpaŗ padumŗjŗs sŗv iŗ ātrasŗ gŗŗŗs
 tŗ konŗ dŗlŗnks iŗ nesvŗtŗszkŗi nusīgaŗdŗs
 prŗ durŗs iszszŗkŗu iŗgi namŗ parŗjŗŗu.*

*Āk, tŗrŗ Selŗmas, rŗds neszŗvŗnkŗos mŗsŗ gadŗjŗs,
 aŗt visŗ szelmŗjŗtŗ jaŗ visŗi pasŗlŗido.
 Pŗns iŗ taŗnas jŗ peklŗn tŗkt bŗga tŗkt bŗga;
 aŗs īsŗrŗmŗs vŗs iŗ pŗnŗszkŗi pasŗpŗtŗs
 vaŗdo dŗviszko jaŗ gŗdŗjas paminŗti;
 ō szŗsaŗ, kād jŗm īŗtŗtŗ, nŗķina dŗvŗ.
 Pŗns apŗķŗkŗlis velnŗŗp szŗleŗs besŗsŗkŗdams
 iŗ tarnŗs sŗv īszrinktus apŗķŗkti mokŗna.
 Dŗŗs īr zŗdŗs jŗ, baŗŗŗczŗ mŗsŗ groŗŗbŗs,
 gŗsmŗs nŗbaŗnos taŗpjaŗ kaŗp pŗtŗrei mŗsŗ
 nŗprŗtelŗiams tokŗms nŗi smŗrvŗ mŗŗzinŗ smŗrdŗ.
 Lŗmper iŗgi kamŗdŗjŗs apŗķŗkŗno pŗŗŗ,
 ō tarnaŗ jŗ bŗ drausmŗs kekszŗudami jŗķias.
 Āk kuŗ dŗŗgo vŗŗlybŗms jaŗ mŗsŗ gadŗjŗŗ!*

*Taŗp besŗpŗsakoŗent iŗ svŗdbrŗ vŗsŗ pabaŗŗŗŗt,
 szŗŗi, tŗŗjaŗs vyŗŗts atbŗŗŗs Blŗberŗ taŗnas:
 Āk, tŗrŗ, lŗnksmŗķŗtŗs, jaŗ vŗl czesnŗs pasŗdŗŗo.
 Tŗkt gŗrdŗķŗt, kaŗp Bŗndŗksas ūŗsŗŗ pŗŗŗŗ.*

¹ N. d. V., nach K. Gr. S. 225 wāre rēbīus zu betonen allein die erste Silbe hat gestoßenen Ton, daher rēbīus richtig.
 — ² N. d. V., bei D. öfter nŗprŗtelīus, daneben neprŗtelīus.

*iŗ kaip Paikzentis pasirĩtes āviną smāugia;
 Vaūszkus sāvõ namāms vėnrāgi būliū stekėna,
 ō Mikōls daržė taĩp smaŗkei svilina kuilĩ,
 kād peŗ mĩļę dūmai nėi debeseĩ pasikėlę
 sāulę sũ žvaigždėms iŗ szāltą mėnesĩ tāmsin.
 Taĩgi dabaŗ deszrũ visókĩų būs prisivālgyt,
 nės lasziniũ beĩ kuĩpių jaũ rūkĩt pakabĩtų
 žėmai pās būrūs daugybė didelė kāba,
 ō dār vīs daugiaūs mėšõs ĩ kāmĩną keĩsza.
 Taĩgi dabaŗ czesnĩs lėtĩviszškai pasidārė,
 iŗ vargūs visūs užmĩrszę vėl atsigāusim.*

*Āle nemĩslykitės, tokią girdėdami kalbą,
 kād aĩt āpjũko jĩ mĩms yrā pramanỹta.
 Jũk permėr mės bėdžei aĩt laukũ prisivaĩgom
 iŗ greitĩ, kaip būrams reĩk', ĩ baūdžavą bėgom,
 mėžlą vėst, užkrėst, užart, grūdeliūs barstỹti,
 szėną kiŗst, sugrėbt iŗ pō kraikũ pakavõti
 iŗ visūs gėrybes¹ ĩ skunės suvalỹti.
 Āk, kās taĩ darbaĩ, kuriūs atlikt triusĩnėjom.
 Lỹtus mĩms daugsỹk, taĩp dĩrbant, nūgarą praũsė,
 iŗ tũls tvaĩkas įzarstỹts daũg kėpino kiūszę.
 Mės besidōvydami daugsỹk krāpās nedarỹtas
 iŗ plutūs menkūs blogaĩ kramtỹdami vālgėm.
 Tānkei mės tvankė prastaĩ maiszỹdami skiĩkĩ
 iŗ vandeĩs malkūs isz klāno sėmdami gėrėm.
 Prākaito taĩp daũg nũ vėido mĩms nulaszėjo,
 kād peŗ nõsĩ tėszkanczos vīs rĩtosĩ srõvės.
 Āk mės bėdžei, āk visur dideĩ prisivaĩgom.*

*Nūgi dabaŗ nasztās vargũ visūs nusikrātę
 jaũ pasilĩnksmĩkim beĩ sỹk czesnỹj susikvėtę.
 Tām jũk dėvs dosnūs gėrybes² mĩms dovanõja,
 kād nusimūczyjė beĩ, kaip mĩms reĩk', triusĩnėjė
 vėl atsigādutumbim gardžei kramtỹdami kāsnius.
 Dārbo reĩk', nės taĩp koznām dėvs pālėpė vālgyt;
 vālgio reĩk', kād dĩrbanczus sylā nepamėstų.*

¹ N. d. V., K. gėrybės. — ² N. d. V., K. gėrybės.

Taigi necēdykim mūst, piāt ir skēst saro vaigi
Vaike¹, numūszk drāsq jāutikā sār napenējs;
piāuk ariū keliās, necēdyk āvinq luīnq;
kīszk zāsis, pylēs, visztūs ī dīdelī pūda;
skēšsk daglūs parszūs, pasīskēšsk nutūkusī kīnā;
Vālgyk sveīks deszrās īsz krāpy sār pasidārēs;
īnēk raumeņs stukiūs, sukapōjēs kīnszk smagēnī;
ō kād dār neganā, nusītevērs dīdelē zārņq
kīnszk drāsq plauczūs, n'atbōk, kād plīszdama driksters,
īr kepenū n'ūzmīrszk, kād stōrā prūdrebi dīszrā,
nēs tokē daiktaī tāv gāl dīdeī susigādīt.
Jūk zīnāī, kōks kūds daugsjēk pavāsario ezīsus.
Aīr nē gerāī, kād dār peīr mēzļus spīrgīni spīrgus,
īr kād peīr rugiūs ī mēlā baūdžarā bēgdams
aīgi namēj kē veikdams sār īszsiszūtīni kuņņī?

Rōds, tārē Laīras, sū mērā vīs reik' pasipārtyt.
Prōto reik', kād kē rudenīs ezēsē mēsīnījī,
ō kād ezēraujī, vēl reik' sū rāzumu ezēraut.
Aīr tāī prōts, kād kās sulāukes rūdenī rēlņ
vīs besijūkdam s īr dainūdams lāszīnīus ēda
īr prīsīrjēt aklāī kasdēn ī kaīczamā lēnda?
Jūk gīrdējot jān, kaīp aīns Doczjēs szokīnēdams
īr kasdēn gīrtūdams beī durnāī smagurūdams
īsz bēdōs paskiūs kaīp smīrdas ūbaquī tēko.
Vaīke, prīvālgjdams īr gērdams maūdageī ēlgīs.
Mēts tūr daīg dēnū, īk vīsas jīs pasībāigīa,
ō koznā dēnā daīg kāsniņ nōr pasīsōtīt.
Pūsryceī kasdēn īr pētūs īr vakarēnē
skīlvī pērmaldjīt īr rāmdjīt pīszaro stēnā;
ō dār īrģī palūdēnei daugsjēk īszsiszēpē,
kād darbaī laukū prasīplātīna, lūkurīa szmōtņ.

Taigi nē vīs kasdēn nēī svōdbā dīdelē kēldams
īr nēī kōkīas kīksztynūs padarjdamas ezērauk.
Nē kasdēn vīs sū smalstāmāis vēdarā lēksmīk
īrģī nē vīs durnāī īr tāīp sār ūzdarā pūstyk.

¹ K. vaikē, s. o. S. 45⁴.

kàd paskidus valgius tãv reiks iszpliur̃pt nedarjytus.
 Pastarnõks sù mörkais, rópés ir̃gi repukai,
 bařszczei sù burõkais beĩ rauginta lapēnē,
 žirnei, kàd sù pūpoms jūs iszszūtini pūde,
 ir̃ szupinys gardūs, taipjaũ ir̃ maĩdagi grūcze
 sù kisēlium, kàd jis sãv iszplēszkini virdams,
 aĩ potãm visaĩp virti kartūpelĩy vãlgei
 ir̃ kelmūczei, kàd jūs sãv sù ūzdaru vėrdi —
 vīslub būs gardũ¹ ir̃ tãv dideĩ susigãdys,
 kàd kasdēn, kaip̃ reik', bandysi maĩdagei czėraut
 ir̃gi becėraudams kitũ dēnũ paminėsi.
 Ąle nepjyk, gaidau², kàd žodj dār pasakysiu.
 Taĩp Lėtūvininkũ daugysj̃k tũls raĩdasi smiřdas,
 kuřs lėtūviszkai kalbėdams ir̃ szokinėdams
 lỹg kaip̃ tikras Vókėtis mĩms gėdã padãro.
 Daũg taĩp mūs yrã, kurē durnai prisiriję
 vókiszkas dainàs dainũt ir̃ kėikt pasiprãtin
 ir̃ kaip̃ Vókėczei kasdēn ĩ kařczamã bėga.
 Tõdėl tũls žioplỹs supliur̃pęs vīsã zopõstã
 kaĩtais pũsnũgis aĩt ãpjũko rėplinėja.
 Jūs pũstėlninkai, aĩ tãm dēvs sãvo gėrybes³
 mĩms kasdēn ir̃ taip dosnei dovanója,
 kàd mēs jãs tik̃t vīs kaip̃ kiaulės ėsdami rytum?
 Pilvã rõds kasdēn protĩngai reikia palĩnksmĩt,
 bėt ir̃ kàs aĩt pilvo reik', vīs tĩrime rūpĩt.

Taĩ jaũ vīs tėsã, szvepliódams isztarė Būzas;
 žĩnom jũk visĩ, kaip̃ mēs nũgiĩnteli gėmam,
 taip̃ didžãusias põns kaip̃ mēs vyžoti nabãgai,
 cėcorius taipjaũ kaip̃ jõ skaróti padõnai.
 Ūbags taip̃ kaip̃ põns kytriãusias ūzgema glĩpas
 ir̃ taip̃ vėns kaip̃ kĩts isz pãpo móterũ suřbia.
 Põns szilkũs õ bũrs szaudũs verkszlėn pasislėpęs,
 ĩk abũ põ tõ protĩngai prãdeda mĩslyt.
 Bũrui taip̃ kaip̃ ir̃ ponãczui, kàd susidėrkia,
 reik' sù mårszkonio sklypũ pastũrgalĩ szlũstyt

¹ K. gařdu. — ² K. gaĩdau. — ³ N. d. V., K. gėrybės.

ir jō vjstyklus biauriūs sū vāndeniu pliatī.
 Āk, nepadīryk mām dēl tōkio dīvcino tōdīo;
 jūk žinaī, kād vīs lēsū, kā cē savapjōm.

Taīp kēkvēns žmogūs vargīngai prādeda žiōptert,
 kād jīs īsz tamsōs ī svēto rītasi svvēšā
 ir potām lopszīj sapnūdamas szałūkia pagālbos;
 vēns taipjaū kaip kīts užginulams ūtgema blōgas.
 Kād ponāczus ī garbīngā pātaly dīda,
 ō buriūs prastūs ī taūsy pāszalī kīsza
 ar surjstytus aūt meūko pādeda deūbliū,
 kēk jē, mīšlyk tikt, sāv pātys ātnesza lōbiū?
 Pōny dār neī vēns sū kārdu nēgimē svēte,
 ō taīp būry vėl neī vēns sāv n'ātnesze žāgrē
 ar ekēcoms pūdarynes ar nēgelī grēbliū.
 Pōns didžōs giminēs taīp būry vīs pasipātės
 neī lasziniū taukā aūt szilto vāndenio plaūkia.
 bēt nabagēlis būrs skylētā mūcē nurōzes
 dēl jō žaībo lēts pās szūltā kākali drēba
 ar īsz tōlo klōniojas didēi pasilenkēs.
 Bēt jaū taīp kožnām dēvs vētā maūlagei tūikē.
 kād vēns kaip baisūs kunigāiksztis skūātūrē rōdo,
 ō kīts peī purvās klampōdamas mēžini raūso.

Rōds jīr daūg žiōpliū, kurē nabagēlī būry
 īsz nelubōs szirdēs peī paīkā drīmelī laīko,
 ō, sztāi, pātys jūk daugšjēk kaip drīmelei elģias.
 Kās tokēms īszdīkēliams gardžēi pasivālgyt
 ir prisisuūbt saldžēi pebūjtū reīkalā kōtnā,
 kās dirvās užārtū, sētū beī nuvaljtū,
 kās grudeliūs īszkūltū ir pardūt nuražiūtū,
 kād neī Laūro neī dosnīngo Krīzo nebūtū?
 Žinom jūk, kaip kōtnas pōns sū sāvō namīstikis
 rūdenyji¹ dānos ir gardžū pyrāgū netikēs
 būrai īsz bādōs ī raūkā pūnigā brāka
 irģi beglōstydams jī maīdo, kād susimiltū.
 Ō sztāi, tū paskūī kaip didis pōns īsīrēmes

¹ N. d. V., K. rudenyje rudenyje.

*iŗgi nesv  tiszka i dark  ydams v  rginq b  d  z  
aŗ besisz  ypsodams¹ j   pr  st   n  kina n  mq.*

*R  ds, t  r   Pri  czkus, ta  p iŗ m  n daugs  jk pasid  r  ,
k  d   sz szaltyszi  udams sz  n iŗ t  n jodin  jau.*

*  mtmons k  ik   ta  p, k  d m  n plauka   pasiszi  us  ,
   ta  p b  r   da  g man   ja   kon   vis   prak  ik  .*

*P  ns iszk  liodams kasd  n man   ti  gin  u sza  k  
iŗ, k  d   rdel   n'is  ztaisia  , t   m  sz   p  r   s  j,
k  d snarglei   perd  m   sz n  s  s sz  kti pag  vo.*

*R  ds ta   kia  lisziskas man  rs iŗ d  del   g  da,
  paczei k  d d  l t   baud    uninks pr  deda j  ktis
   pasku   szalt  sziaus ja   vis  i nesib  jo
iŗ j   sp  idudydams p  r pa  k   k  mel   la  ko.*

*K  d man   p  ns kamp   tamsia   iŗ vis   nup  eszt  ,
  le pot  m szv  s  j ko  n  m v  l vis   pag  rt  ,
ta   be   d  szei ta  p skaud  ² be   su  ku neb  t  ;
  gi dabaŗ ta  p g  diszka i visuŗ pasir  d  u,
k  d iŗ va  kpala  kei ja   m  n is  sisz  pt pasidr  sin.*

*A  dai tr  pyjos, k  d   sz    ba  dzava j  dams,
ka  p szalt  szia   re  k',   dr  zia   ti  gin   Slu  ki  ,
b  t j  sa   t  ja  s man   p  szt iŗ m  sz   pasik  ses,
E  k, t  r  , snarglia  ! k  s t  v r  p? sz  t  i, g  usi p  r   s  j;
aŗ ja   u  mirsza  , ka  p p  ns t  vo n  gara   ska  b  ?
  sz d  l   d  zo t   biaura  s d  de   nusiga  nd  s
ja  , kuŗ g  lv   s  vo nuk  iszt, vis  i ne  zin  jau,
b  t kit   baud    uninkai dain  dam   j  k  s.*

*L  jgei ka  p anta   szasz    s pav  sario sn  gas,
k  d j  s pr  deda tiŗpt,   m  s ja   n  dera k  li  ,
l  g ta  p su garb  ms vis  ms iŗ m  n pasid  r  .*

*B  , ka  p j  uns buva   — kuŗ d  ngot, m  no d  n  l  s!
a  , ka  p j  uns buva  , vis   man   g  rdavo kl  pai.
Aŗ b  t p  ns aŗ b  rs, aŗ b  rns aŗ sl  gin   ke  d  aus,
iŗ va  ka   b   b  ksv   iŗ d  r     dami p  pa,
vis  lab iŗ visuŗ, ka  p giŗdit, li  upsino Pri  czk  .
  gi dabaŗ   il  m vis   ja   j  kias   bl  zn  i,*

¹ K. szyps  ti. — ² N. d. V., K. ska  du.

põns taipõ kaip bārs szaltjšziņ nēkina sēnų.
Āsz daugsjšk pažebodams sār nuplikusi kuņģ
ir karčūs žilās aūt sprāndo jō pamatjdam
sū dūsāvimais iszvystu sāvo senjšstę.
Ō kād rādenj pēr purvūs ī baūdžavā jōju,
ō māno kuņpalaikis klampódams žēnģt nenajģgia,
āsz jō taip gailiūs, kād kartais āstarā srārs,
jpaczei, kād iszkōlots jódau, varča nā zābų.
Taip āsz, mīslyk tikt, gailiūsi pasēnusio kuņo,
nēs jis trģlika mētų, mán szūleis jodinģjant,
pō balnū manē vēžlybai ģ baūdžavā vilko.
Ōģi manēs, želēk dēvē, nuplikusio tarņo,
jaū visāi neī szīs neī tās susimilt nesupraņta.

Āk, tārē jām Enskjš, isztrāukes dīdelģ pēģi,
māns brolaū szirdings, kām spārdai taip susiraūkģs!
Jūk ir mán taipjaū kaip tār visāi pasidārē.
Sztāi, brēdkriaūnis szīs, aūt szūlto preikālo¹ kāltas,
ródos, tikt žiurēk, jaū nēi iszdilusi delezā²
aī kaip bāisei kōks nukuņģģs cānago snāpas.
Kād āsz tai pamataū, tūjaūs mán Giltinė ródos,
kaip jē mōlioriaus rankā moliaródama rāso,
ir sū jōs dalgīū kumpū nugaņdina svēģ.
Āk brolaū, szio stūngio, szio nudilusio stūngio
āsz taipõ gailiūs, kād kartais vēģt nesilūanģ:
nēs jis trģlika mētų, mán deszrās mēsīnģjant
ir lasziniū szmotūs aūt svōdbģ³ maūdģģi piūstģnt,
kaip ugnīs bāisē peī mēsā šókdavo kēģ.
ir kaip kōks smarkūs bindōkas skēblavo kāulus,
kaip mán Jōns, Mikōls ir Laūras liūdymā dāda.
Bēt neganū dār būs; āsz tār daugiaūs pasakģjsin.
Kād āsz — tikt ģirdēk brolaū, kaip mán pasidārē
ir kaip bārams dār kasmēts daugsjšk pasidāro,
kād jē sār karnū vyģās nusipģīt ūsģģģdģ,
aī kģ szūdģģt ir ģardģģ pasģģģpt prasimāno —

¹ So K., ob D. die erste oder zweite betont hat, n. d. V. unsicher. — ² N. d. V., K. delezā. — ³ N. n. V., K. svōdbģ.

āsz taipjaū kaip klāps daugsỹk mādrei szokinēdams
 mēdžų vōgt tamsōj ī szīlo pāszalī trāukiaus.
 Rōds tēsà, manē var̃ts daugsỹk užklūpo bedīrbant
 iŗ nesvētiskai, kaip vāgī, visą nuplėkęs
 tū nēi kōks baisūs razbāininks àtēmē kiŗvī,
 bēt dār kuīnpalaikī mán jīs nēkadōs nenukiūkē.
 Nēs āsz nē taipō vogiaū kaip tūls balamūtas,
 kuŗs žēmōs czēsē sáv kę pasikiŗst užsigēdēs
 vīs tikt áužuīlus, klevūs ir drūtmedī vāgia
 ō paskuī pardūt ī mēstą kuŗ nusibāstēs
 tū girtūdams iŗ szokinēdams prāgeria peīnq.
 Kād mán kartais vōgt aŗ kę iszplēst pasitāikē,
 rōds iŗ āsz nesigēdejau isztēst sāvo raīkq,
 àle ne sáv vogiaū, bēt vīs malonīgēms pōnams.
 Jūk žinaī, kaip mūms kasmēts reīk mēzliavą mēlq
 ámtmonams mokēt, kád jē jaū ūrdelī siuīcza
 aŗ peŗ vākmistrus skvērūt iŗ mūszt nesiliūaja.
 Āk szirdīngs brolaū, dideī meldžū, nepadỹvyk
 iŗ nesakỹk lēsiniūkui, kád Obrỹs māno bėrnas
 mēdžų vōgt aŗ kę pasikiŗst kās rūdenī reīngias.
 Āsz dideī džaugiūs tę triūsą jō pamatýdams;
 iŗ kád žēmq jīs kę vōgt kuīnūs pasikiūkō,
 tū jám dvī deszrī keptī pastelīāvęs dūdu;
 iŗ kád jīs vartū n'iszpántyts paŗveža mēdī,
 isz tikrōs szirdēs dār trēcą prīdedu dēsraq,
 aŗ, kád jaū deszrū netekaū, dū dideliu sūriu.
 Taipgi potám krāvėlę vėžlybai susivōgę
 ī arczáusī mēstą tū pardūt nukeliūajam,
 iŗ graszeliūs grecznūs isz mēdžų sáv nusipelnę
 czýžę užmokēt kasmēts kytrei pakavójam.
 Taipgi mataī, iŗ mēdžų vōgt reīk' rāzumo grēcno;
 tōdėl nē dyvaī, kád tūls glūpóks nabagēlis
 sū tabakū draustū aŗ vōgt ī girę važiūdams
 gēdiszkus vargūs aŗ strōkq sáv pasidāro.
 Bēt iŗ tōks dramblỹs taŗp bāŗų tūls iszsiraūda,
 kuŗs sāvo lāsziniūs iŗ zopōstą visą suēdēs
 iŗ ūz pỹvą skiūkī vōs aŗ vāndenī szliuŗpdams

isz bēdōs nei žīgdas jaū priviliot pasiprātīn.

Taū kēmē, brolaū, kuŗ ūs: sār sātina pādā.

dū tikrū szelmū pagrētā su manīn ggrēn;

vēnq jū baudāuninkai Pelēdū valīnā

ā kitām peŗ prāvardj jē prāminē Sluānkiam.

Jūk žinai, kaip būrai vėik naujēnq pramānā.

įpaczei, kād aūt sčōdbū jaū durmai prisirijē

būriszakai beĩ kiaūliszakai tū prūleda szātūt.

Dār rōs mētai, kaip ūsz taū kēmē budarōjaus;

tōdēl kaip naujōks kaimynū vīsā rabātā

ir jū klūstā beĩ szelnjstē dār nepaĩjstu.

Āle Pelēdos ir kaimynū peikiemo Sluānkiaus

ūsz jaū taip baisējaus, kād mūn pādrebā kōszkos.

Tikt girdēk, ūsz tōkius tāv dyvūs pasakjēsiu,

kād plaukaĩ tāv aūt žilōs galvōs pasisziūszis.

Trōbos smirū tū, kād jās kās nōr įsitēmyt.

nei pūstjnes isz visū paszuliū pasirōdo.

Kād auksztjē žiūrĩ, pamataĩ sudrĩskusj kraikū,

aūt kuriō sklypūs nuplēsztus klēstina vėjai,

kād vėns czē kits tēn nū stōgo rĩtasi lōpas.

Spārai pō kraikū sū czjtais klĩba supārē,

ō viduĩ visuŗ pō stōgu lōtgalei kāba

sū plauszais ar̃ kar̃klais bē negeliū sukabĩ'ti.

Bēt apaczō, kād jū butūs biauriūs paĩjurēsi.

tū jūs kaip staldūs ar̃ kiaūltrarczus pamatjēsi.

nēs kuŗ tikt žiūrĩ, visuŗ mėžinjys pasirōdo.

Jūk jē ir̃ kiaulēs stubōj laikjūt nesigēdi,

ir̃ kād jēms padjvyjĩ, dār būrasi smar̃kei.

Aūdai trōpyjos, kād ūsz Pelēdā sufikēs

jām dēl kiaūliszkos biaurjbs̃ kē pasakjti

ir̃ jū kaip kaimjns vėrnaĩ bandāū pamokj'ti.

Kiaulē, turiaū, kē dirbi? ar̃ visai nesigēdi?

jūk tū jaū kaip szūdvabalis mėžinjĩ pasirōdai,

ar̃, girdi, kaip szūdvabalis jaū szūdē pasmirdai.

Āsz užvakar¹ tōvo namūs blogūs praczūdams.

¹ N. d. V., sonst ūzvakar.

kād īsitēmyjau tikrai, tyczōms pažiūrējau.
 Taīpgi beziōpsant mán arklīs māno žvēngti pradējo,
 ir tūjaūs tāvo spāru vēns nū stōgo nupālē,
 ō langū vēnām perdēm skylē pasidārē.
 Sztāi, tūjaūs — girdēk tikrai, kā tāv pasakýsiu —
 tū trýs kiaūlēs dāglos sū daglaīs sāvo pařsais,
 lýg kād skeřdē kās, stubōj suzvīgo neszvānkei
 ir prō lāngus ir plyszīus kūlēis iszsirīto.

Tókius āsz dyvūs kōl gývs nēkadōs nesulāukes
 taīp nusidīvyjau, kād mán plaukaī pasisziāuszē.
 Ō tū nēprēteliau skarōts sū vālkatā Sluñķium,
 jaū visāi nesigēdita tārp žmoniū pasirōdyt?
 Jūdu netīnkat kiaūlpalaiķes keliās varinēti,
 ō dār kaīp gaspadōrei sū kitaīs gaspadōreis
 vīs aukszczāus czesnīj tārp svōtū leñdate sēstis
 ir tikt vīs gardzei smagurāut ir maūkt iszsiziōjat.
 Āk kād vyresnībē jaū aīt mūs susimiltū
 ir abū beñ vėik isz kēmo mūsū pagūtū!
 Jūk jaū mēs visē smirdēt dēl jūma pradējom.
 Taīp āsz jām pasakiaū, bēt jis beržini nutvēres
 tū kaīp kōks razbāininks mán peř nūgarā sēķē,
 ir kād Selmas mán ūmai nebūt pasitāiķes,
 rāsi manē tūjaūs aīt vētos būtū numūszes.
 Taīgi mataī, gaidaū, kaīp kařtais vaīds pasidāro,
 kād nenāudēli kokī bandaī pamokīti
 ir pamokī'dams jī, kaīp reīk', pasidrāsini kōliot.

Taīp besipāsakojant ir svōdbā vīsā pabaīgiant,
 žēmē sū visaīs daiktaīs virpēti pagāvo.
 Tū sveczei visē dēl tō didei nusigañdē
 isz svetlīyczos būriszkos kūlēis iszsirīto,
 taīp kād jū keli sveikās akelēs iszsibādē
 ō kitī rankās ař kōjas būvo palūžē.
 Ō sztāi, vīs dēl nēknēkiū taipō nusitīko;
 nēs Doczýs sū szeszeīs kulīķais kūldami žirnius
 taīp nesvētiszķai virkszczās sū sprāgīli dañžē,
 kād ir pēlēs pō szaudaīs kribždēti nedrīso
 ō sveczū daugūms sāv nēgandas pasidārē.

Āle nedīrykitis kalbās girdēdami tōkius
Jūk Doczys kasmēts sulāukes rūdeni rūbū
īr izskūldams sāvo javūs izsgaūdina svētū.
Āk, kēk būtū jīs taīp dūkdams jaū pagūdino.
āk, kēk gīriū beī kalnū jīs pārmetē pērnai!
Tikt baisū¹ klausyt, kād Laūras, Blēberio dēdē²,
sāvo bēdās īr izgasczus mūms prāneszē kartais.
Jūk vōs kiaūstaldis, vōs klētis jām pasiliko.
īrgi namaī jō nēi pūstjņē jaū pasirōdo.

Tās neszrānkus dārbs, kurī Doczys prasimāni,
daūg nesāndorū beī vaīdū³ svēte padārē
Āk kēk vēžlybū kaimīņnū būtā palīkē
rūdenyj aūt laukū szaltū klydinēdami slīpos
aīr sāvo klumokūs pasidārē ūbagais eīna.
Tōkius izgasczus baisiūs vērnī gaspadōrei
tānkei prōcninkams auksztēms Karaliāuczuje skūndē,
āle provōs vertōs, kaīp reik', nēkadōs nesulāukē.
Zīnom jūk, zelēk dēvē, kaīp mūsū gadīnē
āszaras īszverktas pō kōjū mī'dama szīpsos.

Āle nezinot dār, dēl kō Doczys nepateīkia
īr dēl kō jīs taīp kasmēts sū sprāgīlu daūžia.
Sāko daūg žmoniū, kurē jō szūpinī vālgē,
kād jīsaī dēl tō sāvo kreīvā vārgīna skūņ,
kād beī vēik girtūt īr lēbaut kā pagamītū.
Nēs jīs pō Mikēlēs tū klojīmā bemūszdams
laīžos vīs īr gūrkszczodams⁴ ī kaīczemā žiūri.
Taīp potām sū paczā keliūs eilēs nustekēnes
vētyt skūbinas īr krepszūs grūdū prisībēres
tū pasilīnksmīt īr prisikōszt ī kaīczemā bēga.
Bēt moterīszkē jō linū grīsztes nusīnēszus
īr slaptōms pardāvus vīs paragāudama suībia.
Ō dār tō neganā, bēt īr vaikūs nusivēdus
īr ī tēvo prēglostī pasodīnusi maīkia.

Pērnai trōpyjos, kād Kāspars, Blēberio taīnas,
atlankyt Plauczūnū sū Doczū nukeliāvo:

¹ K. baisu. — ² N. d. V., K. dēdē. — ³ N. d. V., K. vaīdū.

— ⁴ N. d. V., K. gūrkszczūti.

bēt ir Krīzas sū Lauri tenjaū nuvažiāvo;
 nēs Plauczūns jūs aīt kriksztjnu būvo pakvētes
 ir visūs kaimjniszkai primylēt pažadējēs.

Sztai, tū bāžmas sūkvēstj sveczū susiriūko,
 bēt ir nekvēstj kaimjnu daūg susibēgo.

Kāspars klōnīojos dosnīngā Krīzā pamātes,
 alē Doczjs nēi duīczus kōks pilvōts isirēmēs
 irgi neszvānkei rēkaudams czesnīj pasirōdē.

Nēs jisai jaū vēl prēs Mertynā smagurāudams
 laižēs vīs ir gūkszczodams prisiēst iszsižiojo.

Tū Plauczūns daūg spūrgitj beī szūtītj valgiū
 irgi ragaīszjņ peī tarnūs atnēszdino kāmams.

Ō sveczeī visī margōms eilēms susisēdē
 lāszinius ir jukās Plauczūno girdami vālgē.

Taīpgi bevālgant ir kaimjniszkai besidzaūgiant

Laūtras sū Doczū pamažī nurnēti pagāvo

ir dēl kiaūstaldzj pargrāutj ir pagadiťtj

bārtis irgi neszvānkei kōliotis užsimānē.

Stiūi neszvānkēli, aī prōts czesnīj susiprēszyt

irgi bevālgant kiaūstaldzjņ biauriū paminēti?

Āle dabōkit dār toliaūs, kās cze pasidārē

ir kā Krīzas, sēns žmogūs, mūms prāneszē pērnai.

Pjvo trīs baczkās Plauczūns brangeī nusipirkēs

ī svetlīyczā peī tarnūs inēszdino greītai.

Bēt Enskjys, jō klēpczus, daūg paliavōtj krāgu

ō moliavōtj stūpū dār daugiaūs sugabēno.

Sztai, sveczeī tūjaūs iszmaūkē dīdele bāczkā

būriszkas ir kiaūliszkas sznektās prasimānē.

Žinot jūk, kāip glūpas būrs permēr prisirijēs

zaūnyt ir durnūs nekūs iszpliōpt nesigēdi.

Bēt kitī jaū vēl dēl kiaūstaldzjņ pagadiťtj

ir dēl kiaūliū nūmusztj bylinēti pradējo.

Sztai, tūjaūs isz žōdzj kiaūliszkai pasakjťtj

pēkliszkas razbājus ir niūkims pasikēlē.

Rōds, kād būrs czestavōts jaū prōto vīso neteņka,

sztai, tūjaūs jaū ir padorūmo vīso neteņka.

Jūk ir pāts Plauczūns, kuīs czēsni būvo pakēlēs,

taip nesvūnkei sū macnuū pyrū susipūko,
 kūd švėsūj krapinēdams jau švėsūs nepaīno.
 Ar dyvaū, kūd svōtai jō, dosneī primylēti
 kūmū vėžlybū kalbās kalbēt nenumānē?

Ō dār tō neganū; klausjkit, kās pasidūrē.
 Kūbas sū Laurū, garbingo Kāsparo žentu
 ir Mikōlas aūt kēmū statjts pakamōrē
 sū kitaīs draugaīs aūt Dōczo ūmaru šōko.
 Sztai, tūjaūs visi kaip kūdilas kōks susivēles
 ráiczojos aūt āslos ir taipō mēsinējos,
 kūd vēns nōsēs, kits ausiū girdēt nepalaikē.
 Ýpaczei Dōczj taip nesvėtiskai pagadino,
 kūd jī jō vaikai lovj j vōs paīneszē gývā.
 Pimē, jō patī, dēl tō dideī nusigaūdus
 pūsgyvoj vyrūtj vīs globódama vėrkē
 ir jō kiāuszē pėrmusztā mazgódama szlūstē.
 Tū kaimjnkos isz visū paszaliū susibėgo
 ir visōkiū lėkarstvy macniū sugabėno.
 Grjta daūg žoliū szlovėngu beī debesjly
 ō Selmjškē sū Bergē tepalū padarjty
 Dōczj vėl gaivj't ir gjdyt ātneszē greitai.
 Tās žolēs smarkiās czerpj¹ maiszjdama Jėki
 gailiū dār ir lėnkiszko dagūtō pridėjo.
 Tū stubā dēl tō visā smirdėti pagāvo,
 ō Doczjys jau vėl pamaži kriūdėti pradėjo.
 Pimē, jō moteriskē, sū kitōms moteriskėms
 dzaūgēs ir Doczūkā sū gatavaīs tepalėleis
 mōstyt tū ir jō žaizdās aptvėrt susiriūko;
 bēt Pakulėnē jī žadēt pās pātaly stōjos.
 Sztai, Doczjys tūjaūs, tepalū smarkimā suādes
 ir žynāvimo² bōbiszko buisimā pajūtis
 sū sykiū nēi kōks Perkūns isz pātalo šōko
 ir isz pāpykio nusitvėres didelj straūpā
 bōbas sū visōkeis bōbiszkais tepalėleis
 isz stubās pasmirdjtos tū iszmuszē laūkan.

¹ N. d. V., K. czeřpē. — ² K. žynavimas, žynauti.

Ô paskuī stubōs rykū daugūmā sudaūžēs
 ir czerpēs sū lēkarstvoms prō durīs izsmētes
 tū vaikūs, kurē jō stērvā būvo suvālē,
 dākdams vėl ir rēkaudams konē nūmuszē smirdas.
 Āk, tārē Sēlmas, beigi paliāuk sū pāsakā sāvo;
 jaū perdaūg dyvū, jaū aūsys mūsū praskūdo.

Āk kuŗ diņgot jūs lētūviszkos gadynēlēs,
 kaip dār Prūsai vókiszskai kalbēt nemokējo
 ir nei kūrpīū nei sopāgu dār nepazīno,
 bēt vyžās, kaip būrams reik', nesziōdami gýrēs.
 Tai dār vēžlybū kaimýnū beigi biczūliū
 gēdētis ir jūs iszpeikt nei vēns neprivālē.
 Ōgi dabaŗ, zelēk dēvē, tikt gēda žiūrēti,
 kād Lētūvninkai kaip Vókēczei sopagūti
 ar sū kūrpēms rūdenij aūt czesniū pasirōdo.
 Klūmpes, kaip mēs vókiszskai kalbēdami sākom,
 rōds taipjaū Lētūvninkams nesziōt nepritiŋka,
 nēs ir jās mūsū tēvū tēvai girt nenorējo;
 āle sopāgu jaū prancūziszskai sudabī'tū
 ir puikiōkū kūrpīū gēdējos paminēti,
 ik Prancūzai jaū potām pās mūs atsibāstē
 ir prancūziszskas manēras mūs pamokīno.

Tēvai mūsū senē pirm tō neturēdami sziūliū
 rōds nei pýbeliū nei katgismū dār nepazīno.
 Jē tikt isz galvōs szventūs mokīnosi mōkslus;
 ō sztāi, tikt daugiaūs garbēj laikýdavo dēvā
 ir szventōms dēnōms bažýczan bēgdavo greītai.
 Ōgi dabaŗ, zelēk dēvē, tikt gēdā žiūrēti,
 kād Lētūvninkai prancūziszskai pasirēde
 ī bažnýczā vōs iszgiŗst kā kýszteria gálvas,
 ō paskuī tū záist ir szókt ī kaŗczemā bēga.
 Taip potām kelī tarp jū aklaī prisimaūķē
 būriszskai bē kiaūliszskai tū prādeda zaūnyt
 ir bažnýczo iszgirstū neminēdami žōdzū
 būriszskas szutkūs glūpai taisýdami jākias.
 Bēt kitī vaidūs dēl nēknēkiū prasimāņē
 ir girtī kits kitā prē galvōs nusitvērē

neī razbaininkai aūt āslos vēmlami tāsos,
kād vēmlaī visuī peī vīsq kaīczema tēška,
Taī bīaurībē, kād plaukaī pasisziūsia begirdint.

Bēt dūr tō neganū. Taipō girtūdami terai
īī vaikūs glupūs sū savīm ī kaīczema cēška,
kād īī jās tājaūs īsz māžo suībt pamokīta;
ō paskuī, vaikāms bepamātant, pēsasi terai,
kād plaukū visuī īszplēszta sūkasi plāsztai.¹
Ak jūs nēprētelei, jūs īszpiudīti bedīvei!
aī nesibījotēs, kād jūs peklā prasivērus
taīp szventūs dēnās atszveīczant tā pražudīta;
ō nesigēdite taīp krikszczoniū² dūr pasirōdīt!

Kād kunigaī vaikūs ī sziūilē rāgina siūsti,
īī kād szūlmistrams reīk' kōkij pīniq kīsztert,
āk, tokiū visuī glupū nurnējimū raīdas.
Ō paskuī, kād āmtmonams jaū reīk' pasipīrtyt
īī jē cākmistrams īszpāntyt ūrdelī siūīcēza,
sztaī, tā īsz vīsq paszaliū barzdōti beprōcēzi,
līgg kād jaū dangūs pargriūs, tikt rēkia tikt rēkia;
īī potām sū szūlmistras bēdnāis nabagēleis,
kād jē sāvo dalģko nōr, dūr bārsi smīrdai
īī besibārdami daūg glupū diiktū samēlāja.

Paīkīus, glūps žmogūs, vargū Tēvemāsq mokedams
īī jō pūsbrolis, neī tēk skaitīt negalēdams,
szūlmistras īī sziūiles dūr īszpeīkt pasidrāsīn.
Tikt dyvaī klausīt, kād jūdu prādeda zaūnyt.
Aūs sāvo vaikiniūs kaīp drīmelīus užaugīdams
īī jās lēpīdams beī vālē vīsq bedūdams
raidījus sū szūlmistras īī bārsi kēīkdams,
kād jēms kaītais īsz bēdōs peī sūbinē drōzia;
ō szisaī īsz vīso jaū velniōp besisūkdams
īī vaikūs glupūs ī sziūilē siūst nenorēdams
pēklai aūt garbēs jās užaugīt pažadējo.

Paīkīus aūt lytaūs, aūt gēdros³ bārsi Vaūsīkus;
cīns tāria: persvēsū⁴; kitām nē ganā szvīspūs;

¹ K. plāsztai. — ² N. d. V., K. krikszczoniū. — ³ N. d. V.,
K. gedrū gedrōs. — ⁴ K. szvīsu.

szüüile szíám nè gerà, ò aũs pamokĩnimà peĩkia.
 Szűlmistras keléms perjáuns iř nēķà nemóka,
 ò kitéms tàs pàts perséns iř blōgs pasiródo.
 Jĩs gűdódams szíám perdaũg nemaĩdagei rēķia,
 ò kitám tàs pàts, kaĩp reĩkia, rēķti nemóka.
 Vėns tãria: perdrasũs; ò kĩts jĩ lēķà vadĩna.
 Taĩp kunigáms, taĩp szűlmistrams visuř pasidãro,
 kãd szventõms dēnõms nenáudėlei susibãstė
 iř nesvétiszkai glupàs akĩs užsipýlē
 nũ kunigũ beĩ nũ darbũ jũ prãdeda zaũmyt.
 Bėt iř vėžlybũ krikszczóniũ dár nepristõkom,
 dár ģr taĩp Lětũvninkũ vėrnũ gaspadõriũ,
 iř dár tėvy ģr, kurē mylėdami dēvã
 pãtys nè tiktaĩ szventaĩ iř maĩdagei elģias,
 bėt iř sãvo namũs, kaĩp reĩķ', prĩdabódami valđo.

Taĩp aũt svėto jaũ, kaĩp mũms szveĩts prãnesza rãsztas
 vĩs pulkėlis mėls vėrnũjũ bũvo mazėsnis
 kaĩp aũs duřnas pulķs nelabũjũ iřgi bedėviũ.
 Bėt dár iř toliaũs taĩp bũs, kãd svėts pasidũķis
 iř apjėks visãi velniõp rėsztũ¹ besisũkdams.
 Sãko jũk visĩ szventũjũ prãraky žõdžei
 iř põns Kristus pàts beĩ jõ mokĩtiniũ rãsztai,
 kãd prėsz svėto pãbaigã bũs tõks sumiszĩmas,
 kãd baisģbės pėkliszkos visuř iszsiplĩtis
 iř taĩp põnũ taĩp kaĩp taĩp glupĩnteliũ bũrũ
 tĩkt klastàs iř szelmystės iszvỹsime kỹszant.
 Mãtom jũk kasdėn, kaĩp jaũ visuř karaliãudams
 vėlnias vĩs baisiaũs pĩktũjũ sũvelia kũdľã.
 Āk brolėlei, āk, iszbũskim iřgi pajũskim,
 kaĩp visuř iszsiĩziõģe pėklos plỹszta bedũgnei,
 iř kaĩp pėkliszkas razbãinĩks mũsũ gadĩnģ
 sũ sãvo mókslais vėlniszkais sudũkina visã.
 Võgt, klastũt, iszplėszť iř sũ gvoltũ pasisãvėit,
 szelmystės pramanģt, kekszãut beĩ dēvã panėķĩt,
 iř, kàs dár daugiaũs ģr prãmoniũ pramanģti,

¹ K. rėsztu.

taĩ risà vėrà baisingos mūsų galjėnės.

Āk katrāl jaũ czėsas mūsų nelūbs nusibūstė!

Mēs Lētūrninkai pīrm tō nepaĩĩdami svėta
dingojom vis, kād tikt Szveĩsteris iĩ Prancėzas
žmōnes sũ sretimaĩs sãro mōkslais mōka sapĩiniot,
iĩ kād Vókėczei tikt vōgt iĩ kėikt nesigėdi.

Ō sztai, taĩp Lētūrninkų taĩpjaũ nusidėda,
kād lėtūviszkas tũls smiĩrdas iĩgi bedėvis
Lėtuvai iĩ Lētūrninkams mĩms gėdą padėro.
Āk Lėtūrninkai, szirdėngi mĩno brolėlei!
beĩ nesilygikim aklėms szio svėto bedėviams
iĩ n'atbókim, kād ĩ mĩs žiūrėdami blōznai
szỹpsos iĩ glupūs sztukiūs pramanĩdami jũkias.

Taigi dabaĩ ąsz jũs kaĩp vėrnas klĩps pamokĩĩdams
neĩ prancėziszškai neĩ vókiszškai nepagĩĩriaũ,
bėt tikt bĩriszškai kaĩp draĩgas jũsų paĩĩstams
jũms tėsiog pasakiaũ, kaĩp mĩn pasakĩĩt pasitĩikė.
Aĩt, jaũ Mėrtyno nulydėjom didele szveĩte
Ō atpeĩtai sũ kalėdoms jaũ prisiĩrtin.
Vėi, kaĩp ĩsz vakarų tamsių rustiĩudami vėjei
vėl jaũ ĩ žėmiūs beĩ rĩjtus prėdeda trauktis
iĩ žėmōs szalcziūs pās mĩs ĩ Lėtuvą vāro.
Āk, jaũ skũbikimės beĩ vėik stubās pasiszĩldyt
iĩ gaspadōriszškai stonė¹ galvėjũ paprōryt.
kād, minėu, nėks, neĩ parsziũks turėts, nesuszaltũ.
Jũk kėkvėns galvėjas, kād jaũ raĩdasi grĩũdas.
mūsų rūpesczams vėrnėms pasilėcarėdams
iĩ ĩ sũujas mūsų žiūrėdams pāszaro lėukia.
Dũkim, bėt vis sũ protũ padalgĩdami dũkim:
nėš ateĩsenczos žėmōs ilgũmo neĩĩnom
iĩ, kėk prėsz szventiūs veljkas liks, nenumĩĩnom.
Aĩ nė geraĩ, kād jaũ vargĩngai pėrĩĩmarvėje
grėcznų zopostėlĩ mĩms dār pasilikusi mĩtom?

Nũgi dabaĩ, jaũ skĩrkimės iĩ vapėti paliĩukim'
Ō dėvė, dũk mĩms, kād szventės visās nulydė

¹ Danach wäre Nom. stonė oder stōne. K. [stōne, a. pl. stōnes.

*iŗgi suláuķē naŗjmetŗ beŗ szventaŗ pasŗdzaŗģe
vŗl susŗkvŗstumbŗm kaimŗnŗszkai pasŗsvŗŗķŗt.*

Ein Brief von Donalitiuss.

Szirdŗngs brólau!

*Kā veŗķŗ sŗ savaŗseŗ? Aŗ dār sveŗķŗ iŗ linksmŗ krŗ-
tate? Mŗs senŗŗi dār vŗs ķŗbojam iŗ jaŗ sāvo grabŗs dŗdame
budavŗt. Klāusk tŗkt szŗ Sŗligmonŗ, kursaŗ szŗ laŗszķŗļŗ tāv
dŗs. Laksztŗŗgala jaŗ visuŗ sāvo dainās pābaŗģe, ō mŗsŗ
laszŗneŗ beŗ dŗszros jaŗ taŗpjaŗ baŗģŗas. Āķ! iŗ dŗna jaŗ
baŗģŗas, ō rugŗ dār nenŗksta. Kās bŗs ŗsz mŗsŗ, sāko jaŗ
daugŗbŗ dŗdelŗ pās mŗs, rāsi iŗ pās jŗs. Raszŗķ mār, kaŗp
jŗsŗ laksztŗŗgala daināvo szŗmŗt. Kaŗp mŗsŗ daināvo, jaŗ
aŗdai tāv raszŗaŗ. Āsz jā tŗkt vŗŗŗszķ gŗrdŗjau krŗmŗse
besŗlŗksmŗnant, āle neŗszmaniaŗ tŗkraŗ, ķā jŗ Jurgŗczui lŗpŗ.
Rāsi szŗmŗt nereŗķŗjo jŗ bŗdŗt iŗ rāģŗt. Kŗtāsyķ, kād dŗvs
sveŗķā laŗķŗs, daugŗaŗs lŗtŗŗŗszķŗ żŗdżŗ raszŗŗsŗu. Prŗŗŗķ szŗ
māno pāsłā meŗlŗŗgai iŗ pamylŗķ jŗ māno varđan; ō kād
norŗsi mār ķā raszŗjt, raszŗķ dabaŗ; jŗķ tŗķ czŗso tŗkt turŗsi.
Bŗķ iŗ pasŗlŗķ sveŗķs sŗ visāŗs sāvo namŗszķeŗ. Mŗs dŗdame
labās dŗnās, ō āsz jŗs mylŗdam s iŗ pŗŗŗŗŗŗŗdam bŗsŗu iŗ
pasŗlŗķsŗu,*

kaŗp ŗkszŗdŗ bŗvo,

*Dŗŗŗ, kād āsz raszŗaŗ, vŗŗnas taŗnas iŗ prŗtelŗus
pasakŗs māno pāsłas.*

C. D.

*Bŗģķ māno Sŗligmons, skubŗŗ sŗ grŗmataŗ māno
ŗŗ ŗsz Įŗrutŗs parŗŗszķ mār grŗmataŗ ķŗtā.*

III.

Aus A. Baranowski, Anykszczũ
szilelys.

Nach der Ausgabe von A. Baranowski und H. Weber, Ostlitauische
Texte (Weimar 1882).¹

Baranowski ist durch seine Theorie über die ursprüngliche Normalquantität der Vokale (s. J F A. 13. 79) genötigt gewesen, ein sehr umständliches Zeichensystem für die Betonung dieser ostlitauischen Mundart einzuführen. In dem folgenden Stück ist die Bezeichnung vereinfacht, namentlich darin, daß nicht dasselbe Zeichen über Silben verschiedener Quantität gebraucht wird.

1. Kurze Silben bekommen, wenn hochbetont, das Zeichen [˘], bleiben unbetont unbezeichnet. Kurz können in diesem Dialekt nur sein Silben mit *a, i, u*, wenn diese Vokale nicht Bestandteile von Diphthongen sind und nicht in der Verbindung Vokal + *n m, r l* + Konsonant stehen. Solche Kürzen und damit auch der Akzent [˘] können nur in Endsilben vorkommen, z. B. *akis, ĭaramà, miszkùs, szakà*.

2. Mittelzeitige Silben bekommen, wenn hochbetont, das Zeichen [˘], bei Diphthongen und in den Verbindungen Vokal + Nasal oder Liquida auf dem zweiten

¹ Zur Orthographie: *l* bedeutet hier das palatale *l*, *ł* das sogenannte gutturale *l*.

Bestandteil. Der Ton ist immer steigend; z. B. *ťōbo*, *mēdzo*, *szitēlys*, *ramīno*, *būwy*, *sakoū*, *teip*, *miszkaī*, *akiñ*, *dabař*. Unbetonte mittelzeitige Silben erhalten kein Zeichen. Mittelzeitig sind alle unbetonten Silben (vor und nach dem Hochtone) mit Diphthongen, mit den Verbindungen Vokal + Nasal oder Liquida + Konsonant, mit den Monophthongen *y*, *o* (= altem *o* und *ũ*), *e* (= altem *é* und *ē*, das alte *e* ist unbetont immer zu *a* geworden); das mittelzeitige *u* ist durch *ū* gegeben, da *u* auch kurz vorkommt; z. B. *mēdzo*, *žēme*, *waikaī*, *žiūrėti*, *mūsū*, *lingūoja*, *k'almaī*.

3. Lange Silben, wenn steigend betont, bekommen in der Hochtonestelle und in Silben unmittelbar vor einer mit ` hochbetonten Endsilbe (nur in dieser Stellung kann unbetonte Länge erscheinen) das Zeichen *^*, bei Diphthongen und den Verbindungen von Vokal + Nasal oder Liquida + Konsonant auf dem zweiten Bestandteil. Wo *^* und ` auf einem Worte stehen, bezeichnet demnach ` den Hochtone. Z. B. *žimczūgais*, *kraīvos*, *džoūges*, *nuliñko*; *sūnūs*, *dūsziās*, *szīrdīs*. Lange Silben, fallend betont, haben das Zeichen *'*, bei Diphthongen und den Verbindungen von Vokal + Nasal oder Liquida auf dem ersten Bestandteil, z. B. *wažinėti*, *sáugojo*, *ťáuže*, *mótkū*.

Dem folgenden Stück (V. 178—343) geht eine Beschreibung der Schönheit des niedergeschlagenen Waldes von *Anykszczaī* voraus.

*Ói búdawo, búdawo įsz mūsū szitēlo
 didžausio patogūmo, gražoūs ramumėlo!
 aē tās wīsas ramūmas pō Letūwiū dūsziūs
 līg līgumoj wejēlys pō žotatās trūsziās
 pťoukyđamas lingōwo, tūmsiom wiñniom twīno.
 Dažnaī miszkī Letūwys, kō w'arķia, íažīno;
 aē tik jūnta dažnidusiai, kūd szīrdīs íaskoūdža,
 aē tik piťnà pajáutū tabaī ramiaī grioūdža;
 iř līg rasōs žimczūgais goūsiai atgairiñtā,
 iř līg rasà pař wéidū aszarētes kriñta.
 Pōskum jįtgaī krutinėj szitēlys kwepūoja;*

atsidūsus kratine lig giriū lingūoja.

Līg, tarūtum, ramāmas teip dāstion intslīnko,
kād nēt dāstūi kaip wōrpa prībrūdus mātīnko

Īsz tō, mataī, ōszaros īr atsidūsīmas,

īsz tō sariņtos pajautos, īsz tō gļesmes jīmas.

Dabaŗ wīsa prapūotų, tik uņt loūko plīko

kēlos kraūcos, nuskurdy puszālįtes liko.

Jeī uņt sziō iswītusio pō kōtnus lydīmo

teip doāg szirdīj īžala ramoūs atminīmo

tartuņ k'atmaī supūwy atgūja, žalūoja,

suspījnusiūs wirszūnas wējas ptauresāoja;

tartuņ plikī, iszdēgy dirwōmai sziszkāoti

pusīpucza sōmanom nō grību taszkāoti;

tartuņ īsz t'arpū pūirū tokē kwapaī kīto,

līg kād giriū pratrūksta aŗ pūcza īsz szīto;

tartuņ wīsa suszūmo, suczītbo, supūjszko,

līg diēnai brēksztunt wūduj paniūrusio mīszko.

Jeī uņt sziū plikū ptotu, kā mīslis aţļjja,

pamiņklais aŗwaisjtas szitēlys atgūja,

taī kokiō b'abūdawo īsz sēno szitēlo

meilīngo atminīmo, grazoūs ramumēlo;

kāī szē ptōtai apzēty, apgrīūtī, aptēmy

matjdawo k'atmūotū apjlinkej žēmy:

kāī stobriai seksniaīs drātī, ōmžiais intrātējy

walig katbōs šanēlū parājōs kyszējy,

īsz kuriū žjmu būwy, kād gīriū ezā snāusta,

tūnkus īsz wirszoūs stogas wirszūnem snāusta,

īŗ ūatil putkais mīszkos īŗ szarnaī p'arēta,

bēt tunkumōs t'arŗ raistū īŗ ž'abriai turēta.

aē kuŗ dabaŗ szitēlys, būwy miszkaī szwiņti.

kāīzin kōd'al šanōbej wīsiszkai iskiņti.

Maziŗ wiera intwēdys Jagietā iskiņne,

kād joū nab'atarnauta deraiczom tewjne.

Pōskum pō sziīs pakōtnas uņt sēno stobrijno

būwy pūszys suūgy nō mītu szimtjno.

tūnkios, ūuksztos, lygūtes, gattōnos kaip žwōkes,

wirszūnes, aēsū, ūze īŗ lemānāī ptōkes.

Dō atīmanū šanēlai pō szītos smelýnus
 paskuītakas šanóbiu, gražiūs ūžolýnus;
 liēknī āugy kaip mīndres, žalōwy kaip rūtos,
 szōknys, lemanaī, szōkos, iř wīrszūnes drūtos.
 Szwiýstī Letuwōs mēdzai ŗajoūty nogōlo,
 roūswasai žemōs tōpas sutāukdawys žōlo;
 žilī būwy kaip sēniai, sōmanom apāugy,
 stipri būwy iř stumbous kaip wýrai suāugy,
 aē wiēžlywi iř grōžous kaip mūsū jounīmas.
 Pōskum jītgaī szīurpsójys stobriūotas lydīmas.

Nō Pūntuko lig Sztōwei ūžotū dougýby
 taily žmōnes lig kokiū didžū szwint'anyby.
 Gywīndami wenýbej dewaīczom intīky,
 kurē dougal pamīnktū pō miszkūs palīky.
 Nēszyš wēlnias ōkmāny didūmo kaip grýczos
 iř sudoužýt' norėjys Anykszczū bažnījcos
 arbō ažuw'arst' ūpes; bēt kaip tik iszwýdys
 ūžolýnū pōszwystū, iř gaidýs pragýdys,
 tuój isz nagū patóidys iř smeliñ intmūszys,
 nēt žēme sudíabėjus, sēnos griūwy pūszys.
 Pōskum uīt jō Letūwiai dōwanas kurēny,
 kād jōš dewaī apsāugo iř diñgia ir pēni.
 Iř szīuōs czēsos nōrs žēme arktaīs nugatūsta,
 doug Pūntuki ūžoto k'atmū t'ab'apūsta;
 aē dō dūjan prē kēlui dabař t'ab'astōwi;
 wīrszūnes dō žalūoja, nōrs joñ szōkos džōwi.
 Szenawója jōš žmōnes neī rōtais ŗatruñko,
 tūtas ligōs suspāustas isz inžodžo tuñko.

Pō lýgumas iř stēniūs trāukysys lepýnas,
 kaikuř gójais apžētys, kaikuř wīszkai grýnas;
 botūodawys parwōsar ġatšwū žedū pienu,
 ūždawys bīczū spiēczaīs, dw'alkys maduñ wienu.
 Iř wisiēm žmonēm meītūs iř patógus būwys
 iř taimētinas wīsas kaip tikras Letūwys,
 žedaīs bi'ās p'anējys, sōtdū mēdū dōrys,
 ligās wisās Letūwiū sū prōkaitu wōrys,
 rōnās sū brazdaīs ġýdys, woczū trāukys ūgny;

isz liem'anio dēl stouniū iř liūtās iř dūgny,
 isz karnū dōwys wjžās dēl mūsū outiwo.
 Iř nei szakētes, aēsu, dykaī ūapražiwo:
 dīrby karbijas, tūnkūs, arbō twēry twōrās,
 nō szaknēs līg wirszūnei būwys wīsas dōras.
 Kaikuř skroblynaī būwy, bēt skrobliūs isznjko,
 tik skrobliūnes toriētkos dō kūrniakur liko.
 Kaikuř būwy wisókiū, gaī nawatnū mēdžu,
 iř sū žedaīs skujūoti, tapūoti b'aziedžu.
 Tropnaīs wardaīs ziniuōnys tōs m'adzūs wadīny,
 wisūs ūuktejy žmōnes, ūa wisūs pažīny.

Tai tōks mīszkas trūkysys pař Letuwōs žēmy;
 wišē pťótai žalōwy, pawēni aptēmy;
 wīsos būwy wirszūnes wenjben suspjny,
 kaip Letūwnykū szirdys uīt wienū tewjny.
 aē Letūwriai sū mēdžais wīs zgōdoj gycēny,
 jounjstej pasižiny iř drougēj pasēny.
 Letūwnykas pō ūrwus soūsūs tūužus kūrys;
 ūa lintīnes, isz szakū būwy pīntos dūrys;
 iř nei wieno liem'anio Letūwriai ūakirty.
 jēg tik stobriai papūwy sawóimi iszwirty.
 N'ās iř mīszkas Letūwy, kaip tiktaī gatējys,
 teip wisadōs ramīnys, wisadōs mytējys,
 žwerīm, poūkszczais iř waisiais diūgys iř p'anējys,
 iř nēpretelū mūszte griūdamas padējys;
 sunkiōj denōj dūodawys štaptūs nō baisjbiū,
 ludnōj denōj pawėikstū wisókiū ramjbiū,
 linksmōj denōj dougūmū wisókiū grazjbiū,
 kožnaī matī dēl kōžno wisókiū gerjbiū.

Sūnkios diēnos atōjy, žmōnes badū mīry,
 sōmanas diūnon kēpy, žiēw'ūs sriubōn wīry.
 Teip žmonātūs isz bādo žewēm pap'anētus,
 kūd užtiksiunt pawėitris — iř ūabaī pakrētus.
 Mīszkas žmoniū pasgaītys, rasū apsiu'ar'kys
 ūuksztas sōwo wirszūnas d'ab'asiū intma'rkys
 iř suszūkys: «Brolūkaī, ginkites nō bōdo!
 Patóiminta tój ruñkū, kū kīrwy iszrōdo!»

Sū ōszarom pirmieji trūputy praskjny,
waitōdami jū waikaĩ teĩp gĩny tewĩny,
dūsoudami anūkai tōs mīszkūs aikwōjy,
prōanūkiai w'azĩmais mestēlin w'azĩjy.
Pō kēturias dēszimtis w'azĩmū pardōwy,
dzoōgdawysi uīt denōs pō musztĩny gōwy.
Mēdžai, māt, īsz dougĩbes wīsiszkai atpĩgy;
iř teĩp jĩtgaĩ aikwōjy, nēt koťōj pristĩgy;
aē taĩ wīs dēl ariētkos dougiāusia īsztōidy;
wišē bĩwvy kaĩp žygdū szejmĩjna pastōidy.

Taĩ, māt, mūsū tewēlai mīszkū ūab'arōdy,
iř t'ar̃p sawỹ kaĩp brōlai wišē susižōdy
ažtōist' dir̃wās szitēlui. Māt, mīszko pasĩlgy,
dažnaĩ sōwo b̃takstienas ōszarom suwĩlgy
žiurēdami uīt kētmus. Māt, Letiūwū dūsziōs,
s'anaĩs mīszkaĩs p'anētos, wĩduj mīszko trūsziōs
plikuōs ptōtos b'ā mīszko lĩg tartuñ apkuřsta,
tartuñ džūsta nō sáules iř palingwēl skuřsta.
Nōrs joū dabař Letiūwys plikuōs ptōtos gĩmsta,
gesmēj mīszkū užgĩrdys b'ā jō ūab'arĩmsta.
S'anū mīszkaĩ mytēta, tūton gesmēn dēta;
mūsū tewēlū wīsos tōs glesmes mokēta.

Taĩ, māt, mīszko pasĩlgy ūuktejo szitēly,
kasdēn apwaiksztinējo kōžnū pakrasztēly
iř priūgdỹ, kaĩp mētdo, gražiāusio pusziño,
jáunas szĩrdis iř dūsziōs waikēlū ramĩno.
Iř sáugojo kasdiēnā kaĩp didžāusio tōbo;
natil mēdžo, natāuže neĩ mažiāusio žōbo.
Dzoūges Anykszczaĩ, dzoūges uīt szitū žiurējo,
sw'atimuōs mīszkuōs mōtkū pirktū wazinėjo.

Atwažiōwo kuczmēistras, szitū apžĩnrējo,
rawūs uīt k'alū kōse, leswiñczūs padējo,
iř pōganiū ažgỹne iř grybāut' ažgỹne;
staptū pardawinėjo iř pař naktis skỹne;
wyřasnỹbei matōwo; aē žmonēm, kaĩ w'ar̃ke,
nasrūs kuñsze kuťókais, kroájō ktanañ mār̃ke;
iř kasmētai Anykszczus mīszko kuóptū wōre.

*Iř liko szīte kōtnai plikì ir k'atmūoti.
 aptōistytì ōszarom, giesmì apdainūoti.
 Iř gesmē ūapabaigtā, kaĩ szīrdis susōpo.
 uñt dūszios ŗabaĩ suñkū iř ŗaramū tōpo.
 Māt, tōj patì galybe, kū miszkūs sugrāuze.
 szīrdy, dūszin apgriūwo iř giesmy nutāuze.*

IV.

Aus der Bibelübersetzung; Kirchenlieder.

Aus der Bibelübersetzung

(nach der Ausgabe Halle 1869).

1. Mos. 40 und 41, 1—43.

Iř nusidavē pō tō, kād sziņkorius karāliaus Egīpto iř bēkērē nusidējo prēs sāvo vēszpatī karāliu Egīpto. Iř Paraōnas supjko aņt sāvo abēju kamārninku, aņt vyriāusiojo aņt sziņkorin iř aņt vyriāusiojo aņt bēkerin, iř dēdino jūs ī temņyczā dvāro priveizdētojo namūsē, kuř Jozēpas apkālts gulējo. O dvāro priveizdētojis stātē Jozēpā aņt jūdvejū, kād jēm szlūzitu, iř jūdu sēdējo keliēs dēnās kalējime. Iř jūdu abūdu sapnāvo, sziņkorius iř bēkērē karāliaus Egīpto, vēnā nāktī kōžnas sāvo sāpnā; iř kōžno sāpnas turējo sāvo iszmānymā. O kaīp Jozēpas ankstī pās jūdu iējo iř mātē, kād abūdu smātnū būvo, klāusc jīs jūdu tarāms: Kodēl jūdu szeņdēn smātnū ēsat? Jūdu atsākē: Mūdu sapnāvova iř netūriva neivēno, kuřs mūmdvēm taiř iszguldytu. Jozēpas tārē: Iszguldyti dēvo dārbas yrā; alē taczaūs pāsakokita mán. Taiř vyriāusiasis sziņkorius pāsakojo sāvo sāpnā Jozēpui iř tārē jām: Āsz sapnavaū, būk vjñmedis pō māno akiū ēsas; tās turējo trīs szakās, iř zaliūdams āugo beī zyđējo iř jō āgos iszsiřpo; ō āsz Paraōno kūpkā turējau sāvo raņkoj, iř āgu ēmes suspāudzau tās ī kūpkā iř kūpkā daviaū Paraōnui ī rankās. Jozēpas tārē jāmui: Taiř yrā jō iszguldymas: trīs

szākos yrā trīs dēnos; pō trijū dēnū Paraōnas tāvā gālvā paūksztis ir tavē vēl īstatjīs ī tāvo arēdā, kād tū kūpkā jām ī raūkā dātumbēi pagāl sēnaji būdā, kāp dār jō sziūkorius buvāi; alē minēk manēs, kād tāv geraī sēksis ir mēlaszirdjstē mām iszródyk ir pamīnk Paraōnui, kād jīs manē iszlēistū isz sziō būto; nēs āsz isz Ebrēonū zēmēs slapezei esmū pāvogtas, ō prēgtām āsz czē ir nēkā nedariañ, kād jē manē apkāldino. Ō kāp vyriāusiasis bēkērē suprāto tā iszguļdymā gērā ēsantj, tārē jīs Jozēpmi: Ir āsz sapnavañ, būk āsz trīs baltus pīntinius aūt sāvo galvōs neszās ir vīrszutiniame pīntinj visōkius pyragūs Paraōnui; ō paūkszezei lēsē isz pīntinio aūt māno galvōs. Jozēpas atsakjāms tārē: Taī yrā iszguļdymas: trīs pīntinei yrā trīs dēnos; ō pō trijū dēnū Paraōnas iszkēls tāvo gālvā ir pakārs tavē ī gālgias, ir paūkszezei sulēs tāvo mēsā nū tavēs. Ir nusīdāvē trēcējē dēnā, kād Paraōnas szveitē dēnā sāvo užgimimo, ir jīs czēsni kēlē visēms sāvo tarnāms; ir iszkēlē gālvā vyriāusiojo sziūkoriaus ir gālvā vyriāusiojo bēkērēs isz sāvo tarnū; ir īstātē vyriāusijj sziūkoriū vēl ī sāvo szinkorjstē, kād kūpkā pridātū ī Paraōno rankās; alē vyriāusijj bēkērē dāvē pakārti pagāl Jozēpo iszguļdymā. Ō vyriāusiasis sziūkorius neminējo Jozēpo, bēt jō užmišszo.

Ir pō dvējū mētū Paraōnas sāpnā mātē, būk jisai stovīs pās vādenj ir būk mātys isz vandeñs iszkópant septjñies graziēs rēbies kārves ēīnanczes aūt ganjkklos zolējē. Pō tō mātē dār kitās septjñies kārves isz vandeñs iszkópanczes, tōs būvo biaūrios ir lēsos, ir stovējo prē krūsztō vandeñs. Ō anōs biaūriosios ir lēsosios suēdē tās septjñies graziēsies ir rēbiēsies kārves. Taī prabūdo Paraōnas. Ir jīs vēl užmīgēs isz naūjo sapnāvo ir mātē septjñies vārpas isz vēno sziūduo āuganczes, pilnas beī stōras. Paskuī ir mātē septjñies plōnas ir apsvīlintas vārpas āuganczes, ō septjñios plōnosios vārpos pravījo septjñies stōrasies ir pilnasies vārpas. Taī Paraōnas pabūdēs numānē sāpnā ēsantj. Ō praaūszus jō dāszīā dīdēi pasirūpino, ir iszsiuñtēs suvadīndino risūs būrtinīnkus Egīpto zēmēs ir risūs iszmiñtingūsūs ir pāsakojo jēms sāvo sapnūdu. Alē neivēns nebūvo, kuīs Paraōnui tādu būtū galējēs iszguļdyti.

Tai vyriāusiasis sziñkorius Paraõnui kalbēdams tārē: Āsz szeñdēn atsīmenu sāvo grēkū, kaip Paraõnas aīt sāvo tarnū supjko iŗ manē sū vyriāusiūju bēkērimi apkāldino dvāro priveizdētojo butē; tai mūdu abūdu vēnā nāktī kōznas sāvo sāpnā mātēva, kuriū izsgūldymas mūmdvēm nusitiko; nēs būvo pās mūma Ebrēiszkas jaunikāitis, dvāro priveizdētojo taŗnas, tām tai pāsakojova; iŗ jīs mūmdvēm izsgūldē sapnūdu, koznām pagai sāvo sapnāvimā; iŗ kaip jīs mūmdvēm izsgūldē, taip nusīdavē; nēs āsz vēl ī sāvo ārēdā esmī īstatjīs, ō ansai ēsti pakārts. Tai Paraõnas nusiuntes Jozēpā dāvē parvadīt, iŗ skubreī jī izslēido izs temņyczos. Iŗ jīs baŗzdā nusiskūsdino iŗ kitais rūbais apsvīlķes iējo pās Paraõnā. Tai Paraõnas sāķē jāmui: Āsz sāpnā turējau, iŗ neivēno nērā, kuŗs tā galētū izsgūldyti; ō āsz girdējau apē tavē sākant, kād tū sāpnā girdēdams jī galī izsgūldyti. Jozēpas atsāķē Paraõnui: Tai nē māno dārbas, alē dēvs taczaū Paraõnui kā gērā apsakjīs. Paraõnas pāsakojō Jozēpui: Āsz sapnavai, būk āsz stovējau prē krāszto vandeņs iŗ būk maczaū izs vandeņs izskópant septjñies graziēs rēbies kārves eīnanczes žolēsē aīt ganjķlos; iŗ pō jū maczaū kitās septjñies sudzūvusies biauriēs iŗ lēsas izskópanczes; āsz peŗ vīsā Egīpto žēmē tokiū biauriū kārviū nemaczaū; ō tōs septjñios lēsosios iŗ sudzūvusiosios kārvēs suēdē septjñies pīrmāsies rēbiēsies kārves; ō kaip jōs tās būvo prarījusios, nēķo aīt jū nebūvo numanjt, kād tās būtū prarījusios, iŗ būvo biaūrios kaip pirmā; tai āsz pabudaū. Iŗ vēl maczaū āsz sapnē septjñies vārpas aīt vēno sziāudo āuganczes, pilnas iŗ stōras; paskuī uždugo septjñios sudzūvusios vārpos, plōnos iŗ apsvīlusios; iŗ septjñios plōnosios vārpos prarījo septjñies stōrāsies vārpas; ō āsz būrtininkams tai pasakiaū, alē jē tai negai mán izsgūldyt. Jozēpas atsāķē Paraõnui: Abū sapnū Paraõno vēnā tūr izsgūldymā, nēs dēvs aprēiszkia Paraõnui, kā jīs ketās darjti. Septjñios grāžiosios kārvēs ēsti septjñi mētai, ō septjñios gērosios vārpos taipojaū septjñi mētai yrā; vēno izsgūldymo abū sapnū yrā. Septjñios biaūriosios iŗ lēsosios kārvēs pō anū izskópusios pažēnklin septjñis metūs; ō septjñios plōnosios iŗ apsvīlintosios vārpos pažēnklin septjñis metūs brangaūs czēso. Tataigi yrā, kā āsz sakiaū Paraõnui,

kād dēvas Paraōnui rōdo, kā jis ketūs darģti: Sztāi, septyni geri mētai būs peŗ visā Eģipto zēme, ō pō tū būs septyni brangūs mētai, kād ir ūzmirsztā būs viso tō apstāmo Eģipto zēmeje, ō brangiāms iszpāstys zēme, kād nēko nezinoma būs apē tā visā apstāmā dēl brangaūs cēso paskui ateisenczo, nē jis lubā sunkūs būs. Ō kād tai Paraōnas aitrā kartē sapnāro, paženklin, kād dēvs tai tikrai ir vēikei darģs. Taigi Paraōnas tesirūpin iszminģingo ir protģingo kōkio vģro, kurī ī ūzveizdā aūt visōs Eģipto zēmēs įstatģty; ir terēizd, kād arēdininkus ūzdēty aūt zēmēs ir tesārenka peņktajį dalģkį Eģipto zēmeje peŗ septģnis vaisģngģūsius metūs; ir tesārenk visokiū grūdģ vaisģngģų mēty ateisenczų, kād javū supģltų ī Paraōno spģkēres zopōstui mēstģse ir tģ pakavōty, kād valģģ gģtacz rāstų zēmeje peŗ septģnis brangiūsius metūs aūt Eģipto zēmēs ateisenczūsius, kād žmōnēs badū nenumirģty. Tā kalbā gerai patiko Paraōnui ir visēms jō tarnāms. Ir Paraōnas tār sāvo tarnāms: Kaip mēs galētumbim tokī vģrā surāsti, kuriamē dēvo dvasiē yrā? Ir tārē Jozēpui: Kadāngi dēvs tai vislab tāv aprēiszkē, taigi neivēns taip iszminģingas ir protģingas ne-ēsti kaip tū, tavē ī ūzveizdā dēsiu aūt sāvo namū, ir tāvō žōdzams visi māno žmōnēs tār paklūsnius būt, alē kās karālis: kaijei krāsei prģgul, āsz nōriu didēsnis būti ūz tavē. Ir toliaūs tārē Paraōnas Jozēpui: Sztāi, āsz tavē ūdģjau aūt visōs Eģipto zēmēs. Ir nutrāukes sāvo žēdā nū sāvo piŗszto dāvē tģ Jozēpui ī jō raņkį ir aprģlko jģ rūbais isz baltų szilkū ir ūzkabino āuksina apģkakle aūt jo kāklo.

Psalm 104.

*Liaupsink pōnā dēvā, māno dāsziā! Vēšpatē mūs dēvē, tū labāi szlovingas esi, tū esi gražēi īr brangēi is-
rēdžtas.*

*Sievēšbē grā tāvo rūbas, kuriū apsivīlkais, tū iztēsi
daņga kaip kaūra.*

Tū auksztai tū sklēpyji vandenimī, tū vaziūji aūt lēbesiū
kaip aūt vežimo ir eini aūt vėjo sparnū.

Tū darāi sāvo āngelus vājais ir sāvo tarnis un īs
lēpsnomis.

*Tù žēme nugruntavóji aūt jōs dūgno, kād pasiliktų aūt
ámžinų ámžinų.*

*Gilybė tū jė apdengì, kaip kókiu rūbū, ir vándens stov
virszuī kalnū.*

*Bėt nū tāvo barimo bėga jė, nū tāvo grióvimo jė atstój.
Kalnai auksztai iszšikel' ir laukai nusizėmina ī tų vėtų,
kurię tū jėms nugruntavójei.*

*Tū pastatai rubėžinų, tų jė nepėreit neigi netūr vėl žēme
apdeñgti.*

*Tū dūdi szaltiniūs daubosė, kād vándens tarp kalnų nūteka,
kād visi galvijai aūt laūko gértų ir žvėrys atsigértų.
Prė jų sėd dangaus paūkszczei ir gėst tarp szakų.*

*Tū drėkinī kálnus isz áukszto, tū darai žēme pilnų vaī-
siaus, kurī tū sūtveri.*

*Tū zėldini žolė baūdai ir sėklą aūt naudōs žmonėms, kād
dúnos isz žēmės dūtumbei,*

*ir kād vėynas palinksmintų žmogaūs szirdį, ir jō vėidas
grazūs būtų isz alėjaus, ir dūna žmogaūs szirdį stiprintų;*

*kād mēdzei pōno dėvo pilnī būtų drėgnūmo, cėdrai Li-
banōno, kuriūs jis sodino.*

*Czejaū lizdūs kráuja paūkszczei ir vanagai laĩkosi
aūt ėglių.*

*Auksztī kalnai yrà medinėms ožkóms aūt pasislėpimo ir
akmeniū ūlos kralikams.*

*Tū darai mėnesi aūt pėrskýrimo mėtų, sáulė žino sávo
nusileidimą.*

*Tū darai tamsjėbė, kād naktis būtų; tój pasijūdin visos
žvėrys,*

*jaunėji liūtai, kurė rėkia plėszimo ir sávo penūkszlą
jėszko nū dėvo;*

*alė kadà sáulė ūzteka, tai jė vėl atstój ir atsigul ī
sávo ūlās.*

*Tai iszeit žmogūs pàs sávo dārbą ir apgyvėn sàvą laūką
ikī vākaro.*

*Ponė dėvė, kaip labai didi ir kaip daūg yrà tāvo darbū!
tū jis visūs iszminťingai davādyjei, ir žēme pilnà yrà tāvo
gėrybių.*

*Jūriōs, kuriōs tāp didis ir plācšos grā, cē krūta bē
skaītliaus tāp didi kāp ir maži sutvērimai.*

*Ozejaū eīt ākrutai, cē grā baigzuvys, kuriās tā sutvērei,
kād tosē zdīstj.*

*Viskas lāukia tavēs, kād jēms dātumbei penākslā
tikrū cēsū.*

*Tāv dūdant jē reņka, tāv ātveriant sāvā raņkā jē pasō-
tinami grā gerumū.*

*Jēi pāslepi sāvā vēidā, tā jē iszsigāsta; tū ātimi jū
dvāsiē, tai jē sugaīszta ir vėl atvīrsta ī dūlkes.*

*Tū iszlēidi sāvā dvāsiē, tai grā sutveriamī, ir atnaujini
zēmēs vēidā.*

*Garbē pōno dēvo ģr āmžina; pōns dēvs pasimēgst sāvō
darbaīs.*

*Jis zvelģ ī zēmē, tā jē pādreba; jis pakrūtīn kālnus,
tai jē rūkstā.*

*Āsz pōnui dēvui gēdōsiu, kōl gģvs būsīu, ir sāvā dēvā
liāupsīsiu, kōl patēksiū.*

*Māno kalbējims turētj jān pamēgti; āsz dzaugiās
ponū dēvū.*

*Grēsšnēji turētj iszgaīszinti būti aūt zēmēs ir dēvo nesi-
bijantēji nepatēkt. Liāupsink, dusziā māno, pōnā dēvā.*

Sirach 28, 1—17.

*Kuīs atsikeřszyja, aūt tō pōnas dēvas vėl atsikeřszyjs ir
jām jō grēkūs neatlēis.*

*Atlēisk sāvō ārtymui, kāmī jīs prēsš tavē nusidējes. ir
tadā mēlskis; tā tāv ir tāvo grēkaī būs atlēidzami.*

*Žmogūs prēsš kits-kītā pāpykī laīko, ir pās pōnā dēvā
nōr malōnēs jēsškōti.*

*Jīs nemēlaszirdingas grā prēsš sāv lģģu, ir nōr āt sāvō
grēkūs mēlstis.*

*Jīs tikrai kūnas beī kraūjas grā, ir neatsilēidz; kāsģi
ģūl jān jō grēkūs atlēisti?*

Ātsimiņk sāvō gālo ir liāukisi nū ķeřszto.

*kursāī smērtģ beī prāpultģ jēsško; ir pasilaikģjķis pri-
sākymūse.*

*Atsimiūkis prisākymo ir paliūk gruūzdes sāvo ārtymui.
Atsimiūk aukszczausiojo derėjimo ir atlėisk neiszmānymā.
Liūkis nū vaīdo, tāi tū daūg grėkū iszvėngsi.*

*Nēs supjķes žmogūs vaīdā nēi degtē ūzdega, ir dēvo
nesibijasis sumaīszo gerūs prėteliūs beī pakūsin prėsš kitskitā
geramē pakājūje ēsanczus.*

*Kād daūg mālķų yrā, tāi ugnīs jū daugiaūs ūzsidega;
ir kād žmōnės mācnūs yrā, tāi papyķims jū didėsnis stōjasi;
ir kād žmōnės bagōti yrā, tāi papyķims jū skaudėsnis; ir kād
vaīdas ilgaī pateńka, tāi jū labiaūs ūzsidega.*

*Greitām būti aūt vaīdo pakur ūgnī, ir greitām būti aūt
barnēs kraūjā pralēj.*

*Jėi tū kibirksztėli pāputi, tāi isz jō dīdė ugnīs ūzsidega;
ir jėi tū aūt kibirksztėlio ūzspiāuji, tāi iszgēsta jīs; ir abejī
tē daiktaī gāl isz tāvo burnōs iszeiti.*

*Ikalbėtojei beī nevėrnī nelabī lėžūviei prakėikti yrā, nēs
jē daūg sumaīszo gėrā pakājū tūrinczū.*

*Nelābas lėžūvis daūg žmoniū suvaīdyj ir pravāro jūs isz
vėnōs žemės ī kitā.*

Jīs suaīdo driūtus mēstūs ir sugaiszīm kunigáisczų žemės.

Apostelgeschichte 27, 9—44

(aus dem von Kurschat revidierten NT, Halle 1865).

*Daūg czėso jaū perėjus ir jaū prėgadīnga ēsant jūrėmis
keliāuti, tōdėl kād ir pāstininkas jaū būvo praējės, graudėno
jūs Póvilas sakýdams jėms: Mėli výrai, āsz mataū, kād szitā
jūsų keliōnė sū pažeidimū ir sū didė iszkadā nē tiktai tavōro
beī ākrūto, bėt ir mūsų gývasczio nór būti. Bėt vyresnýsis
daugiaūs vėryjo ākratponiui beī stýrininkui nekaīp tām, kā
Póvilas sākė. Ir kaīp czė pritińkanczo įbėgio nebūvo pérzė-
mavóti, daugiausia dalīs stovėjo aūt tōs mislės, isz czė atstóti,
baū galėtų iszkakti ī Pėnice pérzėmavóti, kuŗs yrā įbėgis prė
Krėtos prėsš pėtvakariniį ir sziaurvakariniį vėją. Bet pėt-
vėjui puczant ir jėms mislyjant sāvo apsiēmimā jaū iszvėsti
galėse, pasikėlė jē ir bėgo artī szalė Krėtos; bėt neilgaī potām
kėlės prėsš jū padumójimā ūmars vadīnamas sziaur-rytvėjis, ir
ākrātui pagāutam ēsant ir negālint prėsš vėją atsigāut, lėido-*

mēs ir nēszdinomēs. Bēt prūjom cīņq sāļq Klaūda radinamā: ezónai vōs nevōs vāltēs galvome prīgriēbtī. Tā pasīkeļē gēlbjōmēs ir pasīrszome tā apaczōjē prē ākrato, nēsā bijōjōmēs, kād nē aūt seklīs vētos ir smiltīs uzbēgtumbīn, ir žemjēn nulēidē rjēkq taīpo nēszdinomēs. Ir kaīp mēs dēdē cetq būrom iszken-tēje, taī aūtqajē dēnq jē iszmetē tavorūs, ir trēcējē dēnq sāvo rañkomis rykūs isz ākrato iszmetēm. Bēt kaīp pēt daūq dēnū nē saulē nē žvaigždēs nepasirōdē ir nēmažā vētra mīms prēsšais būro, visī jaū tārēmes gyvī n'iszlīksē. Ir kaīp ilgā nebūro vālgē, Pōvilas vīdujē tārp jū stōjēsi tārē: Mēli vjērai, jūms reikējo manēs klausjti ir nesilēistis szaliū nūg Krētos ir tārp iszvēngti tā bēdā ir iszkādā: ō dabaŗ graudenū jūs, kād nenusimīntumbit, nēsā neprapūls isz mūsū neivēnā dusziā, bēt tiktaī ākrātus; nēsā szē nāktj stovējo prē manēs āngēlas dēvo, kuriō āsz esmē ir kuriām āsz tarnāuju, sakjēdams: Nesibijōk, Pōvile, tū turī pō akiū cēcoriaus statjtas būti: ir sztiū, dēvas tāv visūs tūs padovanōjo, kurē sū tavimē aūt ākrato yrā. Tōdēl, mēli vjērai, nenusimīnkite, nēs āsz tikiū dēvuī taīpo būsent, kaīp mōn pasakjta yrā; bēt mēs tūrim sāļq prībēgti. Bēt kaīp mīms keturiōliktoji naktīs atējo ir mēs ākrātu bēgome ī Ādriq apē naktēs vīdurī, mīsljjos ākratinīnkai kōkj krāsztq prieņq. Ir jē nulēidē szvīnq, kuriām gelmē jēsškoma, rādo gelmēs dēideszimt sēksniū; ir māžumq nūg ezē pabēge jē tā szvīnq vēl iszmetē rādo penkiōlika sēksniū. Taī jē bijōdamēsī, kād nē aūt ūlīngos vētos uzbēgtū, iszmetē nūg pastūrgalio ākrato kēturis iñkarus ir geidē, kād praadūsztū. Bēt kaīp ākratinīnkai tjkōjo isz ākrato iszbēgti ir vāltj ī jūres nulēido dēdamēsī, būk norī iñkarus isz ākrato pīrīggalio iszmēsti, tārē Pōvilas vygresniāmīām ir zalnēriams: Jēi tē nepasilēkt ākrate, taī nevjōlite gyvī iszlīkti. Taī zalnērei pakiřto līnas nā vāltēs ir dūrē jēi nupūlti. Ir prasziūtant Pōvilas jūs visūs rāgino vālgio priiņti sakjēdams: Szeņdēn jaū keturiōliktoji dēnā, kād lāukiat nevālgē ir nēko neragāvē; tōdēl rāginu jūs, kād pasivālgjumbit savē gairēntis: nēsā neivēnām isz jūsū neivēns plāuks nūg galvōs nenukrīs. Ir taī pasāķēs dūnos īmēsī dēvuī dēkavōjo pō jū visū akiū, lāuzē ir pradējo vālgjti. Taī jē visī linksmōs szirdēs pastōjo ir taipojaū īmēs vālgjti. Bēt

būvo mūsu visū dūšīn ākrūte dū szimtū septīnīs dēsimts īr szēszios. Īr kaīp privālgē būvo, paleņgvino ākratā iszmesdamī javūs ī jūres. Bēt dēnai praañszus nepazīno jē tōs zēmēs; bēt jē kōkī jūriņ kaīpā iszvūdo tūrintī pākrasztī, tōpi jē ākratā dūmōjo privarjti, jēi galimā būtī. Īr pakēlē iñkarus lēidosi jē jūrēmis īr atriszo vaīrvirves īr pastāte zēgliūs pavējui jēszkōjo krasztōp prisilēisti. Īr kaīp uzbēgom vēnā vētā abyszaleī jūres tūrinčē, isitrenkē ākrūtas, īr pirmgalīs drūtai īsmēges pasilīko nepajūdintīnai bestovīs, bēt pastūrgalis isziro nūg vilniū macnūmo. Bēt zalnērei susirōdyjo kālinius nuza-
vinti, kād nē kās iszplaūkēs pabēgtī. Bēt szimtinīñkas Póvilā iszlaikyti norēdams užgynē anēms jū prasimānymā īr lēpē, kād tē, kurē plaūkti mokējo, pirmā ī jūres isilēistī īr aīt krāszo iszeitī, bēt kitī keli aīt lentī, kitī aīt szīō beī tō nūg ākrātō. Īr szītaīpo nusīdavē, kād visi sveikī krasztōp iszkāko.

Kirchenlieder (gēsmēs)

aus: *Gēsmiū beī maldū knygōs karāliszkojo Prūsū vaīsko*

(herausg. von Kurschat, Königsberg 1854), Nr. 77, 79, 4.

(Befiehl du deine Wege.)

1. Padūk keliūs tū sāvo
īr szirdī kās raudīn
vērnjbei tēvo tāvo,
varnūs kuŗs valgydīn.
Kuŗs debesims drumstōmsioms
īr vējams dūst keliūs,
tās kójoms īr tavómsioms
zinós dargt takūs.

2. Tū vēszpaczui tikēki
palāimos trókszdamas;
aīt mōjo jō veizdēki
pagālbos lāukdamas.
Jēi rūpesczeis tū kriñsi
savē nakczē, dēnā,
isz dēvo nēko n'īñsi,
czē tikt tūr būt melstā.

3. *Tavóji malonjbe*
pažíst, dēvē, senei,
kàs pìkt iř kàs gērjbe
smertēlnai giminai.
Ō kã tũ mĩms paskjres,
stiprũsis karžygj,
taĩ tũ, kaĩp tũs jaũ tjr̃s.
macneĩ iszvēst galĩ.

4. *Keliũ visuř, mēls pōne,*
visaĩp turĩ ganã.
Dárbs tãvo vẽn žegnōnẽ,
ējĩms tãvo szvēsã.
Nēks trikin dárba tãvo
neĩ gál tavẽ gaiszj't,
kãd tũ vaikēliams tãvo
kō nóri gér-darj̃t.

5. *Kaczeĩg velniũ daugjbe*
czón prēszytys labaĩ,
taĩ dēvo tikt galjbe
atgāl n'eĩs nekadaĩ.
Kã jis mĩms kēta dāti
iř kã jis nór drũtaĩ,
taĩ tũr galiãus pastóti
iř nusidũt tikraĩ.

6. *Tikēk, duszēl bēdnóji,*
tikēk, nebúk liudnã,
kãd iř daubã tamsióji
tavẽ baĩs gaĩdĩna.
Dēvs nór tavẽ isztrãukti,
tiktaĩ tũ lũkurk jō;
dĩr gãusi tũ sulãukti
linksmjbes spiĩdulio.

7. *Jaũ rūpesczus tũ sãvo*
iř smũtkã dēk szaliĩ,
beĩ kàs tikt szirdĩ tãvo
kreĩt, tũžbyj iř kankĩn.

*Tù jùk nè svéto pōnas
 iszmānas tā valdýt;
 dēvs vēns yrà valdōnas;
 tàs vīslāb žin taisýt.*

8. *Jám, jám tù dūk valdýti,
 auksztōs jis iszmintēs.
 Jis taīp žinós darýti,
 kād tù dār dīvysēs.
 Matýsi, kaīp galiāusei
 dyvnā jis galybē
 pabaīgs szlovniū szlovniāusei,
 kās gañdino tavē.*

9. *Bejē dēvs valandēlē
 užtrúks gaivint tavē,
 jóg tāvo jaū duszēlē
 norēs žút tūžboje.
 Jis dēsis kaīp n'atbójēs
 tavēs jaū abelnaī,
 tavē iŗgi prastójēs
 iŗ czón iŗ amzinaī;*

10. *bēt jēi tù tūžboj sāvo
 vīs vērns laikýsēsi,
 taī vaŗgā baīgs jis tāvo,
 kaīp tù nemīslýji.
 Nasztū didžū sunkýbē
 nuimīs jis tāv ūmaī,
 iŗ mēilēs jō saldýbē
 gaivī's tavē amžnaī.*

11. *Gér tāv, sunaū vērnýbēs,
 tù gāvēs jùk neszēs
 sū gēsmēmīs linksmýbēs
 vainīkā jaū szlovēs.
 Verbās pāts dēvs tāv dēsti
 ī tāvo dēszinē,
 ō tù liaupsēs jām gēsti,
 kuŗš gēlbējēs tavē.*

12. Galōp varjġk, mēls pōne,
 visūs mūsų vargūs,
 mēms nudalġk lēgnōņ,
 ik kōl mēms mičti būs.
 Dūk tāvo mēms vērnġbē
 czōn visadōs ragāut
 iŗ ī dangauš linksmġbē
 tikraī mēms nusġdāt.

(Ein feste Burg.)

1. Pōns dēvs mēms ģr pilis drutā,
 skġds, szārvs ir kārds asztriāusias;
 ģis mūs īsz vaŗgo vālnyja,
 kaczeġ tās būt sunkidusias.
 Aņs sēns neprētelius
 iszġiōġes jaū nasrūs,
 baisġga jō macis,
 smarkūms iŗ kytrastis;
 jām lġgaus nēr aņt svēto.

2. Sylā āk mūsų taīp menkū,
 szētōns mūs vēik prarġty,
 ģei vġrs tikrāsis sū sylā
 mūs bēdojē n'apgġty.
 Kāsgī ģrā tasai!
 Tās Jēzus Krīstus sztāi!
 Jis vēszpats karzygġs,
 pāts dēvs vēnātyġis;
 ģisai tūr viŗszy gāuti.

3. Ō kād svēts būty pilns velniū,
 iŗ tē mūs rġt norēġe,
 taczaū mēs nesibġjom tū,
 mēs vēik aņt ģū laimēġe.
 Baisūsis svēto pōns,
 kaczeġ ģis nevidōns,
 ģžeīst negāl mūs tās,
 nēs ģis jaū sūdytas,
 žodēlis vēns ģī trēmia.

4. Jē zōdī mūms palikti tūr
 bē jōkios dēkavōnēs;
 jīs sū mumīs iszvēn visuŗ
 sū dovanōms malōnēs.
 T'imē jē mūms namūs
 t'im mōtē beī vaikūs,
 t'im kūnq, gīvastī,
 jē tūm nedzāūgsisi;
 kar(a)lǵstē mūms tūr sēkti.

(Lobe den Herren, den mächtigen König der Ehren.)

1. Vēszpatī liāupsink karāliņ garbēs visgalīngq,
 skūbink pagirt jī, duszēlē, sū gēsmē meilīngq.

Ūzkit linksmaī
 psāltru īŗ ārpū balsāī,
 liāūpsē jām kēlkit szlovīngq.

2. Vēszpatī liāupsink, kuŗš vīslāb-kq valdo szlovniāusei,
 kuŗš aīt erēlio sparnū mūs nesziōja meiliāusei.

Kaīp jīs mēlaī
 szēlp' īŗ apsērgt visadaī,
 pāts taī jaū tȳrei apscāusei.

3. Vēszpatī liāupsink, kuŗš gīvastī tāv dovanōjes,
 sveikq izslaiķēs tavē īŗ meilīngai vadzōjes.

Kēk vargūse,
 tūzbose, izgasczūse
 glēbīj tavē jīs kavōjes.

4. Vēszpatī liāupsink, kuŗš tāvo darbēlī zegnōjes,
 tvāns jō loskōs aīt tavēs nutekēt n'apsistōjes.

Tō nemīrszēk,
 dēvo galībēs minēk,
 meīlei tavē kuŗš globōjes.

5. Vēszpatī liāupsink, brangeī atpirktōji duszēlē,
 vaŗdā jō girt tūr manīj koznā kūno gyslēlē.

Jīs tāv szvēsā,
 skȳdas, laimējīms, algā.
 Āmen! taīp baīgki gēsmēlē!

V.

Verschiedenes aus der neueren Literatur.

Aus: *Laisvos valandos. Eilės, paraszė Vincas Kapsas*

(Tilsit 1889).

Nėmunai.

(Übersetzung von Mickiewicz, Do Niemna.)

*Nėmune, mūsų ūpė! kuŗ vādenys tāvo,
kuriūs sėmiau ī māžą vaiko delnužėlį,
kuŗ laivs nesziōjo manė jauną bernužėlį,
kūd ātvėsio jėszkōjau kārštai szirdzei sāvo?*

*Czē dažnai māno Liūura plāukus sāu szukāvo
īŗ īsz pėvos kvėtkėlįų pynė vainikėlį.
Nesỹk āszaroms sāvo drumsczañ jōs szeszėlį,
kuŗs visoje grožybėj aņt vilnės siūbāvo.*

*Nėmune, ūpė māno! Kuŗ vilnių daugybė,
sū kuriomīs tėk viltės īŗ laimės tėk bāvo?
Kuŗ diūgo mažų mėtų tā mėlū ramybė?*

*Kuŗ mėlėsnė jaunỹstės nerimastis žūvo?
Nematųt māno Liūuros, nēr draugų vainiko.
Vĩskas pradiņgo. Kodėl āszaros mām liko?*

Aus: *Pasakos. Pagal Krilovą paraszé eilėmis*
Vincas Kapsas

(Tilsit 1899).

Vilkas ir katinas.

'Isz gĩrios vilkas greĩt ĩ káimą bėgo,
 nè ĩ svezčius, tik gĩvastį ganýdams,
 nės káilį sávo palydėt nemėgo.

Taĩgi jaũ rėtė kaĩp tik ĩmanýdams;
 ō pāskui vilką pėdomis ĩsz gĩrios
 medzųotojei jaũ sũ szunimis vĩjos.

Tikėjo Pĩlkis kėman kuĩ ĩnėrti,
 tik vaĩtai bũvo tĩczą lĩg uĩtvėrti.
 Peĩ káimą bėgdams rādo ĩs Rainūtį,
 kuĩs aĩt vartėlių szlũstė sáu snukūtį.

«Brolýti, dobiliũk!

sakýki tũ, netrũk:

katrās czė ĩsz visũ geriausias káime?

Kàs atitolĩs nũ manės neláime?

Girdĩ szunũ lųjimą, baĩsą rāgo?

Taĩ viskas eĩna aĩt manės nabāgo.»

Teĩp vilkas skũndės ir drebėj ĩsz báimės.

««Sztáĩ, Jũrgis mũs ĩszgėlbės nũ nelláimės»».

«Taĩ kàd aĩt manės ĩs užpỹko,

kàd kumeláitė jám nunỹko».

««Taĩ dũlink greĩt pàs Tamosziũką»».

«Màt, nũglemziau ir jám versziũką».

««Nà, pabandýk-gi pàs Motėjũ»».

«Ir tàs aviũ netėko dvėjũ».

««Taĩ bėgk greiczaũ ĩ Tādo kėmą»».

«Ir jám prasikaltaũ szią žėmą».

««Galĩ ir bė pagálbos lĩkt.

Nà, dá bandýk nubėgt pàs Pųszką.»»

«Bijaũ sũ jũ ir susitĩkt;

nũ pėrnai pĩktas dá už ózką.»

««E! kaĩp mataũ, taĩ neturĩ kuĩ dėtis.

Visėms pānagėse tũ apsiskėlbės.

*Nà, kàs piktādario norēs gailētis,
 ir kàs tavē aūt sāco cārgo gēlbes?
 Tāi kāime mūs nerāsi tokī kraīlā.
 Tikraī, nōrs tavēs ir labaī mán gailā,
 bēt būdams kaītas, skūstis liāuk!
 Kā pasisējei, tāi ir piūk! »*

Aus: *Wotoniczewski, Patangos Juze*

(Wilna 1863).

Daneben die Umsetzung des zemaitischen, doch nicht reinen Dialekts in die Form des Hochlitauischen.

Ein Gesellschaftsspiel: Schafe hüten.

Bepuszkuojęnt tariau: Nu dabar tu Peliksi busi witku, o Izydorius te gana aweles. Tujaus Peliksa kajp witka istume i kierti ir su kriestajs užstate it su tvorū užtvriere. Izydorius jemes itgą ramęntą sustate deszimti berniuku su mergielems ir sakie: «Ganau ganau aweles; witka su ramęntu nubadisiu, su szunelejs apsiundisiu. O tuo tarpu lig wakara nebliks nie wienos, lig rita nie pėdos». Beręgięnt žirkt atsisukies tare: «O tu wilki, ko cze stipsaj?» Witkas: ««Ko tu nori? ar asz diel tawa awiu su ožejs nie i aptuoka ne galu wejzieti? Tu dabok sawa awiu, ne manės.»» Pijmuo: «Ar tau negieda, biauŗybė, buti par wisa gmi žkraugieriū? Dielko žmones ir mana aweles be to apsiejna?»

Bepuszkųjėnt tariaũ: Nũ dabaŗ tũ Pelikse bũsi vilkũ, ō Yzydŕorius tegāno avelės. Tũjaũs Peliksą kaĩp vilkà įstũmė i kiẽrtę ir sũ kreslais užstātę it sũ tvorą užtvėrė. Yzydŕorius ėmęs ilgą rameĩntą sustātė dėszimtį berniūkų sũ mergėlėms ir sakė: «Ganaũ ganaũ avelės; vilką sũ rameĩntu nubadýsiu, sũ szunėleis apsiũmdysiu. Ō tũ tárpũ lýg vākaro nebėliks neĩ vėnŕs, lýg rýto neĩ pėdŕs». Berėgiĩnt žirkt! atsisũkės tārė: «Ō tũ vilkė, kŕ cze stypsai?» Vilkas: ««Kŕ tũ nŕri? aŗ asz dēl tãvo aviũ sũ ozeĩs neĩ i āplũką negaliũ veizdėti? Tũ dabŕk sãvo aviũ, nē manės.»» Pėmã: Aŗ tãu nē gėda, biauŗybė, buti pėŗ visą gmią kraũgeriũ? Dēl kŕ žmŕnės ir mãno avelės bē tŕ apsiēĩna?» Vilkas: ««Jė

Witkas: «*«Je tejp tu su sawa awelems ben esi už mani gieresnis? Kas prarin jautius, parszus, paukszczius, žuvis ir tas pates awis, jej ne žmones? O tawa awis kiek tukstantiu givu wabalelu qnt tapajs esantiu sugromut. Tecziaus anos giaras, o asz wieną papiowes didesnis esmi kaltinikas. Tejp tawa sudas tejsingas kajp Szytales asesoriaus, kurs iszmusze žida už taj, jog is skotos prasze.»»*

Piemuo wiet sakie: «*Ganau ganau aweles*». Bet iszokusi isz kamaras i trobą mergiele tare: «*Motinele, tawęs rejkatau ir žad duoti sermiegele*». Woz piemenij paejus, witkas capt wieną awele nutwiere ir pasiwede. Piemuo sugrižes nebrada aweles, werkie ir sakie: «*Aj aj, kami mana awele?*» Witkas atsakie: «*«Paskrije gierti»*». Mergiele antra karta iszokusi tare: «*Motinele, tawęs rejkatau ir žad duoti terbele*». Piemenij paejus witkas kitą pagawa awele. Tejp wisas iszgaude.

Ant gata wisi suszoka qnt witka, cziupt giera j nutwiere, bruksz patraukie, benc iszwerte ir taksz taksz muszti pradieje. Witkas girdi pirmu cipt cipt cipe, paskiaus wau

tejp tū sū sāvo avėlėms ben esi už manę gerėsnis? Kās prarjje jāuczus, parszūs, paukszczūs, žuvīs ir tās paczės awis, jėi nē žmonės? Ō tāvo āvys, kėk tūkstanczų gyvų vabalėlių aūt lāpų ėsanczų sugrōmul. Taczaūs anōs gēros, ō āsz vėnā papiōvės didėsnis esmī kaltinīkas. Tejp tāvo sūdas teisīngas kaļp Szilėlės asesōriāus, kuŗs iszmuszė žjđā už taī, jōg jīs skolōs prāszė.»»

Pēmū vėl sākė: «*Ganaū ganaū avelės*». Bėt įszókusi isz kamāros ī tróbą mergėlė tārė: «*Motynėlė, tavęs reikalāuje ir žād dūti sermėgėlė*». Vōs pėmeniui paėjus, vīlkas cāpt! vėnā avėlė nutvėrė ir pasīvedė. Pēmū sugrīžes neberādo avėlės, verkė ir sākė: «*Aī aī, kamė māno avėlė?*» Vīlkas atsākė: «*«Paskrėjo gėrti»*». Mergėlė aūtŗā kaŗtā įszókusi tārė: «*Motynėlė, tavęs reikalāuje ir žād dūti tarbėlė*». Pėmeniui paėjus vīlkas kitā pagāvo avėlė. Tejp visās iszgāudė.

Aūt gālo visī suszōko aūt vīlko, czūpt! geraī nutvėrė, brūksz! patráukė, benc! iszwertė ir tākusz! taksz! mūsztī pradėjo. Vīlkas, girdī, pīrmu cýpt cýpt! cýpė, paskiāus vau vau! kaūkė,

*wau kaukie, ant gata strapt ant gālo strāpt! stōjos ir ta-
stojes ir tabotaj tabotaj pa- bolai tabolai! pabigo, nei ūde-
biega, nie uodigos nebipalikies. gōs nebepalikēs.*

Opszrūs ir bezdžankā.

Aus: *Ewangeliskos kalendros ant meto 1881.* izl.
nū J. Trauszio.

*Opszrūs ir bezdžankā sīkj kēzā pasivōgusi norējo pēr-
sidalīj. Bezdžankā tārē: «Teisjbe perein vislab; pasivalj kiva
mēszkā ant daljby. Tās yrā ī geriktponius sztudērāvesi ir
patjsta visūs zokanūs; ūsz nenorēcāu nei krislēļi daugiaūs
gāūt kāip tū». Tā kalbā patiko ōpszrui ir abū ējo pās
mēszkā, kurī akarōts tingēdama ant szōno gulējo ir visokiū
misliū apē tāi, kās tāi māno ir tāvo, galvōj turējo. Paklāusta,
ar apsiimanē kēzā pērdalīj, atsilēpē: «Jō, mēlaī, alē atnēszkite
mōn peļi ir svarczūs». Anūdu nubēgē ir ātnesrē. Bēt
meszkā pagrēbus peļi pērpjōvē ī drī atviraī neljgjes dalis ir
pō vēnq ant svaēczy ūzdējo. Tāi didesniōji dalis tājaūs svaŗti
nūsverē. «Mātota», sākē kytriōji meszkā, «vēns stūkis didēs-
nis, nū tō reik' kēk nupiaūt»; ir tāip sakjdamā nupjōvus
szaūnq stūkj kiūszo ī sāvo snūkj, ō likusiū dū stukiū dējo
vēl ant svaēczy. «Dabaŗ mātota, szīs stūkis perdidelis, dabaŗ
tā reik' pamāzint ir stūkj kāip gēsmiū knygas didelē nusipjō-
rusi vēl kiūszos ī snūkj. Tāip meszkā vis vēik vēnq vēik
aūtrq stūkj nurantjdamā ir lījindama māzino, ō opszrūs bei
bezdžankā nusistebēdamu vēns antrām ī akis pasiziūrējo, kās
cēzē dabaŗ tikē būse, ir mātē kēzo stukiūs vīs mazjē einant ō
tikē vēnq aūtrq neātsverient. Galiāusei jāū tikē ātsverē, ō
meszkā tā dārbq atlikus padējo peļi ī szālī; dū stukiū, kāip
delnā tāip plāus, tikē teliko nesuvālgytu. Kā cēzē daugiaūs
darjsi? Kās szaliū, tāi szaliū. Opszrūs dār norējo mur-
mēt, alē bezdžankā jām ī aūsj sznibzdējo: «Tikt tū tylīk,
geriaūs pūse kiaūszio ēmēs nekāip nēko negāves». Alē jēmdrēm
palikusj stukēļi īnt nōrint, meszkā suszūko: «Jūdu begēdēi,
ar benē misljjata, kād ūsz sāvo mōkslus taijjaū pasivōgēs
esmī kāip jūdu sāvo kēzq, kiul ūsz jūmdrēm ūz dījā galēcāu
ātsūdyt? Lākusiādu stukiū yrā ūz māno prōcē, tāip teisjbe.*

Dabaĩ jùdu nei vėns nei kùts negalėšita sakijt manė vėnà jùdvėjù prigāvusį, abùdu lįgei gāvota.» Opszrùs dār norėjo murmėt, alė bezdžankà sàko: «Tikt tylėk, szeĩp mùdu nė tikt kėžà, bėt iĩ gálvas paliksiva». Iĩ mėszkai pasidėkavodamu už teĩsį prōvą atstójo.

Aĩ nė taĩp eĩn visėms, kurė nenór taĩp savėš sutikt, bėt vis bėg prė pōnų? Tėms galiausei taĩp atsieĩn, kàd nei vėns nei aĩtras nėko negāun, bėt visláb sudiĩgsta pōnų dantisė.

K. J.

Aus Zeitungen.

(*Lėtũviszka Ceĩtungà, 8. Aprĩlĩ 1890.*)

Kunigáikszczo Bismarkio iszkeliāvimas ĩsz Berlĩno.

Subatõj, 29. Mėrcà pō pėtũ kunigáiksztis Bismarkis beĩ jõ savĩszkei sũ Āmburgiszku greitũjũ trũkiũ ĩsz Berlĩno iszkeliāvo; õ Berlĩniskĩjũ atsisvėikinimas nũ sėnojo kaĩclerio tũks szlõvnas iĩ szirdĩngas bũvo, kàd iĩ Berlĩns dār taĩp-kà nebũvo pritāpes. Nũ kaĩclerio palõczaus Viliaus Ūliczoj pō Lėpomis iĩ toliaũs ikĩ gėlžkeldvario stovėjo žmoniũ daugybė tũkstanczeis iĩ tũkstanczeis, jeib iszkeliāujantĩ kaĩclerĩ dār kartà pamatỹtũ iĩ nũ jõ atsisvėikintũ. Trumpaĩ pō zėgoriaus 5 ĩszvaziāvo ĩsz palõczaus varťũ ātvirasis vežimas, kuriamė kunigáiksztis Bismarkis beĩ gróvs Herbert Bismarck sėdėjo. Taĩ zėnklas tókio szirdĩngo mėlės apliũdyjimo, kaĩp tikt szirdĩs pajũsti, bėt plũksna nė apraszỹti gál: szũkavimas, skepetũ mójimas, kvėtkũ metĩmas nenorėjo gālo rāsti. Ikĩ pāt vežimo žmónės prisibrióvė iĩ arkleĩ tikt pamažũ tegalėjo ĩsz vėtos paeiti.

Aĩt gėlžkeldvario bũvo visĩ minĩsterei, daĩgel iĩ pasiuntiniũ susirāde, bėt prėgtám nesuskaĩtoma žmoniũ daugybė. Kunigáikszczui pasiródant visĩ vỹriszkėjė kepurės nusĩėmė; gileĩ sujũdintas iĩ meilĩngai beszypsódams kunigáiksztis daugėms ĩsz artĩ stóvincziųjũ raĩkà dāvē, iĩ tadà pamažũ nũzengė eĩlę garbės eskadrõno, kurĩ cėcorius kunigáikszczui aĩt garbės bũvo aĩt gėlžkeldvario parsĩuĩtęs. Prė sãvo gėlžkelio vežimo kunigáiksztis pasistójo, iĩ dabaĩ sũ tókũ ĩmaru ĩszsilėjo, kũ visũ

tūkstančų širdys pilnos būvo, kàd mē iš tōlo negalimà toktai išpāsakoti arbà aprašyti. «Sugrįžti!» taip bē palióvimo iš daugybės atskambėjo. Tadà tūkstančų balsai sàturē ir gēdavo¹ «Die Wacht am Rhein» ir «Deutschland, Deutschland über alles». Kunigáikštis būvo gilei sujūdintas; iš visų szalių dabař jō prėtelei ir pažįstami prisiveržė; raūkų pàrtymas ir atsveikinimas bē gūlo. Dār ilgiaūs nekařp š minėtas kunigáikštis aūt gēlžkeldvario tãko stovėjo, ir aplink jį ūžė ir grióvė szúkarimas. Tadà jis įkópė į vežimą; iš visų pusių kvėikos paskuà lėkė, vežims prilygo žýdanczám, krepianczám daržui. Kaūkals paskambėjo, zalnėrei prezentėravo, muzikė szpeliavo, bēt szúkarimas visláb nūsmelkė. Dār kařtą paskambėjo «Die Wacht am Rhein», ir pamazū išsvaziavo trãkis iš gēlžkeldvario pastógės.

(Lėtūviszka Ceitunga, 17. Mėrcą 1890.)

Nū Maskōlių rubėžiaus.

Októberio mėnesįj 1887 tãpē pãrubežįj netolì Ragainės valšezui gūlinczojo Adomiszkių kēmo Prūsų padōns Jōns Sėdátis nekuriō maskōliszkojo rubėžiaus zalnėrius nuszãutas. Sėdaczui aūt sãvo ikì rubėžiaus nusiteĩkanczojo laũko besidarbũjant pėrėjys jō galvėjis kēletą žiũgsnių pėr rubėžį. Nekursai maskōliszks rubėžiaus zalnėrius nelėido galvėjį atgāl atvaryti, ō Sėdaczui taczaũ rubėžį peržeĩngus galvėjį atgāl varyti benórint Maskōlius jãm sũ bangnitu dũrdams išzovė jãm kulka į rėtą. Sėdátis dār galėlį pasivĩlkęs tadà nãmirė. Liudininkai išliũdyjo, jóg Sėdátis nekũ būdũ Maskōlių nē įartines neĩgi jãm neĩ mũž nē prėszsistėngės. Rōds ūrėdiszks pajėszkójims tō atsitĩkimo nusidavė; Maskōlių rubėžiaus vyriausybė ir pri pažino, kũd zalnėrius neĩ jokiōs prėžastės neturėjys sãvo szãujamąjį gĩnkly cartóti; taczaũ rōdos zalnėrius menkaĩ koravōnės tegavęs. Baĩdymai prē Maskōlių valdžōs sãvo išzmaĩtintojo nužavĩnimu į vargũs įpũlusei jei Sėdaczio pamĩgli jei atlgĩginimo gáuti pasilĩko nũprosñ.

¹ Für gėdójo, wie von gėdúti.

VI.

Aus Büchern des 16. und 17. Jahrhunderts.

Aus dem Katechismus von 1547

(nach der Ausgabe: Litauische und lettische Drucke des 16. Jahrhunderts, herausgegeben von Adalbert Bezzenberger. I. Der litauische Katechismus vom Jahre 1547. Göttingen 1874).

Knigieles

paczias byla Letuvininkump jr Szemaicziump.

*Bralei, seseris, imkit mani ir skaitikiet
ir tatai skaitidami permanikiet.*

*Maksla schito tewai iusu trakszdawa tureti,
ale to negaleia ne wenu budu gauti;*

*regiety to nareia sawa akimis,
taip yr ischgirsti sawa ausimis.*

*Iau nu ka tewai nekada neregieia,
nu schitai wiss iusump ateia.*

*Veizdekiet ir dabakietese szmanes wysas:
schitai eit iusump žadis dągaus karalistas.*

*Malanei ir su dziuoksmu tą szadi prigimkiet
a iusu hukiusu scheiminia makikiet.*

*Sunus, dukteris iusu tur tatai makiety,
visa schyrdy tur tą deva szady milety.*

*Iei, bralei, seseris, tus szadzius nepapeiksit,
dewa tewa ir sunu sau milu padarisit*

ir paschlawinti pa akimis dewa busit,
visosu daiktosu palaimi turesit,
schitu makslu dewa tikrai paszysyt
ir dagaus karalistasp prišiartysyt.
Neusztrukiet, bralei, seseris, manes skaitity.
iei pagať wales dewa narit giwenty.
Iei kas schwenta giesme nar giedaty,
mane po akimis sawa tur turety.
Diena ir nakti preg sawes mani laikikiet
ir nekada manes nog iusu neatmeskiet.
Iei kursai mane nog sawes atmes,
tasai ne wena paszitka manip negaus.
Asch sakau, iog taksai wisada tur kleidety
ir ape sweikata sawa netur neka szinaty.
Kursai nenaretu to maksla szinaty ir makiety,
tasai amszinasu tamsibesu tur buti.
Tadrin, ius szmanes, manesp prišiartynkiet
ir pagať to schwenta maksla giwenkiet.
Tamsibes senases nog iusu schalin atwarisit,
sunus, dukteris nog iu ischgielbesit,
iei ta masza kriksczianiu makslu makiesit
ir pagať io ius patis sawe redisit.
Kaukus, Szemepatis ir Laukasargus pameskiet,
wisas welnuwas deiwes apleiskiet.
Tos deiwes negať iums neka giera doty,
bet tur wysus amszinai prapuldinty.
Sweikata, wisus daiktus nog to dewa turit,
kurio prisakimus czia manip regit.
Tasai dewas dagu, szeme szadziu wenu sutuere,
schyty budu szmanes ir wisus daiktus padare.
Tassai kasznam szmagui wenus gal padety.
sweikata ir palaimi tassai gal pridoty.
Tassai diews wysas szmanes nar didei mileti,
dagaus karaliste dawanai nar dawanati.
Aithwars ir deiwes to negať padariti,
beth ing pekluš vgni weikiaus gal istumti.
Pameskiet tas deiwes, dewap didziap pristakiet.

*schitq maksla wisy li(n)ksmai preimkiet.
 Tassai maxlas tur teisei ius ischmakity,
 kaip dewa turit paszinti, pregtam ir garbinti.
 Tassai maxlas roda tikra kiely dewa sunausp,
 musu ischganitaiap Iesausp Christausp.*

Aus: Bartholomäus Willents litauischer Übersetzung des Lutherschen Enchiridions und der Episteln und Evangelien

(herausgegeben von Fritz Bechtel, Göttingen 1882 = Litauische und lettische Drucke, III. Heft).

Paspalitas budas spawedies (S. 39).

Asch vbagas pawargiësis szmogus passiszistu, iog asch esmi biednas didis ghrieschnikas, ñsa asch netiektai mana mielaghy diewa tulimais ghriekais jnartines esmi, bet taipaieg ghriekûsu prassideiëš ir vszgimes. O jog ghrieschnamuiem nûg diewa per Christu atleidimas ghrieku apszadetas jra, nenoru apie iô geribe abeioti, ir atsirandu czonai tawësp (sc. beim Geistlichen), paszistu tã macie, kuri taw nûg diewa dûta jra ghriekus atleisti bei ghriekus nutverti. Praschau, noretumbei man tã wietô diewa nudaliti, kurë asch taipo prijmsiu, kaip butu man pats diewas apreischkiëš. Noru potam mana givato passigierinti ir nûg ghrieku saugotiesi. Padûmiesi taipaieg su tû ing tawa duschiu rupesti ir paklusnuma baszniczias. Dieve, padek mana silpnibei. Amen.

Ev. Lucae 16, 19—31 (S. 97).

Buwa nekursai szmogus bagotas, kursai wilkeia scharlote ir brangûsa rubûsa schilkû ir kasznã dienã raskaschnai givena linxmibeje. Buwa taipaieg nekuris vbagas wardu Lozorus, kursai guleia pas duris iô, pilnas woczïu, ir geide, ieng butu pasotintas trupuczeis, kurie pûle nûg stala bagotoia. Bet schunis ateidami laisze wotis iô. Ir nûsidawe, iog vbagas nûmire, ir buwa neschtas nûg angelu ing prieglabsti Abrahamã. Nûmire taipaieg ir bagoczus ir buwa pakastas.

Budams tada peklas mukosu, pakiele akis sawa ir isch-wida Abrahamu isch tola ir Lazaru ant prieglobseza ið: schauke ir biloia: tieve Abrahame, susimilk ant manes ir atsiusk Lazaru, idant ghis pamirkitu wändenije galeghi pirschta sawa ir atauschitu lieszuwi mana, nesa kenczu muka schoje lepsnoje. Biloia Abrahamas: atmink, sunau, iog tu gerai turieieisi tawa giwato, a Lazarus piktai; ghis nu linrminase, a tu mukas kenti. Ir ant to wissa jra tarpu musu jr yñsu didis tarpas padaritas, iog tie, kurie noretu isch scha iusumpi ateiti, negali, ney taipaieg isch tenai musumpi ateiti.

Potam ghis biloia: tada praschau tawe, tieve, idant tu ghj siustumbei namūsna tiewa mana; nesa esch turiu dabar pekis brolus, kaip ghiemus praneschtu, idant anis taipaieg neateitu ant schios wietas mukū. Biloia Abrahamas iopi: ghie tur Maiszeschiu ir prarakus, teklausu tū paczū. Ghis biloia: ne, tieve Abrahame, bet iey kursai nūmiresis eitu yumpi, tada liantuse. Ghis biloia iopi: iey Majszeschiaus ir paraku neklausu, netikies taipaieg ghie, kaczei kuris isch nūmirusiu keltusi.

Heutiger Text aus dem von Kurschat revidierten N. T. (1865).

Bèt bũvo bagõczus, tàs vilkẽjo pũrpurą ir brangiãusiã drõbẽ ir kasdẽn gyvẽno raskaszneĩ ir linksmaĩ. Bèt bũvo ir ùbags vardũ Lõzorius, tàs ùz jõ vãrtũ gulẽjo, pilnas woczũ, geĩsdams sõtintis trupuczeĩs nũ bagõczaus stãlo pũlanczeĩs: taczaũ szũnys priẽje jõ votis laĩzẽ. Bèt nusidavẽ, kãd ùbags nũmirẽ ir tãpẽ angelũ nũnesztas i prẽglobstĩ Abraõmo. Bèt ir bagõczus nũmirẽ ir tãpẽ palãidots.

Bèt jaũ pẽkloj ir mũkoj bebũdams jĩs sãvo akĩs pakẽles pamãtẽ Abraõmã isz tãlo ir Lõzoriũ jõ prẽglobstijẽ; szaũkẽ ir tãrẽ: tẽve Abraõmẽ, susimilk manes ir siũsk Lõzoriũ, kãd jĩs galẽlĩ sãvo piĩszto i vãdenĩ pamirkĩjtũ ir atãuszintũ mãno lẽzũrĩ, nẽsã ãsz mukas kenczũ szĩõj lẽpsnõj.

Bèt Abraõmas tãrẽ: atsimĩnk, sunaũ, kãd tũ sãvo gĩrã gavaĩ dãr gĩys bebũdams, õ Lõzorius atpeĩcz pikto gãvo; bèt

dabaĩ jìs palinksminamas, ò tū mūczyjams. Iĩ aĩt tō vīso taĩp mūsų iĩ jūsų ðidis tūrpas padrūtintas yrà, kàd tē, kurē norētų ĩsz czē žemjñ pàs jūs nužeĩgti, negál, neĩgi ĩsz tēn pàs mūs pėreĩt.

Taĩ jìs tārė: taĩgi, tėve, meldžù tavė, kàd jĩ siũstumbei ĩ māno tėvo namūs, nēs dār turìu peĩkis brólius, kàd jìs jėms ĩszliũdytų, jeĩb nē iĩ jē ĩszkàktų ĩ sziē mūkos vėtą. Abraõmas tārė jam: jē tūr Moizėszų beĩ prārakus, tų jē teklaũso. Bèt jìs tārė: nē, tėve Abraomė, bèt jėi kàs ĩsz numĩrusiųjų pàs jűs nueitų, taĩ jē prĩsiveřstųs. Jìs tārė jam: jėi jē Moizėsziaus beĩ prārakų neklaũso, taĩ jē iĩ netikės, norĩs kàs ĩsz numĩrusiųjų pasikėltų.

Aus Bretkuns Postille

(Königsberg 1591) I. 171.

Ev. Joh. 2, 1—11.

Ir trecziaie dienaie buwa swodba Kanoie Galileos, ir motina Jesaus buwa tenai. Jesus taĩpaieg buwa pakwiestas ir io pasiuntinei ant tos swodbos. A kaip pristoka wino, biloia motina Jesaus iopi: ie nebetur wino. Jesus biloia iospi: moterischke, ka turìu asch su tawimi darbo? mana hadina dabar neateia. Biloia motina io tarnamus: ka ghis iumus sakjs, tatai darikite. Buwa tenai scheschi kodzei akmens pastatiti pagal paiunkima Szidu apcziztijmo pilasi dwem alba trimis mieromis. Jesus biloia ghiemus: pripilket kodzius wandenimi. Ir ghie pripjle anus sklidinus. Ir ghis biloia ghiemus: semket nu ir neszket vszweisdetoiui. Ir ie nesche. A kaip vszweisdetoghis paragawa wina, kursai wandenimi bit buwens — ir nesziñoia, isch kur buwa, bet tarnai szinoia, kurie wadeni seme buwa — pawadina vszweisdetoghis iauniki ir biloia iopi: kosznas szmogus isch pirm dost gera wina, a kaip passiger, tada dost blogesni; tu gera wina ik scholei palaikēi. Schitas est pirmas szenklas, kuri Jesus padare Kanoie Galileos, ir apreisckhe schloive sawa, ir intikeia ing ghi pasiuntinei io.

Dasselbe aus Szyrwids Punktay Sakimu

1629, ostlitauisch, nach der Ausgabe von R. Garbe
Göttingen 1884 — Lit. und lett. Drucke IV. II.; S. 89.

Anno metu swodba buwo Kanay Galileos, ir buwo motina Jezaus tinay. Pakwiestas teipag buwo ir Jezus ir mokitiniey io ent swodbos. A kad ne teko wino, turia motina Jezaus iop: wino ne turi. Ir tare iey Jezus: kas mañ ir taw, žmona? dabar notaio watanda mano. Turia motina io tarnams: ku norint taris iums, darikite. A buwo iš akmenio suday sieši padėti pagal apčistimo zydu, kuriosn tiŕpo du aba tris wiedrag. Tare iemus Jezus: pripilkite sudus wundenim. Ir pripite iuos sklidinus. Ir tare iemus Jezus: semkite nu ir neskite vžweyzdetoiny swodbos. Ir nunešie. A kad paragawo vžweyzdetoias swodbos wundenio winan permaynito — ir nežinoio, išgi kur butu essus, bet tarnay žinoio, kurie seme wundeni — pawadina iauunikio vžweyzdetoias swodbos ir tare iam: kiekvienas žmogus pirm gieru winu duost, a kad pasigieria, tadu tu, kuris ira ptakiesnis: a tu ažutaykiey geru winu ik šiotay. Tu padare pradžin žinktū Jezus Kanay Galileos, ir apreyszkie garbu sawo. Ir intikieio ing ii mokitiniey io.

Dasselbe aus Daukszas Postille (1599),

nach der Ausgabe von Wolter (St. Petersburg 1904. S. 93.

Anno metu buo swodba Kánoia Galileos, ir bū ten mótina Iésaus. Kwiestas wel bū ir Iésus ir mókitiniey io swódbon. Ir kad ne teko wino, tóre motina Iésaus iop: wíno ne tur. Ir tóre iey Iésus: kas mañ ir taw, móteriszke? dábbar notóio mētas mánas. Turia mótina io tarnámus: ką nórint iumus taris, padarikite. O bū tenáy akmeningi rikai szeszi padėti pagal apczistiūmą Zydy pitesi kiekvienan po du arba tris wiedrus. Bító iemus Iésus: pripilkite rikūs wāndenimi. Ir pripite iūs sklidinus. Ir turia iemus Iésus: siamkiteg nu' ir neskite wiriausias wēdžiui. Ir nesze. Ir kad paragawo wiriausias wādeni winān permaynitą — ir nežinoio, išg kūr butą, bet tarnai žinóio, kurie seme wādeni — pažádino iauunikio wireusias wēdis ir tare iam: kiekvienas žmogus pirm gerą winą padest, ir kad passigieria, tad tą, kuris yra ptakiasnis; o tu taikiei giarą winą

net ik sziotai. Tą pradzią żektu padäre Iesus Kánoie Galiléos, ir apreiszke gárbe sawa ir intikeio ing ii mokitinei io.

Dasselbe aus dem von Kurschat revidierten N. T.

Iř tręczaję dęną bŭvo svodbą Kąnoį Galilęos, iř Jęzaus mótyna bŭvo toję. Bęt Jęzus iř jő mokįtinei taipjaũ į svodbą pakvēstį bŭvo. Iř kaip vŭno netęko, tårę Jęzaus mótyna jám: vŭno netür. Jęzus tårę jeį: móteriszk, kàs mán dárbo sũ taviĩ? mąno adyną dár neprįjo. Jő mótyna tårę tarnąms: ką įis įũms sąko, tai darįkite. Bęt bŭvo czę szeszi akmenĩni vandeĩs kődzei pagal bŭdą žįdy apsiczystyjimo pastatýti, į kuriũ kękvęną dũ ař trįs saikaĩ tilpo. Jęzus tårę jęms: pripilkit tũs kodžũs vandenimĩ. Iř ję pripýlę jũs sklĩdinus. Iř tårę jęms: sęmkit dabař iř nunęszkit svodbõs ūzveizdui. Iř ję nũneszę. Bęt kaip svodbõs ūzveizdas paragąvo vŭną pirmũ tő vądenį bŭvusį — iř nežinójo, isz kuř tås atsirądes, bęt tarną žinójo, kurę vądenį bŭvo sęmę — vadino svodbõs ūzveizdas jaunĩkį iř tårę jám: kőžnas pirmiaũs dũda gęrajį vŭną, iř atsigęrus tadą prastęsnįį; tũ gęrajį vŭną iksziõlei palaikęĩ. Tai pirmąsis zęnklas, kurį Jęzus padäre Kąnoį Galilęos, iř apręiszkę sąvo szlõvę. Iř jő mokįtinei į įĩ tikęjo.

Aus Bretkuns Postille (I. 48).

Ev. Luc. 2, 1—20.

Nusidawe to czesu, iog ischeia prisakimas nog ciesoraus Augusto, idant paraschitas butu wissas swietas. Ir tas paraschimas pirmasis buwa, ir nussidawe, kada Cirenus Sįjrioie storastu buwa, ir eia wissi pasiraschidinti, kosznas miestana sawa. Eia taipaię ir Josephas isch Galileos isch miesto Nazareth ing Judawos szeme miestana Dawido, kuri wadin Bethleem, todrilei iog ghis isch namu ir gimines Dowido buwa, idant butu paraschits su Maria saw paszadetaie moterimi, kuri buwa sunki. Ir kaip anis tinaj buwa, issipilde iei dienas pagimdimu ias. Ir ghi pagimde sunu sawa pirmgimi ir iwistija ghi wistiklosna ir padeia ghi prakarte, nesa netureia kitos wietos padwarioie.

Ir buwa piemenis toie schalijs ant lauko prieg apturora begana ir surgiba turi nakti ant sauca bandos. Ir schitai, angelas wieschpatis ataia iump, ir schawisibe wieschpatis apschariete ios, ir ghie nussiganda didzia ischgansezia. Ir angelas biloia iump: Nessibijokite; schitai, esch iumus apsakar dide linksmihe, kuri nussidos wissiemus szmonemus; nesa schen diena iumus esti uszgimes ischganitoghis, kursai est Christus wieschpats, mieste Dawido. Ir tatai turekite asza szenkla: rasite berneli icistita wistiklosna ir padeta prakarte. Ir toiaus tenai buwa su angela daugibe pulku dangaus garbinancziu diewa ir bilancziu: Garba diewui ant aukschto ir ant szemes pakaius ir szmonems passimegimas.

Ir kaip angelai nog iu danguna atstolia, kalbeia piemenis tarp sawes: Eikem nu ing Bethlehem ir apszwalgikem ta daikta, kursai tinai stoiosi, kuri mums wieschpats apreischke. Ir ateia skubei, ir atrada Maria ir Josepha ir berneli prakarte gulinti. A kaip anis tatai regeia, ischplatina szodi, kursai sakitas buwa iump ape ta berneli. Ir wissi, kurie tatai girdeia, stebeiosi tam kalbesui, kuri sake iump piemenis. A Maria palaike wissus tus szodzius ir ischrietioia ios schirdije sauca. Ir piemenis sugrisza schlowindami ir garbindami diewa delei wissa, ka girdeia ir regeia, kas sakita iump buwa.

Dasselbe aus dem von Kurschat revidierten NT.

*Bēt nusidavė tosė dēnosė, kād prysūkymis išžėjo nūg cėco-
riaus Augūsto, kād paraszjtas būty visas svėtas. Iř tās
parāszjms būvo pirmiausiasis, iř nusidavė, kaip Cyrėnius Sįrioj
valdōnas būvo. Iř ėjo visi pasiraszjlint, kōžnas ė sāvō mēstą.
Taĩ pasikėlė taipojau iř Jozėpas iš Galilėos iš mēsto Nāzaret
ė žjdy žemę, ė mēstą Dōrydo vadīnamą Betlėem, tādėl ka-
dāngi jīs būvo išz namų iř išz giminės Dōrydo, pasiraszjlint
sū Maryjā jām pažadėtājē moterimī; tā būvo nėszezā. Iř
jėmdvēm tēn ėsant, išzpipilė cėšas, kād pagimdytų. Iř jė
pagimdė sāvō sūnų pirmgimį, iř surjstė jĩ vystyklaĩs iř pa-
guldė jĩ ė prākartą, nēs neturėjo rūimo gaspādoje.*

*Iř būvo kėrdzei tōj szalīj ant lauko prē gardē, tē ser-
gėjo naktijē sāvō kaĩmenę. Iř sztai, angelas vėszpatīs atėjo*

pās jās, ir szlovē vēšpatīs apsuvētē jās, ir jē nusigañdo didžū izsgasēzu. Ir āngēlas tārē jēms: Nesibijókites; sztái, às ap-sakañ jāms didī džaūgsma, kušs nusidūs visēms žmonēms; nēs ūžgimē jūms sziē dēnā izsganýtojis, kušs yrā Krīstus vēšpats, mēstē Dorydo. Ir taī jūms būs zēnklu: jūs rāsīte kūdikī surýstyta ir begūlintī prākarte. Ir tājaūs būvo sū tūm āngēlu daugýbē dangaūs pulkū liāupsinancēzū dēvā ir tariancēzū: garbē tesē dēvui aukstýbēj, pakājus aūt žēmēs ir žmonēms pasi-mēgīmas. Ir nusīdavē, kaīp āngēlaī nū jū danguī ūžzengē, keřdzei kalbējo taīp savēs: eikim dabař ī Betlcēm ir pasi-ziūrēkīme tō nusīdāvīmo, kušs tēn nusīfīkēs, kurī mūms vēšpats aprēiszkē. Ir jē atējo skubreī ir rādo Marýjā ir Jozēpā, prēgtām kūdikēlī prākarte begūlintī. Ir kaīp jē taī būvo regējē, izsplātīno jē taī, kās jēms sakýta būvo apē tā vaikēlī. Ir visi, kurē taī girdējo, nusīstebējo tō, kā keřdzei jēms būvo sāke. Bēt Maryjā palaīkē visūs tūs žodzīs ir apdumójo jās sāvo szirdýjē.

Aus einer Predigt in Bretkuns Postille (II. 176).

Bau ira dievas alba ponas daritoias ir reditoias wissu daiktu, teip danguie kaip ant szemes?

Daug szmoniu isch pradzio swieto per sugrieschima Adamo pagadinti ir sawa tiktai prigimta prata sekdami neszinnioia diewa alba pona santi, kursai szeme, dangu ir wissus daiktus leida, dabar ischlaika ir mace sawa reda; bet tare, wissi daiktai niekam neszinant patis teip radosi, kaip antai buwa philoso-phai, kurie tare, wissi daiktai isch dulkiu saules radosi.

Daug uel szmoniu pirmai buwa ir dabar ant swieto randasi, kurie, kaczei diewo szodi girdedami, tacziau netik diewa santi. Tūgi anis nei diewa mil nei diewo bjassi, net tiktai sawa deka giren ir wissu biauriausiu grieku newengdami, kaip ape tokias szmones patsai diewas skundziasi bilodams Ps. 14: Paikieghi kalba sawa schirdije: nera newieno diewo.

Daug ir dabar ant swieto szmoniu randasi, kurie, kaczei isch diewo szodzio gird diewa essanti, tacziau anis abeioj, tam stiprei netik. Tūgi nei anis neweng grieku dariti biauru. Bei

schitie wissi, neszinodami, netikedami alba abciodami diewa essanti, griekosu sawa brisdami diewa nei mil nei bjosi nei iam tarnania, bet wissosu daiktosu klieidami sawe patis amszi nai skandin, teip ant kuno kaip ant dasches.

A mes krikščionis pono diewa schionta szodi skaididami ir mokindamies isch schu daiktu diewa tikrai santi bei szinam bei ischpaszinstam.

Ant pirma tatai suprantam ir ischmanam isch satverimo dangaus, szemes, saules, menesio, szwaisda, szmonia ir daug kite nepaskaidamu daiktu, schitus daiktus wissus dudzio kakio pono darbus sanezius, kadangi iu newienas szmogus nei angelas negal dariti alba schitaip rediti ir ischlaikiti, kaip anis po musa akiu gatawi rodassi; ir kosnas daiktas sawa darba prigimta nudirb: saule szibin diena, menu nakti, szeme dūst waisiu, wanda nauda, ir niekas iu negal ginti alba nudrausti. Schitie daiktai wissi, sakau, dūst stipra liudima diewa diti poni santi.

Ant antra. Wissas schiwentas rasztas, taip seno kaip nauio testamento, teipaieg liudij ir moka poni diewa isch tiesos santi ir giuvenanti ikki amsziu amszo. Esch esmi dienas tawa, tu swetima diewu neturek; isch pradzio sutivere dienas danga ir szeme: bei tokiu liudima be skaitliaus rassi szewentame raschte.

Aus Bretkuns Postille (II. 392).

Matth. 6, 24—34 und ein Teil der Predigt darüber.

Newiens negal diem ponam tarnauti, alba wiena tures neapikantoie o antra miles, alba pried wieno passilaikjs o antra papeiks. Jus negalite diorui tarnauti ir mammonui. Todeli sakau iumus: ne rupinkites ape sziwata iusu, ka walgisit ir gersit, nei ape kuna iusu, ko wilkesite. Er ne didesnis daihts sziwats neigi walgims, ir kuns neigi rubai? Weisdekite ant paukschcziu dangaus, ghie nei seja nei piaua nei renk klo nosna, a iusu tiwas dangiwsis taczim pen ios. Er tada ne daugiaus ius este neng anis? Kursai ira isch iusu, kuris galetu prideti stomeniesp wiena olekti, kaczi todeli rupia-

tunse? Ir ape rubus, kodelei rupinaties? Dabokities leliu ant lauko, kaip anas aug, ios nei dirb nei werpia. Esch sakau jumus, iog nei Salamonas wissoie schloweie sawa nebuwa taip apwilktas kaip wiena isch tu. Jei tada diewas szole lauko taip apwelk, kuri sche diena stow a ritoie ing peczu inmetama ira, kaip ne daugiaus tai iumus daritu, o ius maszos wieros.

Todelei nerupinkities bilodami: ka walgisim, ka gersim, ko wilkesim? To wisso pagonis ieschka. Szinna nesa iusu tiemas danguiesis, iog to wisso priwalote. Jeschkoket pirm karalistos diewo ir io teisibes, tada wis tatai bus iumus pri-dota. Todelei nesirupinkite ape ritine, nesa ritiksczia diena rupinsis ape sawa raikala. Gana ira, iog kiek diena sawa tur warga.

Iszguldimas schos euangelios.

Schwentas euangelista Matthieius ischrascha ilga kosani Kristaus, kure ghis szidams giroie ant kalno budams sake, ir kuroie ghis ant pirmo Phariseuschus ir raschto mokitus ap-bara delei iu netikeghimo, pikto giwenimo ir neteisaus moki-nimo. Potam ghis paspalitwai alba wissus kruwoij, bei bagotus bei sirata, moka ne ant lobio, be ant diewo nusitiketi.

Bei schita kosanis Kristaus labai tropnei schũ czesu alba rudeni sakama ira baszniczosu musu, nesa szinnat iau nu schũ czesu iawus isch lauko suwoktus. Schicze godings dumoj: tatai esch daug nu gawau iawu, tũgi galesiu daugi isz tu gauti pinnigu ir artima sawa lupti, kaip tiktai pats noresiu. O neszina toksai, iog sche nakti gal ischdwesti. Sirata vel regedama szinema po akim sancze pradest skunsties neturinti padwarios, neturinti drapanu, neturinti istrowos, bijos schalczio, bijos bado; tũgi saka: ka walgisiu, ka gersiu, kũ dengsiũs? Schito delei nu ponas Jesus Kristus grauden bagotusius, idant anis ant sawa skarbo nenussitiketu. Bei sirata ghis teipaieg linksmin, idant sawa pawargimo delei nenussimintu, bet diewui ischtiketü. Togi delei ir mes isch szodziu Kristaus schitas pamokslas saw imkem.

Aus Daukszas Postille (S. 158).

Ev. Luc. 11, 14—28.

Anno metu buro Iesus iszmetineies welinuwa, ir toji bū nežadziā. Ir kad isztreme wēlinuwa, prakātbo nežadziā ir stebėioš minios. O nėkurie izg ių bitōio: Beelzēbube kunigāiksztiē welinī iszmetinėie welinuwas; o kiti gūndidami žimės izg dagaus iēszoio nūg io. O iūssai, kad iszwido dumās ių, täre iūmus: wissōkia karaliste priesz sawė pērskirta bus izgaisziāta ir namai qnt namī grūs; iei tad ir satōnas priesz sawė pērskirtas yra, kaip stowės karaliste io? ioğ bitote, idqnt asz Beelzēbube iztremdinēcze welinuwas. O iēi āsz Beelzēbube izmetinėiu wēlinuwas, sūnys iųsų kurime iszmetinėie? Todrīnağ iie sūdžiomis iųsų bus. Bet tēi pirsztū diewo isztremiu welinus, tad tikrai atēio qnt iųsų karaliste diēwo. Kad silingās szarwinikas sergt patōcių sāwq, pakāiui yra tūrtai io; bet iei silingēsnis qnt io vžēies pērgates ii, wissūs szārwas ātima, kuriūs dukšėios, ir nāudq io izdaliie. Kuris su manimi ne ēsti, priesz manė yra; o kuris ne rākiōie su manimi, tas bārsto. Kad izagtōii dwasiā iszeit nūg žmōgaus, wāiksztinēie per wietās be wqndenės iēszkodama ātilsio; o nerāduš bito: sugrisziū inğ namūs manūs, izj kur iszeiēu. Ir atēiussi rānda iūs sztūtomis isztūtus ir izkūptus. Tād eit ir priima septines kitų dwasių piklēsnių sawės; ir iēiusios giwēna tendi ir tāmpa paskutinei žmōgaus anō piktesni neg pirmiēii. Ir tikoš, kad tai bitōio, pakētus bātsq nėkuri moteriszke izg miniōs täre iām: pagirtos iścios, kurios tawė nesziōio, ir krēktui, kuriūs tu žindai. O iis täre: ir didžėus pagirti, kuriē ktāuso zōdzio diēwo ir sāugoie ii.

Aus demselben (S. 40).

Sugrēszkime Iōnop szwētōp ir izwiskime wietq, qnt' kurios iissai giwēno, kuriq tassaiğ ewangelistū teip' aprāszo. Bāwo Iōnas iz māžino giriōy' net ik tūi diēnai, kuriōi žydūsiamp pāsirode. Ir cze bitō, ioğ zōdis wieszpatieš stōios ant' Iono giriōy'. Kōdrin' tad' Ionas giwēno giriōy', rassis tō ne wienā priezastis. Pirmiaus, idānt ne wiena nūdemę nepateptūs izg

bedrāvimo su žmonėmis, kadąg būvo dabar iscioi mótinos savós pászvēstas. Antra, idánt sawu pawáizdu givátą minikiską ir pustėlnikų vėgirtų, ir idánt mus wissús iszmôkitų sėrgetis ne tiekái nūdemų, bet ir wissókiu priežastų nūdemiump. Kóp wietos ipaczios tabai padėst', kurios wissás kądziās wienu kartų átkerta, kadąg nei ákis tur qnt ko pawóiaus weizdėt, nei áusis' ko daugiaus ktausit, nei liežúwis, su kú tuszezių žodžių bitót, kursai ir patis' yra rėkú maž ne wissų' nūdzių; todrin' iį wel Iokúbas S. wissauimu arba pasaulu neteisúmo wadina. Trėcziā, idánt ne qnt wieno áttzwilgio ne turėdamas drąsėi wissús korótų. Ketvirtá, idánt per teip daug mėtų qnt maždós dumóimė ir katbėime su wieszpatimi diėwu pátekdamas ir ásztrą givátą wėzdamas butų' ir pride-rqncziu lūdiniku atėnczio messiósžiaus ir mistrú tikro gaitėimo vž nūdemes, kuris' ne ęst be pásnikų, mađų' ir priliesinimo kúno. Todrinąg teip itgđij nesiróde ir titėio girioy', idánt su didesniu pawartóimu ir didesnia náuda sawų mėtú iszeitų' ir katbėtų. Ir tódrinąg ne pirm pradėio sakit, ęt atėio tassai mėtas, kurių diėwās pamėgo paródit iį žmonėmus Israėlo. Pėktā priežastis, kódrin Ionas S. givėno girioy', toii būvo, kad' žmonės ne iszmanitų, idánt Iónas toki lūdiimą dūtų' wieszpatii Christui arba drin' padėrmės ir artimėbės arba drin' bursós, kurią izğ bėrnistes turėtų su Christumi. Todrin' Iónas tū drąsiaus katbėio: iog asz Christáus ne pažináu. Drin' tų tad priežastų' izğ diėwo wátos Iónas givėno girioi' net ik sukákimui trių' deszimtų' mėtų givátos sawós, kuriųsę dabár qnt įsákimo wieszpaties iszeio izğ anós gilósios pustinius ir atėio inğ szálį gūlinczią qnt upes Iordóno, ir pradėio ápsakinėt ir girt krikosztą gaitėimo qnt atłaidimo nūdzių, o tatai tū redú, iog pirm' rągino wissús gaitėimop nūdemų, páskui to wėde iūs krikosztop gaitėimo nūdemų, o qnt gáto iūs krikosztio. Nėssą tūs, kurie izpazīno nussideimús sawús ir gaitėimą vž iūs ródė', wėde top, idánt apkrikosztitų, qnt žimės, idánt nūg nūdemų sawų butų' nuprausti. Ir todrinąg krikosztas Ióno būvo pawadintas krikosztas gaitėimo, iog qnt žimės gaitėimo būvo priimamas'.

Aus Szyrwids Punktay (ostlitauisch).

Kodryn szwyntieii tetus ir starus rubus wilkieio.

(Ausgabe S. 27.)

1. Jog wisa iu rupestis buwo, idant širdiy essuntii žmogu brungieys rubays gicribiu wieszpaties Christaus apreditu, kaip apasztatas vnt to ragina: apwilkites nauiu žmogum, kuris pagal diewo sutwertas ira teysibey ir szwyntibey tiesos [Ephes. 4. 24]. Apwilkites tadu kapp iszrinktieii diewo szwynti ir numiteti widurieys mietaširdistes, gieriby, nužeminimu, romihy ir kuntriby [Coloss. 3. 12].

2. Jog žinoio, kapp diewuy rubay liszni ne mega ir kapp ažu tu prabungu karoio: atunkisiu kunigayksčius ir karalunus ir wisus, kurie apsiwitko rubays swetimos szalies [Sophon. 1. 8]. Ir Isaiášiump didžiu karoimu grumzdžia moterims, kurios iz rediktu sawo didžiauia [Isai. 3]. Didžiaturis, kuris wilkieio purpuru ir tabay ptauu battu dungatu, pragary ira pakastas [Luc. 16. 19 fg.].

3. Jog izdubinti rubay ira priežastim ir pasiundu daugielop nusideimu. Didžiauimop nes dukteres Siona del rubu iztiesy kaktu wayksčioio [Isai. 3. 16]. Pagieydimop; a sztay, ižeio priesz ii žmona rediktose pateystuwes, gatawa vnt gaulimo dušiu [Prov. 7. 10]. Mitop be reykalu, kapp ipačiey regime musu karalistey ne paprastas praszakusiemus vmžiamus rubuose prabungas, ne tiktay didžiunuose, bet ir wisatimey, teyp kad vnt iu weyzdedamas dabar Kristus tartu: sztay, ne tiktai senise karalu, bet ir namuose tetuose minksztus ir brungius wilki rubus.

4. Žinoio szwyntieii, iog diewas priešingus turi budus budamus žmoniu; nes žmones tuos, kuriuos regi rubuose izdubintuose ir brungiuose, garbina ir duosti iiemus pirmas wietas; tuos wel, kurie tetu dungatu nešioio, ažu nieku turi. Tu paprati senu terp žmoniu peykia S. Jakubas apasztatas: ne turekite aprinkimy persunu tikieimo wieszpaties musu Jezaus Christaus etc., tardami didžiaturiu: tu seskis čia gieray; a grinam aba pawargusiam: tu stowek tinay aba seskis po suoteliiu koiu mano [Jac. 2. 1 u. 3]. A diewas aduwniszkay tam

*daro; didziū milistu rodžia tiemus, kurie žieminamies pokim
io tėtami ir pťakami dungatų wayksėioia. Tėyp Esterey kara-
lieney padare, tėyp ir Niniwitams gaylistawimu iu priimdamas.*

Marios žinklina mumus žmoniu gyvenimu vnt žiames.

(S. 111.)

*1. Marios ira karčios; tėyp pagiwenimas žmoniu žabay
kartus ira ir pitnas wargu. 2. Nenurimsta marios, tunkiey
siaučia; tėyp žmones nerimsta, muszasi, kiauiasi wisadu, kariones
dides daro. 3. Weiey mariās mayszo ir bťaszko; tėyp žmones
pikti iu pagieydimay waydiia ir rustina ir baysius maysztus terp
iu daro. 4. Mariose wiena žuwis dide mažiesny prariia; tėyp
žmones didžiunay swieto tėtus ir pawargusius izgayšina, krumta,
prariia. 5. Mariose ira pa wundenimis pasteptos uoťos aba
akmeniey didi, vnt kuriu užpuoťy eldiios susikula, suira, susi-
dauzo; tėyp terp žmoniu daug ira smuktu ir žabungu, kurieys
wieni kitus ikludžia ir paspindžia, apgawia ir tėyp uos pra-
žudžia. 6. Juokiasi ir žaydzia mariose dide žuwis, wadinasi
cetus, drako; tėyp žaystus saw daro welinas vnt mariū to
swieto, iuokias iz žmoniu tutays budays iuos priwitdamas ir
praridamas. 7. Marios kas diena pereyt krasztus ir wel su-
grizta aba izsileia, ir wel iz krasztu sugrizta aba atsileia sawo
wieton; tėyp wisi dayktay to swieto atayt ir wel pareyt, pasi-
rodžia ir tuoiaus izgayszta, giema ir mirszta, darosi ir gadi-
nasi. 8. Wisos vpes inteka mariosna, a tećiau marios ne
patwista aba ne kielasi; tėyp širdis žmoniu ne turi soties iz
sutwerimu, norint wisus nuritu, mažas tay kusnis, ne gal iuo
pasisotint. 9. Rukays aba dumays apdingiasi marios; tėyp
swietas ruksta, dumu pitnas ne regi, ku turetu regiet, del
vkanos širdies. 10. Sako rasztas, iog diewas marias wisti-
kťais kaip wayku suwiste. Wisadu swietas ira wayku, kuris
ne nuwokia; reykia io suwistit aba suriszti, idant nesiaustu.
11. Turi marios sawo rubeziū aba krasztu iz žwirzdu; tump
ataii nutiťa ir tinay susikula iu wilnios; tėyp swietas aba
žmones turi sawo gaťu, kuriop ataii pameta sawo puyku, pa-
griawia sawo širdies auksztiby, palawia siausti; tasai krasztas*

ira żwirżday, żiame, kapay, grabas, kuriam impuoty nuliła ir lauios wiśo, ku dare.

Aus der Chylinskischen Bibel (1662).

2. Mose, Kap. 9.

Potam tare wieszpats Mayżeszauśp: ieyk Faraonop ir kałbek jop: teypo kałba wieszpats diewas Żydu: isztaysk żmoneś mano, kał mi tarnautu; jeygu nes wegi ju isztayst ir dar su gnołtu użłuresi, szley, raka wieszpaties bus and pekaus tawo, kursey ira tałkie, and arklu, and asitu, and werbludu, ant jauciū ir and mażo pekaus, tałbey sunki pawietre. Ir padaryś wieszpats atskirimą terp pekaus Izraelitu ir terp pekaus Egiyeczoniū, idand nieko nepadwestu isz to, kas ira wayku Izraelaus. Ir pażymejo wieszpats tykrağhi metą kałbant: ryłoy padaryś wieszpats tą dayktą toy żiamey. Ir padare wieszpats tą dayktą and ryłoy, ir padweste wiśas pekus Egiyeczoniū, bet isz pekaus wayku Izraelaus nepadweste ne wiens. Ir nusianta Farao, o szley, isz pekaus wayku Izraelaus nepadweste iki wienamuy; bet szyrdiś Faraona użkieto ir nepatayde żmoniu.

Tare tada wieszpats Mayżeszauśp ir Aaronop: imkit żupniśas jusa piłnas petenu isz peczaus, o Mayżeszus iszbarste jos ties daqu po akimis Faraona; o bus smulkiomis dulkiemis and wiśos Egiyptu żiameś ir taps wotymis and żmoniu ir and pekaus iżsimeciant pustemis wiśoy Egiyptu żiamey. Ir eme anisjen petenus isz peczaus ir stowejo po weydu Faraonu, o Mayżeszus iżbarste jos ties daqu; buwo tada wocios iżsimeciant pustemis and żmoniu ir and pekaus, teyp jog negatejo apsisłot żyniey po Mayżeszu pro wociśas, and żyniu nes buwo wocios ir and wiśu Egiyeczoniū. Bet wieszpats użkietyno szyrdi Faraona, jog nektause ju, kappo wieszpats kałbejo Mayżeszauśp.

Tare tada wieszpats Mayżeszauśp: kiałkis ryłoy qłsti ir sustok po weydu Faraona ir kałbek jop: teypo kałba wieszpats diewas Żydu: isztaysk żmoneś mano, kał mi tarnautu; szqkart nes siusiu wiśas koroneś mano szyrdiń tawo ir and tarnu tawo ir and żmoniu tawo, kał żynotumey, jog nera nieko kappo asz

and wisos žiames; dabar nes isztiesiau rąką mano, kad isztykia tawe ir žmones tawo pawietra ir kad butumey izgayszytas isz žiames; bet tykrey todryn prykielau tawe, kad parodycia and tawęs galibę mano ir kad sakitu ape warda mano po wisą žiamę. Putiesgu dar priesz žmones mano, jog nenori ju isztayst? Sztey, rytoy ape tą metą padarysiu, jog lis tabey sunki tadey, kuriemus nebuwo ligu Egipte nog ano meta, isz ko ira uždetas, ikszotey. O dabar nusiusk, suryńk peku tawo ir wis tey, ką turi and tauka; wisokias žmogus ir žwerys, kursey atsiras taukie o nebus suryńktas namosna, kad puts tie tadey and ju, tada numirs. Kas bijojos zodzia wieszpaties isz tarnu Faraona, liepe begt tarnamus sawo ir pekuy sawo namosna. Bet kas neprydejo szyrdies sawo žodziop wieszpaties, paliko tarnus sawo ir peku sawo and tauka.

Tare tada wieszpats Mayžeszausp: isztiesk rąką tawo dągausp, o bus tadey wisoy žiamey Egipto, and žmoniu ir and pekaus ir and wisokios zotes tauko Egipto žiamey. Isztiese tada Mayžesus tazdą sawo dągausp, o wieszpats dawę perkuną ir tādus, o ugnis szałde žiamen, ir liepe lit wieszpats tādams and Egipto žiames. Ir buwo tadey ir ugnis widuriy tadu sumiszyta, buwo tabey didy, nebuwo tokiu niekados Egipto žiamey, isz ko tapo gimine. Ir pamusze tadey wisoy žiamey Egipto wis tey kas buwo and tauka, nog žmogaus iki galwijuy; pamusze teypag tadey wisokią zotę tauko ir paťauže wisokią medžiagą tauko. Žiamey tykt Gosen, kame buwo waykey Izraelaus, nebuwo tadu. Nusiunte tada Farao ir pawadyno Mayžeszaus ir Aarona ir tare jump: sugrieszyjau szakart, wieszpats ira teysu, asz wel isz priesz ir žmones mano esme bediewieys; metskites karsztey wieszpatiesp, gana nes ira, kad nebutu daugiaus perkuno diewa ir tadu; o isztaysiu jus ir notlieksit ilgiaus. Tare tada jop Mayžesus: kad iszeysiu isz miesta, tada isztatynsiu rąkas mano po wieszpaciu, perkunas lausis ir tadu nebus daugiaus, idand žynotumey, jog žiame ira wieszpaties; kas litis wel tawęs ir tarnu tawo, žynau, kad dar nebijosites weyda wieszpaties diewo. Liney tada ir miežey buwo pamuszty, miežey nes buwo warpose o liney raže; bet kwieciey ir atoreciey nebuwo sukulti, apdęgteys nes buwo.

*Istjo tada Mayżeszus nog Faraona uż miesta ir iszpyt-
tyno rąkas sawo wieszpatiesp, o perkunas ir tadey lowes ir
lietus nebuwo daugiaus iszlietas and žiames. Kad iszwido
Farao, kad lowes lietus ir tadey ir perkunas, tada grieszyjo
priesz ghi tolaus ir apsunkino szyrdi sawo, patsjen ir tarney
jo. Teypo užkieto szyrdis Faraona, jog neisztayde wayku
Izraelaus pagal to, kaypo katbejo wieszpats per Mayżeszu.*

Ruth, Kap. 2 und 3.

*Kap. 2. O Naomi turejo gięti wira sawo, žmogu galin-
tinggghi tobii isz gimines Elimelecho, o wardas jo buwo Boaz.
O Ruth Moabite tare Naomesp: teymi, meldziu, taukań ir
teręku isz warpu paskuy to, kuro akise rasiu matone. O ana
tare jey: eyk, dukte mano. Nuejo tada ana ir atajo ir tase
and tauka paskuy pjoweju; ir tropijos jey priepolu stukas
tauka Boazo, kursey buwo isz gimines Elimelecho. O sztey,
Boaz atajo isz Bethlehem ir tare pjowejams: wieszpats t'est
su jumis. O anisjen tare jam: wieszpats teszlawina tau. Po-
tam tare Boaz waykuy sawo, kursey buwo užstatytas and
pjoweju: kieno ira ta jauna dukte? O ans waykas, kursey
buwo užstatytas and pjoweju, atsakie ir tare: Moabitiszkie tey
ira jauna dukte, kuriy sugryžo su Naomi isz tauku Moabo;
ir tare: tetasau, meldziu, ir rėku warpus pas pedus paskuy
pjoweju; atajo tada, bowijos nog ryta iki szotey, o namie at-
likima jos ira maž. Tare tada Boaz Ruthosp: negirdygu,
dukte mano? n'eyk žasit and kito tauka, n'eysi teypag isz
cia, bet turesies cia mergu mano; akis tawo bus and to tauka,
kury piaus, ir waykeczosi paskuy ju; neprisakiaugu waykams,
kad nekrutyntu tawęs? Kad trokszi, tada eyk sudump ir
giark isz to, ką sems waykay. Pote tada ana and weyda sawo
ir pasiktoniojo iki žiamey ir tare jop: kodel atradau matone
akise tawo, jog pažysty mane, norisjen esmi praszaliete. O
Boaz atsakie ir tare jey: pa-mi-sakita ira gierey wis tey, ką
padarey oszwey tawo po smertiy wira tawo, ir aptaidey tewą
tawo ir motyną tawo ir žiamę užgimima tawo o ateicy žmo-
niump, kuru pirm to nepażyney. Teużmoka tau wieszpats
darbą tawo, ir t'est tobutu atga tawo nog wieszpaties diewa*

Izraelaus, po kuro sparnus atejey imt nusibegimq. O ana tare: terqdu matonę akise tawo, wieszpatie mano, kadqghi patieszyjey mane ir kadagi katbejey pagal szyrdies tarnaytes tawo, norisjen n'esmi kaypo wiena tarnayciu tawo. O kad buwo metas walgimo, tare jey Boaz: pryeyk sza ir walgik isz donos ir dazyk kasni tawo uksuse. Atsedo tada ana po szaliy pjoweju, o ansjen padawe jey sprogintu jewu, ir walgie ana ir pasoto ir uzturejo. O kad atsikiete tasit, tada prysakie Boaz waykamus sawo katbant: teręka teypag terp pedu o negiedynkite jos; ir tabey teypag karteyš pataiskit jey isz sauju ir palikit, kad tey parynktu, ir nebarkit jos. Teypo łase and ano łauka iki wakaruy, ir iszkuťe tey, kq surynko, o buwo to aplink efq miezu. Ir paeme tey ir atajo miestań, o oszwe jos regiejo tey, kq surynko; iszeme teypag ir dawę jey tey, kq uzturejo isz pasotyma sawo. Tare tada jey oszwe jos: kame rynkey szqdien ir kame dyrbey? pasztawintas t'est tas, kursey pažyno tawe. O ana sakie oszwey sawo, kampi dirbo, ir tare: wardas ano žmogaus, kurampi dirbau szqdien, ira Boaz. Tare tada Naomi anitosp sawo: pasztawintas t'est wieszpaciuuy, kursey neužmiršo gieradeistes sawo and giwuju ir and numirusiu. Priegtam tare jey Naomi: žmogus tas ira gięciu musu, wienu ira isz wadotoju musu. O Ruth Moabite tare priegtam: delto jog tare manępi: turesies wayku, kuros turu, net pabaigs wisq pjuti, kurq turu. O Naomi tare Ruthosp anitosp sawo: giar tey ira, dukte mano, jog iszeysi su mergomis jo, kad nepuťtu kas priesz tawe and kito łauka. Teypo turejos mergu Boazo łasit, net pasibaygie miezu pjutis ir kwieciu pjutis, ir atliko oszweyp sawo.

Kap. 3. O Naomi oszwe jos tare jey: dukte mano, nciesz-kociagu tau atylsies, kad gieręy westus tau? Dabargi tada, n'estgu Boaz, su kuro mergomis buwey, isz musu giętistes? Sztey, wetis szoy naktiy miezus and kulamos aštos. Nusi-mazgok tada ir pasitepk ir apwilk rubus tawo ir eyk and kulamos aštos, bet nedok pasižyńt anamuy žmoguy, net pabaygs walgit ir giart. Ir stosis, kad atsiguťs, jog dabosies anos wietos, kur atsiguťs; icyk tada ir adbtoszk daqę koju jo ir atsigulk, o pasakis tau, kq weiksi. O ana tare josp: wis tey

*ką mi kałbesi, padarysiu. Teypo nuego ana anoi kulamoi
 astoi ir padare pagal to wisa, ką prysakie jey oszwe jos. O
 kad Boaz pawalgie ir pagiere ir buwo linema szyrdis jo,
 tada atajo adgult and paties gata kopos jauru. Potam iejo
 ana tyłomis ir atłłoszkie dagsty koju jo ir atsigute. Ir stojos
 puse nakliu, jog ans žmogus išsigado ir szczupajo aplink saures,
 o szley, moteriszkie gutejo pas dagsty koju jo. Ir tare ansjen.
 kasjen esi? O ana tare: Ruth esmi, tarnayte tawo, isztiesk
 tada patą tawo and tarnaytes tawo, wadotoju nes esi. O
 ansjen tare: pasztawinta buk wieszpaciuu, dukte mano, tą pas-
 kutynę gieradeistę tawo gierasne padarey nekayp pirmą, kadagi
 nenuejey paskuy kokio jaunikaicio, norisjen ubago, norisjen
 bagoto. O dabar, dukte mano, nesibijok; wis tey ką kałbejey.
 padarysiu tau, žyno nes wisas miestas žmoniu mano, jog esi
 cnathica žmona. Nugi tada tiesa tey ira, jog esmi wadotoju,
 bet dar ira wadotojas artesnis už mane. Perbuk tą nakti;
 potam qksty stosis; jeygu wados tawo, gierey, tewadoja, bet
 jeygu nenori wadot tawęs, tada aszjen wadosiu tawo, teypu
 tykrey kaypo gija wieszpats; atsigulk tada iki ryto metuy.
 Teypo atsigute pas dagsty koju jo iki ryto metuy ir kietes
 pirm nekayp gatejo pałynt wiens kilą. Tare nes ansjen:
 tenezyno, jog atajo moteriszkie and kulamos astos. Priegtam
 tare ansjen: padok tą nometą, kursey ira and tawęs, ir turek
 ghi. O ana turejo ghi, o ansjen pamierawo szeszas mieras
 miezu ir uždejo jas and jos; potam patsjen nuego miestañ. O
 ana atajo oszwezp sawo, kauriy tare: kasjen esi, dukte mano?
 O ana sakie jey wis tey, ką padare jey ans žmogus. Tare
 teypag: tas szeszas mieras miezu dawo mi, tare nes mangsp:
 n'cyk tuszczomis oszwezp tawo. Tare tada ana: tytek, dukte
 mano, net žynosi, kaypo pułs dayktas, žmogus nes ans neitses,
 net pabugys sządien tą dayktą.*

Grammatik.

Lautlehre.

Lautbestand.

1. Konsonanten.

Verschluslaute (Explosivae):	stimmlos	stimmhaft
Labiale	<i>p</i>	<i>b</i>
Dentale	<i>t</i>	<i>d</i>
Velare (Gutturale) .	<i>k</i>	<i>g</i>
Reibelaute (Spiranten)	<i>s</i>	<i>z</i>
	<i>sz</i> (<i>š</i>)	<i>ž</i> (<i>ž</i>)
		<i>j</i>
		<i>v</i>
Nasale		<i>n, m</i>
Liquiden		<i>r, l</i>

sz ist = deutschem *sch*, *z* = französischem *z*, *ž* = französischem *j*.

Die Tabelle enthält die Konsonanten in nichtpalatalisierter Form; palatalisiert: *p' b' t' d' k' g' s' sz' ž' v' n' m' r' l'*.

2. Die Palatalität wird, wenn der Konsonant nicht den Wortauslaut bildet, bezeichnet durch *i*, das also, wenn es zwischen Konsonant und Vokal steht, nicht Vokal ist, z. B. *ariù* = *aříù*, nicht *a-ri-ù*. Doch schreibt man das *i* nur vor den sog. harten Vokalen (s. § 7), allenfalls vor *e* und *ei*, wenn sie nach § 42 aus *a* und *ai* entstanden sind. Im Wortauslaut wird *r'* usw. geschrieben, z. B. *ār* (aus *āria* = *āría*). Die in den Konsonantengruppen *cz* = *tsz*, *dž* enthaltenen *sz* und *ž* sind stets palatal, es bedürfen daher *cz*, *dž* keiner besonderen Be-

zeichnung der Palatalität; gewöhnlich schreibt man aber, außer vor *e ē i y ė ei*, d. h. vor den palatalen Vokalen, s. § 7, *czī- dži-*, z. B. *jáuczio, žōdžio*. In dieser Grammatik wird nur *cz, dž* geschrieben.

3. Das *z* steht in echt litauischen Wörtern nur vor *d* und *g*, z. B. *veizdėti* sehen, *māzgas* Knoten, und vor stimmhaften Konsonanten, wenn vor ihnen *s* in *z* übergegangen ist, z. B. *lesù* ich picke 1. sg. ipf. *lèzdavau*. Vor Gutturalen (*k, g*) ist *n* sog. gutturales *n*, *rankà* Hand wie deutsch «Ranke», *bangà* Woge wie «bange».

4. Vokale.

Kürzen	einfache Längen	Diphthonge
ă	ā	ai, au
ė	ē	ei
ĩ	y (= ī)	ė (iė)
ũ	ū	ũ (uo), ui
	ė	
	ō	

5. Die unter bestimmten Bedingungen entstandenen Nasalvokale *a ė i u* werden als einfache lange, im Wortauslaut z. T. auch als kurze Vokale gesprochen, die Schreibung mit dem Nasalzeichen ist also eine etymologische, keine lautliche, z. B. *žąsis* Gans = *žāsīs*, *drēsù* ich wage = *drēsù*, *lįsiu* ich werde kriechen = *lįsiu* (*līsiu*), *siųsiu* ich werde schicken = *siųsiu*, *manės* meiner (Gen.) = *manės*, *tą* ihn = *tā*, *meįga* Mädchen (Akk.) = *meįgā* oder *meįgā*. — Die *ā* und *ē* sind erst in litauischer Entwicklung aus *ă* und *ė* entstanden, entweder aus Nasalvokalen oder durch Dehnung der Kürzen, z. B. *tākaĩ* pl. Pfade sg. *tākas*, *vėda* er führt 1. sg. *vėdù*, vgl. § 18. Alle *ā*, *ē* sind daher etymologisch als alte Kürzen anzusehen.

6. *e* und *ē* sind offen = *ă ā*; *é* geschlossenes *e* wie im deutschen «See»; *ĩ ũ* in den meisten Gegenden geschlossenes *ě, õ* wie im deutschen «Bitte, Mutter», *y (ī)* *ū* sind geschlossen, *ō* ist in der Regel geschlossener als das normale deutsche *ō*; *ė* lautet mundartlich verschieden:

iē, ia, ea u. a., als normal kann *i* angesehen werden; *ū* ebenso: *uo, ua, oa*, als normal gilt *uo*; *ei* ist als *āi* von *ai* zu unterscheiden.

7. Wegen der Wirkung der Vokale auf vorangehende Konsonanten sind zu unterscheiden palatale (weiche) und nichtpalatale (harte) Konsonanten: pal. *e ē ē ei i y*; nichtpal. *a o ū u, ai au*.

Betonungsweise nach dem hier befolgten System Kurschats.

8. 1. Kurze Silben. Als solche gelten Silben, die nicht enthalten einen an sich langen Vokal, einen *i*- oder *u*-Diphthongen, wie *ē* oder *ū*, eine Verbindung von Vokal mit Nasal oder Liquida vor andern Konsonanten. Sie werden mit ' akzentuiert, z. B. *pìktas* böse, *bùtas* Haus, *pìna* er flicht, *skìria* er scheidet, *spùlime* wir kargen.

9. 2. Lange Silben. Als solche gelten Silben, die enthalten einen an sich langen einfachen Vokal, einen *i*- oder *u*-Diphthongen, *ē* oder *ū*, eine Verbindung von Vokal mit Nasal oder Liquida vor andern Konsonanten. Sie können in zwiefacher Weise (nach zwei Intonationen) betont werden:

a) fallend (gestoßen), bezeichnet bei einfachen Längen so wie bei *ē* und *ū* mit ' ; z. B. *sùny* (Akk.) Sohn, *nósis* Nase, *pēnas* Milch, *dūti* geben; bei *i*- und *u*-Diphthong auf dem ersten Bestandteil, z. B. *láužti* brechen, *dáiktas* Ding, *lēisti* lassen; bei Nasal- und Liquidaverbindungen mit ' auf dem ersten Bestandteil, wenn der Silbenvokal kurz ist, z. B. *tiltas* Brücke, *tvirtas* fest, *lūnkas* Bast, *pinti* flechten, dagegen mit ' auf dem ersten Bestandteil, wenn er lang ist, z. B. *bérzas* Birke, *vēmti* sich übergeben. Aus *āu* und *āi*, *ēi* schwindet mundartlich *u* und *i*, daher *lūžti*, *dáiktas*, *lēsti*.

b) steigend (geschleift), bezeichnet bei einfacher Länge, bei *ē* und *ū* mit ~, bei *i*- und *u*-Diphthong, wie bei Nasal- und Liquidaverbindungen mit ~ auf dem zweiten Bestandteil; z. B. *tākas* Fußweg, *pēnas* Nahrung, *būdas* Sitte,

mōrai Totenbahre, *raĩsztis* Band, *eĩti* gehen, *braũkti* wischen; *vĩlkaš* Wolf, *miĩrti* sterben, *kũmpas* krumm, *kaĩdis* Biß.

10. Man kann sich den Unterschied der fallenden und steigenden Intonation versinnlichen, wenn man die langen Silben als zweimorig (= zwei Kürzen) ansetzt. Bei fallender Intonation liegt Tonstärke und Tonhöhe auf der ersten Mora, bei fallender auf der zweiten:

fallend *sũny* = *sũũny*, steigend *bũdas* = *bũũdas*.

Der Unterschied der Intonationen gilt nicht nur für haupttonige, sondern auch für nebetonige (unbetonte) Silben und tritt hervor, wenn eine solche im Wechsel der Formen haupttonig wird, z. B. *rankà* Hand gen. *raĩkos*, *galvà* Kopf akk. *gálvq*.

In der obigen Darstellung ist der Akzent als eingipflig angenommen, d. h. als gleichmäßig bis zum Ende der Silbe fallend oder steigend; so glaube ich ihn zu hören. Von andern wird aber, wenigstens bei steigender Intonation, die Silbe als zweigipflig aufgefaßt, d. h. bis zu einer gewissen Ausdehnung innerhalb der Silbe steigend, dann fallend und gegen Ende wieder steigend, s. Sievers, Grundzüge der Phonetik ⁵ § 607 und Paul-Braune, Beiträge 4, S. 524.

Verhältnis der litauischen Laute zu den indogermanischen.

II. Konsonanten.

Labiale

idg.	<i>p</i>	<i>b</i>	<i>bh</i>
lit., slav.	<i>p</i>	<i>b</i>	
<i>plė̃fu</i> , lit.		germ. <i>dapra-</i>	W. <i>bhū-</i> , φύω
<i>pláuti</i> spülen		schwer, stark,	lit. <i>búti</i> sein
sl. <i>pluti</i>		ahd. <i>tapfar</i>	sl. <i>byti</i> .
schwimmen		sl. <i>dobl'v</i> tapfer	

Dentale

idg.	<i>t</i>	<i>d</i>	<i>dh</i>
lit., slav.	<i>t</i>	<i>d</i>	
idg. *to-		W. <i>dō-</i> , δίδωμι	W. <i>dhē-</i> , τίθημι
lit. <i>tās</i> der		lit. <i>dūti</i> geben	lit. <i>dēti</i> legen
sl. <i>tъ</i>		sl. <i>dati</i>	sl. <i>děti</i>

Palatale

idg.	<i>ĥ</i>	<i>ĝ</i>	<i>ĝh</i>
lit.	<i>sz</i>	<i>ž</i>	
slav.	<i>s</i>	<i>z</i>	
W. <i>nek-</i> , gr. ποδ-ηνεκ-ής bis zu den Füßen reichend; ai. <i>našati</i> er erlangt lit. <i>něszti</i> tragen sl. <i>nesti</i>	W. <i>ĝen-</i> -(<i>ĝnē</i> , <i>ĝnō</i>) γιγνώσκω ai. <i>jñātas</i> , lit. <i>žinóti</i> wissen sl. <i>znati</i>	W. <i>veĝh-</i> , lat. <i>veho</i> , ὄχος lit. <i>vezù</i> ich fahre sl. <i>vezq</i>	

Velare

Labiovelare

idg.	<i>k</i>	<i>g</i>	<i>gh</i>
	<i>k^u</i>	<i>g^u</i>	<i>g^uh</i>
lit., slav.	<i>k</i>	<i>g</i>	
*koilo-	got. <i>qino</i> Weib	W. <i>stigh-</i> , στείχω,	
got. <i>hails</i>	preuß. <i>genno</i>	got. <i>steigan</i>	
pr. <i>kailūstiskan</i> Gesundheit	sl. <i>žena</i> (= *gena)	lett. <i>steigt</i> eilen	
sl. <i>cělъ</i> = *koilo-		lit. <i>staigà</i> plötzlich	
lat. <i>quod</i> , got. <i>has</i> wer		lich	
lit. <i>kàs</i> wer		W. <i>snig^uh-</i> , got. <i>snaiws</i> Schnee	
sl. <i>kъ-to</i>		lit. <i>snėgas</i>	
		sl. <i>snėgъ</i>	

12. Vokale.

Als indogermanisch sind hier angenommen:

Kürzen: *e o a i u ə* (Schwa, reduzierter Vokal) *ɾ ɿ ʏ ɹ̥*.

Längen: *ē ō ā ī ū ȳ ȳ̄ ȳ̅*.

Diphthonge (*i*- und *u*-Diphthonge):

Kurzdiphthonge: *ei oi ai əi*

eu ou au əu

Langdiphthonge: *ēi ōi āi*

ēu ōu āu.

In der folgenden vergleichenden Darstellung ist von den Längen *ȳ ȳ̄ ȳ̅* und den Langdiphthongen abgesehen, weil deren Darstellung mit Beziehung auf den Unterschied der Intonationen hier zu weit führen würde. Ich verweise darüber auf die in der Einleitung angeführten Abhandlungen von Fortunatov und de Saussure.

Hinzugefügt ist die Vergleichung mit dem Slavischen:

13. 1. Einfache Vokale.

idg. <i>ě</i>	lit. <i>e</i>	sl. <i>e</i>
<i>*veǵhō</i> , lat. <i>veho</i>	<i>vezù</i> fahre	<i>vezq</i>
μητέρα	<i>móteri</i> akk. Frau	<i>materb</i>
idg. <i>ē</i>	lit. <i>ė</i>	sl. <i>ě</i>
W. <i>dhē</i> -, ai. <i>dadhāti</i>	<i>dėti</i> legen	<i>děti</i>
τίθημι		
idg. <i>ō</i>	lit. <i>a</i>	sl. <i>o</i>
<i>*to-d</i> , ai. <i>ta-d</i>	preuß. <i>s-ta</i> das	<i>to</i>
idg. <i>ō</i>	lit. <i>o</i> (lett. noch das	sl. <i>a</i>
W. <i>ǵnō-</i> ,	ältere <i>ā</i>), <i>ũ</i>	
γινώσκω	<i>žinóti</i> (lett. <i>zināt</i>)	<i>znati</i>
W. <i>dō-</i>	wissen; <i>dúti</i> (preuß.	<i>dati</i>
δίδωμι	<i>dātwei</i>) geben	
idg. <i>ā</i>	lit. <i>a</i>	sl. <i>o</i>
ἄξων	<i>aszis</i> Achse	<i>osb</i>
ἄρώω, lat. <i>aro</i>	<i>ariū</i> pflüge	<i>orq</i>

idg. <i>ā</i> * <i>māter</i> -, dor. μάτηρ	lit. <i>o</i> (älter <i>ā</i>) <i>mótė</i> Frau (lett. <i>māte</i>)	sl. <i>a</i> <i>mati</i>
idg. <i>ə</i> ai. <i>sthit</i> as, στατός	lit. <i>a</i> <i>statyti</i> stellen	sl. <i>o</i> <i>stojati</i> stehen
idg. <i>i</i> * <i>liptos</i> W. <i>lip</i> -	lit. <i>i</i> <i>lipti</i> ankleben	sl. <i>o</i> <i>lɔpnati</i>
idg. <i>ī</i> ai. <i>jīvas</i>	lit. <i>y</i> (<i>i</i>) <i>gyvas</i> lebendig	sl. <i>i</i> <i>živō</i>
idg. <i>ū</i> lat. <i>muscus</i>	lit. <i>u</i> <i>musai</i> Schimmel, Kahm	sl. <i>o</i> <i>mōchō</i>
idg. <i>ū</i> * <i>sūnus</i>	lit. <i>ū</i> <i>sūnūs</i> Sohn	sl. <i>y</i> <i>synō</i>
idg. <i>ŗ</i> τέταρτος ai. <i>krttas</i>	lit. <i>ir</i> <i>ketviŗtas</i> vierter <i>kiŗstas</i> gehauen	ursl. <i>vr</i> * <i>četvŗtō</i> abg. <i>četvŗtō</i> * <i>čŗrtq</i> abg. <i>čŗtq</i>
idg. <i>l</i> * <i>vľktos</i> * <i>vľkus</i> -	lit. <i>il</i> <i>vĩlktas</i> gezogen <i>vĩlkęs</i>	ursl. <i>vl</i> * <i>vľkō</i> abg. <i>vľkō</i>

14. 2. Diphthonge (Kurzdiphthonge).

idg. <i>ei</i> χείμα εἶμι λείχω	lit. <i>ei</i> <i>ė</i> (vor Vok. <i>e</i>) <i>zėmà</i> Winter <i>vejù</i> drehe <i>eĩti</i> gehen <i>lėziù</i> lecke	sl. <i>i</i> (vor Vok. <i>o</i>) <i>zima</i> <i>vɔjɔ</i> <i>iti</i> <i>lězq</i>
--	--	--

idg. <i>oi</i> λοιπός got. <i>snaiws</i> Schnee	lit. <i>ai, ě</i> (vor Vok. <i>aj</i>) <i>āt-laikas</i> Rest <i>snėgas</i> Schnee <i>snaigalà</i> Schnee- flocke lett. <i>sēt</i> binden (W. <i>si-</i>) <i>saītas</i> Strick <i>at-sajà</i> Strang	sl. <i>ě</i> (vor Vok. <i>oj</i>) <i>otb-lěkō</i> <i>sněgō</i>
idg. <i>eu</i> * <i>bheudhō</i> πεύδομαι got. <i>biuda</i> ἐρεύγομαι got. <i>þiuda</i> νέφος	lit. <i>au</i> (vor Vok. <i>av</i>) <i>baudžù</i> strafe <i>raugiù</i> rülipse lett. <i>tauta</i> Volk preuß. <i>nava-</i> neu (lit. <i>naũjas</i>)	sl. <i>u</i> (aus <i>ou</i> , vor Vok. <i>ov</i>) <i>bl'udq</i> <i>novz</i>
idg. <i>ou</i> got. <i>rauþs</i> St. <i>raudā-</i> = * <i>roudhō-</i>	lit. <i>au</i> <i>raũdas</i> rot <i>raudà</i> Röte	sl. <i>u</i> (aus <i>ou</i>) <i>ruda.</i>

Für idg. *ai, eu* lassen sich ganz sichere Beispiele nicht aufstellen. — Über Vertretung des *'eu* durch *'au* (slav. *'u*) vgl. Berneker, Von der Vertretung des idg. *ĕu* im baltisch-slavischem Sprachzweig IF. X, 145, und die dort angegebene Literatur.

Der Ablaut der Wurzelsilben.

15. Folgende Ablautsreihen kann man im Litauischen unterscheiden:

I. <i>i y</i> , vor Vok. <i>ij</i> <i>þiktas</i> böse	<i>ei ě</i> , vor Vok. <i>ej</i> <i>peĩkti</i> schelten	<i>ai</i> , vor Vok. <i>aj</i> preuß. <i>paikemmai</i> wir trügen
<i>lýti</i> präs. <i>lỹja</i> , prät. <i>lįjo</i> regnen	<i>lėti</i> gießen <i>lētūs</i> Regen	iter. <i>láistyti</i>

<i>výti</i> , prät. <i>vijaũ</i> winden, nachjagen	präs. <i>vejũ</i>	<i>vainikas</i> Kranz
<i>sijà</i> Binde- (Brücken-) balken	lett. <i>sēt</i> binden	<i>saitas</i> Strick <i>atsajà</i> Strang.
II. <i>u ū</i> , vor Vok. <i>uv</i> <i>pa-srũves</i> blut- unterlaufen	<i>au</i> , vor Vok. <i>av ov</i> <i>sravēti</i> sickern <i>srovē</i> Strom	
preuß. <i>au-mũ-</i> <i>snan</i> Ab- waschung	<i>máuti</i> streifen lett. <i>pa-mawe</i> Um- schlagetuch <i>ũž-mova</i> Muff	
<i>trũkti</i> sich hin- ziehen (von der Zeit)	<i>tráukti</i> ziehen	iter. <i>tráukyti</i>
<i>trũkti</i> zer- reißen		
<i>brũkti</i> ein- zwängen	<i>braũkti</i> wischen	iter. <i>braukýti</i> .
III. 1. Vor Verschlußlauten; vor Liquida oder Nasal, wenn die Wurzel auf solche auslautet.		
<i>e, i y</i>	<i>é</i>	<i>a</i>
<i>degũ</i> ich brenne	<i>nũdégulỹs</i> Feuer- brand	<i>ĩszdagas</i> Brand- stelle
<i>dēgtas</i> gebrannt		
<i>keliũ</i> ich hebe	prät. <i>kēliau</i>	<i>kalvà</i> Hügel
<i>kĩlti</i> sich heben		
<i>kylēti</i> heben		
präs. <i>menũ</i> ge- denke		<i>ĩszmanas</i> Verstand
<i>miniaũ</i> prät.		<i>prã-monė</i> Erfin- dung.

präs. <i>brədù</i>		<i>bradù</i> Furt
<i>brìsti</i> waten		
prät. <i>bridaũ</i>		
<i>brȳdis</i> Waten		
präs. <i>slėpiũ</i> ich verberge	prät. <i>slėpiaũ</i>	<i>slaptà</i> adv.
<i>pa-slĩpti</i> unbemerkt ver-		heimlich.
schwinden		

2. Vor Liquida oder Nasal + Konsonant.

<i>ir, il</i>	<i>er, el</i>	<i>ar, al</i>
<i>in, im</i>	<i>en, em</i>	<i>an, am</i>
<i>kiŗpti</i> scheren	präs. <i>kerpũ</i>	iter. <i>karpỹti</i>
<i>rińkti</i> sammeln	präs. <i>renkũ</i>	<i>pa-rankà</i> Nachlese.

IV.

	<i>a</i>	<i>o</i>
<i>arti</i> präs. <i>ariũ</i> pflügen		<i>orẽ</i> Pflügezeit
<i>karti</i> präs. <i>kariũ</i> hängen		prät. <i>kóriau</i>
		<i>pa-korẽ</i> Galgen.

16. Der Ablaut ist nicht durch die Entwicklung der Einzelsprache entstanden, sondern gehört der Ursprache an, seine Ursache kann daher auch nicht in der Einzelsprache gefunden werden. Wohl aber können die Ablautsreihen in den Einzelsprachen mit bestimmten Formenbildungen und Bedeutungsunterschieden verbunden sein (vgl. das germanische Verbum). Im Litauischen verbinden sich sehr häufig bestimmte Ablautsstufen mit Unterschieden in der Bedeutung des Verbalstammes, die sich besonders in den Reihen I—III zeigen.

17. 1. *i y, u ū* haben ihre Stelle in der Wurzelsilbe primärer Verba, wenn diese eine ausgesprochen inchoative oder intransitiv-passive Bedeutung haben gegenüber Verben gleicher Abstammung mit durativer oder transitiver Bedeutung.

2. *e, ě ei, au* (= *eu*) haben ihre Stelle in der Wurzelsilbe primärer Verba bei durativer oder transitiv-aktiver Bedeutung.

3. *a, ai, au* (= *ou*) haben ihre Stelle in der Wurzelsilbe iterativer Verba:

<i>grįžti</i> ich kehre zurück	<i>gręziù</i> ich wende	iter. <i>grąžyti</i>
<i>mirkti</i> eingeweicht werden	trans. <i>meřkti</i> ein- weichen	iter. <i>markyti</i>
<i>bįrù</i> , inf. <i>birti</i> sich verstreuen	<i>beriu</i> , <i>beřti</i> streuen	
<i>kilù</i> (<i>kilstù</i>), <i>kilti</i> sich heben	<i>keliù</i> , <i>kėlti</i> heben	
<i>skilù</i> , <i>skilti</i> sich spalten	<i>skeliù</i> , <i>skėlti</i> spal- ten	iter. <i>skaldyti</i>
<i>-slipti</i> (sich ver- bergen) ent- schlüpfen	<i>slepiù</i> trans. ich verberge	iter. <i>slapyti</i>
<i>szvintù</i> , <i>szvisti</i> hell werden	<i>szvēcziù</i> hell machen <i>szveiczziù</i> putzen	iter. <i>szvaityti</i>
<i>tinkù</i> , <i>tikti</i> passen	<i>teřkti</i> zuteilen	iter. <i>taikyti</i> an- passen
<i>drękti</i> lang herab- hängen	<i>drėkti</i> lang hin- streuen	iter. <i>draikyti</i>
<i>klępti</i> die Füße schief halten	<i>kleřpti</i> schief tre- ten (Schuhe)	iter. <i>klaipyti</i>
<i>lūžti</i> intr. brechen	<i>laužti</i> trans.	iter. <i>laužyti</i> .
<i>džiùti</i> trocknen intr.	<i>džáuuti</i> trans.	

Vgl. Verf., Der Ablaut der Wurzelsilben im Lit. (Abhandl. der K. Sächs. Ges. d. W., phil.-hist. Kl. IX).

Lautwandel durch Betonungsverhältnisse,
durch gegenseitige Beeinflussung von Lauten
(Assimilation), durch Stellung.

I. Dehnung von Vokalen in der Haupttonsilbe.

18. 1. *ā* und *ē* werden in haupttonigen innern Silben gedehnt vor einfachem explosiven Konsonanten, vor einfachem Spiranten oder Nasal, vor Verbindungen von Explosiven mit Explosiven und mit Spiranten oder fol-

gendem Nasal. Diese Silben haben steigenden (geschleiften) Ton, z. B. *tākaĩ* pl. *tākas* Pfad, *vėdũ* ich führe 3. sg. *vėda*, *kāsũ* ich grabe 3. sg. *kāsa*, *vėzũ* ich fahre 3. sg. *vėža*; *dvāraĩ* pl. *dvāras* Hof, *kėliũ* ich hebe 3. sg. *kėlia*; *sėnĩ* pl. *sėnas* alt, *gėmũ* 3. sg. *gėma* geboren werden, *nāktĩ* Akk. *nāktis* Nacht, *sznėktą* Akk. *sznėktà* Gerede; *nāsztą* Akk. *nāsztà* Last; *ākmens* pl. *ākmũ* Stein.

19. Davon gibt es einige Ausnahmen:

a) Die Infinitive primärer Verben und die vom Infinitivstamm (= Wurzel) abgeleiteten Formen: Supinum mit Optativ, Futurum mit Partizip, Partizip prät. pass., Partizip necessitatis, Imperfekt mit Partizip, Part. präs. akt. II, Imperativ, z. B. *kėpti* backen, *kėptų* *kėptumbiau*, *kėpsiu* *kėpsės*, *kėptas*, *kėptinas*, *kėpdavau*, *kėpdamas*, *kėpk*; *kàsti* graben *kàstų* *kàstumbiau*, *kàsiu* *kàsės*, *kàstas*, *kàstinas*, *kàsdavau* *kàsdaŗes*, *kàsdamas*, *kàsk* (diese Aufstellung nach Kurschat).

b) Das *a* der Präpositionen in Verbalzusammensetzung, z. B. *pà-menu* ich gedenke, *prà-dedu* ich fange an, *àp-dumiũ* ich bedecke, *àt-imu* ich nehme weg, vgl. dagegen in Nominalverbindung *āt-ilsis* Ruhe, *āp-maudas* Überdruß, *prā-monė* Erfindung.

c) Der Nominativ sg. m., wenn vor dem auslautenden *s* das *a* nach Explosiven ausfällt, z. B. *lāpas* Blatt *lāps*, *rėtas* selten *rėts*, *krāsztas* Rand *krāsztis*.

In Endsilben mit *ā*, *ė* tritt keine Dehnung ein, z. B. *katràs* uter, *daržūsė* loc. pl. in den Gärten.

20. 2. Wenn *ā*, *ė* vor Liquida oder Nasal + Konsonant stehen, so treten folgende Fälle ein:

a) ist die Silbe steigend (geschleift) betont, so bleibt der Vokal kurz, z. B. *daržas* Garten, Akk. *meŗga* Mädchen, *balnas* Sattel; *leńkia* er biegt, *lańkas* Reifen.

b) ist die Silbe fallend (gestoßen) betont, so wird der Vokal gedehnt, z. B. *tāŗpas* Zwischenraum, *kėlti* heben, *lāngas* Fenster, *mėldas* Binsse.

21. Wenn durch Ausfall von *a* im Nominativ auf -*a-s* Verbindungen von Liquida oder Nasal mit *s* eintreten,

so wird die steigende Intonation des *a* und *e* der vollen Nominativform in fallende verwandelt, z. B. *drāras drārs*, *sēnas sēns*. Ebenso, wenn in Zusammensetzungen solche Verbindungen entstehen, z. B. *ķamarā* gen. *ķamāros* Kammer *ķamārponis* Kammerherr, *sēnas* alt *sēntēvis* Altvater, *pelēnē* Asche *pelēnētē* Aschenplatz. Die Erscheinung beruht darauf, daß Silben wie *drārs sēns* dreimorig sind: wenn nur **drārs *sēns* betont würde, so läge die Tonhöhe auf der zweiten More —, d. h. steigend-fallende Intonation, solche Betonungsart wird aber im Litauischen, abgesehen von einer dialektischen Erscheinung, im allgemeinen vermieden (s. § 50); Tonhöhe und -stärke liegen entweder auf der ersten oder der letzten More.

Dehnung von *ā ī* unter den oben für *ā ā ē ē* angegebenen Bedingungen tritt nicht ein, daher *sukū* 3. sg. *sūka* (vgl. *vedū vėda*), *pīnū* 3. sg. *pīna* (vgl. *gėnū* 3. sg. *gėma*). Indes gelten solche Silben bei wechselndem Hauptton in Flexion oder Wortbildung als steigend (geschleift) betont, und mundartlich (s. S. 75, 2) werden sie behandelt wie die Silben mit *a, e*, daher *sūka*, *pīna*.

Eine Betonung *āl ēl, ār ēr, ān ēn, ām ēm* kann nach den obigen Ausführungen nicht vorkommen, wohl aber nach Kurschats System *ūr ır, ūl ıl, ūn in, ūm, im*, z. B. *ķirti* bauen, *irti* sich trennen, *kūlti* dreschen, *kilti* sich erheben, *minti* treten, *dūmti* wehen.

II. Einfluß der Intonationen auf die Quantität der Endsilben.

22. Von den ursprünglich langen Endsilben nicht einsilbiger Wörter haben die mit steigender Intonation die Länge bewahrt, die mit fallender sie verkürzt, z. B. gen. *gerōs* bonae nom. *gerā* aus **gerā*, vgl. die bestimmte Form (s. die Paradigmata §§ 82—85) *gerā-ji* = **gerā-ji*; *geri* boni best. *gerē-ji*; *sukū* *sukū* 1. 2. sg. drehen, reflexiv *sukū-s* *sukē-s*. Das gilt ebensowohl von nicht haupttonigen Endsilben, vgl. *rankā* Hand = **rankā* gen. *rañkos* mit *mergā* = **mergā* gen. *mergōs*. S. Verf., Die Quantitätsver-

hältnisse im Auslaut des Litauischen. Arch. für slav. Phil. V, 188.

III. Verkürzung langer Vokale in urspr. Langdiphthongen und vor Ver- bindungen von Nasal mit Konsonant.

Istr. pl. *vilkāis* (zu *vilkas*), vgl. ai. *vrkāis*; 1. pl. *sūkō-me* 1. sg. *sukāũ*, 2. sg. *sukāi* drehen = **sukā-u*, **sukā-i*; 1. pl. *mātē-me*, 1. sg. *maczāũ*, 2. sg. *matēi* schauen = **matēu*, **matēi*; *jėszkō-ti* suchen 1. pl. *jėszkō-me*, Part. präs. *jėszkānt-nom.* sg. *jėszkās*.

IV. Auslautsgesetze.

Hierher gehört das schon § 22 behandelte Verkürzungsgesetz in fallend betonten Endsilben. Im übrigen sind zwei Phasen der Auslautsbehandlung zu unterscheiden:

23. A. Die ältere Phase.

1. von ursprünglich auslautenden Konsonanten sind nur *s*, *n* (= *n* und *m*) und *r* geblieben, *r* nur in Partikeln und in Adverbien auf *-ur*: *aĩ* ob, *dabaĩ* jetzt, *dār* noch, *iĩ* und, *kuĩ* wo (*kituĩ* anderswo, *visuĩ* überall u. a.); ferner in den Präpositionen *par-* heim, *peĩ* (*pėr-*) durch.

2. ursprünglich auslautendes *m* ist zu *n* geworden; älter und dialektisch erhalten, z. B. *tan* eum = **to-m*.

3. ursprünglich auslautende, auch kurze Vokale bleiben erhalten, z. B. *ėsti* ist, *daržūsė* in den Gärten.

24. B. Die jüngere Phase, z. T. noch in der Entwicklung begriffen.

1. *e* vor auslautendem *s* fällt aus, gen. sg. *akmėĩs* = **akmenes*, n. pl. *ākmėns* = **akmenes*; s. § 120.

2. Die nach A verbliebenen Nasale bilden mit dem vorhergehenden Vokal Nasalvokal, die Nasalität geht verloren, z. B. Akk. sg. *vilkā* (= **om*) aus *vilka*, *āki* Auge aus *ākĩ*, *sūnũ* aus *sūnĩ*.

3. Kurze *a*, *e*, *i* können im Auslaut abfallen und fallen in der täglichen Rede meistens ab, auch wenn sie haupttonig sind, z. B. 3. sg. *sūk* aus *sūka*, 1. 2. pl. *sūkam*

sūkat aus *sūkame sūkate*, *daržūs* aus *daržūsè*; 1. sg. *akim̃* aus *akim̃i*, inf. *sūkt* aus *sūkti*. Bekommt durch Abfall des betonten Endvokals die vorangehende Silbe den Hauptton, so wird sie steigend betont, z. B. *akim̃*, *daržūs*, *sunum̃* instr. sg. aus *sunum̃i*, lok. sg. *sūnũt* aus *sūnũjè*. Ein vor dem Endvokal stehendes *j* kann nach dem Abfall ebenfalls schwinden, s. B. lok. sg. *mergojè* *mergō*, *akyjè* *akỹ*.

Auslautendes *u* bleibt erhalten, z. B. ntr. *saldu* zu *saldūs* süß.

4. Aus der Nominativendung *-as* schwindet, angenommen wenn ihr *s sz ž* vorangeht, das *a*, z. B. *vilk̃s* aus *vilk̃as*, *krāszt̃s* aus *krāszt̃as*, *sėns* aus *sėnas*, aber *bāsas* barfüßig, *szāszas* Grind, *māžas* klein.

5. In litauischen Mundarten werden in großem Umfang einfache Längen in ursprünglichen nicht haupttonigen Endsilben verkürzt *o* (= *a*) zu *ā*, *e* zu *ẽ*, *y* zu *ĩ*, *ū* zu *ũ*, z. B. gen. *raĩkas* = *raĩkos*, vgl. *mergōs*, n. pl. *žolės* = *žolės*, vgl. gen. sg. *žolės*, gen. sg. *põna* = *põno*; 3. sg. *sāka* = *sāko* er sagt; n. pl. *sūnus* = *sūnūs*, *ākis* = *ākys*. Ist eine heutige Endsilbe dazu erst geworden durch Vokalabfall, so bleibt entweder die Länge, z. B. lok. pl. *raĩkos* aus *raĩkose*, 1. pl. *sākom* aus *sākome*, *nėšim̃* aus *nėšime*, oder wenn verkürzt wird, geschieht es auf andere Weise *sākõm* (*sākum*), *nėšẽm̃* (*nėšim̃*). Vgl. die Texte S. 34—41.

V. Die Behandlung nasaler Silben mit Nasal vor Konsonant.

25. A. Innere Silben.

1. *m* bleibt im Litauischen überall erhalten, z. B. *szim̃tas* hundert, *vėmti* sich übergeben fut. *vėmsiu*, *grėm̃zdu* *grėm̃zti* *grėm̃zdinti* schaben.

2. *n*: vor *s sz ž*, in einer bestimmten Art der Präsensbildung auch vor *r, l* (s. § 163) entsteht Nasalvokal (daraus einfache Länge); in allen andern Verbindungen bleibt *n* erhalten, z. B. *kāndu* ich beiße fut. *kąsiu* inf. *kąsti* (= *a*); *trąsaĩ* Modernes, *tręsztiũ* modere (älter *trens-*); *gręziũ* *gręzti* drehen *gręztas* Bohrer; *minti* treten fut. *misiu*,

siunczù fut. *siũsiu* inf. *siũsti* schicken; *žasīs* Gans; — *bīrū* prät. *biraũ* inf. *bīrti* sich verstreuen, *kīlū* prät. *kilaũ* inf. *kīlti* sich heben, *szqlū* prät. *szālaũ* inf. *szālti* frieren.

26. In den Grammatiken werden auch Nasalvokale vor *t* und *k* angesetzt, z. B. *pīnti* flechten *pīti*, fut. *pīsiu*, imperat. *pīk*; *bāltinti* weißen *bāltīti*, fut. *bāltīsiu*, imp. *bāltīk*. Solche Formen sind aber nur entstanden durch Ausgleichung mit andern Verben, die *y* (*i*) enthalten. Da das Fut. *bāltysiu* gesprochen wird, ist es dem Fut. *laikýsiu* zu *laikýti* ganz gleich, und es wird daher auch der Infin. *bālyti* gebildet, ebenso imp. *bālyk* usw. Wenn man *pīti*, *bāltīti* usw. schreibt, deutet man damit nur an, daß die Verba ein *n* enthalten. Wo eine solche Ausgleichungsmöglichkeit fehlt, in Nominalbildungen, bleibt *n*, z. B. *pīnklas* Geflecht, *mintuvaĩ* Flachsbreche.

27. B. Endsilben; hier kommt nur *n* in Betracht.

1. Hat die Silbe steigende Intonation, einerlei ob sie den Hauptton trägt oder nicht, so entsteht Nasalvokal, daraus einfache Länge, z. B. gen. pl. *dēvũ pōnũ*, akk. sg. *katrā* utrum, *dēvā*, *tā* eum, *szĩ* hunc; *neszāš* tragend pl. *neszā*, part. prät. akt. *nēsžēs* pl. *nēsžē*.

2. Hatte die Silbe ursprünglich fallende Intonation, so ist der ältere Nasalvokal zunächst zur Länge geworden, diese aber nach § 22 verkürzt, z. B. akk. pl. **akins akīs*, **sūnuns sūnus*, *gerūs-ius* eos bonos gegenüber *gerūs* bonos, *gerās-ias* has bonas gegenüber *gerās* bonas; *manē tavē savē* me te se.

In der Akkusativform mehrsilbiger Wörter, wenn sie nicht den Hauptton trägt, wird meist Kürze angesetzt: *dēvq* d. i. *dēvā*, *ākī* d. i. *ākī*, dagegen *tā*, *katrā*.

28. Zu der oben gegebenen Darstellung des Auslauts stimmen sowohl in der heutigen wie in der älteren Sprache viele Wörter nicht, indem sie auf explosive Konsonanten, auf *sz*, *ž* oder auf Nasal auslauten. In manchen Fällen ist der Abfall älterer vokalischer Auslaute nachweisbar. Die Hauptfälle sind:

1. *asz* (aus *āz*; lett. preuß. *es* = *ez*) ich, vielleicht ist ein Vokal abgefallen, vgl. slav. *azō*.

2. Präpositionen: *isz* (aus *iž*, slav. *iz*) aus, *už* hinter, älter und dial. *užu* (*ažu*); *aūt* auf, alt auch *anta*; *ap* um, vor Labialen, namentlich in älterer Sprache *api-*, z. B. *api-pilti* beschütten, als selbständige Präp. *apē*; *at* zurück, her-, vor Dentalen, namentlich in älterer Zeit, *ata-*, z. B. *ata-dūti* zurückgeben.

3. Eine Anzahl Partikeln und Konjunktionen: Postpositionen alt *-p* aus *-pi* bei *dēvēpi dēvēp* bei Gott; hervorhebende Partikel *-g* aus *-gi*, z. B. *iū-gi iūg* in; *ik* bis neben *ikī*; *nēs* und *nesā*, *nesāng* denn; *nēt* wie, älter *neta* (Bezenberger, Gesch. lit. Spr. 71); *jūk* ja, doch, vgl. *juka-g jukai-g*, *juki-g* (ebd.); *bēt* aber, vgl. *betaī-g*; *idānt* damit (ut) älter *idanti*; *anōt* und *anōte* gemäß; *atpent* und *atpenti* (Kat. 1547) wiederum, dagegen; *kād* wenn u. a., *tād* dann, vgl. *kadā*, *kadaī* wann, *tadū*; *kaīp* wie, *teīp* (aus *taīp*) so, und andere gleich gebildete adverbiale Ausdrücke, vgl. *kaīpo*, *taīpo*.

4. Schallwörter (s. Verf., Schallnachahmungen und Schallwörter im Litauischen, IF. 13, 165), z. B. *bārkszt* *bārkszt* krach!, *brikszt* ratsch! *būpt* bauz!, *knābszt* schnapp!

5. Kasusformen von Nomina, namentlich Akk., auch Lok. und Instr., in adverbial gewordenem Ausdruck, z. B. *vēnq-sjēk* einmal, aus *sjēkī*; *szeñ-dēn* an diesem Tage, heute, aus *dēnq*, *szē-nākt* diese Nacht, aus *nāktī*; *tū-czēs* zu jener Zeit, damals, aus instr. *czēsū*; die Zahlen 20, 30 usw. (s. § 95) *dvi-deszimt*, *tris-deszimt*, die alte Akkusative enthalten; *dēl* wegen, neben *dēlei* (= *dēliai*); *kōl* wie lange, *tōl* so lange, neben *kōlei*, *tōlei*; u. a. d. A.

6. Neutrum des Adjektivs, z. B. *vis* immer, aus *visā* (vgl. *vislāb* alles aus *visa-laba* ntr. oder *visq lābq*), *mān szālt* und *mān szaltā* mir ist kalt; *līg* gleich, zu *līgus* ntr. *līgu*; *bepig* leicht (eig. billig), zu *pīgus* ntr. *pīgu*.

7. Die Gerundien auf *-nt*, z. B. *nēsant*, *nórint*, aus älterem *-ti*.

8. Wo heute nasaler Auslaut (*m*, *n*) vorkommt, abgesehen von dialektischen Erscheinungen (s. § 50), ist jedes-

mal ein vokalisches Element abgefallen, z. B. bei Adverbien auf *-yn*, *gerÿn eîn* (eig. es geht ins Gute) es wird besser, ältere Form *geryniui*; *danguñ* gen Himmel, aus *dangunà* (mit Postposition), *tēn* dort, *szēn* hier, vgl. *tēnai*, *szēnai*; Dativ *tām* dem, alt *tamui*; *pirñ* ehe, ntr. *pirmà* vorher (zu *pirmas* primus); *per-dēm* fort und fort, *prā-dēm* sofort, vgl. *perdēmui*.

VI. Angleichung von stimmlosen und stimmhaften Konsonanten.

29. 1. Wenn stimmhafte Konsonanten vor stimmlosen zu stehen kommen, werden sie stimmlos, z. B. *degù* fut. *dèksiù* inf. *dèkti* brennen, *dìrbu* fut. *dìrpsiu* inf. *dìrpti* arbeiten, *vezù* part. pass. *vèsztas* inf. *vèszti* fahren, *gręziù* drehen *grāsztas* Bohrer.

2. Kommen stimmlose Konsonanten vor stimmhaften zu stehen, werden sie stimmhaft, z. B. *lìpti* steigen part. präs. II *lib-damas*, imperf. *libdavau*; *lèkti* fliegen *lėgdamas* *lėgdavau*, *nèszti* tragen *nėzdamas* *nėzdavau*.

Im ersten Falle schreibt Kurschat in seinen Werken phonetisch *dèkti* usw., im zweiten in der Grammatik etymologisch *nėzdamas* usw. im DLWb. phonetisch, z. B. *léisti* : *lėzdamas*, Schleicher in beiden etymologisch. Die etymologische Schreibung ist auch hier befolgt wegen der leichteren Erkennbarkeit der Wurzelauslaute.

VII. Ursprünglich stimmhafte Konsonanten im Wortauslaut.

30. Stimmhafte Konsonanten gehen in Pausa oder bei folgendem stimmlosen Wortanlaut in stimmlose über (gegen Kurschat § 175), z. B. 3. sg. *dìrp* = *dìrba*, *vèt* aus *vēda*, *vèsz* aus *vēza*, *daūk* viel = *daūg*, daher *jis dìrp* er arbeitet, *taĩ perdaūk* das ist zuviel, *daūg dėvū* viele Götter, aber *daūk takū* viele Pfade, *màž dārbo* wenig Arbeit, aber *màsz pėlno* wenig Verdienst.

VIII. Vollständige Assimilation von Konsonanten.

31. 1. *t, d* + *s* gibt *s*, z. B. *metù* fut. *mèsiu*, *vedù* fut. *vèsiu*, *lendù* fut. *lìsiu*; *kritslas* = **krit-slas* Brocken zu *krintù* prät. *kritaũ* herabfallen, *gësmẽ* Lied = **gẽd-smẽ* vgl. *gẽdóti* singen. — Die Lehre Schleichers Gr. § 23 «*t* und *d* gehen vor . . . *d, l, m, k* in *s* über» ist unrichtig; Part. präs. II *vèsdamas*, Imperf. *vèsdavau*, Imper. *vèsk* zu *vedù* sind nicht aus **vel-damas* usw. entstanden, sondern abhängig vom Infin. *vès-ti*.

32. 2. Die Auslaute *sz* und *ž* von Präpositionen gehen in Zusammensetzungen vor folgendem *s*, *sz*, *ž* verloren, z. B. *isz sémti* ausschöpfen wird *isém̃ti*, *isz-szaũkti* ausrufen *iszaũkti*, *isz-žẽngti* ausschreiten *izeũgti* (das *isz* ist eigentlich *iz*, sl. *iz*); *už-stóti* vertreten *ustóti*, *už-szók̃ti* aufspringen *uszók̃ti*, *už-žẽrti* anscharren *užẽrti*. Dieselbe Assimilation tritt aber auch ein, wenn die Präposition vor Kasus steht und überhaupt wenn sich die oben genannten Aus- und Anlaute begegnen, daher z. B. *isz svẽto* aus der Welt *isvẽto*; *asz sutikaũ* ich begegnete *asutikaũ*, *asz žiurėjau* ich schaute *aziurėjau*, *auszrõs žiurėjo*, sie schaute nach der Morgenröte aus, wird *auszrõ-žiurėjo*.

33. 3. *d* vor *m* schwindet, z. B. *raumã* das rote Muskelfleisch, vgl. *raudà* Röte *raudonas* rot, *skėmenys* pl. Scheidevorrichtung beim Garnscheren, zu *skėdžu skėsti* scheiden; die Form *skėdmenys* ist eine Angleichung an das Verbum; altlit. *dũmi* ich gebe = **dũdmi*, 3. sg. *dũsti dũda*.

34. 4. Wenn im Wortinnern *sz* + *s* oder *ž* + *s* (woraus nach § 29.1 *sz* + *s*) zusammenstoßen, entsteht, vom Litauischen aus angesehen, *sz*, z. B. *nèszti* tragen fut. **nesz-siu nèsziu*, *vèžti* fahren fut. **vèžsiu *veszsiu vèsziu*. Allein der Vorgang ist nicht speziell litauisch, sondern älter; die hier in Betracht kommenden *sz, ž* sind indog. *k̃ ĝ ĝh*, deren Verbindung mit folgendem *s* ergibt iranisch *š*, slav. *s* (aus älterem *š*), lit. *sz*, z. B. ir. *aša-* Achsel, sl. *osb*, lit. *aszis* Achse, vgl. *āšv* lat. *axis*.

Ursprüngliches *ks* bleibt unverändert, z. B. *riñkti* sammeln fut. *riñksiu*, *dègti* brennen fut. *dèksiu*.

35. Doppelkonsonanten gibt es nicht. Wo solche der Theorie nach durch Assimilation entstehen sollten, sind sie stets zu einfachen Konsonanten geworden. Die Schreibung von Doppelkonsonanten in älteren Büchern beruht auf Nachahmung deutscher, z. T. auch älterer polnischer Schreibung.

IX. Ursprüngliches *rs*.

36. Diese Verbindung scheint stets *rsz* ergeben zu haben (im Slavischen entspricht *rch*), z. B. *veřszis* Kalb lat. *verrēs* = **versēs* ai. *vřšas* Stier; *virszùs* Gipfel sl. **vřrchz* abg. *vřchz* = **vřsu-s*. Wo *rs* auftritt, ist ein ursprünglich dazwischen stehender Konsonant ausgefallen, z. B. *varsnà* Pfluggewende = **vart-sna* zu *vert- veřsti* wenden (doch sind nicht alle Fälle etymologisch klar), oder es hat Anschluß an andere Formen stattgefunden: fut. *gėrsiu* zu *gėrti* trinken, nach *kėlsiu* u. a. (zu *kėlti* heben).

X. Umstellung von Konsonantengruppen.

37. Wenn *sk*, *szk*, *zg* vor *t* zu stehen kommen, werden sie umgestellt zu *ks*, *ksz* (*zg* wird nach § 29.1 vor *t* zunächst zu *sk*), z. B. *dreskiù* inf. *drėksti* reißen, *reiszkiu* inf. *reĩksztĩ* offenbaren, *rezgù* inf. *rėksti* stricken. Dasselbe geschieht vor *s*, nur ist dabei zu beachten, daß *sz* + *s* zu *sz*, *s* + *s* zu *s* wird, daher fut. **drėsk-siu* *drėksiu*, **rezg-siu* **resk-siu* *rėksiu*, **reĩksz-siu* *reĩksziu*.

XI. Die sogenannte Dissimilation.

38. *t* + *t*, *d* + *t* erscheinen als *st*; die Wandlung ist nicht speziell litauisch, sondern z. B. auch slavisch; beobachten läßt sich aber die Erscheinung auch im Litauischen in Form- und Wortbildung, z. B. *metù* ich werfe inf. *mėsti* part. pass. *mėstas*, *vedù* ich führe inf. *vėsti* part. pass. *vėstas*.

XII. Das Verhalten von ursprünglichem *j* (*i*).

39. 1. Ursprüngliches *j* bleibt als solches nur erhalten im Wortanlaut und zwischen Vokalen, z. B. *jáunas* jung, *naūjas* neu.

40. 2. In der ursprünglichen Verbindung Konsonant + *j* + Vokal bleibt *j* als solches niemals erhalten:

A. vor den palatalen Vokalen *e ē ė ei i y* schwindet *j* vollständig, vor den nicht palatalen *a ai au o u ū* bleibt seine Nachwirkung als Palatalisierung des ihm vorangehenden Konsonanten (s. § 41), z. B. *gēras* gut, bestimmte Form *gerās-is* = **geras-jis*, dat. pl. *gerēms-ėms* = **gerēms jėms*, dagegen nom. pl. fem. *gerōs-ios*, lok. pl. m. *gerūs-iūs*; *žolė* Kraut = **žolje*, instr. sg. *žolė* = **žoljė*, nom.-akk. dual. *žolì* = **žolji*, dagegen gen. pl. *žolių*. Das Schwinden des *j* vor *e* usw. ist älter als die Wandlung von *tj dj* in *cz dž* (s. § 41.1), daher *svēzas* Gast = **svetjas*, aber Vok. *svetė* = **svetje*.

41. B. Palatalisierung und Wandlung der Konsonanten durch ursprünglich folgendes *j*.

1. *tj dj* werden zu *cz dž* d. h. *t'š' d'ž'* (über dialektische Verhältnisse s. § 50), z. B. *trēczas* dritter, vgl. lat. *tertius*, *valdžà* Regierung = **vald-jà*, vgl. *valdžyti* regieren; *jautis* Ochs (kein *j* nach A) gen. *jáuczo*, *žodis* Wort gen. *žodžio*.

2. Alle andern Konsonanten werden einfach palatalisiert (erweicht), vgl. präs. *renkù* ich sammle — *lenkiù* ich biege; *degù* ich brenne — *bengiù* ich endige, *lipù* ich steige — iter. *lāipioti*, *dirbu* ich arbeite — *glōbiu* umhülle, *vemalai* Erbrochenes — *veniù* erbreche mich (*vomiere*); *isz-tisas* lang gestreckt — *tėsiù* strecke, iter. *grąžau* *grąžyti* — *gręžiù* ich drehe, wende, *pra-plėsžà* Bruchstelle — *plėsziu* ich zerreiße; *pinù* ich flechte — iter. *pāinioti*; *girà* Getränk — *geriù* ich trinke; *kilù* ich hebe mich — *keliù* hebe.

Die Silbentrennung ist *len-kiù* (*len-k'ù*), *ve-miù* (*ve-m'ù*), *ge-riù* (*ge-r'ù*), nicht **lenk-ju* usw.

Über den Unterschied von *t'* und *t* s. § 44.

Wenn nach erweichten Konsonanten ein Vokal abgefallen ist, kann die Erweichung bleiben, z. B. 3. sg. *leñk'* = *leñkia*.

XIII. Wirkung des ursprünglichen *j* (mit *cz*, *dž*) auf folgende Vokale.

42. Jedes *a* (*ǎ ā q*) wird nach altem *j* wie *e* (*ě ē ē*), *ai* wie *ei* gesprochen, *au* bleibt im allgemeinen unverändert, doch entsteht dialektisch *eu*, Beispiele s. in dem Daukšaschen Text S. 107; z. B. *naũjes* = *naũjas* neu, *valdžè* = *valdžà* Regierung, *svēczes* = *svėczas* Gast, n. pl. *žōdžei* Worte = *žōdžai*; meist schreibt man etymologisch *valdžà* (*valdžià*), *žōdžai* (*žōdžiai*). In dieser Darstellung ist der grammatischen Deutlichkeit wegen *a*, *ai* geschrieben, das dann aber *e*, *ei* zu sprechen ist. — In Mundarten, die unbelebtes *o* in Endsilben verkürzen, geht die Kürze *a* dann in *e* über, z. B. *arklỹs* Pferd gen. *árklio árklia árklie*.

XIV. Wirkung der palatalen Vokale (*e ě ě ei i y*) auf vorangehende Konsonanten.

43. Jeder beliebige Konsonant wird durch folgenden palatalen Vokal palatalisiert (erweicht); *k g* lauten vor *e* usw. genau so wie vor urspr. *j*, z. B. *renkì* du sammelst wie *rañkius* Sammlung, *gėras* gut, *daļģis* Sense wie gen. *daļģio*, also *renk'ì rañk'us*, *gėras daļģis daļģo*; es ist kein Unterschied zwischen dem *r* in *geriù* 1. sg., *gerì* 2. sg., beide *gerù gerì*. Daß diese Erscheinung allgemein ist, zeigt das Verhalten von haupttonigem *e*, es geht in 'ä, auch geradezu in 'a über, z. B. 1. sg. *vedù* 3. *vāda, vāda, sėnas* alt *sānas sānas* (das *ś* ist ganz gleich z. B. dem von *tėsiù* = *sj*). Bei Kurschat kommen daher die lautlich richtigen, etymologisch unrichtigen Schreibungen vor: *liādas* Eis statt *lėdas* (slav. *leds*), *Niāmunas* Niemen statt *Nėmunas*; in älteren und in heutigen mundartlichen Schriften findet man aus demselben Grunde sehr oft *giāras* = *gėras*, *ziāmė* = *žėmė* Erde u. ä.

44. *l* wird vor altem *j* und vor den palatalen Vokalen gleichmäßig zu *l'*, 1. sg. *kelìù* (*j*), *kylėti* demin. heben,

beides == *l'*; vor nicht palatalen Vokalen und vor Konsonanten + nicht palatalen Vokalen tritt sogen. gutturales *l* (*t*) ein, vor Konsonanten + palatalem Vokal entsteht *l'* durch Weiterwirkung des palatalisierten Konsonanten auf *l*, z. B. *gātas* Ende lok. *ga'ē*, *bāttas* weiß, n. pl. m. *ba'l'ti*, *atsūs* müde fem. *al'si* gen. *al'siūs*. In dieser Grammatik wie in den Texten werden die beiden *l* gleichmäßig durch *l* bezeichnet, um die Häufung von Zeichen zu vermeiden, z. B. *vil'kas*, da die Regel über *l'* und *t* ja ganz einfach ist. — Schleichers Unterscheidung von drei *l*: *l'*, *t* und mittlerem *l* (= dem normalen deutschen *l*), z. B. *kēlias* Weg *kē'las*, *kītū*, *kylēti*, ist unrichtig; doch wird oft *l'* wenig unterschieden vom mittleren *l* gesprochen.

45. Rückwirkung palataler Konsonanten auf ihnen vorangehende findet sich auch außer bei *l* (§ 44), so z. B. zu *lesū lēsti* picken 1. sg. opt. *lēšezau*, gesprochen *lēšezau* (geschrieben *lēszczau*, d. i. *lēš'ēau*, *s'* und *s'* sind wenig von einander verschieden).

Lautliche Verhältnisse aus den Dialekten.

46. Eine ausführliche Darstellung kann hier nicht gegeben werden; es können nur Erscheinungen angeführt werden, die wesentlich zur Erkennung dienen. Genauerer gibt ein Referat über Baranowskis und Jaunius Arbeiten in IF. Anz. 13, 85 und 93. Vgl. auch Bezzenberger, Zur litauischen Dialektforschung BB. 8, 98; 9, 253; 20, 105.

47. I. Hochlitauische Mundartengruppe: Als allgemeines Kennzeichen pflegt man anzusehen die Wandlung von *tj* in *cz*, von *dj* in *dž* (s. § 44.1; doch vgl. unten § 52). Die Westgrenze wird gebildet durch eine Linie von Wiegern (an der Grenze Kurlands), über Krupi, Kuršany, Šavkjanj, Rossieny, Eržvilki; innerhalb Preußens gehört dazu das Sprachgebiet südlich der Kirchspiele Krottingen, Memel, Dawillen, Prökuls. Untermundarten sind

48. 1. Ostlitauisch. Westgrenze ungefähr der Flußlauf der Muša, dann den Lauf der Lavena aufwärts

bis zu ihrer Umbiegung nach Norden, von diesem Knie eine Linie über die Orte Suboč, Traškuny, Kovarsk, Vojtkuški. Die bemerkenswertesten Kennzeichen sind:

l vor *e*, *ę* (hier *i y*), *ė*, *ei* ist hartes *t*, z. B. *szitėlis*, *puszėtė*, *iszkėty* = *iszkėlė*, *tėisti*.

au, *am* werden *un*, *um*, *a* wird *u ā*: *dungūs* = *dangūs*, *ámziūs* = *ámzius*, *dárbu* = *dárba*, *neszūs* = *neszās*. — *en*, *em* werden *in*, *im*, *ę* wird *i*, *y*: *linkiū* = *lenkiū*, *pímpė* = *pémpė*, *žvāki* = *žvākė*, *būvys* = *būvęs*. — *un*, *in* bleiben, *i*, *u* werden *i y*, *u ā*: *ōki* = *āki*, *sūnu* = *sūny*, *siūst* = *siūsti*.

Lange (dreimorige) *ė* *ė* (= *ie*), *o*, *u* (= *uo*) (s. die Vorbemerkung zu dem Text S. 75) bleiben als solche erhalten; mittelzeitiges *ė* wird *e*, *u* wird *o*: *szirdės* = *szirdēs*, *pėnėlys* = *pėnėlis*; *rudō*, *donėtė* = *dūnėlė*. — Mittelzeitiges *au* (*āi*) wird *ou*: *ousis* = *ausis*, *gražoūs* = *gražaūs*; ebenso langes *au* (*āū*), wenn steigend intoniert: *oūsi* akk. sg. zu *ousis*. In der Untermundart von Anykszczei (s. den Text S. 75; dort auch über Quantität und Betonung) geht mittelzeitiges betontes *ā* (*āā*) in nichtdiphthongischer Verbindung in *ō* über: *vōkaras* = *vākaras*; langes (dreimoriges) *ar*, *al*, *ai* mit fallender Intonation in *or*, *ol*, *oi*: *dórbas* = *dárbas*, *bóltas* = *báltas*, *dóiktas* = *dáiktas*.

49. 2. Mittellitauisch, das Sprachgebiet zwischen der oben angegebenen Westgrenze des Hochlitauischen überhaupt und der Westgrenze des Ostlitauischen. Dazu gehört das Litauische in Preußen außer den oben genannten Kirchspielen, also auch die der Schriftsprache zugrunde liegende Mundart. Dieser stehen die südlichen Lokalmundarten im russischen Litauen ganz nahe. Auf die Darstellung der weiter nach Norden liegenden (Nordlitauisch) kann hier nicht eingegangen werden. Die Grammatik gibt die Darstellung des Mittellitauischen; die Texte sind, soweit nicht besondere Bemerkungen dazu gemacht sind, ebenfalls mittellitauisch; zu den lokalmundartlichen Texten S. 34—41 ist § 9a und § 24.5 zu vergleichen.

50. II. Niederlitauisch (*žemaitisch*; *žemaitis* Niederländer, von *žēmas* niedrig) die Grenze gegen das Hoch-

litauische s. unter I. Die folgende Darstellung beruht auf der angeführten Arbeit von Baranowski und auf Jarmius in *Pamjatinaja knižka Kovenskoj gubernii* 1892. Vgl. auch Bezzenberger, *Zur žemaitischen Grammatik*, BB. 10, 307. — Als allgemeines Kennzeichen pflegt angegeben zu werden die Vertretung von urspr. *tj*, *dj* durch *t'*, *d'* (doch s. u. § 52; im Wortanlaut werden in allen litauischen Mundarten, also auch niederl. *tj*, *dj* zu *cz*, *dž*, z. B. *czáudiėti*, *džáuti*).

Im Vokalismus sind bemerkenswert: hochlit. *e* wird *iė*, *o* wird *uo*, z. B. *sėdėti* -- *siėdiėti*, *žmogùs* -- *žmuogùs*.

Nach *j* und erweichten Konsonanten wird *a* zu *e*, *ai* zu *ei* (wie auch in hochlit. Mundarten, s. § 42).

Auslautende alte Längen und Diphthonge werden verkürzt, wenn die Endsilbe unbetont ist, z. B. *vyra* gen. sg. = *výro*, *ligonis* gen. sg. = *ligóns*.

Auslautender Nasal (*n*) bleibt erhalten, wenn die Endsilbe den Hauptton (stets steigend) trägt, z. B. akk. sg. der Pronomina: *tĩn*, *kurĩn* = hochl. *tā*, *kurī* (= *tā*, *kurī*); gen. pl. *aviñn*, *visñn*, hochl. *aviū* *visū* (= *aviū*, *visū*); im Partizip präs. akt. bleibt der Nasal, wenn Endbetonung stattfindet, z. B. *degañs*, hochl. *degās* (= *degās*); bei unbetonter Endung *-us*, *sākus* = hochl. *sākās*; das Part. prät. akt. hat *-is* statt *-es*, *dėgis*, hochl. *dėgēs* (= *dėgēs*).

In der Betonung entspricht fallende Intonation der hochlitauischen. Der hochlitauischen steigenden steht steigend-fallende gegenüber, hier bezeichnet mit \wedge ; man kann sie sich veranschaulichen durch \frown , z. B. *aūszi* hochl. *aūszti*, *sūdyti* hochl. *sūdyti*, *plauť* hochl. *plauťzei*. Anders ausgedrückt, in diesen dreimorigen Längen wird die Quantität umgekehrt: hochlit. *dāūg*, niederl. *dāūg*, hochlit. *kīrvis*, niederl. *kīrvis*, dadurch wird die dritte More gesenkt. Die der gewöhnlichen litauischen entsprechende steigende Intonation erscheint nur in Zusammensetzungen, z. B. *plauťkepėnos* (Lunge und Leber), und mundartlich bei zurückgezogenem Hauptton, z. B. *deĩna* -- *dėnà*, *žeĩma* -- *žėmà*. — Als Untermundarten sind zu unterscheiden:

51. 1. Nordwestliches (Telscher) Niederlitauisch; Ostgrenze eine Linie von Wegern über Krupi, Poželjany, Upina, Lukniški, Vorny, Veviržany; innerhalb Preußens gehören dazu die Kirchspiele Krottingen, Memel, Dawillen, Prökuls (genaue Begrenzung s. BB. 8, 98). Hauptkennzeichen sind:

Kurzes (einmoriges) *ũ* wird zu einem Mittellaut zwischen *õ* und *ũ* (geschlossenes *õ*), kurzes *ĩ* zu einem zwischen *ẽ* und *ĩ* (geschlossenes *ẽ*), z. B. *bũvosi*, hochl. *bũvusi*; *kẽts*, hochl. *kĩts* (= *kĩtas*).

Statt hochl. *ẽ* steht *ei*, statt *ũ* steht *ou*, z. B. *deinà* = *dẽnà*, *vẽins* = *vẽns*; *dõuti* = *dũti*, *peimoũ* = *pẽmũ*.

52. 2. Südöstliches (Rossienisches) Niederlitauisch: hochlitauischem *ẽ* entspricht *ĩ* (*y*), für hochlit. *ũ* steht *ũ*, z. B. *dynà* = *dẽnà*, *vỹns* = *vẽns*, *dũti* = *dũti*, *pĩmũ* = *pẽmũ*.

Hochlit. *ai*, *ei* werden *ā*, *ē*, z. B. *vāks* = *vaĩkas*, pl. *vākũ* = *vaikaĩ*; *pẽlis* = *peĩlis*, pl. *pẽlẽ* = *peĩlei*, *ẽti* = *eĩti*, *vẽziẽti* = *veizdẽti*.

Unbetonte *ẽ* und *ę* werden in Endsilben zu *i*, z. B. *žẽmi* = *žẽmẽ*, Akk. *žẽmi* = *žẽmę*, Gen. *žẽmĩs* = *žẽmẽs*.

tj, *dj* werden wie hochlit. *cz*, *dž* z. B. Gen. *jáucze* = hochl. *jáuczo*, *žuõdže* = *žõdžo*.

Formenlehre.

Deklination.

Substantiva.

53. Die Deklination der Substantiva muß von der der Adjektiva getrennt werden, da diese wie Pronomina flektiert werden.

Deklinationsklassen, nach den Stämmen:

o-Stämme (lit. *ā*-St.), dazu die sogen. unkontrahierten *jo*-Stämme, Nominativ *-a s*, *-’a s*

sogen. kontrahierte *jo*-Stämme, Nom. *-i-s*, *-y-s*. Vgl. dazu und zu den *e*-Stämmen Sommer, Die idg. *iā*- und *io*-Stämme im Baltischen (Abh. der Sächs. Ges. d. W., phil.-hist. Kl. XXX, 1914)

ā- und *jā*-Stämme, Nom. *-ā* *-’ā*

e-Stämme, Nom. *-ē*

i-Stämme, Nom. *-i-s*

u-Stämme, Nom. *-u-s*

konsonantische Stämme auf *n*, *r*, *s*, *akmen*- Nom. *akmū*, *dukter*- Nom. *duktē*, *mēnes*- Nom. *mēnū*.

54. Genera. Das alte Neutrum ist beim Substantivum verloren (über Neutra des Adjektivs s. § 88), ursprüngliche Neutra sind Maskulina oder Feminina geworden. — Die Zugehörigkeit zum einen oder andern Genus ist im ganzen fest bestimmbar.

Maskulina sind die Wörter auf Nominativ *-as*, *-ys*, *-us*, *-ū* (wenn *n*- oder *s*-Stamm).

Feminina sind die Wörter auf Nom. *-a*, *-é*, *-û* (wenn *r*-Stamm). Lehnwörter werden z. T. maskulin gebraucht, z. B. *sūdžà* (slav.) Richter, *diszère* Tischler.

Nicht ganz fest bestimmbar sind die Wörter mit Nom. auf *-is*, doch sind die auf der Nominativendung betonten (*-is*) mit Ausnahme von *vagis* (Dieb), *tévonis* Erbe, *gentis* Verwandter (das übrigens auch als Fem. vorkommt) Feminina, die nicht so betonten fast durchgängig Maskulina mit gen. *-io*, wenige (*i*-Stämme) mit gen. *-ës*, so z. B. *ligónis* Kranker.

55. Numeri: Singular, Plural, Dual.

56. Kasus: im Singular Nominativ, Genitiv, Dativ, Akkusativ, Instrumental, Lokativ, Vokativ (nicht in allen Stammklassen vom Nominativ verschieden); im Plural dieselben, ohne eigene Form für den Vokativ, der dem Nominativ gleich ist; im Dual nur zwei: Nominativ-Akkusativ, Dativ-Instrumental, doch wird von den Grammatikern ein Unterschied in der Betonung zwischen den sonst gleichlautenden Formen des Dat. und Instr. gemacht (s. § 66).

57. Als Paradigmata der einzelnen Klassen sind, soweit möglich, Wörter mit festem Hauptton auf der ersten Silbe gewählt: *vjras* Mann, *élnis* Hirsch; *stìrna* Reh, *kárvë* Kuh; *ántis* Ente, *sānùs* Sohn; *akmā* Stein, *duktě* Tochter, *sesū* Schwester, *měnū* Mond. Die Betonungstypen folgen darauf § 58 fg.

o-Stamm	jo St. (-ts)	ā-Stamm	ī-St.	u-St.	kons. n-St.	kons. r-St.	kons. s-St.
Singular							
n. vīpras	ēlais	stīrna	āntis	sānāts	akmā	sasā	mēnā
g. vīpro	ēlāio	stīrnos	āntēs	sānāts	akmeñs	seseñs	mēnesis (-sēs)
d. vīprai	ēlāiāi	stīrnai	ānczai	sānāi	ākmenāi	sēserāi	mēnesiāi
a. vīprā	ēlāi	stīrnā	ānti	sānā	ākmenī	sēserī	mēnesi
i. vīpra	ēlāia	stīrnā	āntini	sānāni	ākmenimī	sēserimī	mēnesimī
l. vīpre	ēlāijē	stīrnōje	āntyje	sānājē	ākmenijē	sēserijē	mēnesijē
v. vīpre	ēlāi	wie Nom. wie Nom.	āntē	sānā	wie Nom. wie Nom.	wie Nom.	wie Nom.
Plural							
n. vīprai	ēlūiāi	stīrnos	āntys	sānāts	ākmeñs	sēseris	mēnesiāi
g. vīprā	ēlūiā	stīrnā	ānczā	sānā	ākmenā	sēserī	mēnesiā
d. vīprams	ēlūiams	stīrnoms	āntims	sānāms	ākmenāms	sēserāms	mēnesiāms
a. vīpras	ēlūius	stīrnas	āntis	sānāts	ākmenis	sēseris (-es)	mēnesis
i. vīprais	ēlūiais	stīrnomis	āntimis	sānāms	ākmenāms	sēserāms	mēnesiāms
l. vīprāse	ēlūiāse	stīrnose	āntyse	sānāse	ākmenāse	sēserāse	mēnesiāse
Dual							
n. vīpra	ēlūia	stīrnai	ānti	sānā	ākmenāi	sēseri	mēnesiāi
dat. vīpām	ēlūiam	stīrnām	āntim	sānām	ākmenām	sēserim	mēnesiām
i. vīpām	ēlūiam	stīrnām	āntim	sānām	ākmenām	sēserim	mēnesiām

Die Betonungstypen.

58. Bei der Aufstellung von Betonungsklassen muß man folgende allgemein gültige Sätze im Auge behalten:

A. Endbetont können niemals sein:

1. Dativ und Akkusativ sing. sämtlicher Substantiva aller Stammklassen.

2. Nominativ sing. auf *-as*, *-is* (*jo*-Stamm).

3. Genitiv sing. der Wörter auf Nom. sing. *-as*, *-is* (*jo*-St.), *-ys* (*jo*-St.).

4. Nominativ plur. der Wörter auf *-a*, *-é*, der mit *-is* (*i*-St.), *-us* (*u*-St.) im Nom. sing., und der konsonantischen Stämme.

B. Der Nominativ sing. auf *-ys* und der Vokativ auf *-y* haben stets Endbetonung.

C. Wenn auf eine Silbe steigender Intonation (geschleiften Tones) eine Silbe fallender Intonation (gestoßenen Tones) folgt, so zieht die letztere den Hauptton auf sich. Die *ì* und *ù* außerhalb der Verbindungen mit Nasal oder Liquida + Konsonant gelten als steigend.

59. Die im folgenden aufgestellten Klassen beziehen sich zunächst auf zweisilbige Stämme; über die mehrsilbigen kann man nicht zur vollen Sicherheit kommen, da die Mitteilungen darüber weder vollständig noch überall klar sind; auch kommen Schwankungen vor. Hier ist daher über die mehrsilbigen nur angeführt, was sicher erscheint, namentlich Gruppen gleichgebildeter Wörter. Aufzählung der zu den einzelnen Klassen gehörigen Wörter, auch abgesehen davon, daß nicht alle fest bestimmbar sind, ist hier unmöglich; es können nur Beispiele gegeben werden. Kurschat hat Gr. §§ 536 — 748 Wortlisten für die von ihm aufgestellten Betonungsklassen; vollständig und zuverlässig sind sie nicht.

60. I. Fester, unbeweglicher Hauptton auf der ersten Silbe, die dann stets fallend intoniert ist, s. die Paradigmata von *výras* — *ántis*, dazu *měnú*.

Mehrsilbler. Hauptton auf der vorletzten Silbe mit fallender Intonation, z. B. *apúkas*, *lavónas*, *kaimýnas*, *artójis* — *pelēda*, *szeimýna*, *rankóvé* — *ligónis* (*i*-St.). Hierher gehören die Deminutiva auf *-áitis* (*-átis*), fem. *-áité* (*-áte*),

-*ýtis* fem. -*ýtė*; die Einwohnernamen auf -*ėnas*, z. B. *girėnas* Waldbewohner, die Kollektiva auf -*ėnas*, z. B. *puszėnas* Fichtenstand (Fichtenwald); die Frauennamen auf -*ėnė*; die Nomina ag. auf -*tėjis*. Unveränderlich sind ferner die *o*- und *jo*-Stämme mit Hauptton auf der drittletzten Silbe oder weiter zurück, einerlei wie die Intonation ist, z. B. *āpdangalas*, *gėlbėtojis*, *Lėtėvininkas*, *dārgana*, *baūdžava*, *kāulligė*, *kaĩmenė*; die *ju*-Stämme derselben Art, z. B. *lėkorius*, *prėtelius*.

61. II. Hauptton wechselnd nach *C*, d. h. Endbetonung im Instrumental und Lokativ sing., im Akkusativ plur., im Nom.-Akkusativ dual., dazu im Vokativ sing., z. B. *pėnas*: instr. *ponė*, lok. *ponė*, Vok. *ponė*; akk. pl. *ponės*, nom.-akk. dual. *ponė*; ebenso z. B. *žėdis*, *rankà*, *lāpė* (hier kann der Hauptton nicht auf das Wortende fallen, weil -*ė* steigende Intonation hat, vgl. *žolė*); *vaĩsius*, instr. sg. *vaĩsiù* (vgl. zu *skėrius* instr. *skėriù*), wenn so gebildet wird, sonst *vaĩsumi*. Die Wurzelsilbe hat steigende Intonation (vgl. *rankà* gen. *raĩkos*).

Mehrsilbler. Hauptton auf vorletzter Silbe, steigend, z. B. *dalėkas*, *keleĩvis*, *erėlis*, *kibėras*; *lydekà*, gen. *lydėkos*, *ganyklà*, gen. *ganėklos*; *klastėrius*, *mėgàlius* (wenn der Instr. sg. auf -*ù* gebildet wird; Akk. pl. *klastoriùs*). Hierher gehören die Nomina ag. auf -*ikas*, -*ikis*, -*ėjas*, die Deminutiva auf -*ūtis* fem. -*utė*; -*ūžis* fem. -*ūžė*; -*ėlis* -*ėlis* fem. -*ėlė* -*ėlė*; -*ukas*; -*ikė*; die Abstrakta auf -*imas*, -*ūmas*; die Bildungen auf -*iniėkas*; die zahlreichen Ableitungen auf -*ėbė*, -*ėstė*, -*ėklė*, -*ūvė*.

62. III. 1. Singular unveränderlich, Plural und Dual Endbetonung außer Akk. pl., Nom. Akk. dual.; Wurzelsilbe mit fallender Intonation; z. B. *kėlmas*, *arklėys* (-*ėys*, Vok. -*ė arklė* nach *B*, der nach Analogie der *i*-Stämme gebildete Lok. sg. *arklyjė*): *kėlmas* usw., pl. *kelmaĩ kelmū kelmáms kėlmas kelmaĩs kelmūsė*; dual. *kėlmu kelmám*.

Mehrsilbler. Hauptton auf der drittletzten Silbe, einerlei wie sie intoniert ist, z. B. *gaĩgalas*, *brėzgėlas*, *ūzveizdas*, Plur. also *gaĩgalaĩ* usw.; die Dreisilbler auf -*ėys* nach *arklėys*, z. B. *kalinėys*, gen. *kàlinio*, plur. *kaliniaĩ (kalineĩ)* usw., *kumelėys* gen. *kūmelio*, pl. *kumeliaĩ (kumeleĩ)* usf.

2. Endbetonung außer in den Kasus nach A 1, 2, 3; die Wurzelsilbe hat steigende Intonation; z. B. *dēvas dēvo dēvui dēvq dēvū dēvè dēvè*; plur. *dēvaī dēvū dēvāms dēvūs dēvaīs dēvūsè*; dual. *dēvū dēvām*; *gaidys* (-*ys* nach B) *gaidžo gaidžui gaidī gaidžū gaidījè gaidīj*, pl. *gaidžai (gaidžei)*, *gaidžū gaidžāms (gaidžēms) gaidžūs gaidžaīs (gaidžeīs) gaidžūsè*, dual. *gaidžū gaidžām (gaidžēm)*.

3. Endbetonung außer in den Kasus nach A 1, 4; Wurzelsilbe steigend intoniert, z. B. *dainà dainōs dainai daīnq daīnq dainojè*, pl. *dainos dainū dainóms dainās dainomīs dainosè*, dual. *dainī, dainóm*; so *žolē, akīs, dangūs*.

Mehrsilbler. Sie weichen ab im Instr. sing., Akk. plur., Nom.-Akk. dual., die nicht Endbetonung haben; der Hauptton tritt in diesen Kasus, als steigend, auf die erste Silbe, z. B. *aszakà aszakōs* usw., instr. sg. *āszakq*, akk. pl. *āszakas*, nom.-akk. dual. *āszaki*; *musēlē* gen. *musēlēs* usw.; instr. sg. *mūsēlē*, akk. pl. *mūsēles*, dual. *mūsēli*.

63. Anhangsweise mögen hier die konsonantischen *n*- und *r*-Stämme erwähnt werden. Die Betonung ergibt sich aus den Paradigmata. Anzuführen ist, daß *lēmū* Statur, *pēmū* Hirtenjunge, *vandū* Wasser fallende Betonung der Wurzelsilbe haben, wenn der Hauptton auf sie übergeht, daher gen. *vandenīs*, dat. *vādeniui*, pl. *pēmēns*, dat. sg. *lēmeniui* usw.; ferner, daß statt *motē* gen. *moteīs* in der Regel betont wird *móté* (Weib).

64. IV. Es gibt, soweit man bis jetzt feststellen konnte, eine geringe Anzahl von Wörtern, die bei fallend intonierter Wurzelsilbe betonen wie *rankà* (s. oben II), ausgenommen Instr. sg., Akk. plur., Nom.-Akk. dual., die Wurzelbetonung haben: es sind *burnà* Mund, *galvà* Kopf, *kliudà* Fehler, *naudà* Nutzen, *oszkà* Ziege, *pėdà* Fußspur, *provà* Recht, *seklà* Saat, *stokà* Mangel, *triobà* Gebäude, *tyczà* (instr. sg. *tyczq*, pl. *tyczomīs* absichtlich), *žaidà* Wunde, *žmonà* Frau (Jaunius S. 56 Akk. pl. *žmónas*, Kurschat Nom. pl. *žmōnos*); — *gėsmė* Lied, *žmónės* pl. Menschen; — *szirdīs* Herz, *smiltīs* Sand, *žvėrīs* wildes Tier, *gelžīs (geležīs)* Eisen; — *sūnūs* Sohn. Demnach *galvà galvōs gálvai gálvq gálvq*

galvojė, pl. *gálvos galvų galvoms gálvas galvoms galvosė*, dual. *gálvi galvóm*. Instr. sing. zu *szirdis* lautet *szirdžą* (*szirdžę*) oder *szirdimì*, zu *sunis* *sunumì*.

Mehrsilbler: *dorand* Geschenk *dorandš* usw., Akk. pl. *dóranas*; *nūbraukà* pl. *nūbraukos* Flachschäben, *sąsžalvos* pl. Kehrlicht, *ūdegà* Schwanz; — *giltinė* (Akk. sg. *giltinę*) Todesgöttin, *roverė* Eichhörnchen; — *gyvastis* Leben, *obelis* Apfelbaum, *pryszirdis* Brusthöhle, *tėronis* Erbe.

Bemerkungen zu den Paradigmata.

65. Der Nominativ sing. der sog. kontrahierten *jo*-Stämme lautet nichtendbetont auf *-is*, endbetont auf *-ys* aus, doch mundartlich auch unbetont *žėdys*.

Der Dativ sing. der mask. *i*-Stämme hat die Endung *-ui*, z. B. *vagis vāgiui*.

Der Lokativ sing. der sog. nichtkontrahierten *jo*-Stämme lautet meistens auf *-yje* aus, z. B. *svėčas, svetyjė*.

Der Vokativ sing. zweisilbiger Vornamen endet auf *-ai*, z. B. *Pėtras Pėtrai*, auch bei einzelnen Appellativen, z. B. *tėvas Vater tėrai*. Die mehrsilbigen Vornamen werfen *-e* ab, z. B. *Kristupas Kristup* statt *Kristupe*; ebenso können die Deminutiva auf *-aitis* (*-aitis*), *-ytis*, *-ūtis*, *-ūzis* verfahren, z. B. *tėtytis* Väterchen *tėtyt*, *sūnytis* Söhnchen *sūnyt*, *tėtūzis* Väterchen *tėtūz* (die Betonung der abgekürzten Formen nach Kurschat § 518). Die Nom. agentis auf *-tojis* bilden den Vokativ auf *-au*, z. B. *mokintojis* Lehrer *mokintojau*, auch bei andern *jo*-Stämmen vorkommend; *brėlis* Bruder hat Vok. *brotaū*. Über Vok. *svetė* zu *svėčas* Gast s. § 40.

66. Der Dativ plur. auf *-ams* hat, wenn unbetont, kurzes *ā*, wenn betont *á*, z. B. *vėgrams dėvāms*.

Der Instrumental plur. auf *-omis*, *-ėmis*, *-imis*, *-umis* wird oft zu *-oms*, *-ėms*, *-ims*, *-ums*, unterscheidet sich aber bei betonter Endung durch die Intonation vom Dativ, z. B. dat. *mergoms* instr. *mergoms*, *žolėms* *žolėms*, *akims* *akišs*, *sūnims* *sūnušs*.

Der Lokativ plur., im Paradigma der kons. und *i*-Stämme als *-yse* angesetzt, hat auch die Form *-ise*.

Im Dativ-Instrumental dual. wird von den Grammatikern (Kurschat, Jaunius) ein Unterschied in der Betonung gemacht, Dativ fallend, Instrumental steigend intoniert, z. B. *mergóm mergôm, dēvām dēvaĩ*; ob dies richtig ist, kann ich nicht entscheiden. — Ein alter Lok. dual. ist erhalten in dem adverbialen *pusiáu (pusiaũ)* (zu *pūsē* Hälfte; eig. in zwei Hälften) halb, z. B. *pusiáu pērdal̃yti* halbieren.

67. Die femininen *jā*-Stämme **martjā*- Braut, **patjā*-Gattin haben Nom. sing. *marti* (gen. *marcžôs*), *pati* (gen. *pacžôs*); angegeben wird auch *vēsžnì* neben *vēsžnē* weiblicher Gast. Das *i* ist = *ī* fallender Intonation, vgl. fem. *saldi-jī* § 87.

68. Der *u*-Stamm *žmogùs* Mensch hat als Plural *žmónēs*. Die Stämme auf *ju*- bilden den Plural und Dual nach Art der *jo*-Stämme, z. B. *keřdžus* Hirt (gen. *keřdžaus* usw.): *keřdžai* (-*džei*), *keřdžy*, *keřdžams* (-*džems*), *kerdžūs*, *keřdžais* (-*džeis*), *keřdžūse*; *kerdžù keřdžam* (-*džem*).

69. Innerhalb der Kasusformen der konsonantischen Stämme sind als unmittelbar vom konsonantischen Stamm gebildet mit Sicherheit nur zu erkennen nom. sing. *akmũ*, gen. sing. *akmeñ-s*, nom. plur. *âkmen-s*, gen. plur. *akmen-ũ*, so auch bei *duktē* und *sesũ*, die übrigen Kasus sind von einem *i*-Stamm gebildet, z. B. instr. sing. *akmeni-mì*, oder fallen mit Formen des *i*-Stammes zusammen, z. B. akk. sing. *âkmeni*, akk. plur. *âkmenis*, *dũkteris* (*dũkteres*, *sēseres* haben, äußerlich angesehen, die Form der *ē*-Stämme, *kârves*). Vereinzelt sind konsonantisch gebildete Kasus auch sonst bewahrt: gen. pl. *dantũ* zu *dantis* (gen. *dantēs*) Zahn, gen. sing. *obel̃s*, *obel̃s*, desgl. nom. pl., gen. pl. *obelũ* zu *obelis* (gen. *obelēs*) Apfelbaum; gen. pl. *kulnũ* (Kurschat DLW. unter «dicht», «Ferse») zu *kulñis* Ferse; zu *dēver̃is* Mannes Bruder gen. sing. *dēver̃s* (Kurschat LDW.); nom. pl. *dēvers*, gen. *dēverũ* (Schleicher S. 192), zu *dũrys* Tür gen. *dũrũ* (ebd.); gen. pl. *debesũ* zu *debesis* (gen. *debesēs*) Wolke. Das Wort *szã* (aus **szvũ*) Hund flektiert: *szuñs*, *szũniui*, *szũni*, *szunimì*, *szunyjē*, plur. *szuñs* (gewöhnl. *szũnys*), *szuniũ* (*szunũ*), *szuñims*, *szuñis*, *szuñim̃is*, *szunysē*.

70. Über den Abfall von -*ĩ*, -*ē* im Auslaut von Kasusformen s. § 24.

Pronomina.
71. Personalpronomina.

		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	
		I		II		III	

72. Bemerkungen. Ältere Form des Dat. sing. I, II, Refl. ist *mani*, *tavi*, *savi*; statt *mán* wird auch *má* gesprochen.

Das Reflexivum bezieht sich auf das Subjekt des Satzes und gilt für alle Personen und Numeri. Enklitisch in Verbindung mit Verben lautet es *si*, z. B. *sukú-si* (verkürzt *sukú-s*) ich drehe mich.

Der Dual wird durch Anfügung der Kasusformen von *dù* zwei ausgedrückt, da die Zweizahl einen Genitiv hat, kann hier also auch ein Gen. dual. angesetzt werden; in I und II enthalten Gen. und Dat.-Instr. die Nom.-Akkusativform.

Instrumental sing. *jùmè* ist eine Verbindung des Instr. *jú* (vgl. *jú* — *jú* je — desto) mit der sonst häufigen Instrumentalendung *-mi*. Die langvokalischen Formen instr. sg. fem. *já*, akk. pl. m. *jús*, fem. *jás* sind die im Satze stärker betonten, die kurzvokalischen *jà*, *jùs*, *jàs* die schwächer betonten.

73. Die übrigen Pronomina (Demonstrativa usw.). Besondere von der Flexion des Substantivs unterschiedene Kasusformen sind Dat. sg. m., Lok. sg. m., Nom. plur. m., Dativ plur. m., Dativ-Instr. m. dual., z. B. von *tàs*: *tám*, *tamè*, *tě*, *téms*, *těm těm* (vgl. auch das Paradigma *jìs*) gegenüber dem Substantiv: *výruì*, *výre*, *výrai*, *výrams*, *výram*. Das Femininum *tà* wird flektiert wie die Substantiva auf *-a*, n. *tà*, g. *tōs* usw. Überhaupt haben die Feminina der Pronomina dieselben Formen wie die substantivischen femininen *ā*-Stämme, abgesehen von der Nominativendung *-i* bei einigen, z. B. *kurì* f. zu *kurìs* *kuřs* qui (vgl. dazu subst. *martì*, s. §§ 67, 74). — Als Neutrum von *tàs* dient *taĩ*.

74. Bestand der Pronomina. Demonstrativa: *tàs* der, *szìs* fem. *szì* dieser, *szìtas* fem. *szità* dieser, *añs* (aus *anàs*) fem. *anà* jener; *kìtas* fem. *kità* anderer. Interrogativa: *kàs* «wer» und «was», *katràs* fem. *katrà* uter.

Relativ: *kuŗs* (aus älterem *kur̃s*) fem. *kur̃*. Possessiva: *mānas* mein, *tāvas* dein, *sāvas* sein (doch s. § 77). Adjektivpronomina: *tōks* fem. *tokià* talis, *kōks* fem. *kokià* qualis, *jōks* fem. *jokià* tališ (nur in negativen Sätzen), *szioks* fem. *sziokià* von dieser Beschaffenheit, ebenso *szitōks* von dieser Art, *anōks* von jener Beschaffenheit, *kitōks* von anderer B., *vēnōks* einerlei. Sonstige pronominal flektierte Wörter: *visas* omnis, *vėnas* ein, *dū* zwei, *abū* beide (s. u. § 98), *pāts* fem. *patī* selbst.

75. Indefinit werden gebraucht *kàs* irgendwer, *kōks* irgendwelcher; außerdem werden Indefinita gebildet durch Vorsetzung von *bile-*: *bile-kàs* gleichviel wer, von *ne-*: *ne-kuŗs* ein gewisser; durch Anfügung des Part. präs. akt. I von *norėti* wollen, *nor̃s*, verkürzt *nórs*, *nór*: *kas-nórs* *kas-nór* ein beliebiger; ferner *kazikas* = *kas žino kàs* wer weiß wer, irgendwer; *kīt-kas* etwas anderes. — *nėkas* niemand, nichts (auch adj. «kein», in Wendungen wie *nėkū būdū* auf keine Weise).

76. Paradigmata.

				tas						kõks	
		mask.	fem.			mask.	fem.			mask.	fem.

77. Bemerkungen. Instr. sing. fem. *tā szīq*, akk. pl. *tūs tās* sind die orthotonierten *tā szīq*, *tūs tās* die enklitischen Formen; Instr. sing. *tūmī* hat an das einfache *tū* die geläufige Instrumentalendung *-mī* gefügt. Neben Lok. sing. *szimē* steht *sziamē*. Der Nom. pl. m. von *aūs* in älterer Sprache ist *anis*, d. i. *ānys*, so noch žemaitisch.

Wie *tās* flektieren *aūs*, *kās* (ohne Plural), *katrās*, *szītas*, wie *szīs* geht *kuřs* (aus *kurīs*), doch lok. sing. *kuria-mē*; wie *kōks* die oben genannten Wörter auf *-ōks*; der Akk. sing. kann auch betont werden *kōkī*, *kōkiq*.

Die alten Possessivpronomina *mānas*, *tāvas*, *sāvas* sind nur noch in der bestimmten Form (s. § 80) substantivisch gebräuchlich: *manās-is* der Meinige, *manē-ji* die Meinigen. Sonst werden sie ersetzt durch die Genitive *māno*, *tāvo*, *sāvo* (auf das Subjekt bezüglich, suus): *māno tėvas* mein Vater, *māno brólei* meine Brüder, *tāvo sēsers* deine Schwestern, *sāvo mótyna* mater sua. Indeklinabel wie diese ist auch *kēnō* wessen, irgend jemandes: *kēnō tās daržas* wessen ist der Garten. In der Schriftsprache trifft man noch possessiv *mūma* unser beider, *jūma* euer beider (vereinzelt auch in nicht possessiver Bedeutung, als substantivischer Genitiv).

Bei sonstigem possessiven Gebrauch der Pronomina muß deren Genitiv angewendet werden: *jō būtas* sein Haus, *mūsū tėvas* unser Vater usw.

78. *pāts* (aus *pātis* eig. Herr, vgl. *pāts* Ehemann, *patì* Ehefrau, *vėsz-pats* Herr = Herrscher. Gott) «selbst» ist ein altes Substantiv; flektiert:

	Mask.	Fem.
Sing. n.	<i>pāts</i>	<i>patì</i>
g.	<i>patēs</i>	<i>paczōs</i>
d.	<i>paczám</i>	<i>pāczai</i>
a.	<i>pātī</i>	<i>pāczā</i>
i.	<i>paczū</i>	<i>paczā</i>
l.	<i>patyje</i>	<i>paczojē</i>

	Mask.	Fem.
Plur. n.	<i>pātys</i>	<i>pāczos</i>
g.	<i>paczŭ</i>	<i>paczŭ</i>
d.	<i>patīms</i>	<i>paczóms</i>
a.	<i>paczŭs</i>	<i>paczàs</i>
i.	<i>paczaĩs</i>	<i>paczomĩs</i>
l.	<i>paczŭsè</i>	<i>paczosè</i>
Dual. n. a.	<i>paczŭ-du</i>	<i>pati-dvi</i>
g.	<i>paczŭ-dvējŭ</i>	<i>paczŭ-dvējŭ</i>
d.	<i>patīm-dvēm</i>	<i>paczóm-dvēm</i>
i.	<i>patīm-dvēm</i>	<i>paczōm-dvēm</i>

Statt Instr. sing. *paczŭ* auch *patīm*, statt Lok. *patyje* auch *patimè*; Dat. pl. auch *patéms*.

79. Die pronominalen oder pronomenartigen Wörter *kītas* anderer, *kōžnas* (aus dem Slav.) jeder, *kēkvėnas* jeder, *visas* omnis, werden wie die unbestimmten Adjektiva dekliniert (s. § 80); *kīts-kīto* einander läßt das erste Element unverändert; in dem zusammengefügt *vis-kas* (eig. alles was) alles wird nur das zweite Element flektiert; in *vis-lāb* (verkürzt aus *visa-lāba*, eig. alles Gute) vereinzelt beide Bestandteile, z. B. instr. sing. *sŭ visŭ labŭ*, die anderen Kasus werden durch einfaches *visas* ersetzt.

Häufig ist die Anfügung einer Partikel *-ai* an die Nominativformen der Pronomina: *tas-ai*, *sis-ai*, *ans-ai*, *kurs-ai*, *toksaĩ* (ntr. *toktaĩ*) usw.; angehängtes *-jau* (schon) bezeichnet die Identität: *tas-jau* idem, *toks-jau* von eben-solcher Beschaffenheit.

Adjektiva.

80. Das Adjektiv hat in den Kasus, in denen sich das Pronomen vom Substantiv unterscheidet, die pronominale Form.

Es gibt eine unbestimmte und eine bestimmte Anwendung des Adjektivs, jene entspricht dem deutschen Adjektiv mit unbestimmtem Artikel, *gėras vėgras* ein guter

Mann, diese dem mit bestimmtem Artikel, *geràsis vîgras* der gute Mann. Das bestimmte Adjektiv besteht in einer Zusammenfügung des unbestimmten mit dem artikelartig nachgesetzten Pronomen *jîs*, *geràsis* = *geras-jîs* bonus ille. *gêro-jo* boni illius usw.; beide Bestandteile werden flektiert. Zu beachten ist dabei, daß nach Konsonanten das *j* des Pronomens vor palatalen Vokalen (s. § 40 A) schwindet, daher *geràs-is*, dat. pl. m. *gerêms-êms* statt *jêms*. Die Adjektivkasus werden öfter verkürzt, z. B. lok. pl. m. *geràs-iâse* (*geràs-iâs*) = *geràsè-jûse*. Die Zusammenfügung ist in sehr alter Zeit geschehen, daher die in dem bestimmten Adjektiv enthaltenen Adjektivkasus durch die Bewahrung alter fallend betonter Längen ältere Lautgestalt haben als die des unbestimmten, z. B. nom. sing. fem. *geró-ji*, unbest. *gerà* (s. das Paradigma § 82 fg.).

81. Dem Stamme nach zerfallen die Adjektiva in *o*-Stämme, z. B. *gêra-s* (mit den sog. unkontrahierten *jo*-Stämmen, Nom. sing. m. *-as*, z. B. *szlâpias* naß); sog. kontrahierte *jo*-Stämme (Nom. sing. m. *-is*, mundartlich *-ys*, s. § 65), z. B. *didi-s*; *u*-Stämme, z. B. *grazû-s* schön. Das Femininum der *o*- und unkontr. *jo*-Stämme, wie auch der *u*-Stämme ist ein *â*-, *jâ*-Stamm, das der kontr. *jo*-Stämme ein *ê*-Stamm (neben *jâ*-St.); das Femininum ist in der Flexion nicht verschieden von der des Substantivs, außer daß nom. sing. fem. des *u*-Stammes auf *-i* auslautet: *grazî*, gen. *grazîôs*.

Vgl. die Paradigmen *gêras* gut, *dîdis* groß, *skanûs* schmackhaft.

82. Maskulinum.

o-Stamm		kontrahierter jo-Stamm	
	unbestimmt bestimmt	unbestimmt bestimmt	
Sing. n.	<i>gēras</i> <i>geràsis</i>	<i>didis</i> <i>didžsis</i>	
g.	<i>gēro</i> <i>gērojo</i>	<i>didzo</i> <i>didzojo</i>	
d.	<i>gerám</i> <i>gerámiām</i>	<i>didzám</i> <i>didzámiām</i>	
a.	<i>gēra</i> <i>gēraji</i>	<i>didì</i> <i>didìji</i>	
i.	<i>gerù</i> <i>gerùju</i>	<i>didzù</i> <i>didžùju</i>	
l.	<i>geramè</i> <i>geraṁiame</i>	<i>didzamè</i> <i>didžaṁiame</i>	
Plur. n.	<i>gerì</i> <i>geréjē</i>	<i>didì</i> <i>didéjē</i>	
g.	<i>gerū</i> <i>gerūjū</i>	<i>didzū</i> <i>didžūjū</i>	
d.	<i>geréms</i> <i>gerémsēms</i>	<i>didēms</i> <i>didēmsēms</i>	
a.	<i>gerūs</i> <i>gerúsius</i>	<i>didžūs</i> <i>didžúsius</i>	
i.	<i>geraīs</i> <i>geraīsiaīs</i>	<i>didžaīs</i> <i>didžaīsiaīs</i>	
l.	<i>gerūsè</i> <i>gerūsiūse</i>	<i>didžūsè</i> <i>didžūsiūse</i>	
Dual n. a.	<i>gerù</i> <i>gerùju(-du)</i>	<i>didzù</i> <i>didžùju(-du)</i>	
d.	<i>gerēm</i> <i>gerēm-dvēm</i>	<i>didēm</i> <i>didēm-dvēm</i>	
i.	<i>gerēm</i> <i>gerēm-dvēm</i>	<i>didēm</i> <i>didēm-dvēm</i>	

83. u- Stamm, Maskulinum.

	Singular		Plural	
	unbestimmt	bestimmt	unbestimmt	bestimmt
n.	<i>skanūs</i>	<i>skanūsis</i>	<i>skānūs</i>	<i>skanéji</i>
g.	<i>skanaūs</i>	<i>skāniojo</i>	<i>skaniū</i>	<i>skaniūjū</i>
d.	<i>skaniām</i>	<i>skaniāmiam</i>	<i>skanēms</i>	<i>skanēmsēms</i>
a.	<i>skānu</i>	<i>skānuji</i>	<i>skaniūs</i>	<i>skaniūsius</i>
i.	<i>skaniū</i>	<i>skaniūju</i>	<i>skaniaīs</i>	<i>skaniaīs-iaīs</i>
l.	<i>skaniamè</i>	<i>skaniaṁiame</i>	<i>skaniūsè</i>	<i>skaniūsīsiūse</i>

Dual

	unbestimmt	bestimmt
n. a.	<i>skanì</i>	<i>skaniūju(-du)</i>
d.	<i>skanēm</i>	<i>skanēm-dvēm</i>
i.	<i>skanēm</i>	<i>skanēm-dvēm</i>

84. Femininum zum *o-* und *jo-*Stamm.

		<i>a</i> -Stamm		<i>ē</i> -Stamm	
		unbestimmt	bestimmt	unbestimmt	bestimmt
Sing.	n.	<i>gerà</i>	<i>geróji</i>	<i>didē</i>	<i>didžóji</i>
	g.	<i>gerôs</i>	<i>gerôsios</i>	<i>didžôs</i>	<i>didžôsios</i>
	d.	<i>gërai</i>	<i>gëraiiei</i>	<i>didžai</i>	<i>didžaijai</i>
	a.	<i>gërą</i>	<i>gërąja</i>	<i>didę</i>	<i>didžąja</i>
	i.	<i>gerą</i>	<i>gerąja</i>	<i>didę</i>	<i>didžąja</i>
	l.	<i>gerojè</i>	<i>gerōjoje</i>	<i>didžojè</i>	<i>didžōjoje</i>
Plur.	n.	<i>gëros</i>	<i>gërosios</i>	<i>didžos</i>	<i>didžosios</i>
	g.	<i>gerū</i>	<i>gerūjū</i>	<i>didžū</i>	<i>didžūjū</i>
	d.	<i>geróms</i>	<i>gerómsioms</i>	<i>didžóms</i>	<i>didžómsioms</i>
	a.	<i>geràs</i>	<i>gerásias</i>	<i>didès</i>	<i>didžásias</i>
	i.	<i>geromìs</i>	<i>gerómsiomis</i>	<i>didžomìs</i>	<i>didžómsiomis</i>
	l.	<i>gerosè</i>	<i>gerōsiose</i>	<i>didžosè</i>	<i>didžōsiose</i>
Dual	n. a.	<i>gerì</i>	<i>gerėji(-dvi)</i>	<i>didì</i>	<i>didėji(-dvi)</i>
	d.	<i>geróm</i>	<i>geróm-dvėm</i>	<i>didžóm</i>	<i>didžóm-dvėm</i>
	i.	<i>gerôm</i>	<i>gerôm-dvėm</i>	<i>didžôm</i>	<i>didžôm-dvėm</i>

85. Femininum zum *u-*Stamm.

		Singular		Plural	
		unbestimmt	bestimmt	unbestimmt	bestimmt
Sing.	n.	<i>skanì</i>	<i>skanióji</i>	<i>skānios</i>	<i>skāniosios</i>
	g.	<i>skaniôs</i>	<i>skaniôsios</i>	<i>skaniū</i>	<i>skaniūjū</i>
	d.	<i>skāniai</i>	<i>skāniaijai</i>	<i>skanióms</i>	<i>skaniómsioms</i>
	a.	<i>skānią</i>	<i>skāniąja</i>	<i>skaniàs</i>	<i>skaniásias</i>
	i.	<i>skanią</i>	<i>skaniąja</i>	<i>skaniomìs</i>	<i>skaniómsiomis</i>
	l.	<i>skaniojè</i>	<i>skaniōjoje</i>	<i>skaniosè</i>	<i>skaniōsiose</i>
Dual					
		unbestimmt		bestimmt	
n. a.		<i>skanì</i>	<i>skanėji(-dvi)</i>		
d.		<i>skanióm</i>	<i>skanióm-dvėm</i>		
i.		<i>skaniôm</i>	<i>skaniôm-dvėm</i>		

86. Auch die Pronomina, namentlich *tàs*, *jìs*, *szìs* können ihren Kasus die von *jìs* anfügen, ohne daß sich dadurch die Bedeutung ändert, z. B. nom. pl. m. *tě-jě*, nom. sg. fem. *tó-jě*, akk. pl. fem. *tás-ias*; nom. sg. fem. *szí-jě*, dat. pl. fem. *szíóms-ioms*; nom. sg. fem. *jíjě* usw.

87. Bemerkungen. Das Paradigma *dìdis* ist aufgestellt nach Kurschat Gr. §§ 777, 930. Zweisilbige Adjektiva dieser Art scheinen sonst ganz zu fehlen, auch statt *dìdis* wird meist *dìdelis* gebraucht, das aber keine bestimmte Form und keine Komparation hat.

Im Dat. sing. m. wird gesprochen *gerájem*, fem. *gērā-jei*, lok. sing. m. *gerājem*.

Der Nom. plur. m. lautet auch *geré-ji*.

Das Femininum *dìdē* hat auch Gen. *dìdēs*, Dat. *dìdei*. — In der bestimmten Form des Femininums steht oft statt -'o- eine *é*-Form, z. B. gen. sing. *gerős-és* statt *gerős-ios*, n. pl. *gēros-és* statt *gēros-ios*, dat. pl. *dìlěmsěms* statt *dìdźióms-ěms* usw. Der Nom. sg. fem. der *u*-Stämme lautet in der bestimmten Form auch z. B. *saldí-ji*.

Die mehrsilbigen Adjektiva auf *-inis* bevorzugen die substantivische Deklinationsweise, z. B. *medínis*: dat. m. *medíniui*, n. pl. *medíniai* (*medínei*), dat. *medíniams* (*-niems*).

Mundartlich, namentlich ostlitauisch ist statt *geràsis* gebräuchlich *gēras-ai* (vgl. *tas-ai* § 79).

88. Bei den adjektivischen *o*- und *u*-Stämmen hat sich das Neutrum erhalten, bei den *u*-Stämmen der reine Stamm, z. B. *grazùs*: *grazù*, bei den *o*-Stämmen lautet es auf *-a* aus, z. B. *száltas*: *szaltà*, es fällt so mit dem Femininum zusammen. Die Adjektiva auf *-is* haben kein Neutrum. Gebraucht wird das Neutrum in unpersönlichen Sätzen und in Sätzen, deren Subjekt ein neutrales Pronomen ist, z. B. *mán szaltà* (meist abgekürzt zu *mán szált*) mir ist kalt, *mán gerà* (*gér*) mir ist wohl, *taĩ suńku* das ist schwer; sonst *pirmà* (zu *pĩrmas*) zuerst; in älterer Sprache bei Aufzählungen *ańtra*, *trēcza* usw. = zweitens, drittens. Statt des Neutrums der *u*-Stämme wird häufig in den erwähnten Sätzen das Femininum verwendet, z. B. zu *szvėsius*

hell: *laukè jañ szrēsì* draußen ist es schon hell. — Das Neutrum zu *gēras* ist *gerai*, wenn es Prädikat zu dem Neutrum *taī* ist, *taī gerai* das ist gut.

Betonung der unbestimmten Adjektiva zweisilbigen Stammes.

89. Maskulinum.

1. Niemals endbetont sind Nom., Gen., Akk. sing. der *o*- und *jo*-Stämme, Akk. sing. und Nom. pl. der *u*-Stämme, s. die Paradigmata § 82fg.

2. Stets endbetont die pronominal gebildeten Kasus, einerlei welches Stammes und welcher Intonation der Wurzelsilbe: Dat., Lok. sing.: Nom., Dat. plur., Dat. Instr. dual., *gēras:gerám, geramè, gerì, geréms, gerém; didis:didžám* usw.; *gēvas:gyvám* usw.; *skanūs:skaniám* usw., s. die Paradigmata. Ferner die substantivisch gebildeten Formen Gen. Instr. Lok. plur. aller Adjektiva (s. Par.); der Gen. sing. der *u*-Stämme, *skanūs:skanaūs, tánkus:tánkaūs*.

3. Die Betonung der noch nicht genannten Kasus, Instr. sing., Akk. pl., Nom.-Akk. dual. richtet sich nach der Intonation der Wurzelsilbe: steigend Endbetonung, *gerù, gerùs, gerù; skaniù, skaniùs, skaniù*; fallend Hauptton auf der Wurzelsilbe, *gýru, gýrus, gývu; táнкиu, táнкиus, táнкиu*.

Die Betonung ist angesetzt nach Kurschats Angaben § 803fg., doch widerspricht z. T. sein Gebrauch im DLWb., wo z. B. alle Formen von *lygus* (gleich) auf der Wurzelsilbe betont werden, z. B. gen. sing. m. *lygaus*, lok. *lygiame*, gen. pl. *lygiū* usw.

Als Adjektiva auf *-u-s* mit fallend intonierter Wurzelsilbe und Hauptton auf dieser werden von Kurschat § 813 nur angeführt: *diszkus* deutlich, *lygus, szvánkus* anständig, *lánkus* dicht, *tráiszas (trászus)* geil wachsend; dazu kommt *szárpus* (entlehnt) scharf; bei Jaunius S. 96 noch einige, wohl z. T. zweifelhafte. Endbetonung im Nom. sing. bei fallender Intonation haben *brangūs* teuer, *smulkūs* fein, *rėbūs* fett, daher instr. sing. *brángiu, smülkiu, rėbu*, akk. pl. *brángius, smülkius, rėbus*, nom.-akk. dual. *brángiu, smülkiu, rėbu*.

90. Anhang. Mehrsilbler. Angeführt sind gleichgebildete Wortgruppen. A. Unveränderlichen Hauptton haben die Bildungen auf -*ėtas*, -*ýtas*, -*ótas*, -*ũtas*, -*ýbas*, -*ópas*, -*ókas*, -*ingas*, die Superlative auf -*áusias*, also die mit fallender Intonation der vorletzten, ebenso wenn der Hauptton weiter zurück liegt als die vorletzte.

B. Die Bildungen auf -*ónas* betonen nach den Zweisilblern mit fallender Intonation (*gývas* § 89. 2).

C. Die Komparative auf -*ėsnis* nach den Zweisilblern mit steigender Intonation (*gėras* § 89. 2).

Über die Adjektiva auf -*inis* s. § 87.

91. Femininum.

Die Adjektiva mit steigend intonierter Wurzelsilbe werden genau betont wie *dainà* (s. § 62. 3), die mit fallender wie *galvà* (s. § 64).

Anhang. Mehrsilbler. Die Komparative auf -*ėsnė* wie *gerà*, abgesehen vom Nom. sing. — Über die Wörter auf -*inė* s. § 87.

92. Das bestimmte Adjektiv hat die Betonung des unbestimmten, nur im Nom. sing. m. rückt der Hauptton auf die Endsilbe des ersten, adjektivischen Bestandteils: *gėras geràsis*, *gývas gývàsis*, *dìdis didýsis*, *tánkus* dicht *tánkùsis*, *mañdagus* anmutig *mandagùsis*.

93. Neutrum.

Die Neutra der *o*- und *jo*-Stämme haben den Hauptton auf der Endsilbe: *gerà szallà* usw. Bei den *u*-Stämmen ist keine völlige Sicherheit vorhanden. Soweit ich herausfinden kann, stimmt die Betonung des Neutrums überein mit dem Verhalten der von Adjektiven abgeleiteten Adverbien auf -*ai*. Für diese gilt nach Kurschat § 972 die Regel: schwere, d. h. mit langem einfachen Vokal, Diphthong, Verbindung von Vokal + Liquida oder Nasal vor Konsonant versehene Silbe steigender Intonation zieht den Hochtton auf sich: z. B. *baisùs* adv. *baĩsiai* ntr. *baĩsu*, *dailiùs* *dailiai* *dailu*, *darkùs* *daĩkiai* *daĩku*, *gailiùs* *gaĩliai* *gaĩlu*, *gaidrùs*

gaĩdriai gaĩdru, kartĩs kaĩczai kaĩtu, meĩlũs meĩliai meĩlu, sunkĩs saũkiaĩ suũku, tamsũs taũsiaĩ taũsu usw. Bei fallender schwerer Wurzelsilbe ist diese betont, z. B. *ĩszkus ĩszkiaĩ ĩszku, smũlkũs smũlkiĩ smũlku, brangũs brangiaĩ* (Kurschat DLWb.; LD. *brangiaĩ brangũ* (Kurschat *brangũ*). Bei leichter Wurzelsilbe liegt im Adverbium der Hauptton auf der Endsilbe, dazu stimmt so gut wie regelmäÙig das Neutrum, z. B. *grazũs graziaĩ grazũ, lepũs lepiaĩ lepũ, skanũs skaniaĩ skanũ, statũs staczaĩ statũ*. Kurschats Sprachgebrauch stimmt nicht immer zu den in seiner Grammatik gegebenen Regeln. Vgl. Bezzenberger, Eine indogerm. Accentregel, BB. 2, 123, und Ders., Die Betonung der lit. *u*-Adjektiva (Festschrift für Wilhelm Thomsen, S. 176).

Komparation der Adjektiva.

94. Der Komparativ hat die Endung *-ĩsnĩs*, fem. *-ĩsnĩ*, der Superlativ *-ĩausias*, fem. *-ĩausia*; sie werden dem letzten Konsonanten des Adjektivstammes angefügt: *gĩras gerĩsnĩs gerĩausias, didis didĩsnĩs didĩausias* (*ĩdelis* bildet keinen Komp. und Sup.), *saldũs saldĩsnĩs saldĩausias*. Eine Verstärkung des Superlativs (deutsch aller-) geschieht durch Vorsetzung eines Gen. pl., abgeleitet von demselben Adjektiv, immer als *jo*-Stamm, z. B. *geriũ gerĩausysis* der Allerbeste, *saldĩũ saldĩausysis, pirmiũ pirmĩausysis* der Allererste. Zuweilen werden Komparationsformen auch von Substantiven gebildet: *galiĩausias* der letzte (zu *gĩlas* Ende), *vyrĩsnĩs* höher gestellt, älter, *vyriĩausias* oberster, Haupt- (zu *vĩgras* Mann).

Die Zahlwörter.

95. Kardinalzahlen.

1 <i>vĩnas</i>	7 <i>septynĩ</i>
2 <i>dũ</i>	8 <i>aszĩĩnĩ</i>
3 <i>trĩs</i>	9 <i>devynĩ</i>
4 <i>keturi</i>	10 <i>dĩszimt</i>
5 <i>penkĩ</i>	11 <i>vĩnũlika</i>
6 <i>szeszĩ</i>	12 <i>dvĩlika</i>

13 <i>trýlika</i>	40 <i>kēturesdeszimt</i>
14 <i>keturiólíka</i>	50 <i>pēnkesdeszimt</i>
15 <i>penkiólíka</i>	60 <i>szēšzesdeszimt</i>
16 <i>šesziólíka</i>	70 <i>septýnesdeszimt</i>
17 <i>septýniólíka</i>	80 <i>asztūnesdeszimt</i>
18 <i>asztūniólíka</i>	90 <i>devýnesdeszimt</i>
19 <i>devýniólíka</i>	100 <i>šiņtas</i>
20 <i>dvīdeszimt</i>	1000 <i>tūkstantis</i> .
30 <i>trīsdeszimt</i>	

96. Zur Bildung der Zwischenzahlen zwischen den Zehnern werden die Einer den Zehnern einfach nachgesetzt oder durch *iŗ* mit ihnen verbunden: *trīsdeszimt šeszi* oder *tr. iŗ sz.*

97. Die Zahlen von 1—9 sind adjektivisch und stehen mit dem gezählten Gegenstand in gleichem Numerus, Genus und Kasus; die von 10 an sind Substantiva und haben das Gezählte im Gen. plur., z. B. *dēszimt výru* 10 Männer.

98. Deklination. *vēnas*, *dū* haben pronominale Flexion: *vēnas vēno vēnām*, fem. *vēnā vēnōs* usw., Betonung nach *gývas* § 89.3. Der Plur. *vēni* fem. *vēnos* wird beim Zählen von Pluralia tantum gebraucht, z. B. *vēnos kópēczos* eine Leiter, und im Sinne von «lauter», z. B. *taī būvo vēni výrai* das waren lauter Männer; der verkürzte Akk. *vēn* bedeutet «nur». — *dū* fem. *dvī*: gen. *dvējū*, dat. *dvēm*, instr. *dvēm* für beide Genera; ebenso *abū* (beide) fem. *abī*: *abējū*, *abēm*, *abēm*. — *trýs* ist ein *i*-Stamm: *trijū*, *trīms*, *trīs*, *trīmīs*, *trīsē*, ohne Genusunterschied.

Die Zahlen von 4—9:

mask.	fem.
n. <i>keturī</i>	<i>kēturios</i>
g. <i>keturiū</i>	<i>keturiū</i>
d. <i>keturēms</i>	<i>keturióms</i>
a. <i>kēturis</i>	<i>kēturias</i>
i. <i>keturiaīs</i>	<i>keturiomīs</i>
l. <i>keturiūsē</i>	<i>keturiosē</i>

ebenso die übrigen; 5—6 sind zu betonen wie *gėras*, 7—9 wie *gėvas* (s. § 89.3).

99. *dėszimt* ist der verkürzte Akk.sg. *dėszimtį* zu nom. *deszintis*, einem fem. substantivischen *i*-Stamm, in älterer Zeit und noch dialektisch durchflektiert: gen. *deszintės* usw., *trīs dėszimty* 30. Ursprünglich war der Stamm konsonantisch, daher alt gen. pl. *deszimtų* (nach Jaunius S.120 noch vorkommend). Die folgenden Zehner enthalten den verkürzten fem. Akk. pl., bei 2 dualis: *dvi-deszimt* = *dėszimti*, *tris-deszimt* = *dėszintis*, *kėtūres-dėszimt* ebenso usw.; sie sind in dieser Gestalt indeklinabel.

100. Die Zahlen von 11—19 sind ebenfalls indeklinabel (doch s. u. § 133).

szimtas Substantiv, wird flektiert wie *dėvas* (s. § 62.3). — *tūkstantis* (auch statt dessen der verkürzte Akk. *tūkstant* gebraucht) gen. *tūkstanço* usw., mit unveränderlichem Hauptton. In älterer Zeit, dialektisch jetzt noch, ist es auch *i*-Stamm: gen. *tūkstantės*, pl. *tūkstantys*.

101. Ordinalzahlen.

1. <i>pirmas</i>	11. <i>vėnėliktas</i>
2. <i>antras</i>	12. <i>dvėliktas</i>
3. <i>trėczas</i>	13. <i>tryliktas</i>
4. <i>ketvirtas</i>	14. <i>keturiėliktas</i>
5. <i>penktas</i>	15. <i>penkiėliktas</i>
6. <i>szėszlas</i>	16. <i>szesziėliktas</i>
7. <i>septiņtas</i>	17. <i>septyniėliktas</i>
8. <i>asztuņtas</i>	18. <i>asztuniėliktas</i>
9. <i>deviņtas</i>	19. <i>devyniėliktas</i>
10. <i>desziņtas</i>	20. <i>dvi-deszintas</i>

Die älteren Bildungen für 7. und 8., *sėkmas* (aus **septmas*), *aszmas* sind fast ungebräuchlich.

Die Zehner von 30—90 wie *dvi-deszintas*: *tris-deszintas*, *kėtūres-deszintas* usw.; 100. *szimtās-is*, 1000. *tūkstantys-is* (*tūkstantys-is*), in der bestimmten Form angegeben, da die unbestimmte die Kardinalzahl ist; überhaupt kommen die Ordinalien fast nur in der bestimmten Form vor: *pirmās-is*

usw. Diese Zahlen sind Adjektiva und werden so dekliniert: fem. *pirmà*, *antrà*, bestimmt *pirmóji*, *szimtóji* usw. Die Betonung wie die von *gēras gerà* (s. §§ 82.3; 91); das fem. zu *túkstantys-is* (-*týsis*) bei Kurschat *túkstanczoji*, es heißt aber auch *túkstanczóji*. — Nach Art der Ordinalzahlen ist von *keli* fem. *kēlios* (wie viele, einige) gebildet *kelintàs-is* *kelintóji* der wievielte.

Sonstige Zahlwortbildungen und Ableitungen von Zahlwörtern.

102. Kollektivzahlen, gebräuchlich nur von 1—9, angewendet bei Zählung von Pluralia tantum: *vēneri* fem. *vēnerios* (dafür meist *vēnì vēnos*, s. § 98), *dvejì* f. *dvējos*, *trejì* f. *trējos*, *ketverì* f. *kētverios*, *penkerì* f. *peñkerios*, *szeszerì* f. *szēszerios*, *septynerì* f. *septyñerios*, *asztűnerì* f. *asztűnerios*, *devynerì* f. *devýnerios*.

103. Besondere Multiplikativzahlen sind nicht vorhanden; die Multiplikation wird ausgedrückt durch Zählung von *kařtas* oder *sỹkis* (mal) im Akkusativ: *vēnā kařtā* (*sỹki*), *trìs kartùs* (*sykiùs*); gewöhnlich verkürzt: *dù-syk* (statt *dù sykiù*), *trìs-karts* *trìs-kart* usw.

104. Mehrfachheit wird ausgedrückt durch Zusammensetzung der Kardinalia mit *-linkas* oder *-gubas* (dies nach Kurschat nur bei 2 und 3): *vēnlinkas* einfach, fem. *-linkà*, *dvìlinkas*, *trìlinkas*, *ketűrlinkas*; *dvìgubas* f. *-gubà*, *trì-gubas*.

105. Mehrfache Beschaffenheit (-lei) wird gegeben durch Adjektiva auf *-ópas*, gebildet von 2 an aus den Kollektivzahlen: *dvejópas*, *trejópas*, *ketveriópas*, *penkeriópas* usw., *deszimteriópas* zehnerlei, *szimteriópas* hunderterlei, *túkstanteriópas* tausenderlei; «einfach» durch *vēnóks*.

106. Besondere Distributivzahlen sind nicht vorhanden; die Distribution wird ausgedrückt durch die Präp. *pō* mit Akk. der Zahl: *pō vēnā* je ein, *pō dù*, *pō trìs* usw.

107. Zahlsubstantiva (-heit) werden gebildet durch *-eta-s*: *dvējetas* Zweiheit, *trējetas* Dreiheit, *peñketas* Fünfheit,

asztánetas Achtheit u. dgl., so auch *kēletas* (zu *keli*) Anzahl von einigen.

107a. *kēk*, *tēk* bedeuten «wieviel, soviel». Es sind Abkürzungen der in älterer Zeit noch flektierten *kēkas*, *tēkas*, und werden substantivisch gebraucht, d. h. mit dem Genitiv verbunden. *keli*, dekliniert wie *keturì* § 98, heißt fragend «wie viele», indefinit «einige».

Adverbia.

108. 1. Von Adjektivstämmen gibt es zweierlei regelmäßige Adverbialbildungen:

A. auf *-ai*; die von *u*-Stämmen gehen von einem Stamm auf *-jo-* aus, z. B. *gēras geraĩ*, *slāpczas slapezaĩ*, *geriausias geriausiai*, *skanus skaniaĩ*, *saldus saldzaĩ*. Nur die Komparativa auf *-ėsnis* haben selten diese Form, *gerėsniai*, sondern deren Adverbia lauten *geriaūs*, *saldžiaūs*; zu beachten ist die steigende Intonation der Silbe *-aūs* gegenüber dem Superlativ *geriausiai*. Nicht selten lauten die adverbialen Komparative *geriaũ*, die Superlative *geriaus*, *geriaũ*. Von *didis* wird *didei* gebildet. — Hierher gehören auch die Adverbia auf *-linkai* (abgekürzt *-link*), das nominalen Kasusformen und Ortsadverbien angefügt wird, z. B. *gìrion-linkai* waldwärts, *namõn-linkai* heimwärts, *sziáuren-linkai* (*sziáur-link*) nordwärts, *danguĩ-linkai* himmelwärts, *vakarũn-linkai* gegen Abend, *tẽn linkai* dorthin.

B. auf *-yn* mit der Bedeutung «in den Zustand hinein, den das Adjektiv aussagt», verbunden mit *eĩti* gehen, z. B. *jaũ gerỹn eĩn* es geht schon besser (eig. ins Gute), *sziltỹn eĩti* warm werden, *vėsỹn eĩti* kühl werden, zu *gēras*, *szĩltas*, *vėsus*. In der älteren Sprache sind sehr gewöhnlich längere Formen auf *-yniui*, z. B. *žemyniui* nach unten (*žẽmas*), *eĩt didyniui* es wird größer (*didis*), z. T. neben *-yn*, z. B. in Bretkuns Post. *žemyn* neben *žemyniui*.

109. 2. Adverbiale Ableitungen von Pronominalstämmen.

Des Ortes: *czè* (nicht *czę*, ostlit. *czà*, d. i. *czè*) *czónai* *czón* hier, *szłcze szłczonai szłczon* hier, *szè* (erhalten in *eik-sz*

[= -sze] komme her, 2. pl. *eik-sz-te*; *dúk-sz* gib her, 2. pl. *dúk-sz-te*; *szēn szēnai szēn* hier, *tē da* (als Ausruf, da!), *tēn tēnai tēnais* da, dort; *kuř* wo, *nēkur* nirgend, *kituř* anderswo, *visuř* überall; *katrūl* wohin, *katrūn-linkai* wohinwärts.

110. Der Zeit: *kadà kadaĩ* wann, *nēkadà nēkadaĩ* *nēkadōs nēkadaĩs* niemals (*ne-kadà* bedeutet «zuweilen»), *tadà* dann, *visadà visadōs visadaĩ* immer; die auf -*da* auslautenden Formen haben ostlitauisch -*du*, das auf nasalen Auslaut führt, daher genau genommen -*dą* zu schreiben wäre, vgl. *kadán-gi* weil; *kōl kōliai* (eig. wie weit hin) wie lange (*pakōl* ist konjunkional «solange als»), *sziōl sziōliai* eigentlich «bis hierhin» (jetzt), in *ik-sziōl* bis jetzt, *tōl tōliai* so lange, bis dahin, *patōl* dass.; *jaũ* schon; *aĩdai* jenes Tages.

111. Der Art und Weise: *kaĩ* wie, statt dessen regelmäßig *kaĩp kaĩpo* (*nēkaĩp* auf keine Weise; *nekaĩp* bedeutet das vergleichende «als» beim Komparativ), *szeĩp* = *sziaĩp* auf diese Weise (auch «sonst»), *sziataĩp* dass.; *taĩ* so, *teĩp* desgl., statt *taĩp* (angeschlossen an *szeĩp*), *taĩpo*; vgl. noch *katraĩp* auf welche (von beiden) Weisen, *kitaĩp* auf andere Weise, *abejaĩp* auf beide Weisen, *anaĩp* auf jene Weise, *antraĩp* auf die andere Weise.

112. 3. Adverbiell gebrauchte Kasus von Nomina.

Nominativ: das vereinzelte *rōds* zwar (in älterer Sprache in der Bedeutung «gern», = slav. *radō*, noch dekliniert), *be-rōds* dass.

Genitiv: *kō* (von *kàs*) weshalb; *tolỹdžaus* sogleich, zugleich.

Dativ: *kám* wozu, warum; *po-greczám* nebeneinander, vgl. *gretà* dass.; *apliũkui* umher; dativische Endung, aber andere Betonung haben die zahlreicheren mit *pa-* zusammengesetzten Adverbia der Art wie: *pabuczui* (zu *bùtas*) von Haus zu Haus, *padėniuĩ* (*dėnà*) einen Tag um den andern, *paėiliuĩ* (*eilė*) der Reihe nach, *pagreczui* nebeneinander, *pakeliuĩ* (*kėlias*) unterwegs, *pakampiũ* (*kaĩmpas*) in allen Ecken, *pameczui* (*mėtas*) Jahr um Jahr, *panakczui* (*naktis*) Nacht um Nacht, *parikeczui* (*riktà*) der Reihe nach, *pasykiuĩ* (*sỹkis*) Mal

um Mal. *pasiuliū* (*siūlas*) dem Faden nach, *patakiū* (*patakaĩ*, *patākos* abtropfende Flüssigkeit), *pažygiū* (*žygis* Schritt, Gang, Mal) einmal ums andere, *pamėscuī* von Stadt zu Stadt, *pastukiū* Stück für Stück; Betonung auf der Wurzelsilbe ist selten: *pakaĩniū* (*kālnas*) bergab, *pakójui* (*kója*) den Füßen nach, *pakuĩniū* (*kulnis*) auf den Fersen, *parėjui* (*vėjas*) mit dem Winde. Selten sind, wie es scheint, solche Bildungen mit andern Präpositionen: *ĩ-pėdžui* (*pėdà*) den Fußspuren nach; *sq-miszriū* durcheinander gemischt (*miszti* sich vermischen). Vielleicht hierher auch *paskuī* nachher, hinterher (*pāskui* ist Präpos. nach).

Akkusative enthalten, verbunden mit der Postposition *-n*, aus *-na*, *laūkan* hinaus (*laūkas* Feld), *namōn* (*nāmas*) nach Hause, *szaliū* zur Seite, (*szalis*) fort; vgl. *dangu-ñ* (*dangūs*) gen Himmel; s. auch unten § 117.

Instrumental: *mainū* (*maĩnas*) wechselweise, *mažū* (*māžas* klein) vielleicht, wohl, *pamažū* (und *pamaži*) langsam, *nerėdū* (*rėdas* Ordnung) ungebührlich, übermäßig, *skyriū* (*skỹrius* Unterschied) besonders, *vargū* (*vařgas* Not) schwerlich; *apýlanką* auf Umwegen (und *apýlankomis*), *āpskardą lįja* es regnet mit Glatteis, *pėstą* (und *pėstū*) aufrecht, *pusiáu-svyrą* halb hangend (zu *svirti* Übergewicht bekommen), *slaptą slaptomis* heimlich, *tėsą* freilich (*tėsà* Wahrheit); *galvatrūkszczaĩs* Hals über Kopf, *kartaĩs* (*kařtas*) bisweilen, *pabucaĩs* (*būtas*) von Haus zu Haus, *paeiliumis* (*eilė*) der Reihe nach, *paviršumis* (*virszūs*) oberflächlich, *prėszais* (vgl. Präp. *prėsz* gegen) entgegen, *szūliaĩs* im Galopp, *pažemiaĩs* (*žėmė*) an der Erde; *pasalōms* (eig. mit Versteck, vgl. *isz pasalū* aus dem Hinterhalt) unvermerkt, *pastráipomis* (vgl. *straipsnis* Stufe) stufenweise, *pėsczomis* zu Fuß (adj. *pėsczas*); *pasznibždomis* zischelnd (vgl. *sznibždėti* flüstern), *rėplomis* kriechend (vgl. *rėpliōti* kriechen), *týlomis* (*týlà*) schweigend. Hierher auch *jú* — *jú* je — desto; *tū*, *tū-jaū* *tū-jaūs* (eig. damit schon) sogleich.

Lokativ: *kamė* (zu *kàs*) wo, *laukė* (*laūkas* Feld) draußen, *namė* (*nāmas*) zu Hause, *paszāly(-je*; *szalis* Seite) nahe, *szalė* (*szalis*; wenn Lok.) neben, *vākur* (verkürzt aus *vakarė*

zu *vākaras* Abend) gestern, *ūž-vakar* vorgestern; *viduī* (*vidūs*) drinnen, *pusiāu* halb, entzwei (alter lok. dual zu *pūsē* Hälfte), darnach *dvējau* (*dū*) zu zweien. Lokative sind wohl auch *artī* nahe, *pamažī* (neben *pamažū*) langsam (zu *māžas* klein), *tolī* weit.

113. Zahlreich sind adverbial geworden ver- kürzte Kasusformen, z. T. Akkusative, z. B. *kas-dēn* jeden Tag, *kas-nākt* jede Nacht, zuweilen auch scheinbar Nominative *kas-mēts* jedes Jahr (ist aber = *kas-metūs*), *szī-mēt* heuer, *szēndēn* heute, *per-mēr* übermäßig; z. T. Instrumentale, z. B. *anā-pus* (*pūsē* Hälfte), *anā-szāl* (*szalīs* Seite) jenseits, *ilgumēt* lange (zu *ilgas*, *mētas*); *kū-czēs* zu welcher, zu irgendeiner Zeit, *tū-czēs* damals, *tū-met* (in jenem Jahr) damals. Andres derart z. B. *porýt* übermorgen; *atgāl* (*atgaliōn*, *atgaliō*; zu *gālas* Ende) zurück; *alpeñcz* im Gegenteil; *vis* immer (von ntr. *visā*), *baīs* schrecklich, überaus (zu *baisūs*); *be-pīg* leicht (*pīgūs*), *vēnók* nur (*vēnókas* einartig), *vēnāt* dass., *vēl* wiederum (*vēliai*, *vēliais*); *pirm* (präp. vor) aus *pirmā* (ntr. zu *pirmas*). — Erwähnt sei, daß wie in andern Sprachen Verbindungen mit Präpositionen adverbial werden, z. B. *po-tām* nachdem, nachher, *prēg-tō* *prēg-tām* dazu noch, *isz-tēs* fürwahr (zu *tēsā* Wahrheit).

114. 4. Vereinzelte Adverbia: *aure* *aurenaī* *auriōn* *auriōnai* (Kurschat LDWb.) dort, künftig, *be-jē* allerdings, *beñt* *beñ* wenigstens, doch, *dabař* jetzt, *dār* noch, *jūk* doch, *laī* (Wunschpartikel, *laī dēvs dūd* möge Gott geben; nur mundartlich); *nē* nicht, *nē-gi* nicht doch, vgl. auch *ko-nē* (eig. was nicht) beinahe; *nū* *nū-gi* *nūnaī* nun, jetzt, *taczaī* dennoch, *vōs* kaum. Die untrennbar mit Verbalformen verbundenen *be-*, *te-*: *be-* gibt durativen Sinn, z. B. *be-vaziūdams atradaū*... während ich so dahin fuhr, fand ich...; *te-* ist einschränkend: nur, z. B. *asz dār trīs dōlerius te-turiū* ich habe nur noch drei Taler.

115. 5. Vereinzelt sind auch Verbalformen adverbial geworden: *būk* (Imper. zu *būti* sein) als ob; *būtent* nämlich, *nórint* obgleich (abgekürzter Partizipialkasus zu *norēti*, part. präs. *norīs*, wollen); *rāsi* (2. sing. fut. zu *randū* *rāsti* finden: du wirst finden) vielleicht.

Anhang zur Deklination:

Über ältere und dialektische Formen.

116. Da es in diesem Raume nicht möglich ist, alle Erscheinungen der älteren Sprache zu behandeln, habe ich mich wesentlich an zwei Hauptquellen gehalten, die zu den besten des 16. Jhs. gehören: Bretkun, Postilla, zwei Teile, Königsberg 1591 (unten zitiert mit Br.), und Daukšas Postille von 1599, hg. von Wolter unter dem Titel: Postilla Catholica Jak. Wujka v litovskom perevodě Nik. Dauksi, St. Petersburg. 1904—1909, bis jetzt herausgekommen bis S. 277 des Originals (= 368 S. der Ausgabe), es ist wohl die vorzüglichste Quelle für das ältere Litauisch (unten zitiert mit D.); ferner desselben Katechismus von 1595, hg. von Wolter: Litovskij Katichisis N. Dauksi, St. Petersburg. 1886 (zitiert mit DK.).

117. Kasus können mit Postpositionen verbunden werden: *-na*, verkürzt *-n* = «in» mit Akk., in der älteren Sprache und noch mundartlich sehr gebräuchlich, z. B. *mėstana mėstan* in die Stadt (*mėstas*), *rankon* in die Hand (*rankà*), *rankosna* (in die Hände); ostlitauisch heute z. B. *miszkañ* in den Wald (*miszkas*), *krāvõn* zu Hauf (*krāvà*), *gėsmėn* in das Lied (*gėsmė*), *pusziñ* in die Fichte (*puszìs*); *síatimuõs miszkuõs* (statt *-uõs-n* für *-uos-nà*) in die fremden Wälder. Im Katechizm Ledesmy von 1605 (ostlitauisch; hg. von Bystroń, Krakau 1890) wird dem Akk. plur. *-nu* angefügt (im Sing. nur *-n*), z. B. *namũsnu* in das Haus (*namai*), *dangũs-nu* in die Himmel (*dangũs*); das deutet nicht auf **-nan* (Zubatý, Balt. Misz., IF. 6, 269), sondern ist eine Angleichung an den Lok. plur. auf *-su*. — In der heutigen preuß.-lit. Schriftsprache in einzelnen Wendungen, z. B. *vařdan dėvo* auf den Namen Gottes, *danguñ* gen Himmel, *szirdĩn imĩtis* sich zu Herzen nehmen, *namõn* nach Hause, *laũkan* hinaus (ins Feld, *laũkas*), nach Kurschat § 1488.

118. *-pi*, verkürzt *-p*: vor ihm bleiben ursprünglich auslautende Nasale der Kasus erhalten, als *m*. Mit Genitiv, in älterer Zeit allgemein gebräuchlich, = «zu»

(Richtung), z. B. *dėvo-pi* *dėvo-p* zu Gott, *jo-pi* zu ihm, *vėszpatės-p* zu dem Herrn (*vėszpatis*, *vėszpats*), *tarnum-p* zu den Dienern. In der Schriftsprache nur noch in einzelnen Wendungen, z. B. *vakarō-p* gegen Abend (*vākaras*), *galō-p* gegen Ende (*gālas*).

-pi mit Lokativ = «bei». Die Lokative haben dabei Formen, die von den heutigen abweichen; die Beispiele sind hier entnommen aus D. und aus Br.: D. mask. *o*-Stämme *dievie-p* (= *dėvė-p*) bei Gott, kontrahierte *jo*-Stämme *berneli-p* bei dem Kindlein (*bernėlis*); *i*-Stämme *ugni-p* beim Feuer; *u*-Stämme *sūnu-p* bei dem Sohne (*sūnūs*), fem. *ā*-Stämme (ohne Postp. *-oje*) *mergai-p* bei der Jungfrau (*mergà*), *skomie-i-p* am Tische (*skomia*, *ei* wegen *m'*); Br. mask. *o*-Stämme *dievie-p*, aber viel häufiger *dievi-p*. — Beim Pronomen D. *manim-p* bei mir, *tavim-p* bei dir, *savim-p* bei sich, *musim-p* bei uns, *jusim-p* bei euch, daneben (aber viel seltener) *manip*, *tavip*, *savip*, *musip*; *tamim-p* bei dem, *jamim-p* bei ihm, daneben *jami-p*, gewöhnlicher ist aber bei den nicht persönlichen Pronomina die Anfügung an die verkürzte Lokativform, *jam-p* bei ihm, *kitam-p* bei dem andern, *szventam-p* bei dem Heiligen. Bei Br. kommt *-im-p* im Personalpronomen gar nicht vor, nur *-i-p*, in *mani-pi*, *tavi-p*, *savi-pi*, *musi-p*, *jusi-p*; in den übrigen Pronomina entweder *-ami-p* oder *-am-p*: *szventami-p* *Jani-p* beim heiligen Johannes (vgl. dazu *visami czėsi* zu aller Zeit, *visame raszte* in aller Schrift, S. 16), *jam-pi*, *kuriam-pi* bei welchem, *szventam-p*. Zu den Lokativen *dėvė*, *tamė* findet sich in keiner altlitauischen Quelle ein **dėvem-p*, **tamem-p*, nur im heutigen Niederlitauisch erscheint (Jaunius S. 114) eine bestimmte Form mit Nasal *geramėnjė* in dem Guten. Die Theorie, daß *dėvė*, *tamė* (vgl. Zubatý a. a. O.) zu schreiben sei, findet also im ältern Litauisch keine Bestätigung; es ist unerklärlich, warum bei ursprünglichem Nasal kein **dėvem-pi*, **tamem-pi* entstanden sein sollte.

Im Plural: bei D. ohne Postposition *-se*, *-sė*, *-sia*, das letzte nur lautliche Vertretung von *-se*; mit Postp. *-sem-p* oder *-siam-p*, z. B. *vartūsemp* am Tore (*var̃tai*), *žmo-*

něsomp žmoněsiamp bei den Menschen, *gerůsiamp žmoněsomp* bei guten Menschen. Bei Br. *-sam-p*, *děcip ir žmoněsomp*, wo *-sa-* nur eine unvollkommene Schreibung für *-s'a-*, *-sia-* ist. Ein **-su-pi* zu der alten Endung *-su* findet sich in keiner Quelle.

119. Die Postpositionen sind mit dem Kasus so verwachsen, daß die Zusammenrückung als ein einheitliches Gebilde, als ein einheitlicher Kasus empfunden ist. Das zeigt sich darin, daß bei kongruierenden Verbindungen von Adjektiv und Substantiv oder von Substantiv und Apposition alle Bestandteile die Postposition bekommen, z. B. *amžinon karalyston tavon* in dein ewiges Reich, *namůsna tavůsna* in dein Haus; *pagirtosp mergosp Mariosp* zu der gepriesenen Jungfrau Maria, *top ponop savop mēlojop* zu diesem seinem lieben Herrn, *žodzump gėdingump, czystump ir nau-dingump* zu ehrbaren, reinen und nützlichen Worten; es werden sogar die Bestandteile der bestimmten Adjektivdeklinations einzeln mit *-pi* versehen, z. B. *gyvump-iump* zu den Lebendigen.

120. Zu den konsonantischen Stämmen. Genitiv sing. und Nominativ plur. haben in älteren Quellen *-es* (vgl. de Saussure, Nominatif plur. et g n. sing. de la d clinaison cons. en Litouanien, IF.4,456), bei D. durchgehend, z. B. gen. sg. *dukteres*, *piemenes*, *wandenės*, nom. pl. *dukteres*, *akmenės*, *wandenės*, *szunes*, *debeses* (12. 18), auch *dantes* (zu *dantis*) 90. 23. Der Akk. plur. hier nur *-is*, z. B. *moteris*, *akmenis*, *wandenis*, *szunis*, *m nesis*. Der Akk. pl. der *r*-St mme, *d kteres* usw., wie ihn oben § 57 das Paradigma mit gibt, ist nach den *e*-St mmen (*žol s*) gebildet. Bei Br. schon gen. sg. *moters* neben *moterės*, *dukteres*, nom. pl. *moters*, *dukters* neben *moterės*, *dukteres*, bei ihm auch Akk. pl. *moterės* neben *moteris*. — Der auch im heutigen Sprachgebrauch h ufige  bergang der kons. St mme in *-i*- und *-jo*-St mme findet sich schon in den  lteren Quellen nicht selten, z. B. bei D. gen. sg. *akmenio* und *akmenies*, *piemenies*, *moteriesp*, nom. pl. *piemenis* (d. i. *-ys*), bei Br. gen. sg. *szunis*, nom. pl. *szunis* (= *-ys*), gen. pl.

moteriu. — Der Dativ sg. endet bei D. auf *-i* (= *-y*), z. B. *dukteri*, *piemeni* (vgl. § 121). — Der alte Nominativ *žmũ* Mensch öfter bei D., auch sonst in älteren Quellen. — Nicht selten sind konsonantische Formen bei Worten, die sonst als *i*-Stämme behandelt werden (über gen. pl. *dantũ* s. § 69), so bei D. gen. pl. *szirdũ* (zu *szirdis*), ganz regelmäßig *věszpatũ* (zu *věszpats*); ferner *krutũ* (zu *krutis* Brust), *priežastũ* (zu *prěžastis* Ursache), *deszimtũ* (zu *děszimtis* zehn), *žuvũ* 166.8 (zu *žuvis* Fisch); dieselben Fälle auch bei Br.

120a. Der Nom. sg. des heutigen *kõks*, *tõks* bei D. *tokis kokis* (neben *visokias*), nom. sg. fem. *kokî-g*, d. i. *kokî-g(i)*.

121. Dativ sing. der mask. *o*- und *u*-Stämme, niederlit. nordwestlich *-ou*, *výrou súnou*, südöstl. (s. § 52) *výrũ súnũ*, unterschieden vom Lok., *sunoũ*, durch die Betonung. Der Dativ der *i*-Stämme nordwestl. *-ei*, *ãvei*, südöstl. *-i*, *ãvi* (Lok. *avĩ*); in der älteren Sprache in einigen Quellen *-y* (geschrieben *ii* oder *i*), bei D. nur so, z. B. *vieszpatii diewui* dem Herrn Gott, *iszminti sawai* der eigenen Einsicht; der Lok. lautet auf *-iie*, d. i. *-yje* aus, z. B. *szirdiie*, zuweilen verkürzt, z. B. *iszminti* = *iszminty*. — In einer hochlitauischen Lokalmundart (Debeikei) der Dat. der *o*-Stämme auf *ai*: *výrai*.

122. Dat. sing. der nicht persönlichen Pronomina und der Adjektiva bei Br. (außerhalb des bestimmten Adjektivs) auf *-amui* (so auch in andern alten Quellen), aber fast nur in den Bibelperikopen, deren Sprache überhaupt eine etwas andere Färbung hat als die der Predigten, z. B. *tamui*, *jamui*, *grěsznamui* (50 mal), ganz vereinzelte Fälle im Predigttext *tamu mėlamui ponui* (S. 86), *tamu* (102); bei D. nur die heutige Form auf *-m*, *tám* usw., in DK. an zwei Stellen (16. 20, 30) *kamu-g* warum. — Der Dat. sg. der Personalpronomina in älteren Quellen *mani*, *tavi*, *savi*.

123. Die älteren Formen der Personalpronomina, 1. *mi*, 2. *ti*, werden akkusativisch (me, te) und dativisch (mihi, tibi) gebraucht, z. B. *ne-mi-krutink* rühre mich nicht an, *sakai-mi*, *pa-mi-sakai* sage mir, *ne pasakė-gu*

mi pats hat er mir nicht selbst gesagt?, *to mi gail* das ist mir leid, *kaip mi regis* wie mir scheint, *pu-ti-rodysiu* ich werde dir zeigen, *te-palaimini-t'* benedicat tibi.

124. Instrumental sg. fem. der *a*- und *e*-Stämme muß ostlitauisch (nach § 48) auslauten auf *-u*, *-i*, z. B. *runkù* = *rankù*, *žolì* = *žolì*. — Der Instr. sg. der *u*-Adjektiva in älterer Zeit oft noch *-umi*, z. B. *lygumì*, *stipramì*.

125. Lokativ sing. Dem *-e* in *dėvė*, *tamė* steht ostlit. gegenüber *dėvė tamė* (verkürzt *taĩ*); über die Lokative vor *-pi* s. o. § 118, ebenso über die niederlit. Formen *sunoũ avĩ*. — Die Lokative sind mancherlei Umbildungen unterworfen, so in der älteren Sprache in Bretkuns Werken statt *dėvė*: *diewije* (d. i. *dėvyje*), *dieweje* (d. i. *dėveje*), *diewuje* (d. i. *dėvaje*, nach Analogie der *u*-Stämme), s. Bezzenberger, GLSpr. S. 133. In heutigen niederlit. Mundarten ist *-yje* vertreten durch *-ė* (d. i. *-ėje*), z. B. *gaidė* (zu *gaidỹs*, lok. *gai-dyjė*), *naktė* (zu *naktĩs*), vgl. dazu bei Br. *nakteje*, *saureje*, neben *sawije*; nach dieser Form auch bei nicht persönlichen Pronomina, z. B. *jamyje paczamyje* in ihm selbst (Br. I, 163). — Bei D. lautet der Lok. sg. der pronominalen *jo*-Stämme häufiger auf *-ime* aus, außer dem sonst auch gebräuchlichen *szimė*, z. B. *karimė* (sehr häufig) in quo, *tokimė*, einmal *jime* (in eo) 341. 3, vgl. dazu unten das zusammengesetzte Adjektiv (§ 130), *didesnime*, *debesyje žibandime* in der glänzenden Wolke (343. 14). Bei den adjektivischen *u*-Stämmen kommt als Lok. *-ume* vor, z. B. D. *brangume daikte* (262. 10) in teurer Sache, Br. *ligume pražudyme* (I, 390) in gleichem Verderben.

126. Der Nominativ plur. von *aĩs* (*anė*) lautet in älterer Zeit (auch jetzt noch mundartlich) *anė* d. i. *ānys*, so bei D. neben *anė*; bei Br. ist *anė* selten. Dieselbe Endung nach Jaunius niederlitauisch auch bei den Partizipien auf *-ama-*, z. B. *dėgamas* : *dėgamis* (= *-ys*), *dėgdamas* : *dėgdamis*, ebenso beim Part. der Notw. *dėgtinas* : *dėgtinis*; so auch bei Br. das Part. präs. I, z. B. *darantis*, *turintis* (zu *darąs*, *tūrįs*, sonst *dāra*, *tūrį*).

127. Dativ pluralis. Schon im Katechismus von 1547 (hg. von Bezzenberger, Lit. und lett. Drucke I, Göttingen 1874) steht das heutige *-ms* neben altem *-mus*. In den Quellen sind diese Endungen z. T. merkwürdig verteilt, so steht bei D. durchgängig *-mus*, bei Br. ist *-mus* beim Substantiv selten, in der ganzen Postille habe ich in der sehr großen Menge von Dativen nur 18 Fälle mit *-mus* gezählt, z. B. *vaikamus*, dazu kommen etwa 10, wo das Substantiv ein Pronomen oder Adjektiv mit Dat. pl. auf *-mus* neben sich hat, also leicht eine Ausgleichung stattfinden konnte, z. B. *visēmus žmonēmus* (allen Menschen), *mumus tarnamus* (uns Dienern). Dagegen ist der Sprachgebrauch Bretkuns, beim Pronomen *-mus*, am besten daran erkennbar, daß bei Verbindung von Pronomen oder Adjektiv mit Substantiven jene in den zahlreichen Fällen in der Regel *-mus*, diese *-ms* haben, z. B. (in heutiger Orthographie) *mumus žmonēms* (uns Menschen), *tēmus zodžams* (den Worten), *kitēmus žydams* (den anderen Juden), *regintēmus ir nusistebentēmus apasztalams* (den schauenden und sich verwundernden Aposteln); ich habe in der Postille fast 900 Fälle der Endung *-mus* bei Pron. und Adj. gezählt, 140 mit *-ms*, darunter aber etwa 40, wo das Pron. mit Substantiven auf *-ms* verbunden ist, also eine Ausgleichung angenommen werden kann, z. B. *visēms kitēms žydams* (allen andern Juden). — Wenn in heutigen Mundarten, so ostlitauisch (Anykszezei) Dativ und Instr. pl. auf *-m* auslauten, z. B.: dat. *mām prastiēm žmonētem* (uns einfachen Menschlein), instr. *szakōm* (zu *szakà* Zweig), so hat eine Übertragung aus dem Dat.-Instr. dual. (*-m*) stattgefunden.

128. Der Instrumental plur. der *ju*-Stämme, jetzt *-'ais* (*-eis*), lautet in älterer Zeit noch häufig *-u-mis* (z. T. auch jetzt), z. B. *karāliumis*; der Dativ zuweilen *-u-mus*, z. B. *trimus karaliūmus* (den drei Königen) D. 86. 31. — Das *u*-Adjektiv hat ebenso instr. pl., z. B. *budru-mis* (*budrūs* wachsam).

129. Der Lokativ plur. hat in der älteren Sprache *-su* neben *-se*; Beispiele in dem Text S. 102 fg.; nach

Jaunius niederlit. *vįgrausi*. — Der Lok. pl. der Personalpronomina statt der heutigen *musyjė jusyjė* älter auch *musuje, jusuje* (Br.) durch Anschluß an die Genitive *mūsų, jų* (*mūsu, jųsu*).

130. Das bestimmte Adjektiv behält in älterer Zeit öfters die unverkürzten Formen der beiden Bestandteile, z. B. bei D. Lok. sg. *sawame-iime* bei dem Seinigen, *pirmame-iime* in dem ersten (so immer *-jime* in dieser Verbindung), dat. pl. *padūtiemus-iemus* den Untertanen, instr. pl. fem. *pirmomis-iomis*; bei Br. der Dat. sg. m. nur in der Form *-amu-iem (-iam)*, z. B. *jaunamu-iem, tikramu-iam*. — Der Akk. plur. fem. in Bretkuns Schriften mehrmals mit erhaltenem Nasal im ersten Bestandteil, z. B. *pirmaus-es* (I, 170), gemeinlit. *pirmās-es (-ias)*, vgl. Bezzenberger, GLSpr. 155; nach Jaunius noch jetzt niederlitauisch, auch im Mask. *gerūs-ius* (gemeinl. *gerūs-ius*).

131. Der Dativ-Instr. dual. Br. I, 116 *akima* (zu *akis* Auge); es scheint die einzige Stelle zu sein, wo diese Form vorkommt, sie ist vielleicht nur ein Fehler.

132. Ein adjektivisches Neutrum (zugleich adverbial gebraucht) hat in älterer Zeit auch der Komparativ, z. B. *daugesn javu* D. 77.36 mehr Getreide, *geresni-giemus* 177.1 es ist ihnen besser; im Superlativ *paskucziausia* 73.28 letztlich (in einer Aufzählung neben den Neutren *treczia, kelvirta*); so auch *abeia* beides, z. B. 115.34. Bei Br. z. B. *daugesni pikto* mehr des Übels (I, 75).

133. Zu den Zahlwörtern. Die Zahlen von 11—19, jetzt indeklinabel, werden in älteren Quellen oft als Feminina dekliniert, z. B. bei D. *pirm trylikos szimty mety* vor 1300 Jahren. — Die Ordinalia von 11—19 werden in älterer Zeit sehr häufig so gebildet, daß dem Ordinale von 1—9 hinzugefügt wird *lėkas*, z. B. D. *ape pirmą lieką dieną*, um die 11. Stunde, *antra lieka* (191.14) ntr. zwölftens, *trecziam liekam* (pron. Dativ) dem dreizehnten usw.; *lėkas* allein wird im Sinne von «elfter» gebraucht, z. B. *lieka* ntr. (188.15) elftens, *ape lieką dieną* um die 11. Stunde. Ebenso bei Br. *aszmame liekame* im achtzehnten; *ant wie-*

nūliktos alba liekos adinos (I, 333). Das *lėkas* kommt auch bei den Zwischenzahlen zwischen den Zehnern vor, z. B. *dvideszimta ir pirma lieka menesio* Br. II, 337 (am 21. des Monats).

Konjugation.

134. Die Verbalstämme des Litauischen sind oft mit bestimmten Bedeutungen verbunden. Eine kurze Darstellung dieses Verhältnisses geht hier der Konjugation im engeren Sinne voran, weil die Kenntniss davon für die Aneignung der Sprache wichtig ist (s. Ablaut S. 129).

Den primären Verben läßt sich im allgemeinen keine bestimmte Bedeutungssphäre zuschreiben (über einzelne Gruppen s. unten bei der Präsensbildung § 156 fg.), dagegen zu einem großen Teil den abgeleiteten, d. h. denen, die auf Grundlage eines Nomens oder eines Verbums gebildet sind. Hauptbedeutungsgruppen sind:

135. *Faktiviva*; so werden hier, nicht ganz treffend, Verba genannt, die bedeuten: das machen, mit dem zu tun haben, das werden, was das Grundwort aussagt, z. B. *dovanà* Geschenk *dovanóti* schenken, *gėras* gut *gėrinti* gut-machen, *klastà* Betrug *klastáti* betrügerisch handeln, *kėtas* hart *kėtėti* hart werden.

136. *Kausativa* mit dem Sinne, die Handlung des betreffenden primären Verbums hervorbringen oder veranlassen, z. B. *tikti* passen *táikinti* passend machen, zusammenpassen, *gimti* geboren werden *gimdýti* gebären; die auf *-din-ti* ausgehenden haben die besondere Bedeutung, einen andern die Handlung tun lassen, z. B. *lėkti* fliegen, *lakinti* fliegen machen, *lėkdinti* jemand oder etwas fliegen lassen.

137. *Iterativa*, die wiederholte Handlung bezeichnend, z. B. *lėnkti* biegen *lankýti* wiederholt, hin und her biegen.

138. *Intensiva*, intransitive Verba, die ein Beharren in einem Zustande ausdrücken, z. B. *lėndù* *lįsti* kriechen *lįndoti* hineingekrochen sein und drin stecken, *kįszti* hineinstecken *kįszoti* wo feststecken.

139. *Deminutiva*, bedeutend, die Handlung in kleinem Maße tun, in Absätzen; damit verbindet sich oft iterativer Sinn, namentlich bei den Bildungen auf *-inē-ti*, *-ter-ti*, *-terē-ti*, z. B. *bēgti* laufen, *bēginēti* oft ein wenig hin und her laufen, *szākti* aufschreien, *szākterti* *szāktoretī* ein wenig aufschreien.

140. Bei der folgenden Aufführung der einzelnen Bildungen wird die Hauptbedeutung angegeben und zur besseren Erkennung des Verbums dem Infinitiv die 1. sing. präs. beigefügt:

-o-ti -oju, Faktitiva, z. B. *pāsaka* Erzählung *pāsakoti* erzählen; Iterativa, z. B. *rīnkti* sammeln *rānkioti* wiederholt, hier und da auflesen.

141. *-o-ti -au*, mit schwacher Vokalstufe, Intensiva, z. B. *kimbā kibti* hängen bleiben *kýboti* *kýbau* fest hängen, *reñti* stützen *rýmoti* aufgestützt sitzen, *tēsti* strecken *tīsoti* gestreckt liegen; öfter mit *s* an der Wurzel, z. B. *leñkti* biegen *līnsoti* gebückt stehen.

142. *-ā-ti -āju*, Faktitiva, z. B. *aszarā* Träne *āszarūti* Tränen vergießen.

143. *-au-ti -auju*, Faktitiva, z. B. *kēlias* Weg *keliđuti* Weg machen, reisen, *szēnas* Heu *szēnāuti* heuen; Iterativa von Schallwörtern, meist mit schwacher Vokalstufe, gedehnt vor einfachem Konsonanten, z. B. *szāñkti* schreien *szākañti* immer wieder schreien, jubeln, *žvėngti* wiehern *žvėngauti*.

144. *-ē-ti -ēju* (zuweilen *-’u*), z. B. *āuklē* Kinderwärterin *āuklėti* Kinder warten, *kėrpė* Moos *kėrpeti* mit Moos bewachsen, *gėda* Scham *gėdėti-s* *gėdžū-s* sich schämen.

145. *-y-ti -yju*, Faktitiva, z. B. *dalīs* Teil *dalyti* teilen; meist Lehnwörter aus dem Slavischen, z. B. *mīslīs* (russ. *mysl’*) Gedanke *mīslyti* denken (*myslīt’*).

146. *-y-ti -au*, die regelmäßige Iterativbildung, mit starker Vokalstufe (*a*, *ai*, *au* = *ou*), z. B. *dreskiū* *drėksti* zerreißen iter. *draskaū* *draskyti*; *lėžti* lecken iter. *laižyti*; *laužti* (*au* = *eu*) brechen *laužyti* (*au* = *ou*). — Kausativbedeutung gewöhnlich nur bei Zusatz von *d* an der Wurzel, z. B.

vemiù vėmti sich übergeben *vėmdau vėmdyti* erbrechen machen, *gyjù gyjti* heilen intr. *gyjdyti* trans.

147. *-in-ti -inu*, Faktitiva und Kausativa, z. B. faktitiv *alsùs* müde *alsinti* müde machen, *tvirtas* fest *tvirtinti* befestigen; kausativ z. B. *bundù busti* erwachen *bùdinti* wecken, *augti* wachsen *auginti* wachsen machen, *mókti* lernen *mokinti* lehren; *lėkti* fliegen *lėkdinti* fliegen lassen (s. § 136).

148. *-en-ti -enu*, eine im Vergleich seltenere Bildung mit nicht fest umschriebener Bedeutung, z. B. *gyvas* lebendig *gyvėnti* leben, wohnen, *kūr-ti* heizen *kūrėnti* Feuer unterhalten (beim Heizen).

148a. Zusammensetzung der Verba mit Präpositionen (die Präpositionen s. § 235, die mit Verben zusammensetzbaren in ihrer besonderen Form s. in der Vorbemerkung zum Wörterbuch). Die Präposition gibt dem Bedeutungsinhalt des Verbums die besondere Färbung, die in ihrer eigenen Bedeutung liegt, z. B. *eiti* gehen, *i-eiti* hineingehen, *isz-eiti* hinausgehen usw. Aber ganz allgemein macht jede solche Zusammensetzung das Verbum perfektiv (Kurschat braucht dafür resultativ), d. h. stellt die Handlung dar im Hinblick auf ihre Vollendung, so daß dem Redenden ein Abschluß, ein Resultat vorschwebt. Darin liegt nichts Zeitliches, es ist einerlei, ob die Handlung wirklich vollendet wird, worden ist oder werden wird. Im Litauischen muß, sobald die Vorstellung einer Vollendung der Handlung vorhanden ist, das Verbum mit einer Präposition zusammengesetzt werden. Zuweilen ist dabei die eigentliche Bedeutung der Präposition so verblaßt, daß man nur noch sagen kann, sie perfektiviere das Verbum. Die nicht mit Präpositionen zusammengesetzten Verba sind durchweg imperfektiv, d. h. enthalten keinen Hinblick auf die Vollendung der Handlung. Beispiele: *abù ėjo pàs mėsžką* S. 99, imperfektiv, beide gingen zum Bären, d. h. sie betraten den Weg dahin, dagegen perfektiv: *prė tō ėžero priėjo* S. 7, sie gingen zu dem See hin; imperfektiv *jis lipa ant kálno* er steigt auf den Berg (ohne Rücksicht, ob er hinauf kommt oder kommen will; perfektiv *jis už-*

līpa aūt kālno er besteigt den Berg (kommt auf den Gipfel oder will dorthin kommen); imperfektiv *jīs pīrko naūjā kleīdā* er kaufte (d. h. handelte um) ein neues Kleid; perfektiv *jīs jeī nupīrko naūjā kleīdā* er kaufte (erhandelte) ihr ein neues Kleid, S. 18. Beispiele geben die Texte in Menge.

Formenbestand des Verbums.

149. Tempora: Präsens, Präteritum, Imperfektum (lit. Neubildung, nicht das idg. Imperfekt, bedeutet ein gewohnheitsmäßiges Tun, z. B. *sakjdlavo* er pflegte zu sagen), Futurum, umschriebenes Perfektum (dazu ein wenig gebrauchtes Plusquamperfekt).

150. Modi: Permissiv, Imperativ, Optativ (nicht gleich dem idg. Optativ, sondern durch Umschreibung gebildet).

151. Genera verbi: nur Aktivum, mit dem durch Anfügung von *-si* (= se, sibi) das Reflexiv gebildet wird; passivischer Ausdruck wird durch Umschreibung mit passiven Partizipien gegeben, soweit nicht das Reflexiv passiven Sinn mit sich bringt.

152. Nominale Bildungen im Verbalsystem: Infinitiv, Supinum, Partizip präs. akt. I (das alte idg. Pt.) und II (lit. Neubildung), Part. imperfekti akt., Part. prät. akt., Part. prät. pass., Partizip der Notwendigkeit (-τεος), Part. fut. akt., in älterer Zeit noch ein Part. fut. pass.

Personalendungen.

153. Die 3. sing. gilt auch für die 3. plur. und die 3. dual. Bei Anfügung des Reflexivpronomens *-si*, gewöhnlich verkürzt zu *-s*, treten vollere Formen der Endungen auf, außer in der 3. Person. Die Personen des Präsens, Präteritums, Futurums, Imperfektums haben gleiche Endungen. Die zugrunde liegenden Stämme enden im heutigen Litauisch auf Vokal: der Präsensstamm auf *-a-* (*-ja-*), *-i-*, *-o-*, der Präteritalstamm auf *-o-* (1. sing. *-au* = **-ā-u*, 2. *-ai* = **-ā-i*) oder *-é-* (1. sing. *-au* = **-ēu*, 2. *-ei* = **-ē-i*), der des Imperfekts auf *-o-* (1. sg. *-au*), der

des Futurums auf *-i-*. In der älteren Sprache, jetzt nur in einzelnen Resten, war noch athematische Flexion erhalten, z. B. *esmì* ich bin, *ēsti* er ist (s. u. § 170).

	Präsens	Präteritum	Futurum
Sing. 1.	<i>-u</i>	<i>-au, -iau</i>	<i>-siu</i>
2.	<i>-i</i>	<i>-ai, -ei</i>	<i>-si</i>
3.	<i>-a, (-i)</i>	<i>-o, -é</i>	<i>-s(i)</i>
Plur. 1.	<i>-a-me, -i-me, -o-me</i>	<i>-o me, -é-me</i>	<i>-si-me</i>
2.	<i>-a-te, -i-te, -o-te</i>	<i>-o-te, -é-te</i>	<i>-si-te</i>
Dual. 1.	<i>-a-va, -i-va, -o-va</i>	<i>-o-va, -é-va</i>	<i>-si-va</i>
2.	<i>-a-ta, -i-ta, -o-ta</i>	<i>-o-ta, -é-ta</i>	<i>-si-ta</i>

154. Das Imperfektum flektiert wie das Präteritum auf *-o-*. — Reflexivum: Sing. 1. *-ũ-s*, 2. *-ēs*, 3. *-a-s*, *-i-s*, *-o-s*, Plur. 1. *-mē-s*, 2. *-tē-s*; Dual. 1. *-vo-s*, 2. *-to-s*; Prät. Sing. 1. *-au-s*, 2. *-ai-s*, *-ei-s*, 3. *-o-s*, *-é-s*, Plur. und Dual wie im Präsens; Futurum Sing. 1. *-siũ-s*, 2. *-sē-s*, 3. *-si-s*, Plural und Dual wie Präsens. — Niederlitauisch 1. plur. *-ma* (refl. *-mo-s*), 2. dual. *-tau*.

Bildung der Tempora und Modi.

155. Zur Veranschaulichung und Aneignung der Formen ist es zweckmäßig, von drei Stämmen auszugehen, Präsensstamm, Präteritalstamm, Infinitivstamm, und sich zu merken 1. sg. präs., 1. sg. prät., Infinitiv, wobei zugleich Ablautsverhältnisse innerhalb des Verbums kenntlich werden.

Die Bildung des Präsens und Einteilung des Verbums nach dem Präsensstamm.

Hinzugefügt ist bei den einzelnen Klassen das Präteritum und der Infinitiv, um die Übersicht über die drei Stämme zu ermöglichen. Über die mit dem Infinitivstamm zu verbindenden Bildungen s. § 175 fg.

156. I. Präsensstamm auf *-a-* (= idg. *e*, *o*, im Litauischen ausgeglichen).

A. Primäre Verba.

1. Infinitivstamm == Wurzel; nur hier kann zwischen Präsens und Nichtpräsensformen Ablaut stattfinden, und zwar: *i — ě*, *i — e* (nur vor Nasal oder Liquida + Konsonant), *i — y* (bei vokalisch auslautender Wurzel und vor einfachem Nasal oder Liquida), *u — ů* (bei vokalisch auslautender Wurzel), *u — ů* (vereinzelt).

157. a) Präteritalstamm auf -o-, z. B. *lĕkù likaũ* (1. plur. *liko-me*) *lĕkti* zurücklassen, *renkù rinkaũ riŋkti* sammeln, *kertù kirtaũ kĭrsti* hauen, *velkù vilkaũ vĭlkti* ziehen, *bredù bridaũ brĭsti* waten; *gyjũ gijaũ* (1. pl. *gĭjome*) *gŷti* heilen intr., *pũvù pũvaũ* (1. pl. *pũvome*) *pũti* faulen, *sukũ sũkti* drehen, *kiszũ kizaũ kĭzsti* stecken, *ũguũ ũgauũ* *ũgti* wachsen, *bũguũ bũgauũ bũgti* laufen.

158. b) Präteritalstamm auf -ě. Wurzelvokal *e* vor stimmlosen Konsonanten oder Zischlauten; kein Ablaut: *degũ degiaũ* (1. pl. *dĕgĕ-me*) *dĕgti* brennen, *kepũ kepiaũ kĕpti* backen, *lesũ lesiaũ lĕsti* picken, *metũ meczaũ mĕsti* werfen, *mezgũ meziaũ mĕgsti* (d. i. *mĕksti*) stricken, *neszũ nesziaũ nĕszti* tragen, *peszũ pesziaũ pĕszti* rupfen, *segũ segiaũ sĕgti* heften, *sekũ sekiaũ sĕkti* folgen, *tepũ tepiaũ tĕpti* schmieren, *vedũ vedzaũ vĕsti* führen, *vezũ veziaũ vĕzti* fahren; mit Ablaut, vor Nasal: *gemũ gimiaũ gĭmti* geboren werden, *genũ giniaũ gĭnti* treiben, *menũ miniaũ miŋti* gedenken.

Wurzelvokal *a*, ohne Ablaut: *barũ* (auch *bariũ*) *bariaũ* *bárti* schelten, *kalũ kaliaũ kálti* schmieden, *kasũ kasiaũ kásti* graben, *lakũ lakiaũ lákti* auflecken (vom Hunde), *malũ maliaũ málti* mahlen, *plakũ plakiaũ plákti* schlagen.

Wurzelvokal *i*, im Präteritum *y*, nur vor Nasal und *l*: *ginũ gŷniau gĭnti* wehren, *minũ mŷniau mĭnti* treten, *pilũ pŷliau pĭlti* gießen, *pinũ pŷniau pĭnti* flechten, *skinũ skŷniau skĭnti* pflücken, *trinũ trŷniau trĭnti* reiben.

Andere Wurzelvokale vereinzelt: *ĕdu* (s. § 170) *ĕdzau* *ĕsti* essen, *pũlu pũliau pũlti* fallen, *muszũ musziaũ mŷszti* schlagen. Ganz unregelmäßig *imũ ĕmiaũ imĭti* nehmen, *verũ viriaũ vĕrti* kochen.

159. 2. Infinitivstamm auf *-ė*, von diesem das Präteritum, *-ėjau* 1. pl. *-ėjome*; fast lauter Intransitiva (vgl. dazu § 168), zu einem großen Teil einen Schall bezeichnend, z. B. *bìldu bildėjau bildėti* poltern, *dų'zgu dųzgėti* dröhnen, *stenù stenėti* stöhnen; andere Bedeutung z. B. *móku mokėti* (vermögen) etwas verstehen, bezahlen, *badù badėti* Hunger leiden, *drebù drebėti* zittern, *kalbù kalbėti* sprechen, *skeldu skeldėti* sich spalten, *gėlbu gėlbėti* helfen, *penù penėti* nähren usw.

160. 3. Infinitivstamm auf *-o-*, von dem auch das Präteritum, nur *mėgù mėgójau mėgóti* schlafen, *gėdu gėdójau gėdóti* singen.

161. B. Abgeleitete Verba: die auf *-in-u -in-ti, -enu -en-ti*, Präteritum mit *-o-*, z. B. *alsinù alsinaũ* (1. pl. *alsinome*) *alsinti* müde machen (*alsà* Müdigkeit), *gyvenù gyvenaũ* *gyvénti* wohnen.

162. II. Vor dem letzten Konsonanten der Wurzel ist Nasal (*n*, vor Labialen *m*) infigiert, der Präsensstamm lautet auf *-a-* aus; die Wurzel hat schwächste Vokalstufe und zwar Kürze, als schwach gilt auch *e* vor momentanen Konsonanten und *a* ohne Ablaut; Präteritalstamm auf *-o-*; die Bedeutung ist durchweg inchoativ; z. B. *szvintù szvitaũ szvìsti* hell werden (*szvėsti* erleuchten), *snìnga snìgo snìgti* schneien (*snėgas* Schnee), *tinkù tikaũ tìkti* passen intr. (*tàikinti* trans.), *dzungù dzugaũ džùgti* vergnügt werden (*džaũgti-s* sich freuen, delectari), *juntù jutaũ jùsti* gewahr werden (durch Gefühl; *jauczù jaũsti* fühlen); *krintù kritaũ krìsti* herunterfallen (*kreczù krėsti* schütteln); *senkù sekaũ sėkti* seicht werden, *randù radaũ ràsti* finden, *prantù prataũ pràsti* gewohnt werden.

163. Eine Besonderheit des Litauischen ist die Nasalisierung vor *l, r*: *balù bālaũ bálti* weiß werden, *szqlù* (ostlit. *szālù*) *szālaũ szálti* frieren, *dìlù dilaũ dìlti* verschleißén intr., *kìlù kilaũ kìlti* sich heben (*kėlti* heben), *skìlù skilaũ skìlti* sich spalten (*skėlli* trans.), *svìlù svilaũ svìlti* sengen intr., *szìlù szilaũ szìlti* warm werden, *tìlù tilaũ tìlti* ver-

stummen, *žilū žiluō žilti* ergrauen, *grū irauō irti* sich trennen (*ardyti* trans.).

164. Präteritum auf *-i-* scheint nur bei *tampū tapiaū* (1. pl. *tāpėme*) *tąpti* werden vorzukommen.

Zwei vokalisch auslautende Wurzeln fügen *-na-* an: *gūnu gavaū* (1. pl. *gāvome*) *gauti* bekommen, *aunū aviaū* (1. pl. *āvėme*) *aūti* Schube anziehen. Dialektisch wird *-na-* auch auf andere solche Wurzeln ausgedehnt, z. B. *piānu* statt *piāju* (*piōviau piāuti* schneiden), *pānū* statt *pūrū* (*pūvaū pūti* faulen).

Über *einū* zu *eiti* gehen s. § 170.

Infinitivstamm auf *-ė-* bei Kurschat LDW. *bundū budjau budėti* (sonst *budū* wachen), beruht auf Vermischung mit *bundū* zu *budaū būsti* erwachen.

165. III. Der Präsensstamm lautet — vom Litauischen aus angesehen — auf *-ta-* oder *-sta-* aus: *-ta-* bei Wurzelauslaut *t, d* (die vor *-ta-* zu *s* werden), *s, sz, ž*; *-sta-* bei andern Konsonanten; Präteritalstamm auf *-o-*; der Wurzelvokal, wenn *u* oder *i* der *i*-Reihe, ist vor einfachem Konsonanten gedehnt (im Gegensatz zu Kl. II. vgl. *trunkū trūkaū trūkti* sich hinziehen, *trūkstū trūkau trūkti* reißen intr., *trūkūti* ziehen), die Bedeutung inchoativ, z. B. *būgstū būgau būgti* scheu werden (*baugūs* scheu), *lūztū lūzau lūzti* brechen intr. (*lāuzti* trans.); *dýgstū dýgau dýgti* keimen (*daiginti* keimen machen); *žýstu žýdau žýsti* aufblühen (*žėdas* Blüte); *bringstū bringaū bringti* teuer werden (*brangūs* teuer), *drįstū drįsaū drįsti* sich erkühnen (*drąsūs* kühn), *grįžtū grįžaū grįžti* umkehren intr. (*grėžti* trans.), *žįstu žinaū žinti* (*pa-ž.*) erkennen (*ženklas* Kennzeichen); *témstu temaū tėmti* dunkel werden (*tamsūs* dunkel), *sprógstu sprógau sprógti* sprießen, *vėstu vėsau vėsti* kühl werden, *aūszta aūszo aūszti* es tagt, *ąszta ąszau ąszti* kühl werden.

Mit Präteritalstamm auf *e*: *mįrsztū miriaū* (1. pl. *mįrėme*) *mirėti* sterben.

Unter diesen Verben sind einige Denominativa, z. B. *kūstū kūdaū kūsti* mager werden, zu *kūdas* mager, entlehnt aus russ. *chudój*; *sveikstū sveikaū sveikti* gesund werden, zu *svėikas*.

166. IV. Der Präsensstamm hat Formans -ja-; der Präteritalstamm bei konsonantisch auslautender Wurzel *é* (Ausnahme *lėidžu lėidau*, 1. pl. *lėidome, lėisti* lassen), bei vokalisch, auf *o é ė*, auslautender -*o*- (-*jo*-), bei Wurzel-*auslaut -au-* dagegen -*o*-. Eine bestimmte Vokalstufe ist dieser Klasse nicht eigen, die Bedeutung ist vorwiegend transitiv, namentlich gegenüber Verben gleicher Wurzel aus den Klassen II und III.

Ablaut: Präsens *e*, die übrigen Formen *é*, z. B. *dreskiù drėskiaũ* (1. pl. *drėškėme*) *drėksti* reißen, *kreczù krėczaũ* (1. pl. *krėtėme*) *krėsti* schütteln, *slepiù slėpiaũ slėpti* verbergen. — Präteritum *é*, die andern Formen *e*, bei Wurzel-*auslaut r, l, m*, z. B. *geriù gėriau gėrti* trinken, *keliù kėliau kėlti* heben, *remiù rėmiaũ rėmti* stützen.

Präsens *y*, die andern Formen *i*, vor *r, l*: *giriù gýriau girti* rühmen, *iriù ýriau irti* rudern, *skiriù skýriau skirti* schneiden, *skiliù skyliau skilti* Feuer anschlagen. Vereinzelt *tyriù týriau tirti* erfahren.

Präteritum *ũ*, die andern Formen *ū*, vor *r, m*: *duriù dúriau durti* stechen, *stumiù stúmiau stùmti* stoßen. Vereinzelt *pūczù pūczaũ pūsti* blasen.

Präteritum *o*, die andern Formen *a*: *kariù kóriau kárti* hängen; — Präsens *a*, die andern Formen *o*: *smagiù smogiaũ smōgti* schleudern, *vagiù vogiaũ vōgti* stehlen.

Präteritum -*ov-*, die andern Formen -*au-*, z. B. *kráuju króviau* (1. pl. *króvėme*) *kráuti* aufladen, *máuju móviau máuti* streifen, *piáuju pióviau piáuti* schneiden, *pláuju plóviau pláuti* spülen.

Vereinzelt *szlāju szlaviaũ (szlāvėme) szlūti* fegen.

Ohne Ablaut: *jóju jójau (jójome) jóti* reiten, *lóju lójau lóti* bellen, *móju mójau móti* winken, *stóju stójau stóti* sich stellen; — *sėju sėjan sėti* säen; — *grėjù grėjaũ grėti* Sahne abschöpfen, *lėju lėjau lėti* gießen, *skrėjù skrėjaũ skrėti* kreisen, *szlėjù szlėjaũ szlėti* lehnen.

167. Zu dieser Präsensbildung gehören von den abgeleiteten Verben die auf -*o-ti -oju, -ũ-ti -ũju, -au-ti -auju, -ė-ti -ėju, -y-ti -yju*. Die auf -*oti, -ėti, -yti* haben den

Präteritalstamm auf *-o-* (*-jo-*), z. B. *dovanóju dovanójau* (*dovanójome*) *dovanóti* schenken, *áukliju áuklėjau áuklėti* Kinder warten, *dalyjiū dalyjau dalyti* teilen; die auf *-ñti* und *-auti* dagegen auf *-ar-o-*, z. B. *-klastáju klastaraū* (*klastārome*) *klastáti* betrügen, *keliáuju keliaraū keliáuti* reisen.

168. V. Präsensstamm auf *-i-*, die 3. Pers. meist ohne Endung *mýl* (älter *mýli*), vgl. refl. *rēgi-s* es scheint; Infinitivstamm auf *-é-*, von diesem das Präteritum, dessen Stamm auf *-o-* (*-jo-*); kein Ablaut, bestimmte Vokalstufe nicht vorhanden; die Bedeutung ist allergrößtenteils intransitiv (s. auch § 159), z. B. *guliū gulėjau* (*gulėjome*) *gulėti* liegen (*-guliū -guliaū -gulėti* sich legen), *mýliu mylėjau mylėti* lieben, *nóriū norėjau norėti* wollen, *stóviū storėjau storėti* stehen, *turiū turėjau turėti* haben, *vilkíū vilkėjau vilkėti* (Kleider) tragen (*veľkti* anziehen).

169. VI. Präsensstamm auf *-o-*, an das unmittelbar die Personalendungen antreten: *sakaū sakaī* (über *au ai* s. § 22) *sāko sākome* usw. In älterer Zeit, dialektisch, wird das Präsens auch nach Kl. IV gebildet, z. B. zu *ródyti* (*ródaū*) zeigen: *ródžu*, 3. *ródža* usw.

1. Präteritalstamm auf *-é-*, Infinitiv *-y-ti*, z. B. *daraū dariaū* (*dārēme*) *darýti* tun; über die Bedeutung s. § 143.

2. Präteritalstamm *-o-* (*-jo-*), Infinitiv *-o-ti*, z. B. *kýbau kýbojau* (*kýbojome*); über die Bedeutung s. § 138.

170. VII. Alte athematische Präsensia und ihre Umbildung. Angegeben sind die in ältern Schriften ge-läufigeren Formen.

1. Zu *búti* sein:

esmē, esī (*esī-gu*), *ēsti* (*ēst*; *esmē* (K. *ēsmē*), *estē* (K. *ēstē*); *esrā* (Jaunius Gr.), *estaū* (*ebenda*); Part. *ēšas*, gen. m. *saūczo* usw.; nom. sg. f. *santī*, bestimmt *santī-jī*, gen. *saūczos* usf.; ntr. *sant* (Bretkun Post. I, 372), Gerundium *sant*. Die Betonung *esmē, estē* bei Daukša Post.; K. hat *ēsmē, ēstē*. Eine 3. prät. *bīti, bīt* er war, nach K. S. 287 noch mundartlich.

Jetzige Formen: *esū esī yrā* (mit Negation *nērā*); *ēsame* (*ēsame*), *ēsate* (*ēsate*); *ēsava* (*ēsava*), *ēsatu* (*ēsata*); Partizip *ēšas* (*ēšas*), *ēsančo* (*ēsančo*) usw. — Präteritum *buraū*.

2. Zu *dūti* geben:

dūmi (refl. *dūmē-s*), *dūsi*, *dūsti* (*dūst*); *dūme*, *dūste*. Die Bildung beruht auf Reduplikation; *dūmi* für **dūd-mi* (vgl. slav. *damъ* [= **dad-mъ*], 3. pl. *dad-ęto*).

Jetzige Formen: *dūdu*, *dūdi*, *dūda*; *dūdame*, *dūdate*; *dūdava*, *dūdata*. Partizip *dūdqs*. Präteritum *daviaū* 1. pl. *dāvēme*.

3. Zu *dēti* legen:

dēmi (K. S. 304 *dēmi*, *ē* durch Anlehnung an *dē-ti*), *desi* (refl. *desē-s*), *desti* (*dest*); *dēme*, *dēste*.

Jetzige Formen: *dedū*, *dedi*, *dēda*; *dēdame*, *dēdate*; *dēdava*, *dēdata*; beruht auf Reduplikation (vgl. slav. *dežda* = **ded-ja*, ai. *dadhāmi* 1. pl. *dadh-mas*). — Präteritum *dējau* 1. pl. *dējome*.

4. Zu *eīti* gehen:

eimē *eisē* *eīti* (*eit*); *eimē*, *eitē*; *eivā*; *eimē* und *eivā* sind noch in aufforderndem Sinne (laß uns gehen) gebräuchlich. Partizip präs. Stamm *ent-*, Gerundium *ent* (Daukša Post. 302. 34); gen. m. *eīczo* usw., nom. sg. f. *enti*, bestimmt *entī-ji* (333. 9), gen. *eīczos* usw.

Jetzige Formen: *einū*, *einī*, *eīna*; *eīname*, *eīnate*; *eīnava*, *eīnata*; Part. *eīnqs* *eīnanczo* usw. — Prät. *ējaū* 1. pl. *ējome*.

5. Zu *ēsti* essen:

3. sg. *ēsti* (*ēst*); bei K. *ēdmi*, bei Schleicher S. 253 *ēmi*, dies die ältere Form, *d* in *ēdmi* ist aus *ēdu* eingefügt.

Jetzige Formen: *ēdu*, *ēdi*, *ēda*; *ēdame*, *ēdate*; *ēdava*, *ēdata*. — Prät. *ēdžau*, 1. pl. *ēdēme*.

171. Von andern Verben: zu *lėkū* *lėkti* zurücklassen: 1. *lėkmē*, 3. *lėkti* (*lėkt*), 1. pl. *lėkme* (Bretkun Post. II, 380). — zu *mėgū* *mėgōti* schlafen: 1. *mėgmē*, 2. *mėgsi* (Daukša 109. 6), 3. *mėgti* (*mėgt*); 2. pl. *mėgte* (*mėgstē* Daukša 198. 29). — zu *sėrgu* *sėrgēti* behüten: 1. *sėrgmē* (refl. *sėrgmē-s*), 3. *sėrgti* (*sėrgt*). — zu *gėdu* *gėdōti* singen: 3. *gėst*. — zu altem *pa-veltī* (jetzt *pa-vėlyti*) erlauben: 1. *pa-velmē* (refl. *velmē-s*), 3. *pa-velt*. — zu *bārti* schelten 3. *bart* (Bretkun Post. II, 89, 92, 93). — zu *gėlbėti* helfen 3. *gelbt*.

Vereinzelte Formen der Art von sonstigen Verben s. Bezzenberger GLS. S. 198; über heute noch vorkommende K. Gr. § 1174fg.

Wenn dialektisch 1. sg. *eiñ*, *mēgti* vorkommen, so sind sie entstanden aus der 3. *eit*, *mēgt*.

172. Das Partizip **präs. akt.** I hat bei Kl. V den Stamm auf *-int-*, bei allen übrigen Verben auf *-ant-*, z. B. *myliu* (1. pl. *mylime*): *mylint-*, nom. sg. m. *mylīs*; *neszū*: *neszant-* *neszās*, *geriū*: *geriant-* *geriās*; *doranóju*: *doranojant-* *doranójas* usw. Eine verkürzte Kasusform bildet das **Gerundium**, scheinbar der unflektierte Stamm, *mylint*, *nēszant*, *gēriant* usw., verkürzt aus *mylinti*, *nēszanti*, vgl. zu *nóriu* ich will *nórint* obgleich, in älteren Schriften *nórinti-g* (mit Postposition *-gi*), *tēmus daiktamus pradedantī-s* als diese Dinge anfangen (D. 20. 11). Die Flexion s. u. § 189.

Das Partizip **präs. pass.** hat das Formans *-ma-* am Präsensstamm, z. B. *nēsza-ma-s*, *gēriamas*, *mylimas*, *sākomas*, *dūdamas*.

173. Der zum Präsens gehörende **Permissiv**, eine alte Optativform, nur in der 3. Person und stets mit der Partikel *te-* oder *tegul* verbunden, endet bei den primären Verben, die in der 1. sing. den Hauptton auf der Endsilbe haben, auf betontes *-ē*; die Bedeutung ist «möge er», z. B. *neszū*: *te-neszē*, *einū*: *te-einē*. Zu beachten ist, daß bei den Verben der Kl. IV keine Wandlung von *t* in *cz*, von *d* in *di* stattfindet, z. B. *verezū*: *te-vertē*, *meldzū*: *te-meldē*. Alle andern Verben brauchen die 3. Indik., z. B. *te-mėj*, *te-sāko*, *te-mokū*; diese kann aber auch allgemein angewendet werden, z. B. *te-ein*, *te-verēz(a)*. Von älteren Formen der 3., z. B. *te-nusidūst*, *te-pracit*, *te-n'est* (ne sit). In der älteren Sprache und noch mundartlich haben die Verba der Kl. VI. 1 die Endung *-ai*, z. B. *raszaū* *raszji* schreiben: *te-rāzai*. Von sonstigen älteren Verhältnissen sei bemerkt, daß in Daukšas Postille *-ē* ganz selten vorkommt, und nur vor dem reflexiven *-s*, z. B. *te-kelies* möge er sich erheben, *te-skandies* m. er sich beklagen, sowie vor enklitischer Partikel: *te-gaunie-g* m. er bekommen; sonst

steht *-i*, z. B. in dem sehr häufigen *tessi* = *t'esē* (er sei), *te-szauki* m. er rufen, auch beim Reflexiv, z. B. *te-meldi-s* möge er beten.

174. Das **Partizip prät. akt.** hat Formans *-us-*, nom. sg. m. *-es* (die Deklination s. § 191); im Vokal der Wurzelsilbe oder Stammsilbe hängt es stets vom Indikativ prät. ab. Hat bei vokalisch auslautenden Wurzeln oder Stämmen das Präteritum *j*, so auch das Partizip, z. B. *jóju jójau jóti* : *jójus- jójes*; *mýliu mýlėjau mýlėti* : *mýlėjus- mýlėjes*. Bei allen Verben, ausgenommen die von Kl. VI. 1, tritt *-us-* an den letzten Konsonanten des Präteritalstammes, auch wenn dieser *é*-Stamm ist, also 1. sing. *-'au* hat, so daß keine Erweichung der Konsonanten oder Wandlung von *t* in *cz*, von *d* in *dž* eintritt, z. B. *lėkù likaũ* : *likus- likes*, *kreczù kreczaũ* : *krėtus- krėtęs*, *ginù gýniau* : *gynus- gýnes*, *kariù kóriau* : *korus- kóres*, *geriù gėriau* : *gerus- gėres*, *krājuju króviau* : *krovus- króves*, *dádu daviau* : *davus- dāves*, *klastájū klastavaũ* : *klastavus- klastāves*, *keliáuti keliavaũ* : *keliavus- keliāves*, *gyvenù gyvenaũ* : *gyvenus- gyvėnes*. Nur in Kl. VI verharret der palatalisierte Konsonant auch im Partizip, z. B. *sakaũ sakiaũ* : *sakius- sākės* (hier kein *k'* nach § 40 A) gen. *sākiusio*, *mataũ maczaũ* : *maczus- mātės* gen. *māczusio*.

Die vom Infinitivstamm abhängenden Formen.

175. Der **Infinitivstamm** wird gefunden, wenn man die Endung *-ti* (dial. auch *-tė*; abgekürzt *-t*; reflexiv *-ti-s* und *-tė-s*) abtrennt. Über Konsonantenwandel und Umstellung vor *t* s. §§ 37, 38.

176. Eine Infinitivform auf *-te*, auch Infinitiv II genannt, nur von nicht mit Präposition zusammengesetzten Verben gebraucht, drückt, dem Verbum finitum vorgesetzt, eine Intensität aus, z. B. *degtė dōga* es brennt heftig, *àsz tai neĩ sakýte nesakiaũ* ich habe das gar nicht gesagt.

177. Vom Infinitivstamm können gebildet werden:

1. Das **Supinum**, auf *-tu*, alter Akkusativ, z. B. *dátu*

(lat. *datum*), einfach bildbar, indem man das *-ti* des Infinitivs durch *-tū* ersetzt.

178. Mit dem Supinum ist der unbeschriebene Optativ gebildet, der zweite Bestandteil ist eine alte Optativform der Wurzel *bhā*, lit. *bū-ti*:

Sing. (*něsztum-biaa*) *něszczau*

něsztum-bei, něsztai

něszlū

Plur. *něsztum-bime*

něsztum-bite

Dual. *něsztum-biva*

něsztum-bita

Die 1. sing. hat außerdem die Form *něszcza* (*něszcze*; in älteren Schriften auch *něszczo*), auch die andern vollen Formen sind wenig gebräuchlich, für die 2. sing. und die Plural- und Dualformen meist nur *něsztum*; daneben mannigfaltige dialektische Umbildungen, auch schon in älterer Zeit, z. B. 1. pl. *něsztumem*, 2. *něsztumet*; 2. sing. *něsztumei* (*tartumei* Daukša 31. 1).

179. 2. Das Futurum wird gebildet durch Anfügung der Endung *-sia*, *-si*, *-s* (aus *-si*; *-sime*, *-site*; *-siva*, *-sita* an den Infinitivstamm. Lautet dieser vokalisch aus, ist die Bildung ganz einfach: *jó-ti jósiu*, *búti búsiu*, *mylėti mylésiu*. Bei konsonantisch auslautender Wurzel oder Stamm sind Assimilationen und Umstellungsregel (s. §§ 34, 37) zu beachten, z. B. *vedù vēsti* : *vėsiu*, *metù mēsti* : *mėsiu*, *minù mīnti* : *mįsiu*, *lendà līsti* : *lįsiu*, *sianczù siųsti* : *siųsia*, *alsinù alsinti* : *alsįsia*, *gyvenù gyvėnti* : *gyvėsia*; *dreskiù drėksti* : *drėksia*, *rėiszkiau rėikšti* : *rėikšia*.

Mundartlich (niederlitauisch) werden Plural und Dual auch folgendermaßen gebildet z. B. zu *dīrbti* entweder: *dīrbsma*, *dīrbste*; *dīrbsea*, *dīrbstui*; oder *dīrbsem* (d. i. *dīrbsiam*). *dīrbset* (= **-siat*).

180. 3. Das Partizip fut. akt.; es hat den Stamm auf *-sent-*, nom. sg. m. *-ses*, z. B. *dīrbti* : *dīrbsent-* *dīrbses*. — Ein in älterer Zeit noch gebräuchliches Part. fut. pass.

fügt Formans *-ma-* an den Futurstamm auf *-si-*, z. B. *sukù sùkti : sùksimas; siunczù siũsti : siũsimas.*

181. 4. Das **Imperfektum**, einfach bildbar durch Anfügung von *-davaũ* (Flexion wie die Präterita mit *o*-Stamm) an den Infinitivstamm, wie er vor dem *-ti* erscheint, z. B. *vedù vèsti, vèsdavaũ* (genauer lautlich *vèsdaravũ*, s. § 29. 2); *metù mèsti, mèsdavaũ; lendù lĩsti, lĩsdavaũ; siunczù siũsti, siũsdavaũ; minù mĩnti, mĩndavaũ; gyvenù gyvėnti, gyvėndavaũ; dreskiù drėkti, drėksdavaũ; rėiszkĩu rėikszi, rėikszdavaũ.* Das **Part. imperf.** wie das Part. prät., *-davęs*, Stamm *-davus-*.

182. 5. Das **Partizip präs. akt. II**, auf *-dama-s*, nur gebräuchlich in den Nominativformen der drei Numeri, wird genau so gebildet wie das Imperfekt.

183. 6. Der **Imperativ** des heutigen Litauischen erscheint als gebildet aus dem Infinitivstamm (genau in der Weise wie bei Imperfekt und Part. präs. II) mit Anfügung einer Partikel *-ki* (verkürzt *-k*). Diese ist mit der 2. sing. fest verwachsen, so daß die Personalendungen des Plurals und Duals an die Partikel treten, z. B. *jó-ti : jók(i);* Plur. *jóki-me, jóki-te*, Dual *jóki-va jóki-ta.* Trifft *-k(i)* mit *k, g* zusammen, so geht dies verloren: *sùkti : sùk, dėgti : dėk.*

Die ältere Sprache des 16.—17. Jhs. kennt noch andere Imperativformen, aber nur belegt in der 2. sing.: zu *dũti* geben *dũdi*, verkürzt *dũd*; so kommen z. B. in Daukšas Post. vor: *gelb* hilf (*gėlbėti*), *at-leid* erlaß (*lėidžu, lėisti*); *kelė-s* erhebe dich (*kėlti*); *siunt* sende (z. B. 361.19), *turi* (223.24) habe, *ved* führe (*vėsti*); *atveri* (Daukša Kat. 58.3) öffne (*vėrti*). Die Verba der Kl. VI enden auf *-ai*, z. B. *sakai* sage (*sakaũ sakỹti*), vgl. dazu *padaraine* faciamus (Post. 336.32), bei Jaunius S. 129 als noch gebräuchlich dialektisch, z. B. *rāszaine* scribamus velim, *rāszaitė* scribatis velim.

184. 7. Das **Partizip perf. pass.**, Formans *ta-*; da vor diesem dieselben Lautveränderungen vor sich gehen, wie vor dem *-ti* des Infinitivs, genügt die einfache Bildungsregel: das *-ti* ist zu ersetzen durch *-ta-s*, z. B. *vedù vèsti : vėstas, renkù rinkaũ : rinktās, minù mĩnti : mĩntas, dreskiù*

drēksti : drēkstas, rēiškiu rēišti : rēištas; krāuti krāju : krāatas usw.

185. S. Das Partizip der Notwendigkeit, Formans *-tina-*, wird genau so gebildet wie das Part. perf. pass., von dem es eine Ableitung durch Formans *-ina-* ist, z. B. *rēstinas* (ducendus), *riūktinas* usw.

186. Ein umschriebenes Perfektum ist bildbar durch das Part. prät. akt. mit dem Hilfsverbum *esū* ich bin usw., dies kann aber fehlen und wird meist weggelassen, z. B. *jīs (yrā) atījes* er ist angekommen = er ist jetzt da (*jīs atījo* er kam); möglich ist so auch mit dem Präteritum *buvaū* (ich war) ein Plusquamperfekt, *jīs būvo atījes* er war angekommen (war schon da, als...).

187. Das Reflexiv entsteht durch Anfügung des Reflexivpronomens *-si* (-s), das akkusativische und dative Beziehung ausdrücken kann, an das Aktivum (über die Personalendungen davor s. § 154), z. B. *grēziū* ich wende, *grēziū-s* wende mich. Ist das Verbum mit Präposition zusammengesetzt, tritt *si* zwischen Präposition und Verbum, z. B. *at-si-grēziū* ich wende mich zurück. Dasselbe findet statt bei Vorsetzung der Partikeln *ne-*, *be-*, *te-*: *ne-si-grēziū*, *be-si-grēziū*.

188. Das Passivum, wenn es nicht, wie namentlich dialektisch häufig, durch das Reflexiv gegeben wird, kann nur durch Umschreibung mit den passiven Partizipien ausgedrückt werden mit Hilfe der Verba *būti* und *tāpti* (werden), z. B. *jīs (yrā) gīriamas* er wird gelobt, *jīs būvo* oder *tāpē pagirtas* er wurde gelobt; doch wird der aktive Ausdruck vorgezogen: *gīria jī* man lobt ihn, *gīrē jī* man lobte ihn.

Die Deklination der aktiven Partizipien.

189. Der alte konsonantische Stamm, Präs. *-ant-*, *-int-*; Fut. *-sent-*; Präteritum *-us-*, erscheint nur im Nom. sing. und pl. mask., im Neutrum sing. und im Nom. sing. fem. In den übrigen Kasus tritt ein *-jo*-Stamm ein: *-ant-jo-*, *-int-jo-*; *-sent-jo-*; *-us-jo-*.

190. Partizipium präs. akt.(zu *sukhè sukañ sùkti* drehen).

Maskulinum, Neutrum		Femininum
Sing. n.	<i>sukāṣ, ntr. sukā</i>	<i>sukanti</i>
g.	<i>sùkanczo</i>	<i>sukanczōs</i>
d.	<i>sùkanczām</i>	<i>sùkanczai</i>
a.	<i>sùkantī</i>	<i>sùkanczā</i>
i.	<i>sùkanczu</i>	<i>sukanczā</i>
l.	<i>sukanczamè</i>	<i>sukanczojè</i>
Plur. n.	<i>sukā</i>	<i>sùkanczos</i>
g.	<i>sukanczū</i>	<i>sukanczū</i>
d.	<i>sukantěms</i>	<i>sukanczóm̃s</i>
a.	<i>sùkanczus</i>	<i>sùkanczas</i>
i.	<i>sukanczaīs</i>	<i>sukanczom̃is</i>
l.	<i>sukanczū̃sè</i>	<i>sukanczosè</i>
Dual n. a.	<i>sùkanczu(-du)</i>	<i>sukanti(-dvi)</i>
d.	<i>sukantěm(-dvēm)</i>	<i>sukanczóm(-dvēm)</i>
i.	<i>sukantěm(-dvēm)</i>	<i>sukanczōm(-dvēm)</i>

Die Betonung ist hier nach Kurschat § 1118 gegeben; das Partizip der Kl.V ebenso, nur daß der Stamm auf *-int-* auslautet, daher *mylīs mylinczo* usw., fem. *mylinti*; das Partizip von Kl.VI unterscheidet sich nicht von dem Paradigma *sukāṣ*, z. B. zu *darañ darjīi* tun: *darāṣ dā-ranczo* usw.

191. Partizipium prät. akt.

Maskulinum, Neutrum		Femininum
Sing. n.	<i>sukēṣ, ntr. sukē</i>	<i>sùkusi</i>
g.	<i>sùkusio</i>	<i>sùkusios</i>
d.	<i>sùkusiām</i>	<i>sùkusiai</i>
a.	<i>sùkusi</i>	<i>sùkusiā</i>
i.	<i>sùkusiū</i>	<i>sùkusiā</i>
l.	<i>sùkusiamc</i>	<i>sùkusioje</i>

Plur. n.	<i>sūke</i>	<i>sūkusios</i>
g.	<i>sūkusiū</i>	<i>sūkusiū</i>
d.	<i>sūkusiūms</i>	<i>sūkusiūms</i>
a.	<i>sūkusius</i>	<i>sūkusios</i>
i.	<i>sūkusiais</i>	<i>sūkusiomis</i>
l.	<i>sūkusiūse</i>	<i>sūkusiose</i>
Dual n. a.	<i>sūkusiū(-du)</i>	<i>sūkusi(-dvi)</i>
d.	<i>sūkusiūm(-dvėm)</i>	<i>sūkusiom(-dvėm)</i>
i.	<i>sūkusiūm(-dvėm)</i>	<i>sūkusiom(-dvėm)</i>

Das Partizip Imperf. *sūkdaręs* wie *sukės*; das Part. fut., Stamm auf *-sent-*, wie *sukās*: *sūksēs sūksenezo* usw.

Die Partizipien präs. akt. II, präs. pass., prät. pass. sind adjektivische *o*-Stämme und werden wie die Adjektiva dekliniert.

192. Die bestimmten Formen der Partizipien werden gebildet wie die der Adjektiva, z. B. *sukās-is sūkanco-jo*, Plur. *sukā-ji* oder *sūkantū-ji*, fem. *sūkantų-ji, sūkančų-ji*; *sūksēs-is sūkusiū-jo* usw. — Der Nom. sg. des Part. prät. akt. wird sehr oft in abgekürzter Form *sūkus* gebraucht.

Die Betonung des Verbums.

193. Zur Aneignung der Haupttonstelle und der Intonationen des Verbums können am besten wieder die drei Formen: 1. sing. präs., 1. sing. prät., Infinitiv dienen.

194. 1. Für den Infinitiv läßt sich eine bestimmte Haupttonstelle nicht angeben, wohl aber die Intonation in einem bestimmten Grade: alle drei- oder mehrsilbigen Infinitive (d. h. also alle zwei- oder mehrsilbigen Stammes) haben fallende (gestoßene) Betonung auf der vorletzten Silbe (vor *-ti*; wenn also der Hauptton diese Silbe trifft, trägt sie den Akzent ' oder bei *-in-ti* nach Kurschatscher Akzentuationsweise ', z. B. *mylėti, daržyti, gėdėti, klastėti, keliuoti, alsinti, gyventi*. Dasselbe gilt mit ganz geringen Ausnahmen vom zweisilbigen Infinitiv vokalisch auslautender Wurzeln, z. B. *bėti, dėti, gauti, gyti, būti, sėti, stėti* usw.; Ausnahmen bilden, soweit man sie aus den vorhandenen Verbalver-

zeichnissen bestimmen kann: *aũti* (*aunũ aviaũ* Fußbekleidung anziehen), *grẽti* (*grẽjũ grẽjaũ* Sahne abschöpfen), *skrẽti* (*skrẽjũ skrẽjaũ* kreisen), *szlẽti* (*szlẽjũ szlẽjaũ* lehnen), *eĩti* (*einũ ejaũ* gehen).

Die Infinitivform auf *-te* hat, soviel ich aus den mir vorgekommenen Beispielen entnehmen kann, Endbetonung bei primären Verben, wenn die Wurzelsilbe steigende Intonation hat (*ĩ, ũ* fallen ebenfalls darunter), z. B. *bruklẽ* *ĩbruko*, *degtẽ* *dẽga*, *liptẽ* *prĩlipusi*, *verstẽ* *prĩvertẽ*, *vĩrstẽ* *atvĩrto* (die Beispiele aus KDLWb); in allen andern Fällen ist die Betonung wie die des Infinitivs auf *-ti*, z. B. *tráukte* *tráukia*, *szláu* *ĩszszlavẽ* (zu *szlũti*), *száu* *te* *szándams*, *neĩ* *matýte* *ne-maczaũ*, *neĩ* *mĩslyte* *ne-mĩslyj*.

195. 2. Unveränderliche Haupttonstelle haben alle drei- oder mehrsilbigen Verba, d. h. Verba zwei- oder mehrsilbigen Infinitivstammes, deren Hauptton auf der ersten Silbe liegt, z. B. *mĩslyju* *mĩslyjau* *mĩslyti* denken, *sũdyju* *sũdyjau* *sũdyti* richten; *āszarũti* *āszarũju* *āszarũjau*; *szúkauti* *szúkauju* *szúkavau*; *svėikinti* *svėikinu* *svėikinau* grüßen; *szlāpinti* *szlāpinu* *szlāpinau* nassen; ferner die abgeleiteten auf *-ó-ti*, *-ĩti*, z. B. *dovanóti* *dovanóju* *dovanójau*, *seilĩti* *seilĩju* *seilĩjau*.

196. 3. Futurum mit Partizipien, Imperfektum mit Partizip, Imperativ, Supinum mit Optativ haben dieselbe Haupttonstelle und dieselbe Intonation wie der Infinitiv; doch war, jetzt nicht mehr allgemein, in der 3. fut. fallende Intonation in steigende umgewandelt, z. B. *gáu* *ti* : *gáusiu* *gáusi* *gaũs*, *búi* *ti* : *búsiu* *búsi* *bũs* (so jetzt noch allgemein; d. h. *bā* *s*, *lĩ* *ti* : *lis* d. h. *lis*). Beispiele: *renkũ* *rĩnk* *ti* : *rĩnksiu*, *rĩnk* *davau*, *rĩnk*, *rĩnk* *ty*, *rĩnk* *czau*; *láu* *kiu* *láu* *kti* : *láu* *ksiu* *láu* *kdavau*, *láu* *k*, *láu* *kt* *ty*, *láu* *kc* *zau*; *laikaũ* *laik* *ýti* : *laik* *ýsiu*, *laik* *ýd* *avau*, *laik* *ýk*, *laik* *ýt* *ty*, *laik* *ýc* *zau*.

197. 4. Die Betonung der in der ersten Person zweisilbigen Präsens und Präterita:

A. Liegt der Hauptton in der 1. sing. auf der ersten Silbe (Wurzelsilbe), so ist er stets fallend (gestoßen) und bleibt durch alle Personen unverändert, z. B.

bėgti laufen: Präs. *bėgu* *bėgi* *bėga*, *bėgame* usw., Prät. *bėgai* *bėgo*, *bėgome* usw.; *mylėti*: *mýliu* *mýli* *mýl*, *mýlime*; *válgyti* essen: *válgau* *válgai* *válgo*, *válgome*, Prät. *válgiau* *válgei* *válge*, *válgėme*.

B. Liegt der Hauptton in der 1. sing. auf der Endsilbe, so verharret er darauf in der 2., geht in allen andern Personen auf die erste Silbe (Wurzelsilbe) über und zwar stets mit steigender Intonation (geschleift), z. B.: *tekėti* laufen: *tekù* *tekì* *tėka*, *tėkame* usw.; *kąsti* graben: *kasù* *kasì* *kāsa*, *kāsame*, Prät. *kasiaũ* *kaseĩ* *kāsė*, *kāsėme*; *sukti*: *sukù* *sukì* *sùka*, *sùkame*, Prät. *sakaũ* *sukaĩ* *sùko*, *sùkome* (nach Kurschats Akzentuation, d. h. *sāka* usw.); *pinti* flechten: *pinù* *pinì* *pina*, *piname* (d. h. *pīna* usw.); *šaukti* rufen: *šaukiù* *šaukì* *šaukia*, *šaukiame*, Prät. *šaukiaũ* *šaukeĩ* *šaukė*, *šaukėme*; *sakýti* sagen: *sakaũ* *sakaĩ* *sāko*, *sākome*, Prät. *sakiaũ* *sakeĩ* *sākė*, *sākėme*; *gauti* bekommen: *gáunu*, Prät. *gavaũ* *gavaĩ* *gāvo*, *gāvome*. Vom historischen Standpunkt betrachtet liegt hier nicht eine Rückziehung des Haupttons vor, sondern nach § 58 C eine Verschiebung auf die Endsilbe der 1. und 2. wegen ihrer fallenden Intonation.

198. 5. Die mehrsilbigen Präséntia und Präterita werden, wenn der Hauptton in der 1. sing. auf der Endsilbe liegt, behandelt wie die zweisilbigen unter 4 B, in der zweiten bleibt er auf der Endsilbe, geht in den andern Personen auf die vorangehende über, mit steigender Intonation, z. B. *dalyti*: *dalyjù* *dalyjì* *daljja*, Plur. *daljyome* usw., Prät. *dalyjaũ* *dalyjaĩ* *daljjo*, *daljyome*; *alsinti*: *alsinù* *alsinì* *alsina* (= *alsīna*), *alsiname*, Prät. *alsinaũ* *alsinaĩ* *alsino*, *alsinome*; *gyventi*: *gyvenù* *gyvenì* *gyvėna*, *gyvėname*, Prät. *gyvenaũ* *gyvenaĩ* *gyvėno*, *gyvėnome*; *keliąti* *keliāju*, prät. *keliavaũ* *keliavaĩ* *keliavo*, *keliavome*; *klastoti* *klastāju*; prät. *klastavaũ* *klastavaĩ* *klastavo*, *klastavome*.

Die Betonung der Partizipien.

199. Die Angaben der Grammatiker sind z. T. schwankend, und es scheint überhaupt Haupttonstelle und

Tonwechsel bei mehreren Partizipialbildungen nicht fest zu sein.

Das Partizip fut. und das Part. imperf. werden betont wie die Indikative, die Haupttonstelle ist unveränderlich.

200. Das Partizip prät. akt. hat die Betonung des Indikativs, abgesehen von dessen 1. und 2. Person; die Haupttonstelle ist unveränderlich, z. B. *nèszti neszù*, prät. *nesziaũ neszeĩ nészé*, Part. *nészēs*, gen. *něszusio*, fem. *něszusi*; *sakýti sakaũ*, prät. *sakiaũ sakeĩ sāké*, Part. *sāķēs*, gen. *sāķiusio*, fem. *sāķiusi*.

201. Das Partizip präs. pass. -ama-s; bei den Verben Kl. VI.1 (-au -yti; -au -oti) liegt der Hauptton auf der Wurzelsilbe und ist unveränderlich, z. B. *daraũ darýti: dāromas*; *jěszkau jěszkóti: jěszkomas*; unveränderlich ist er auch bei den auf -in-ti, -en-ti in Kl. I und den abgeleiteten der Kl. IV auf -ėju -ėti, -oju -oti, -ũju -ũti, -auju -auti, -yju -yti, z. B. *uginũ auginti: auginamas*; *gabenũ gabėti: gabėnamas*; *ekėju ekėti: ekėjamas*; *dovanóju dovanóti: dovanójamas*; *szėnáuju szėnduti: szėnaujamas*; *dalyjũ dalyti: dalyjamas*. Nach Kurschat § 1254 sollen primäre Verba der Kl. I—IV bei gestoßenem Ton unveränderlich sein, sein eigener Sprachgebrauch stimmt dazu nicht immer, so im DLWb zu *dirbu dirbti: dirbamà* ntr., zu *móku mokėti: isz-mokamà* ntr., zu *lėidžu lėisti: iszleidžamà* ntr. Bei schwerer Wurzelsilbe und steigender (geschleifter) Intonation schwankt der Gebrauch zwischen unveränderlicher Haupttonstelle und veränderlicher, z. B. zu *einũ einamas*, ntr. *einamà*, zu *randũ raĩdamas*, ntr. *raĩdama*. Bei schwacher Wurzelsilbe ist die Betonung wie die von *gyvas* (s. § 89), z. B. *něszamas něszamo neszĩm něszamą něszamu neszamė*, Plur. *neszamĩ neszamũ neszamėĩm něszamus neszamaĩs neszamũsė*; fem. *neszamà neszamõs něszamai něszamą něszamą neszamojė*, Plur. *něszamos neszamũ neszamõms něszamas neszamomĩs neszamosė*.

202. Das nur in der Nominativform gebrauchte Partizip präs. akt. II -dama-s verhält sich wie das des Präs. pass., z. B. *něszdamas* Plur. *neszdamĩ*, fem. *neszdamà* Plur. *něszdamos*.

203. Das Partizip prät. pass. ist bei fallender (gestoßener) Intonation unveränderlich, z. B. *laužti* brechen: *laužtas*; *mylēti*: *mylētas*; *dovanōti*: *dovanōtas*; bei steigender (geschleifter) ist der Wechsel der Haupttonstelle wie bei *gīras* (s. § 89), z. B. *riņktas* *riņkto* *riņktām* usw.; ebenso verhält sich das Partizip der Notwendigkeit (-*tina*-s).

204. Über das Partizip präs. akt. ist keine völlige Sicherheit zu gewinnen. Die von Kurschat § 1253 gegebenen Regeln treffen nicht in allen Fällen zu und widersprechen z. T. seinem eigenen Sprachgebrauch. So müßte es nach der Regel über die Verba mit «gestoßener Stammsilbe» heißen *dirbās*, *mýlis*, *nóris*, *sēdis*, *stóvis* mit unveränderlichem Hauptton zu *mýliu* *mýlēti*, *nóriu* *norēti*, *sēžu* *sēdēti*, *stóviu* *stovēti*, es heißt aber *dirbās* (so auch Jaunius, der übrigens auch schwankt), *mýlis*, *norīs*, *sēdis*, *stovīs*. Mit einiger Sicherheit läßt sich sagen: die Partizipia der Verba Kl. I auf -*in-ti*, -*en-ti* haben unveränderlichen Hauptton, z. B. *alsinti*: *alsinās*, *gyvēnti*: *gyvēnās*; ferner die abgeleiteten der Kl. IV auf -*īju* -*ēti*, -*oju* -*oti*, -*auju* -*auti*, -*yju* -*yti*, z. B. *āuklēti*: *āuklējas*, *dovanōti*: *dovanōjas*, *keliāuti*: *keliāujās*, *dalyti* *dalyjti*: *dalyjjas*; ebenso auch die der Kl. VI (-*au* -*yti*, -*au* -*oti*), z. B. *daryti*: *dārjas*, *kýboti*: *kýbas*. Ferner scheint durchzugehen, daß bei schwacher steigend betonter Wurzelsilbe in den Kl. I, IV, V (also mit *e*, *a*, *i*, *o*) der Nom. sg. m. Endbetonung hat und der Wechsel der Haupttonstelle vor sich geht wie im Paradigma *sakās* (s. § 190), z. B. *neszū* *nēsztī*: *neszās*, *kasū* *kāstī*: *kasās*, *pinū* *pīntī*: *pinās*, *stumiū* *stūmtī*: *stumiās*, *tikiū* *tikēti*: *tikīs*.

205. Die Betonung der Verbalkformen in Zusammensetzung mit den Präpositionen *ap*-, *at*-, *ī*-, *isz*-, *nu*-, *pa*-, *par*-, *pra*-, *prē*-, *su*-, *uz*-, und den Partikeln *ne*-, *be*-, *te*-.

1. Verschiebung des Haupttons auf Präposition oder Partikel kann überhaupt nur stattfinden im Indikativ Präs. der Verbalklassen I—IV, im Präteritum der Klassen I—III, in den präsentischen Partizipien, im Part. prät. pass. und im Part. der Notwendigkeit in den Klassen I—III.

2. Bei fallendem (gestoßenem) Ton der Verbalform kann keine Verschiebung stattfinden, z. B. *nu-plěsziu nu-plěsziau nu-plěsztas, ne-plěsziu* usw.

3. Der Hauptton bleibt unveränderlich, einerlei wie die Wurzelsilbe beschaffen ist, ob schwer oder leicht, bei allen Präterita auf -o-Stamm, 1. sing. -au, z. B. *riszti* binden *riszù: riszaũ riszaĩ riszo* usw., *su-riszaũ*.

4. Bei steigender (geschleifter) Intonation sind bei dem Präsens zu unterscheiden lange schwere Silben, d. h. solche mit einfacher Länge, *u-* oder *i-*Diphthong, Vokal + Nasal oder Liquida + Konsonant, und leichte, kurze: bei schwerer Silbe tritt keine Verschiebung des Haupttons ein, z. B. *geidžù* ich begehre, 2. *geidì*, 3. *geidža*, 1. pl. *geidžame: pageidžù, pageidì, pageidža, pageidžame*. Bei leichter Silbe tritt der Hauptton auf Präposition oder Partikel, z. B. *ariù* ich pflüge, 2. *arì*, 3. *āria*, 1. pl. *āriame: ūzariu, ūzari, ūzaria, ūzariame* usw.

Im Präteritum mit *é*-Stamm kommt der angegebene Silbenunterschied nicht in Betracht, sondern alle diese Präterita werfen den Hauptton auf Präposition oder Partikel, z. B. *geidžaũ*, 2. *geideĩ*, 3. *geidė*, 1. pl. *geidėme: pàgeidžau, pàgeidei, pàgeidė, pàgeidėme; ariaũ, areĩ, ārė, ārėme: nùariau, nùarei, nùarė, nùarėme* usw., *dūti*, prät. *daviaũ daveĩ dāvė: pařdaviau, pařdavei, pařdavė, pařdavėme; grėbiũ grėbiaũ grėbėme: ĩgrėbiau, ĩgrėbei, ĩgrėbė, ĩgrėbėme*.

Wenn zwischen Verbalform und Präposition das reflexive -*si*- steht, geht der Hauptton auf dieses über, z. B. *nu-si-geidžu, nu-si-geidžau; geriũ* ich trinke: *pri-si-geriu* (aber Prät. *pri-si-gėriau* wegen der fallenden Intonation).

Die Zusammensetzungen mit *peř* (durch) ziehen den Hauptton auf die Präposition, doch so, daß die Haupttonsilbe der Verbalform einen starken Nebenton behält. Kurschat bezeichnet das durch *pěř-*, z. B. *pěřléisti* durchlassen, *pěřgabėnti* durchbringen, *pěřvėsti* durchführen; einfacher wäre *pėř-lėisti* usw.

206. Angaben über die Betonung der mit Präposition oder Partikel verbundenen Partizipien unterlasse ich,

weil die Regeln der Grammatiken z. T. unbestimmt und unsicher sind und auch meine eigene Beobachtung des Sprachgebrauchs zu keinen festen Ergebnissen geführt hat.

Paradigmata.

207. Die Klassen I—III können durch ein Paradigma vertreten werden, da die Präsensstämme gleichmäßig auf *-a-* auslauten, *dirba*, *dirbti* arbeiten; die wenigen Präterita mit *i*-Stamm werden flektiert wie das Präteritum von *kreipti* *kreipiù* wenden in Kl. IV; bei dieser ist wegen des verschiedenen Präteritalstammes ein Beispiel konsonantisch und eines vokalisch auslautender Wurzel gegeben, *kreipti*, *plóti* *plóju* ausbreiten; es folgen dann Kl. V, *mýlau* *mýleti*, und Kl. VI 1. und 2., *daraù* *darýti* machen, *jėszkau* *jėszkóti* suchen.

208. Präsens.

	Kl. I—III	IV
Sing. 1	<i>dirbu</i>	<i>kreipiù</i> <i>plója</i>
2	<i>dirbi</i>	<i>kreipì</i> <i>plóji</i>
3	<i>dirba</i>	<i>kreipia</i> <i>plója</i>
Plur. 1	<i>dirbame</i>	<i>kreipiamė</i> <i>plójame</i>
2	<i>dirbate</i>	<i>kreipiate</i> <i>plójate</i>
Dual 1	<i>dirbava</i>	<i>kreipiava</i> <i>plójava</i>
2	<i>dirbata</i>	<i>kreipiata</i> <i>plójata</i>
Part. akt.	<i>dirbas</i>	<i>kreipias</i> <i>plójys</i>
Part. pass.	<i>dirbamas</i>	<i>kreipiamas</i> <i>plójamas</i>
Permissiv	<i>te-dirba</i>	<i>te-kreipė</i> <i>te-plója</i>

209. Präteritum.

Sing. 1	<i>dirbau</i>	<i>kreipiaù</i> <i>plójiau</i>
2	<i>dirbai</i>	<i>kreipei</i> <i>plójai</i>
3	<i>dirbo</i>	<i>kreipė</i> <i>plójo</i>
Plur. 1	<i>dirbame</i>	<i>kreipėme</i> <i>plójome</i>
2	<i>dirbate</i>	<i>kreipėte</i> <i>plójote</i>
Dual 1	<i>dirbava</i>	<i>kreipėva</i> <i>plójova</i>
2	<i>dirbata</i>	<i>kreipėta</i> <i>plójota</i>
Part. akt.	<i>dirbes</i>	<i>kreipės</i> <i>plójys</i>

210. Futurum.

Sing.	1	<i>dīrbsiu</i>	<i>kreīpsiu</i>	<i>plósiu</i>
	2	<i>dīrbsi</i>	<i>kreīpsi</i>	<i>plósi</i>
	3	<i>dīrbs</i>	<i>kreīps</i>	<i>plōs</i>
Plur.	1	<i>dīrbsime</i>	<i>kreīpsime</i>	<i>plósimē</i>
	2	<i>dīrbsite</i>	<i>kreīpsite</i>	<i>plósite</i>
Dual	1	<i>dīrbsiva</i>	<i>kreīpsiva</i>	<i>plósiva</i>
	2	<i>dīrbsita</i>	<i>kreīpsita</i>	<i>plósita</i>
Part. akt.	I	<i>dīrbsēs</i>	<i>kreīpsēs</i>	<i>plósēs</i>

211. Imperfektum.

Sing.	1	<i>dīrbdavau</i>	<i>kreīpdavau</i>	<i>plódavau</i>
	2	<i>dīrbdavai</i>	<i>kreīpdavai</i>	<i>plódavai</i>
	3	<i>dīrbdavo</i>	<i>kreīpdavo</i>	<i>plódavo</i>
Plur.	1	<i>dīrbdavome</i>	<i>kreīpdavome</i>	<i>plódavome</i>
	2	<i>dīrbdavote</i>	<i>kreīpdavote</i>	<i>plódavote</i>
Dual	1	<i>dīrbdavova</i>	<i>kreīpdavova</i>	<i>plódavova</i>
	2	<i>dīrbdavota</i>	<i>kreīpdavota</i>	<i>plódavota</i>
Part.		<i>dīrbdavēs</i>	<i>kreīpdavēs</i>	<i>plódavēs</i>

212. Infinitiv.

<i>dīrbti</i>	<i>kreīpti</i>	<i>plóti</i>
---------------	----------------	--------------

Supinum.

<i>dīrbtų</i>	<i>kreīptų</i>	<i>plótų</i>
---------------	----------------	--------------

213. Optativ.

Sing.	1	<i>dīrbczau</i>	<i>kreīpczau</i>	<i>plóczau</i>
	2	<i>dīrbtumbei</i>	<i>kreīptumbei</i>	<i>plótumbei</i>
	3	<i>dīrbtų</i>	<i>kreīptų</i>	<i>plótų</i>
Plur.	1	<i>dīrbtumbime</i>	<i>kreīptumbime</i>	<i>plótumbime</i>
	2	<i>dīrbtumbite</i>	<i>kreīptumbite</i>	<i>plótumbite</i>
Dual	1	<i>dīrbtumbiva</i>	<i>kreīptumbiva</i>	<i>plótumbiva</i>
	2	<i>dīrbtumbita</i>	<i>kreīptumbita</i>	<i>plótumbita</i>

214. Imperativ.

Sing. 2	<i>dirbk</i>	<i>kreīpk</i>	<i>plók</i>
Plur. 1	<i>dirbkime</i>	<i>kreīpkime</i>	<i>plókime</i>
	2 <i>dirbkite</i>	<i>kreīpkite</i>	<i>plókite</i>
Dual 1	<i>dirbkira</i>	<i>kreīpkiva</i>	<i>plókiva</i>
	2 <i>dirbkita</i>	<i>kreīpkita</i>	<i>plókita</i>

215. Part. präs. akt. II.

<i>dirbdamas</i>		<i>kreīpdamas</i>	<i>plódamas</i>
------------------	--	-------------------	-----------------

Part. prät. pass.

<i>dirbtas</i>		<i>kreīptas</i>	<i>plótas</i>
----------------	--	-----------------	---------------

Part. der Notwendigkeit.

<i>dirbtinas</i>		<i>kreīptinas</i>	<i>plótinas</i>
------------------	--	-------------------	-----------------

216. Präsens.

	V	VI. 1	VI. 2
Sing. 1	<i>mýliu</i>	<i>daraũ</i>	<i>jėszkau</i>
	2 <i>mýli</i>	<i>daraĩ</i>	<i>jėszkai</i>
	3 <i>mýl</i>	<i>dāro</i>	<i>jėszko</i>
Plur. 1	<i>mýlime</i>	<i>dārome</i>	<i>jėszkome</i>
	2 <i>mýlite</i>	<i>dārote</i>	<i>jėszkote</i>
Dual 1	<i>mýliva</i>	<i>dārova</i>	<i>jėszkova</i>
	2 <i>mýlita</i>	<i>dārota</i>	<i>jėszkota</i>
Part. akt. I	<i>mýlīs</i>	<i>dārąs</i>	<i>jėszkąs</i>
Part. pass.	<i>mýlimas</i>	<i>dāromas</i>	<i>jėszkomas</i>
Permissiv	<i>te-mýl</i>	<i>te-dāro</i>	<i>te-jėszko</i>

217. Präteritum.

Sing. 1	<i>mýlējau</i>		<i>dariaũ</i>	<i>jėszkójau</i>
	2 <i>mýlējai</i>		<i>dareĩ</i>	<i>jėszkójai</i>
	3 <i>mýlējo</i>		<i>dārė</i>	<i>jėszkójo</i>
Plur. 1	<i>mýlējome</i>		<i>dārėme</i>	<i>jėszkójome</i>
	2 <i>mýlėjote</i>		<i>dārėte</i>	<i>jėszkójote</i>
Dual 1	<i>mýlējova</i>		<i>dārėva</i>	<i>jėszkójova</i>
	2 <i>mýlējota</i>		<i>dārėta</i>	<i>jėszkójota</i>
Part. akt.	<i>mýlėjs</i>		<i>dāręs</i>	<i>jėszkójs</i>

218. Futurum.

Sing. 1	<i>mylësiu</i>	<i>darýsiu</i>	<i>jëszkósiu</i>
2	<i>mylësi</i>	<i>darýsi</i>	<i>jëszkósi</i>
3	<i>mylës</i>	<i>darýs</i>	<i>jëszkós</i>
Plur. 1	<i>mylësimë</i>	<i>darýsimë</i>	<i>jëszkósimë</i>
2	<i>mylësite</i>	<i>darýsite</i>	<i>jëszkósite</i>
Dual 1	<i>mylësiwa</i>	<i>darýsiwa</i>	<i>jëszkósiwa</i>
2	<i>mylësiita</i>	<i>darýsiita</i>	<i>jëszkósiita</i>
Part. akt.	<i>mylëşęs</i>	<i>darýşęs</i>	<i>jëszkóşęs</i>

219. Imperfektum.

Sing. 1	<i>mylëdávau</i>	<i>darýdávau</i>	<i>jëszkódávau</i>
2	<i>mylëdávai</i>	<i>darýdávai</i>	<i>jëszkódávai</i>
3	<i>mylëdavo</i>	<i>darýdavo</i>	<i>jëszkódavo</i>
Plur. 1	<i>mylëdávome</i>	<i>darýdávome</i>	<i>jëszkódávome</i>
2	<i>mylëdávote</i>	<i>darýdávote</i>	<i>jëszkódávote</i>
Dual 1	<i>mylëdávova</i>	<i>darýdávova</i>	<i>jëszkódávova</i>
2	<i>mylëdávota</i>	<i>darýdávota</i>	<i>jëszkódávota</i>
Part.	<i>mylëdávęs</i>	<i>darýdávęs</i>	<i>jëszkódávęs</i>

220. Infinitiv.

<i>mylëti</i>	<i>darýti</i>	<i>jëszkóti</i>
---------------	---------------	-----------------

Supinum.

<i>mylëty</i>	<i>darýty</i>	<i>jëszkóty</i>
---------------	---------------	-----------------

221. Optativ.

Sing. 1	<i>mylëczau</i>	<i>darýczau</i>	<i>jëszkóczau</i>
2	<i>mylëtumbei</i>	<i>darýtumbei</i>	<i>jëszkótumbei</i>
3	<i>mylëty</i>	<i>darýty</i>	<i>jëszkóty</i>
Plur. 1	<i>mylëtumbime</i>	<i>darýtumbime</i>	<i>jëszkótumbime</i>
2	<i>mylëtumbite</i>	<i>darýtumbite</i>	<i>jëszkótumbite</i>
Dual 1	<i>mylëtumbiva</i>	<i>darýtumbiva</i>	<i>jëszkótumbiva</i>
2	<i>mylëtumbita</i>	<i>darýtumbita</i>	<i>jëszkótumbita</i>

222. Imperativ.

Sing. 2	<i>mylëk</i>	<i>darýk</i>	<i>jëszkók</i>
Plur. 1	<i>mylëkime</i>	<i>darýkime</i>	<i>jëszkókime</i>
2	<i>mylëkite</i>	<i>darýkite</i>	<i>jëszkókite</i>
Dual 1	<i>mylëkiva</i>	<i>darýkiva</i>	<i>jëszkókiva</i>
2	<i>mylëkita</i>	<i>darýkita</i>	<i>jëszkókita</i>

223. Part. präs. akt. II.*migl damas darįdamas įsichodamas*

Part. prät. pass.

miglotas darįgtas įsichkotas

Part. der Notwendigkeit.

miglotinas darįgtinas įsichkótinas

Einiges aus der Syntax.

224. Die Zusammenstellung hat nur den Zweck, dem Anfänger die Auffassung gewisser Eigentümlichkeiten der litauischen Syntax zu erleichtern; sie läßt fast alles weg, was sich nicht vom deutschen Sprachgebrauch unterscheidet, oder wenn verschieden, sich leicht von selbst erklärt. — Die Beispiele sind möglichst aus den Texten des Lesebuchs genommen.

Subjekt und Prädikat, Kopula. Subjekt und nicht verbales Prädikat (Substantiv, Adjektiv, Partizip, Adverb) stehen bei präsentischem Ausdruck ohne Kopula nebeneinander, das Subjekt vorn, z. B. *dėvas svėto sutvėrtojis* Gott ist der Welt Schöpfer; *mėdis auksztas* der Baum ist hoch, *tėvas jaũ atėjęs* der Vater ist schon gekommen, *mótyna vėl czė* die Mutter ist wieder hier.

Bei Voranstellung des Prädikats wird in der Regel die Kopula *yra* (ist) eingefügt, z. B. *grazūs yra daržas* schön ist der Garten, weil in *grazūs daržas* das Adjektiv attribut verstanden wird.

Bei *katràs* (uter) kann das verbale Prädikat im Dual stehen, z. B. *katrà pirmà iš vandens išrėplėsiu* welche (von uns beiden) wird zuerst aus dem Wasser herauskriechen.

Verbindungen eines singularischen Substantivs mit *su* + Instr. können Attribute oder Prädikate im Plural haben, z. B. *Doczys su šeszeis kulikais kùdami* D. mit sechs Dreschern dreschend.

Über das Neutrum s. § 88. — Die Ausdrucksweise S. 77 *tarp raistų ir žebrių* (nom. plur.) *turėta* (ntr.), buchstäblich: zwischen den Sümpfen auch Auerochsen wurden gehabt (gab es auch A.) ist Anlehnung an einen poln.

Sprachgebrauch; ebenso *visas tās gēsmis* (n.pl.) *makēta* (ntr.) S. 80 alle diese Lieder wurden gelernt.

Die 3. Person des Verbums dient zum Ausdruck von Sätzen mit unbestimmtem Subjekt (man), z. B. *kaīp sāko* wie man sagt.

Zum Kasusgebrauch.

225. Genitiv. Verba mit dem Sinne des Begehrens und alle solche, in die der Sinn eines Begehrens, Strebens, eines auf etwas gerichteten Wollens hineingelegt werden kann, haben den Gegenstand des Begehrens usw. im Genitiv, z. B. *tō viso pāgonys jēszko* nach dem allen suchen (streben) die Heiden; *palāimos trókszdams* nach Glück düstend; *sāvo daljko nór* seinen Anteil will er; *jis manē dūnos mēlde* (prāszē) er bat mich um Brot; *galvijas pāszaro lāukia* das Vieh wartet auf Futter; *liūtai rēkia plēszimo* die Löwen schreien nach Raub; *szaūkē pagālbos* er rief um Hilfe; so auch bei «hören auf», «sehen nach etwas», z. B. *jūms reikējo manēs klausyti* ihr müßtet auf mich hören (mir gehorchen); *mergēlē auszrōs ziurējo* das Mädchen schaute aus nach der Morgenröte.

Ebenso bei Verben mit der Bedeutung «bedürfen, nötig sein, mangeln», z. B. *dārbo reik* Arbeit ist nötig; *tarēs reikalūja* dich hat man nötig; *pristōko vjno* sie ermangelten des Weines.

226. Die Verba des Fürchtens und verwandter Bedeutung haben den Gegenstand der Furcht usw. im Genitiv, z. B. *bijo-s šaľezo* er fürchtet sich vor der Kälte; *tokiūs neteisjībēs baisėjau-s* vor solcher Ungerechtigkeit hatte ich Abscheu; *brėdžei drāskanczy vilkų nusigaūdo* die Hirsche erschranken vor den reißenden Wölfen. Anschließen kann man hier Verba mit dem Sinne des Erbarmens, Bemitleidens, z. B. *asz jō gailiū-s* ich habe Bedauern mit ihm; *susimilk manēs* erbarme dich meiner.

Genitiv bei gedenken und vergessen, z. B. *atsimiūk sāvo gālo* gedenke an dein Ende; *užmirštā* (ntr.) *būs viso apstūmo* vergessen wird sein aller Überfluß.

227. Das Objekt transitiver Verba steht im Genitiv, wenn der Begriff in unbestimmter Menge oder Masse vorschwebt (sogen. genitivus partitivus), z. B. *pirmiāusei radañ sopāgų* zuerst fand ich Stiefel, *iszbėgo žuvėlių parsinėsti* er lief heraus, Fische hineinzubringen.

228. Negierte transitive Verba haben, in älterer Zeit regelmäßig, jetzt noch häufig, das Objekt im Genitiv, z. B. *neį avilio neį medaūs nerado* sie fanden weder den Bienenstock, noch den Honig; *ateisenczos žėmōs ilgūmo nežinom* des kommenden Winters Länge kennen wir nicht.

229. Beim Passivum steht der Urheber der Handlung im Genitiv, z. B. *szā vadīnams Krīzo Didgaļvis* der Hund von Krizas Großkopf genannt; *naujāsīs testameñtas pėrveizdėtas Kursāczs* das Neue Testament durchgesehen von Kurschat.

230. In negativen Sätzen, in denen ausgesagt wird, daß etwas nicht vorhanden sei, steht das logische Subjekt im Genitiv, z. B. *avilīs, kurieñ biczų nebūvo* ein Bienenstock, in dem keine Bienen waren (es keine Bienen gab); *kād neį Laūro neį dosnėngo Krīzo nebūtų* wenn weder Lauras noch der freigebige Krizas wäre (wenn es keinen gäbe). Ebenso in nicht negierten Sätzen, wenn das Subjekt in unbestimmter Menge oder Masse vorschwebt (partitiv), z. B. *czė būvo žmonių ir angių* hier gab es Menschen und Schlangen, *albėgo visokių žvėrių* es liefen herbei allerlei Tiere.

231. Bei Adjektiven steht der Genitiv, wenn sie in der Bedeutung den §§ 225, 226 angeführten Verben entsprechen, z. B. *garbės godūs* nach Ehre begierig; ferner bei den Ausdrücken für voll, leer u. ä., z. B. *žėmojė ūpė pilnā randėns* im Winter ist der Fluß voll Wasser; dahin gehört auch *pās mūs pėno ūpė tėka* S. 16 bei uns fließt der Fluß mit Milch.

232. Der Genitiv bei Substantiven bietet keine Schwierigkeiten, zu merken ist etwa, daß durch den Genitiv der Stoff ausgedrückt wird, aus dem etwas besteht, z. B. *āukso žėdas* goldener Ring, *braugiōs gelumbės sermėgai* Rösche von teurem Tuch, *agnės lėpsnā* Feuerflamme. Der

mit Substantiven verbundene Genitiv steht regelrecht diesen voran, z. B. *senoji karaliaus motyna* die alte Mutter des Königs.

Der Genitiv *kõ* von *kās* bedeutet 'weshalb', z. B. *Litauis, kõ vėrkia, nežino* S. 76 der Litauer weiß nicht, warum er weint.

233. Dativ. Der Dativ dient zur Angabe des Gegenstandes, für den etwas bestimmt ist, z. B. *atnesze negelį geidiai* er brachte die Zinke für die Hacke, *tam dės gėrybės mums dovnoja* dazu schenkt uns Gott gute Gaben.

Wenn einem Substantiv ein Infinitiv beigefügt ist, der Zweck oder Bestimmung angibt, so stehen Dinge, die im Deutschen als Objekt des Infinitivs aufgefaßt werden, im Dativ, z. B. *tās vandū atneszta stalams numazgoti* das Wasser ist gebracht, um die Tische zu waschen.

Ist zu einem mit Dativ verbundenen Verbum ein Infinitiv gefügt, so stehen dessen prädikative Zusätze im Dativ, z. B. *mān reik' valnām būti* mir ist nötig, frei zu sein; *dės dāvė mums naują metų sveikėms sulaukti* Gott gab uns das neue Jahr gesund zu erleben (ließ uns das neue Jahr gesund erl.); *nė ger' yrā žmogui vėnām būti* nicht gut ist es dem Menschen, allein zu sein. Ebenso, wenn ein Infinitiv das Subjekt eines Satzes bildet, z. B. *greitām būti ant barnės kraują pralėja* schnell sein zum Streit vergießt Blut (S. 88).

Über den Dativ in Verbindung mit Gerundien s. § 244.

234. Lokativ. Er gibt den Raum (Zeit oder Ort) an, in dem sich etwas befindet oder in dem etwas geschieht, entspricht also im allgemeinen deutschen 'in' mit Dativ.

235. Instrumental. Durch ihn wird ausgedrückt:

1. Das Mittel oder Werkzeug, z. B. *apsirėdė tais gražiais drabužiais* er bekleidete sich mit diesen schönen Gewändern; *būlū mirli* Hungers sterben; *jė nusigaūdo didžiu istigsczu* sie erschrakten mit großem Schrecken (S. 110). Dahin gehören auch Fälle wie *apė kraujais tėka* der Fluß fließt mit Blut (S. 16); *pūns dės pasimėgst sava darbais* (S. 87) der Herrgott hat Wohlgefallen an seinen Werken. Weg

oder Wegstrecke, die man geht, wird als Mittel gefaßt, z. B. *jis ein kreivaīs kelieīs* er geht auf krummen Wegen. Vgl. auch *vardū* mit Namen, dem Namen nach, *ūbags vardū Lōzorius* ein Armer namens Lazarus (S.105); *kū tū vardū* wie heißt du (eig. mit welchem Namen du).

2. Allgemeine Zeitangaben, wie deutsch «abends, morgens», stehen im Instrumental, z. B. *vakaraīs* abends, *rytmeceīs* morgens, *naktimīs* nachts, *czēsū* zur Zeit, zeitig, *czēsais* zu manchen Zeiten, *tikrū czēsū* zur rechten Zeit, *karťais* (zu malen) bisweilen, *szventōms dēnōms* an Festtagen.

3. Der sogen. Instrumental der Art und Weise, z. B. *nēkū badū* auf keine Weise, *pulkaīs* in Scharen, *tūkstanczeīs* zu Tausenden; *margōms eilēms susisēsti* sich zu bunten Reihen zusammensetzen.

4. Der sogen. prädikative Instrumental. Bei Verben mit den Bedeutungen: verwandeln, verwandelt werden, zu etwas werden, zu etwas machen, benennen, benannt werden, und überhaupt bei allen, in deren Bedeutung es liegt, daß ein Versetztwerden in einen Zustand hinzugedacht werden kann (geboren werden als, aufwachsen als, einsetzen als usw.), steht der Gegenstand, in den verwandelt wird usw., im Instrumental, z. B. *tū turī māno vjru pastōti* du sollst mein Mann werden; *jō zēnts karālium pastōjo* sein Schwiegersohn wurde König; *tū daraī sāvo angēlus vējais* du machst deine Engel zu Winden; *padarjysiū jūdu žmoniū zvejeīs* ich werde euch beide zu Menschenfischern machen; *vēns Sluņkium vadīnams* einer Slunkius genannt; *dēvas prāminē szvēsā dēnā ō tamsjbe naktim* Gott nannte das Licht Tag und die Finsternis Nacht; *jūs vēszpaczeīs iŗ karāleīs vadīno* S. 9 sie nannte sie Herren und Könige; *manē tiņginiū šaūkē* er nannte mich (eig. rief mich) Faulpelz. Auch bei *būti* (sein) steht dieser Instrumental, wenn nicht die Identität von Subjekt und Prädikat ausgedrückt werden soll oder das Prädikat zum Wesen des Subjekts gehört, sondern der prädikative Zusatz nur ein besonderes Auftreten, sozusagen eine Rolle des Subjekts angibt, z. B. *tū būsi vilkū* S. 97 du wirst Wolf sein,

d. h. die Rolle des Wolfes spielen; *taĩ joms bias žinklė* S. 110 das wird euch zum Zeichen sein; vgl. dagegen *ses vjrs (grā) māno brōlis* dieser Mann ist mein Bruder; *taĩ bias tikraĩ mūsų sesū* S. 17 das wird wirklich unsere Schwester sein; *taĩ jō būtas* das ist sein Haus.

236. Präpositionen und Kasus (vgl. Kurschat. Beiträge zur Kunde der litauischen Sprache I. Deutsch-litauische Phraseologie der Präpositionen, Königsberg 1843).

aũt mit Genitiv «auf», *pelė aũt aslōs pasirōdė* die Maus erschien auf dem Fußboden; «über», *asz tavę uždėjau aũt visos Egipto žemės* ich habe dich gesetzt über das ganze Land Ägypten; Zweck oder Bestimmung ausdrückend («zu»), *žmogūs aũt vargo gimęs* der Mensch ist zum Leiden geboren. Vgl. noch *aũt vardų suprāto* sie erkannte an den Namen.

apė mit Akkusativ «um», *jį vis turėjo apė jį bāt* sie mußte immer um ihn sein; bei Verben des Sagens, Meinens usw., *jį išgirdo apė tūdu kūdikiu* sie hörte von diesen beiden Kindern; bei ungefähren Zeitangaben, *apė pusiantrą mėtą* etwa anderthalb Jahr.

bė mit Genitiv «ohne».

į mit Akkusativ «in» = hinein in, daher deutschem oder lat. in mit Akk. entsprechend; statt des Instrum. bei den oben genannten Verben des Verwandelns usw., z. B. *į ūveizdą įstatyti* S. 85 zum Aufseher einsetzen, *asz tavę paveršiu į ūtėlę* S. 16 ich werde dich in eine Laus verwandeln. In der heutigen Sprache, wenigstens mundartlich, oft gebraucht statt des Lokativs (deutsch «in» mit Dativ), *į miestą* «in die Stadt» und «in der Stadt».

iki mit Genitiv «bis».

iš mit Genitiv «aus», *Laumė išszoko iš vandens* die Laume sprang aus dem Wasser heraus; bei Zeitangaben dem deutschen «von», «seit» entsprechend, *iš pradžių* von Anfang an, *iš naujo* von neuem, *iš mažų dienų* von Jugend (eig. von kleinen Tagen) an; gleich deutschem «über» bei Verben des Freuens, Erstaunens u. dgl., *karalėnė iš tókio gražiaus darbo nusidžiuvjo* die Königin wunderte sich über

die so schöne Arbeit, *visì mokìtojei ìsz jō pasìdžaugé* alle Lehrer freuten sich über ihn.

nū, nū mit Genitiv «von» (= «von weg, von her»), *žėdłā nū pīrszto numóvė* er streifte den Ring vom Finger ab, *prākaitas nū véido nulaszėjo* der Schweiß troff vom Gesicht herab.

pàs mit Akkusativ «bei», aber wie altddeutsch *bi* auch die Richtung angehend, z. B. *pàs ùpę ószką užspėjo* S. 45 beim (am) Flusse überraschte er eine Ziege, *nūneszė skrynėlę pàs ùpę* S. 38 sie trug das Kästchen zum Flusse; *jis kelis kartis pàs mūs pīrko* S. 6 er hat einigemal bei uns gekauft. — Vgl. *prė*.

peř mit Akkusativ «durch», «quer darüber», «darüber weg», *pėrbėgo peř daržą* sie liefen durch den Garten, *pelė peř āslą bėgo* die Maus lief über den Fußboden, *peř tą tiltą pėrėjo* sie gingen über die Brücke, *peř visą naktį mėgėjo* die ganze Nacht hindurch schliefen sie, *peř rugiūs* (eig. durch den Roggen) S. 45, d. i. zur Zeit der Roggenernte. — Dem deutschen «für» entsprechend bei Verben mit dem Sinne: für etwas halten, ausgeben, als etwas annehmen u.ä., z. B. *būrą peř drimelį laikė* S. 61 den Bauern halten sie für einen Tropf, *jis iszsėdavė peř muzikantą* S. 13 er gab sich für einen Musikanten aus, *augino jį peř sūvo sūnų* S. 39 er erzog ihn als seinen Sohn, *asz jį peř žėntą palaikėczau* S. 12 ich würde ihn als Schwiegersohn behalten; *māno tėvs peř rāczy būvo vėnañ dvarė* S. 1 mein Vater war als Rademacher auf einem Hofe. — *peř* kann das Mittel angeben, namentlich wenn dies eine Person ist, z. B. *peř pāslą šaukti* S. 55 durch einen Boten rufen. — Mit dem Nominativ in der Wendung «was für einer», *kās tai peř vėns; suprāto, kās peř vėnì tē būsę* S. 39 sie merkte, was das für welche sein werden. — Vgl. auch *prō*.

pō mit Genitiv «nach» (zeitlich), *pō mėtų* nach einem Jahr; *pō kelių dėnų* nach einigen Tagen; *pō tō* darnach. Besondere Wendungen: *pō kairės* zur Linken, *pō deszinės* zur Rechten, *pō akių* vor Augen. — Mit Dativ *pō tám (potám)* darnach; *po-visám* gänzlich; *pō katrei rañkai* zur

linken Hand. — Mit Akkusativ bedeutet *pō* eine Erstreckung über einen Raum, z. B. *pō visās zemēs* über alle Länder hin, durch alle Länder; ferner drückt es die Distribution aus (je), z. B. *tēn rāste kōžnas pō lōvq* S. 4 dort werdet ihr jeder je ein Bett finden. — Mit Instrumental «unter», *pō stōgu* unter dem Dache; *pō sūlu nupāli* er fiel unter die Bank.

prē, *prē* «bei», «an» mit Genitiv, auch die Bewegung in die Nähe ausdrückend («zu», «an» mit Akk.), z. B. *prē sāvo darbō bāti* bei seiner Arbeit sein, *Laūmēs māudesi prē krās-to* die Laumen badeten sich am Ufer; *prē tō ēzēro prējo* sie gingen zu diesem See (an diesen See), *visi prē kōnigo ējo* alle gingen zum Priester; *prē rañkos nutvērti* an der Hand fassen. — Selten mit Dativ: *prē kēlini* S. 78 am Wege; allgemein *prēg-tām* (*prē-g* = *prē-gi*) noch dazu.

prēs mit Akkusativ «gegen», *nusidējo prēs sāvo vēszpatj* sie vergingen sich gegen ihren Herrn.

prō mit Akkusativ «vorbei an», *prō szālī važiūti* an der Seite vorbei fahren; *prō szālī* adverbial «vorbei», *taī jaū prō szālī* das ist schon vorbei; eine Bewegung durch leere Räume, Öffnungen wird nicht durch *peř*, sondern durch *prō* ausgedrückt, *prō lāngq zemēn nuli-paū* durch das Fenster stieg ich hinab.

sū mit Instrumental «mit» im Sinne der Begleitung, jetzt oft statt des einfachen Instrumentals in der Bedeutung des Mittels, z. B. *māszk sū rankq ōrkli* schlag mit der Hand das Pferd.

ūz mit Genitiv «hinter», *ūz dārū* hinter der Tür, *ūz ausēs* hinter dem Ohr. Bei Verben mit der Bedeutung «anfassen» steht der Gegenstand, den man ergreift, im Gen. mit *ūz*, z. B. *ūz rañkos nutvērti* an der Hand fassen; *ūz vjgro tekēti* (eig. hinter dem Manne hergehen) bedeutet «heiraten». — Mit Akkusativ «für», *ūz gařbe dekavōti* für die Ehre danken; *kalbēk ūz manē* sprich für mich: «anstatt», z. B. *ūz pjvq vāudenj szliarplams* S. 64 anstatt Bier Wasser schlürfend.

237. Von den sogenannten uneigentlichen oder unechten Präpositionen, d. h. Kasus von Nomina, die sonst noch in der Sprache gebräuchlich oder als Nominalkasus erkennbar sind, stehen *apliņk* um, *pagal* gemäß, längs, *pāskui* nach, mit Akkusativ; *tēs* gegenüber, mit Instrumental; die übrigen mit Genitiv, z. B. *abypusei* beiderseits, *anāpus* jenseits, *arti* nahe, *dēl'* wegen, *iszilgaļ* längs, *laukē* außerhalb, *piŗm* vor, *tarŗ* zwischen, *szalē* neben usw.

Über die Postpositionen mit Kasus s. §§ 117, 118.

Zum Verbum.

238. Das Präteritum ist allgemeines Tempus der Vergangenheit, entspricht also dem griechischen Aorist wie dem Imperfektum, und vertritt in der Regel auch das erzählende Perfekt anderer Sprachen; das umschriebene lit. Perfekt wird nur gebraucht, wenn ein in der Vergangenheit eingetretener Zustand als gegenwärtig fortdauernd dargestellt werden soll, z. B. *jis nūmirē* er starb *ĕðave*, *jis numīrēs* er ist gestorben (und ist jetzt tot) *τέθνηκε*.

Das lit. Imperfektum dient nur zum Berichte eines gewohnheitsmäßigen Tuns, z. B. *anā pelē kasdēn jēms pasirōdydavo* S. 8 jene Maus pflegte sich ihnen jeden Tag zu zeigen.

Das Futurum wird oft modal angewendet im Sinne des deutschen «sollen» bei Fragen, z. B. *kā āsz darýsiu* S. 2 was soll ich tun?

Der Optativ drückt den Wunsch aus, daher auch *norēcrau* eig. ich möchte wollen, z. B. *norēcrau matýti* ich möchte sehen; *vēlyczau-s* ich möchte wünschen; vgl. auch den potentialen Gebrauch, z. B. *rāsi kās sakýty* vielleicht möchte einer sagen; *aŗ tāi búty tēsā* sollte das wahr sein? — In Nebensätzen steht der Optativ, wenn diese abhängen von Verben des Wünschens, Befehlens u. ä., z. B. *jis mēldē manē, kād āsz jām pagēlbēcrau*, er bat mich, daß ich ihm helfen möchte; ferner in irrealen Bedingungsätzen, z. B. S. 61 *kās dirvās uždarty, kād neī Lauŗo neī*

dosningo Krizo nebūty wer würde die Äcker pflügen, wenn nicht Lauras und der freigebige Krizas wären.

Partizipien und Partizipialkonstruktionen.

239. Das Partizip präs. akt. II kann nicht als adjektivische Bestimmung einem Substantiv beigelegt werden, sondern drückt mit dem Satzsubjekt verbunden (daher immer nur in den Nominativformen gebraucht) eine appositionelle Nebenbestimmung zu diesem aus, wie im Deutschen z. B. «er ging schwankend», so *žmogūs aut mārų zvejodams pragirdo balsą* S. 38 der Mann, während er auf dem Haff fischte (beim Fischen), vernahm eine Stimme; *beraziūdama aut kėlio ji sutiko vaikūtį* S. 16 während sie so auf dem Wege dahin fuhr, traf sie auf ein Häschen.

240. Das Partizip präs. akt. I, prät. akt., imperf. akt., fut. akt. wird gebraucht zur Erzählung von Dingen, die jemand nicht aus eigener Erfahrung, sondern als Gerücht oder Überlieferung berichtet; eine Anzahl Beispiele bietet S. 78, so *nėsęs vėliuās ākmenį* der Teufel (sagt man) habe einen Stein getragen, *dūr atmenų senėliai* die Alten hätten sich noch erinnert; das Part. imperf. kann nur so, niemals adjektivisch (attributiv oder prädikativ) angewendet werden, z. B. *Laūmės galėdavusios labai dirbti, bet jos negalėdavusios nei vėna darba pradėti nei pabaigti* die Laumen (sagt man) hätten immer sehr arbeiten können, aber sie hätten niemals eine Arbeit anfangen noch enden können. Ferner, wenn jemand etwas als von ihm Gedachtes, Beabsichtigtes, zu Erfragendes einem andern mitteilt, z. B. S. 84 *dėvs aprėiszkia Paraūui, ką jis ketās daryti* Gott offenbart dem Pharao, was er beabsichtigt zu tun; *prūcas pālėpė dabot, iš kur ji ėsanti* S. 36 der Prinz befahl aufzupassen, woher sie sei, vgl. auch S. 82 *asz sapnavaū, bėk vėnmedis pō māno akiū ėsas* ich träumte, als ob ein Weinstock vor meinen Augen sei.

241. Bei den Verben des Sagens, Denkens u.ä. können statt eines abhängigen Satzes Partizipialkonstruktionen angewendet werden. Zu nicht reflexiven Verben

wird der abhängige Teil im Akkusativ gesetzt, z. B. *vaikaĩ pasākė mūdu ne ėsanczu jūma vaikū* S. 39 = pueri dixerunt, nos non esse vestros liberos; *isztjré paũksztj ėsanti tėsōs sakjtoji* S. 41 sie erfuhren, daß der Vogel ein Verkünder der Wahrheit sei; *nėtik dėvą saũti* S. 110 non credunt deum esse. Statt des Akkusativs des Partizips kann in diesem Falle auch das Gerundium stehen, z. B. *gāvo zinóti, tō viso sėnqjė karāliaus mótyną ėsant kalťą* S. 41 er bekam zu wissen, daß an alledem des Königs alte Mutter schuld sei. Beim reflexiven Verbum stehen die abhängigen Teile im Nominativ, z. B. *visi tārėmės gyvi niszlikę* S. 89 wir alle meinten nicht lebendig davonzukommen; vgl. auch *ródės pīrmojo sesū tą ėsanti* sie schien des ersten Schwester zu sein.

242. Verba des Wahrnehmens, deren Objekt durch ein Verbum näher bestimmt ist, haben dies im Gerundium, z. B. *pamātė gulbė plaũkient* S. 7 sie sahen einen Schwan schwimmen, viderunt cygnum natantem; *mātė kėzo stukiūs vis mažjėn ėinant* S. 99 sie sahen die Käsestücke immer kleiner werden. Bei unbekanntem oder unbestimmtem Subjekt steht das bloße Gerundium, z. B. *girdėjo tą dainą dainājent* S. 17 er hörte (von irgendwem) das Lied singen.

243. Bei Verben im Sinne von aufhören, aus halten, bleiben u. ä. steht das abhängige Verbum im Partizip, bei *liáuti liáuti-s* aufhören im Part. prät. akt., z. B. *paliáuk gruĩzdęs sāvo ártymui* S. 88 höre auf zu drohen deinem Nächsten; *teĩp ilgai iszkeĩtę czón nežiurėjė* S. 5 so lange ausgehalten habend nicht dorthin zu sehen; *pasiliko beguljė* S. 41 er blieb liegen, vgl. auch *geriaūs pūsc kiaũszio ėmęs nekaĩp nėko negāvęs* S. 99 es ist besser, ein halbes Ei zu nehmen, als gar nichts zu bekommen.

244. Der Dativ mit dem Gerundium entspricht dem lat. Ablativus absolutus, z. B. *vaikāms bepamātant pėszasi tėvai* S. 71 liberis spectantibus plectuntur patres; *szaunām czėsui praėjus tė vaikaĩ norėjo keliáuti* S. 11 als eine tüchtige Zeit vergangen war, wollten die Knaben reisen; vgl.

auch *pir̃m j̃ems iszbaunt* S. 5 ehe sie herausliefen. Bei unpersönlichen Wendungen oder unbestimmtem Subjekt steht das Gerundium allein, z. B. *prasziñtant Põrilas j̃as vis̃s r̃agino* S. 89 als es hell wurde, ermahnte Paulus sie alle; *kařtq̃ kar̃aliaus but̃ didỹ c̃z̃sñj̃ t̃urint̃, j̃i nub̃ego p̃as kĩaur̃aj̃i m̃ed̃j̃* S. 35 als man einmal im Hause des Königs ein großes Gastmahl hielt, lief sie zu dem hohlen Baum.

245. Das Partizip präs. passivi drückt auch die Möglichkeit aus, z. B. *kuř t̃as g̃aunams* S. 49 wo ist der erhaltbar. Bisweilen scheint es aktiven Sinn zu haben, z. B. *vaziũjamas arkl̃j̃s* (buchst. ἐλαυνόμενος ἵππος) = ein Pferd, mit dem gefahren wird, Wagenpferd; *āriamas j̃autis* Pflugochse.

246. Konjunktionen und Partikeln (alphabetisch angeordnet). Das ältere Litauisch war sehr reich an Konjunktionen, namentlich Nebensätze einleitenden, die heutige Sprache ist darin viel ärmer und einförmiger geworden. Für die nähere Kenntniss der altlit. Konjunktionen muß hier verwiesen werden auf Verf., Litauische Partikeln und Konjunktionen, IF. 14, 89; Ed. Hermann, Über die Entwicklung der lit. Konjunktionalsätze, Jena 1912.

alb̃a (entlehnt aus dem Slav.) oder; jetzt ungebräuchlich.

al̃e (entlehnt aus dem Slav.) aber.

ař oder, *ař — ař* entweder — oder, *arb̃a* oder; *ař* als Fragepartikel, lat. ne. num. entsprechend, *ař tai t̃is̃a* ist das wahr?; in abhängigen Fragesätzen *«ob»*, *kažin, ař t̃o j̃am kařtq̃ ñe reik̃s* S. 39, wer weiß, ob ihm dies nicht einmal nötig sein wird.

baũ (veraltet) Fragepartikel, wie *ař* gebraucht, lat. ne. num. nonne, *baũ ỹr̃a d̃evas, dar̃ytojas vis̃j̃ daikt̃j̃* ist Gott es, der Schöpfer aller Dinge?; in der abhängigen Frage *«ob»*, *j̃i j̃i kl̃aus̃i, baũ j̃is ñevor̃it̃j̃ t̃q̃ z̃ed̃q̃ pard̃ut̃* sie fragte ihn, ob er nicht den Ring verkaufen wolle.

be-, stets proklitisch vor dem Verbum, drückt eine andauernde Handlung aus, namentlich eine neben einer andern hergehende, daher häufig mit dem Part. präs. akt. II verbunden, *r̃asi d̃ar̃ iř̃ s̃z̃und̃en be-kiñũks̃o* S. 38 vielleicht

hockt er auch noch heute da; *be-váikszczodama sutiko sēnq moterēlę* S. 41 so dahin wandelnd begegnete sie einer alten Frau. — *ne-be-* «nicht mehr», *jě ne-be-tūr vjño* S. 106 sie haben nicht Wein mehr.

beī und, gebraucht zur Verbindung von Dingen, die in der Natur oder in der Vorstellung eng verbunden sind, *těvs beī mótyna* Vater und Mutter, *peř děnq beī nāktī* durch Tag und Nacht. — In älterer Zeit war der Gebrauch nicht so eingeschränkt.

benē «etwa» in der Frage, *benē visūs medžūs taī dailei įsodinaī* S. 39 hast du etwa alle Bäume so schön eingepflanzt?

bēt aber, gleichbedeutend mit *alē*; doch kann nach Negativum nur *bēt* = sondern gebraucht werden.

būk (Imperativ zu *būti*, es sei) als ob, mit folgendem Optativ.

-gi (verkürzt *-g*) enklitische hervorhebende Partikel, in älterer Zeit außerordentlich häufig; immer nach dem ersten Wort des Satzes, im Sinne von «also», «eben», «gerade». Oft an Partikeln und Präpositionen gefügt: *iřgi*, *ōgi*, *neīgi*, *nūgi* (*nūg*) usw.

idánt «daß» in Absichtssätzen (*ut finale*), *atsiūšk Lā-zarų*, *idánt įis pamirkýty* usw. S. 105 schicke her Lazarus, daß er anfeuchte usw.; nach Verben des Befehlens, Bit-tens u. ä., *praszaū tavę*, *idánt tū įi siūstumbei* S. 105 ich bitte dich, daß du ihn schickest.

ik als Satzpartikel «bis», *mėts tūr daūg dėnų*, *ik visas įis pasibaigia* S. 59 das Jahr hat viele Tage, bis es ganz zu Ende geht.

iř und (den Unterschied von *beī* und *ō* vgl. dort); vor einzelnen Wörtern, auch.

jeī konditionales «wenn» (*si*).

jeib «daß» in Absichtssätzen, in älterer Zeit sehr häufig, gleichbedeutend mit *idánt*.

jeūg (veraltet), älter häufiger in verschiedenen An-wendungen, S. 104 *geūdė*, *jeūg būty pasótintas trupuczeis* er begehrte, daß er gesättigt würde durch Brosamen.

jōg (*jōg*), jetzt wenig, in älterer Zeit allgemein gebräuchlich, «daß» als Einleitung abhängiger Sätze (Objektsätze) nach den sogen. *verbis declarandi et sentiendi*, *atmōk, jōg tā geraī turjē-si tāvo gyrāto* S. 105 denk daran, daß du es dir gut gehabt hast in deinem Leben; in Subjektsätzen «daß», *nasidave, jōg ibagas nāmire* S. 104 es begab sich, daß der Arme starb; «weil», *ismuszē žjldq ūz tai, jōg jis skolōs prāszē* S. 98 er prügelte den Juden, weil der die Schuld forderte. — Vgl. *kād*.

kaczei, kaczeigi, kaczeig obgleich, wenn auch, korrespondierend *taczaū* dennoch, *kaczei dāvo žōdj girdōdami, taczaū nitik dāva saūdj* S. 110 obgleich Gottes Wort hörend, glauben sie nicht, daß ein Gott sei.

kād, ursprünglich zeitliches «wann, wenn», hat eine große Anzahl älterer Konjunktionen ganz oder fast verdrängt, so sind z. B. in dem Bibeltext Luk. 16, 19—31 (S. 104—106) die *jōg* und *ūdant* des älteren Textes in dem heutigen alle durch *kād* ersetzt.

Zeitlich: *kād sāulē nusilēis, tai satēms* (Kurschat Gr. § 1602a) wenn die Sonne untergehen wird, dann wird es dunkeln; daneben *kādā: kādā sōulē ūzteka, tai jē vēl atstōj* S. 86 wenn die Sonne aufgeht, entfernen sie sich wieder. Gebräuchlicher ist *kaīp*, s. d.

Objektsatz nach den Verben des Sagens, Empfindens, Denkens u. ä., *sākē sāvo brōliems, kād Laumē prigāvo jū sēserj* S. 18, er sagte seinen Brüdern, daß die Laume ihre Schwester betrogen hat; *tā ispažino, kād tai jōs zōds* S. 13 sie gleich erkannte sie, daß das ihr Ring ist.

Nähere Bestimmung, Ergänzung eines Wortes durch einen Nebensatz, *visi dāūgesī, kād tokie gražē mergā gyvā isliks* S. 15 alle freuten sich, daß ein so schönes Mädchen lebendig davonkommen wird; *nasidave, kād* usw. es begab sich, daß usw.

Folgesatz, ut consecutivum, *dmtmons keikē taip, kād mē plukaī pasiznāszē* S. 62 der Amtmann fluchte so, daß sich mir die Haare sträubten.

Absichtssatz, ut finale, *tù daraĩ tamsỹbę, kàd naktis búty* S. 86 du machst die Finsternis, daß Nacht werde; so nach den Verben einer Willensäußerung, befehlen, wünschen usw.

Konditionalsatz, si, *kàd búty prẽ kōžno mēdžo kankal̃lei, kaĩ taĩ skambėty* S. 39 wenn an jedem Baum Glöckchen wären, wie würde das klingen. Dahin gehört *kàd* im Wunsche «wenn doch», *kàd beĩ iř tù gerēsni gántumbei prōta* S. 44 wenn doch auch du einen besseren Verstand bekämost; *kàd iř* «wenn auch» viel gebraucht statt *kaczeĩ* obgleich.

kadangi weil.

kaĩ, kaĩp vergleichendes «wie»; *dūkrytė graži kaĩ sàulės duktė* S. 38 ein Töchterchen schön wie die Tochter der Sonne; nach komparativischen Ausdrücken «als», *daugiaūs kaĩp tūkstantis mėty* S. 43 mehr als tausend Jahre. Heute der gewöhnliche Ausdruck für zeitliches «als, wenn», *kaĩ jì didele pastójo, taĩ jì rādo tã zėdą* S. 15 als sie groß geworden war, fand sie jenen Ring; *nusidavė, kaĩp Cyrėnius Sýrioj valdōnas būvo* S. 109 es geschah, als Cyrenius Regent in Syrien war. — S. auch *nekaĩ*.

kol', kōlei (kōliai) so lange als, *asz visadōs, kol' gỹvs, tokiōs neteisỹbės baisėjaus* S. 44 ich habe, solange ich lebe, solche Ungerechtigkeit verabscheut.

nė, die Negationspartikel «nicht», vor dem Verbum stets proklitisch mit ihm verbunden. Wenn in einem Satze ein Wort negativen Sinnes vorkommt (*nėkas, nėkaip* u. dergl.), so muß das Verbum stets negiert sein, z. B. *jijĩ nėkam apė taĩ nėko nesākė* (buchstäblich: sie keinem davon nichts nicht sagte), sie sagte keinem davon.

neĩ, emphatische Negation, *ne — quidem, neĩ vėns ne unus quidem; neĩ — neĩ neque — neque, neĩ raĩts neĩ pėsėzas* weder reitend noch zu Fuß. — Dasselbe bedeutet vergleichendes «wie, als», bei Kurschat durch die Betonung, als *neĩ*, unterschieden; *aĩ nė didėsnis žyvātas nėgi vālgymas* S. 111 ist nicht das Leben mehr (größer) als die Speise?; *bárszka neĩ žagarai sausi* S. 49 sie krachen wie dürres Reisig.

nekaĩ, nekaĩp «als» nach Komparativen, *bũtũ jũ veikiaũ apdãvus nekaĩ ãvo namãs užkeĩtus* S. 38 sie würde sie lieber vergiftet als in ihrem Hause geduldet haben.

neĩg, S. 111, «als» nach Komparativ: *aĩ nẽ daugiaũs jũs õste neĩg ãnys* seid ihr nicht mehr als sie?

nẽsã nẽs (*nẽsãng*, *nẽsãngĩ*), begründendes «denn».

norĩs Part. präs. akt. I zu *nõriu* *norĩti* wollen, daneben abgekürztes *nõrs* und das Gerundium *nõrint*) «obgleich», «wenn auch», *jẽ iĩ netikẽs, norĩs kãs isz numĩrasĩnjũ pasi-kẽltũ* S. 106, sie würden auch nicht glauben, obgleich einer von den Toten auferstünde.

õ, griech. *ðè*, drückt einen leisen Gegensatz oder den Eintritt von etwas Neuem aus, deutsch fast immer nur durch «und» übertragbar, *pakiũkẽ jẽĩ tókĩ mãžã režimãtĩ iĩ arklũkã mãžã õ taĩ jĩ vaziãvo* S. 16 sie schirrte ihr solch einen kleinen Wagen und ein kleines Pferd an und so fuhr sie ab; *õ* kann nicht zur Verbindung einzelner Satz-wörter (wie *beĩ* und *iĩ*) gebraucht werden, außer in der Verbindung *õ iĩ* «und auch» (eig. «aber auch»), *atrãdo vỹstyklus beĩ drõbes õ iĩ pinigũ žiupsnẽlĩ* S. 39 sie fanden Windeln und Leinwand und auch ein bißchen Geld.

te-, stets proklitisch verbunden, ist einschränkend, «nur», *dũ stukiã tikt teliko nesuxãlgytu* S. 99 nur zwei Stücke blieben noch unverzehrt. Über *te-* beim Permissiv s. § 173.

Wörterbuch.

Vorbemerkung.

Die Zusammensetzung der Verba mit den Präpositionen *ap-*, *at-*, *i-*, *isz-*, *nu-*, *pa-*, *par-*, *per-*, *pra-*, *pri-*, *prész-*, *su-*, *uz-* sind unter den einfachen Verben zu suchen. Wenn sich die Bedeutung dieser Verbindung nicht durch entsprechende deutsche Wendungen wiedergeben ließ, ist durch den Zusatz *perf.* nur die Perfektivität der Verba bezeichnet. Beim Verbum sind angegeben 1. sg. präs., 1. sg. prät., Infinitiv; die Bildung der andern Formen ergibt sich aus den §§ 155—188. Die Deminutiva der Substantiva, soweit sie in den Texten vorkommen, auf *-ēlis* fem. *-ēlē*, *-ēlis -ēlē*, *-āitis (-ātis) -āitē (-ātē)*, *-yītis -yītē*, *-ūkas*, *-ūtis -ūtē*, *-ūzis -ūzē* stehen bei den nicht deminuierten Wörtern. Die Angabe, daß ein Wort Substantiv, Adjektiv, Zahlwort, Verbum ist, konnte entbehrt werden, da die deutsche Übersetzung die Wortklasse von selbst ergibt. Das Genus der Substantiva ist nicht angegeben bei den Nominativformen auf *-as*, *-ys*, *-us*, da sie sämtlich Maskulina sind; bei der Nominativform auf *-a*, *-ē*, die femininal sind, nur in den seltenen Fällen, wo solche Wörter Maskulina sind. Dagegen steht die Genusbezeichnung bei Nominativ auf *-is*, da hier keine völlig sichere Bestimmung des Genus aus der Form selbst besteht (s. § 54); ebenso bei den konsonantischen Stämmen. Beim Adjektiv ist angegeben Mask., Fem., Neutrum (soweit mir dies bekannt war), und das dazu gehörige regelmäßige Adverbium auf *-ai* (§ 108), und Komparative wie Superlative, soweit sie hier vorkommen. Bei Benutzung der ostlitauischen Texte ist zur Auffindung der Formen im Wörterbuch vorher § 48 einzusehen.

Bei Entlehnungen aus dem Slavischen ist das slavische Wort in Klammern beigelegt.

Die Seitenzahlen beziehen sich auf die Texte, die Paragraphen auf die Grammatik.

Zur Buchstabenfolge: *cz* folgt auf *c*, *dž* auf *d*, *č* auf *e* (*e* und *č*, *i* und *y* sind in der alphabetischen Folge nicht geschieden), *sz* folgt auf *s*, *ŕ* auf *u*, *ž* auf *z*.

Abkürzungen: *adv.* = Adverb, *dem.* = Deminutiv, *eig.* = eigentlich, *f.* = Femininum, *interj.* = Interjektion, *it.* = iterativ, *klr.* = kleinrussisch, *komp.* = Komparativ, *m.* = Maskulinum, *ntr.* = Neutrum, *p.* = polnisch, *perf.* = perfektiv, *pl.* = Plural, *postp.* = Postposition, *präp.* = Präposition, *r.* = russisch, *refl.* = reflexiv, *sg.* = Singular, *sup.* = Superlativ, *wr.* = weißrussisch.

A.

aba (*wr. abo*) oder.
abejì *f. abējos* *pl. beide.*
abejóju -jóju -jóti zweifeln.
abelnaì (*altp. obel adv.*) *adv.*
 gänzlich, ganz und gar.
abyszalei *adv.* von beiden
 Seiten.
Abraōmas Abraham.
abì abìda *f. abì abìdvi* *dual.*
 beide, § 98.
adynà (*wr. hodzina*) kurze Zeit,
 Stunde; *dem. adynēlė.*
Adomiszkei Dorfname (*eig.*
 Adamsleute, von *Adōmas*
 Adam).
až, ai ach!
aikróju -róju -róti *ver-*
schwenden.
áiszkus *f. áiszki* *ntr. áisku*
adv. áiszkei deutlich, offen-
 bar.
áitvaras drachenartiger, ge-
 flügelter Dämon, Schätze
 bringend.
ák ach!

akarótsadv. (aus dem niederd.
atterāt) gerade (bei ge-
 nauen Angaben)
akýlas *f. akýla* *adv. akýlai*
 aufmerksam.
akis *f. Auge, dem. akēlė.*
āklas *f. aklà* *adv. aklaì* blind.
akmeningas *f. -a* *eig. voll*
 Steine, steinern S. 107.
akmeninis *f. -ė* steinern.
akmū *m. Stein, § 57, dem.*
akmenėlis.
ākrūtas (*p. okrēt*, aber im Lit.
 mit *wr. Lautform*) Schiff.
ākrūtininkas Schiffsmann,
 Schiffer.
ākrūtonis *m. Schiffsherr.*
ālasas (*wr. hošos*) Stimme,
 lauter Schall.
albà (*wr. al'bo*) oder.
alė (*wr. ale*) aber.
alėjus (*wr. olej*) Öl.
algà Lohn.
álkanas *f. -na* *adv. -nai* hungrig.
álkstu álkau álkti hungern;
isz- hungrig werden, *isz-*
álkęs ausgehungert.

álmonas Milchpächter auf einem Gut.
alùs Hausbier.
ámtmonas Amtmann.
ámžias Lebensdauer, pl. *ámžiei* Ewigkeit.
ámžinas f. -na adv. *amžinaĩ* ewig.
anžnaĩ = *amžinaĩ*.
añ = *aũt*.
anàpus adv. präp. jenseit, mit Gen.
aũdai adv. einst.
angà Öffnung, Türöffnung.
àngelas Engel.
angis f. Natter.
Anykszeĩ pl. Ortsname in Ostlitauen.
ankstì adv. früh, komp. *ank-szezaũs* (*anksczaũs*), *anksczaũ*.
añksztas f. *ankstà* adv. *ank-sztaĩ* eng.
aũs (*anàs*) jener § 126.
aũt interj., sieh da!
aũt präp. auf § 236.
antaĩ adv. da!, sieh da! z. B.
ántis f. Ente.
aũtras f. *antrà* anderer.
anũkas (klr. *onuk*) Enkel.
anũju *anavaũ* *anũti* irgend etwas tun, so tun; *ne-si-anũk* tu so was nicht.
ap- untrennbare Präp.
apaczà unterer Teil, lok. *apaczõ* unten, *põ* *apaczõs* unten.
apczỹstyjimas Reinigung.
apẽ präp. § 236.
apicẽras Offizier.
apýkalkẽ Halsband, Halskette.
apýlinkẽ Umgebung, lok. ringsum.

apjẽkẽlis m. Verblendeter.
ãpjũkas Spott.
apliũk adv. ringsum, präp. mit Akk.
apliũkui adv. umher, herum.
apliũdyjimas Bezeugung.
ãplũkas (lett. Form, lit. wäre *ãplankas*) Koppel, abge-zäuntes Feldstück als Vieh-weide; Hürde.
ãprẽdas Kleidung.
ap-si-czỹstyjimas das sich Rei-nigen, Reinigung.
ap-si-ẽmimas Vorhaben, eig. das sich Vornehmen.
ãpsimu = *ap-si-imu*, s. *imũ*.
apstũmas Reichlichkeit, Fülle.
apstũs f. -stì adv. *apsczeĩ* reich-lich, adv. sup. *apsczãusei*.
ãptvoras Einzäunung, Hürde.
apveidũs f. -dì schön (von Gesicht).
aĩ Fragewort, § 246; oder, *aĩ-gi* oder auch.
arbà oder.
arczãusias (zu einem **artũs*) nächst; *arczaũs* adv. komp. zu *artì*.
ardaũ -*dzaũ* -*dỹti* trennen; *su-* zertrennen.
arẽlka (wr. *horẽtka*) Branntwein.
ariũ *ariaũ* *árti* pflügen; *už-* zupflügen, bepflügen.
arklỹs Pferd; dem. *arklũkas*.
ãrpa Harfe.
artì adv. nahe, komp. *arczaũs*.
ártymas Nächster.
artinu -*nau* -*tinti* nähern; *pri-* annähern; refl. *pri-si-* sich nähern.

-*irtinu -nau -tinti*; *g-* beleidigen.

artónis m. Pflüger, dem. *artoplis*.

asesōrius Assessor.

aslā Estrich, Fußboden.

Astē weibl. Name.

ász ich, § 71.

aszará Träne, dem. *aszarátē*, *aszarēl*.

aszis f. Achse.

āszmas f. *aszma* achter.

asztrūs f. -i ntr. -ū komp. *asztrēsnis*, sup. *asztriāusias*, adv. *asztreī* scharf.

at- untrennbare Präp.

ātdaras f. *atdarā* adv. *atlarai* offen.

atgāl, *atgaliō* adv. zurück.

atleidīmas Vergebung.

atlyginīmas Ausgleichung, Er-satz.

atminīmas Erinnerung, Ge-denken.

atōjy = *atōje*, s. *einū*.

atpeņcz adv. wiederum, hin-gegen.

atpeņtai pl. Advent.

ātraszas Antwort (schrift-liche).

at-si-dusīmas Seufzen, Seufzer.

at-si-kartótinai adv. wieder-holt.

at-si-svēikinīmas das sich Ver-abschieden, Abschied.

ālstanka (wr. *ostanok*) Rest.

atsvēikinīmas Abschied.

atradūtojis m. Erlöser.

ātvēsis m. Kühlung.

ātviras f. *atvirā* adv. *atvirai* offen; adv. auch offenbar.

aubijistas Hautboist.

audzu āudzau āusti weben; *su* zusammenw., -wirken.

auginā -nā -ginti aufwachsen machen; *uz-* erziehen, *uz-si-* für sich aufziehen

āugu āugau āugti wachsen;

pa- perf. heranwachsen;

su- aufwachsen; *uz-* aufw.

āuklē Kinderwärterin.

auklēju -klējau -klēti Kinder warten; auch allgemein «pflegen» (z. B. Pflanzen).

auksaplaūkis m. Goldhaariger.

āuksas Gold, dem. *auksēlis*.

auksažvaigzde eine mit gold-nem Stern.

āuksinas f. -*na* golden.

auksinēlē dem. Goldchen.

auksinis f. -*nē* golden.

āukskalis aukskalys m. Gold-schmied.

āuksztas Boden (des Hauses).

āuksztas f. *auksztā* adv. *auk-sztai*, komp. *auksztēsnis*, sup.

aukszcāusias, adv. sup.

aukszcāu, *aukszcāusei* hoch.

aukszcāu, *aukszcāusei* hoch.

auksztjbe Höhe.

auksztjn adv. in die Höhe.

āuksztinu -nau -sztinti hoch

machen; *pa-* perf. erhöhen.

aunū aviaū aūli Schuhe an-

ziehen; *ap-si-* sich Sch. anz.

ausis f. Ohr.

āuszinu -nau -szinti kühlen;

at- abkühlen.

auszrā Morgenröte.

auszrinē (sc. *žvaigzdē*) Morgen-sterne.

āuszta āuszo āuszi bricht an (Tag); *isz-* es wird heller

Tag; *pa-* perf., *pra-* die Helle bricht durch, *pra-aũszus* als es Tag geworden war.

aũtas Fußlappen.

autivas Fußbekleidung.

áužũlas Eiche, dem. *áužũlẽlis*.

avilỹs Bienenstock.

ãvinas Hammel.

avis f. Schaf, dem. *avátẽ*, *avẽlẽ*.

aviũ avẽjau -vẽti Fußbekleidung tragen, anhaben.

avũ interj. etwa «o weh!»

až- ostlit. = *ũž*.

ažu ostlit. = *ũž*.

qũžũlas = *áužũlas*.

qũžũlỹnas Eichenbestand, Eichengruppe.

B.

bà adv. ja, freilich.

baczka (r. *bočka*) Faß.

bãdas Hunger, Hungersnot.

badaũ -džaũ -dỹti mit Spitzem stoßen, stechen; *isz-b.* ausstoßen, ausstechen; *isz-si-b.* sich (dat.) ausstechen; *nu-b.* perf. eig. abstechen.

badũ -dẽjau -dẽti Hunger leiden; *isz-* ganz ausgehungert werden.

bagnĩtas (p. *bagnet*) Bajonett.

bagõczus (p. *bogacz*) reicher Mann.

bagõtas (wr. *bohat*) f. *-a* adv. *bagõtai* reich.

bagoťingas f. *-a* adv. *-ťingai* besonders reich.

baidaũ -džaũ -dỹti scheuchen; *isz-* verscheuchen; *pa-* erschrecken.

baigiũ -giaũ baigti enden; *pa-* beenden; *pa-si-* sich (dat.) etwas beenden.

bãime Furcht.

baĩs adv. schrecklich, s. *baisũs*.

baisỹbẽ Schrecklichkeit, Scheusal.

baisĩngas f. *-ga* adv. *-gai* schreckenvoll, schrecklich.

baisiũ-s -sẽjau-s -sẽti-s Abscheu haben vor etwas (mit Gen.), sich entsetzen vor.

baisũmas Schrecklichkeit.

baisũs f. *-si* ntr. *baĩsu* adv. *baĩsei* schrecklich, furchtbar.

balamũtas (wr. *baťomut*) Vagabund, Lump.

balaĩdis Taube, dem. *balan-dẽlis*.

baĩnas Sattel.

balnõju -nõjau -nõti satteln.

baĩsas Stimme.

bãltas f. *baltà* adv. *baltai* weiß.

baltũtis m. *baltutẽlis* dem. lieber kleiner Weißer.

baľũ balaũ bãlti weiß werden.

bandà Herde Vieh; dem. *bandũžẽ*.

bandaũ -džaũ -dỹti versuchen; *pa-* perf.

baĩdymas Versuch.

bangà Woge.

baĩg-žuvĩs f. Walfisch.

Bãrbẽ weibl. Name.

barĩmas das Schelten.

barstaũ barsczaũ barstỹti it. streuen; *isz-* ausstreuen, verstreuen.

baĩszczẽi (wr. *boršẽ*) pl. Gericht aus sauern roten Rüben.

bárszku -kejav -keti klappern.
barù -riaù bárti schelten; refl.
bárti-s sich zanken; *ap-*
 ausschelten; *isz-* dass.

barzdà Bart.

barzdótas bärtig.

bāsas f. *basà* barfuß.

bastaù-s basezaù-s bastýti-s
 sich herumtreiben; *at-si-b.*
 herumbummeln; *nu-si-b.*
 wohin schlendern, bum-
 meln; *su-si-b.* zusammen-
 bummeln = sozusammen-
 kommen.

baù Fragewort, § 246.

baudžáuninkas Fröner, Schar-
 werker.

baùdzava Fron.

baudžù -džau baùsti strafen.

bauginù -naù -ginti schrecken.

baugsztùs f. *-tì* ntr. *baùgsztu*
 adv. *baugszcei* furchtsam,
 scheu, ängstlich.

baugùs f. *-gì* ntr. *baùgu* adv.
baugèi bange, furchtsam,
 schreckhaft; furchtbar.

bāzmas Masse, Menge.

bažnyčia (p. *božnica*) Kirche.

bè präp. ohne, § 236.

bé = *beì* s. d.

bèdà (*bèdà*; wr. *bèda*) Not.

bèdavóju -vójau -vóti (wr.
bèdovac) quälen; *su-* mar-
 tern.

bedēvis m., f. *-vé* Gottloser.

bedýnteris m. Bedienter.

bedùgnis m. Abgrund.

begēdis m., f. *-dè* schamlos,
 Schamloser.

begēdiszkas f. *-ka* adv. *-kai*
 schamlos.

begu begau begti laufen; *at-*
 herl., *isz-* hinausl., ent-
 rinnen; *nu-* hind.; *pa-* entl.,
 entfliehen; *par-* heiml.;
per- durchl.; *pra-* vorl.
 (Zeit); *pri-* hinzul., anl.;
su-si- zusammenl.; *už-* auf-
 laufen.

bégūnas (wr. *bēhun*) Renner;
 Flüchtling.

beì und, § 246; *beì-gi*.

bejè adv. zwar, freilich.

bēkéré m. Bäcker; S. 84 instr.
bīkerimi.

beñ, beñ-gi, beñt wenigstens,
 saltem; *beñ véik* möglichst
 bald, nur recht schnell.

benè Fragew. § 246, nonne.

bènc interj., bei starkem Auf-
 schlagen.

Bendīksas männl. Name.

beprōtis m., f. *-tè* Unver-
 ständiger, Tor.

bēras f. *bērà* braun.

Beřgè weibl. Name.

beriu bēriaù beřti streuen;
isz- ausstr., *isz-si-* sich ver-
 str., *pri-* vollstr., *pri-si-*
 sich (dat.) vollstr.

Berlīniskis m. Berliner.

bėrnas Knecht; alt: junger
 Mann, Bursche; dem. *ber-*
nēlis, bernýtis, bernūzis,
bernužātis, bernužēlis dem.
 im Volkslied «Geliebter».

berniūkas Bursche.

bėrtainis m. Viertel.

bėrzas Birke.

berzdžà gelt (von Kühen).

beržinis f. *-né* birken; Subst.
 m. Birkenknüttel.

besótis (*besôtis*) m., f. -*té* Unersättlicher.

bèt aber, § 246.

be-véik *bevéikei* fast, beinahe, s. *véik*.

bezdžankà (auch *bezdžoné*; entlehnt aus r. *obezjana*) Affe.

bezlěpycza (wr. *bezlěpica*) Unhold, Scheusal.

bezėdis f. -*dė* blütenlos.

bėdà s. *bėdà*.

bėdnas (wr. *bėdnyj*) f. *bėdnà* adv. *bėdnaĩ* armselig, elend.

bėdžus Armer, armer Kerl.

biaūrestis m. und f. Scheusal.

biaurğbė Scheußlichkeit, Scheusal.

biaūrinu -*nau* -*rinti* häßlich machen, besudeln.

biaurùs f. -*rì* ntr. *biaūru* adv. *biaūrei* häßlich, scheußlich.

biczūlis m. vertrauter Freund.

bijaũ-s *bijójau-s* -*jóti-s* sich fürchten; *bijaũ* dass. S. 96.

bylà eig. Rede, Prozeß.

bylaũ S. 102, s. *bylójũ*.

bildėjimas Gepolter.

bildũ *bildėjau* -*dėti* poltern; *pa-* einen polternden Schall geben.

bilė adv. wenn nur; *bile-kàs* irgendwer, irgendwas; *bile-vėnas* irgendeiner, § 75.

bylinėju -*nėjau* -*nėti* it. dem. eig. hin- und herreden, prozessieren, rechten.

bylójũ -*lójau* -*lóti* reden.

bindōkas (aus dem Deutschen)

Bindeaxt, Zimmeraxt.

bingùs f. -*gi* adv. *bingėĩ* mutig.

birũ *biraũ* *birti* sich verstreuen, ausfallen (von Körnern); *isz-* dass.

bit 3. sg. prät. war, § 170.

bitis f., *bitė* Biene.

blaivaũ-s -*viaũ-s* *blaivýti-s* sich aufklären, sich aufhellen; *isz-si-blaivýti* sich ernüchtern.

blakstėnos pl. (K. *blakstėnaĩ* m.) Wimpern.

blauzdà Wade.

blebenũ -*naũ* -*bėnti* plappern.

blėberis (K.D.L. *plėperis* unter «Plappermaul») m. Plapperer, Schwätzer; als Name S. 57.

blėkai pl. (daneben *plėkai*, p. *flaki*, aus deutschem «Fleck») Gekröse.

bliáuju *blióviau* *bliáu* brüllen.

blióvimas Gebrüll.

bliūdàs (r. *bl'udo*) Schüssel.

blizgũ -*gėjau* -*gėti* flimmern, glitzern.

blōgas (wr. *blahij*) f. *blogà* adv. *blogaĩ* schwächlich, mager; *blogaĩ* *apsiřgti* schwer erkranken.

blōznas (wr. *blazeń*) Narr, Tor.

blusà Floh.

bō S. 36 = *baũ*.

bóba altes Weib, dem. *bobùtė*.

bóbiszkas f. -*ka* altweiberlich.

bóbpalaikė schlechtes altes Weib; vgl. *palaĩkis*.

bóju *bójau* *bóti* achten auf; *at-* beachten, *n'at-* keine Rücksicht nehmen.

bóksztavas Buchstabe (niederd. *bōkstāf*)

botūti S. 78, nach der poln. Übersetzung (Borek Onik-sztyński, Wilna 1910) = *pysznić się* sich brüsten, stolzieren; es wird eig. bedeuten «weiß sein», «weiß glänzen», vgl. lett. *bālet* (zu *bāls* blaß) erbleichen.

bōs = *vōs*.

bōsas Faß, dem. *bosēlis*.

bōstras (wr. *bastrja*) Bastard.

brandinū -naū -dinti aufquellen machen, reifen trans.

brangūmas Teurung.

brangūs f. -gē ntr. -gū adv. *brangei*; sup. *brangiāusias* teuer.

branguvynas, branvynas Branntwein.

braszkėjimas Gekrach.

braszkū -kėjau -kėti krachen.

brāzdas Splint.

brėdū bridaū brīsti waten.

brėkszta brėszko brėkszti bricht an (Tag).

brėstu brėndau brėsti aufquellen, sich füllen, kernig werden (von Ähren, Früchten), *pri-brėndes* herangereift.

brėdis m. Hirsch.

brėdkriaūnis m. Messer mit Hirschhornschale.

brėdūjū-s brėviau-s brėdūti-s sich drängen; *pri-si-brėdūti* sich herandrängen.

brīsti brīndau brīsti aufquellen.

brōlis m., vok. *brolau*, Bruder, dem. *brolātis, brolēlis, bro-*

lītis, brolytēlis, brolūzis, brolužēlis.

brūksz interj., beim schnellen Zufahren.

brūkszt interj., wie *brūksz*.

brukū brukaū brūkti hineinschieben (in Enge), hineinstecken.

būbūju -bavau -būti brüllen.

buczūju -czavaū -czūti küssen.

būdā Bude, Laden.

būdas Art und Weise, Sitte.

budavōju -vōjau -vōti (wr. *budovac*) bauen; *budavōti-s* sich anbauen.

būdē Wetzstein.

būdinu -nau -dinti aufwecken.

būgnas aus būnbas (klr. *buben*) Trommel, dem. *būgnēlis*.

būgstu būgau būgti erschrecken; *pa-* perf.

būk (imper. zu *būti*) als ob.

būksvos pl. niederd. *Büre* = Hose.

būlius Bulle, Stier.

bundū budaū būsti aufwachen; *isz-* erwachen; *pa-, pra-* dass.

būras Bauer, niederd. *Bür*.

būriszkas f. -ka adv. -kai bäurisch.

būrkszt interj., bei Rasseln, Klappern, etwa «burr!»

burnā Mund.

burōkas (p. *burak*) rote Rübe.

būrtas Los.

būrtininkas, eig. Loswerfer, Wahrsager.

būtas Haus (Wohnh.), *būts nā būto* von Haus zu Haus; dem. *butēlis*.

bútent adv. nämlich.

búti sein, s. *esù*; *pri-* dabei sein, als Hebamme (*pri-buvějà*) beistehen.

Bùzas männl. Name.

C.

caŋpyju -pyjau -pyti (Schallwort) hauen, abhauen.

càpt interj., etwa «schwapp!»
cědras Zeder.

ceitunga Zeitung.

cěcorius, cěsorius (r. *cesar*, p. *cesarz*) Kaiser.

cibulě Zwiebel (niederd. Zibbel).

cimbōlai pl. (wr. *cymbaŋy*) Zimbel, Harfe.

cypiù cypiaù cŷpti piepen, winseln.

cŷpt interj., zu *cŷpti*.

Cz.

czè adv. hier.

czědyju -dyjau -dyti (wr. *šćadzić*) schonen, sparen.

cze-jaù ebenda, ebenhier, da-selbst.

czěrauju -ravau -rauti (Lehnwort) verzehren.

czěrpě (wr. *čerep* Scherbe) Ziegel, Kachel, Kacheltopf im Ofen.

czěsas (wr. *čas*) Zeit.

czesnis f. (ungebildet aus wr. *česć*) Gastmahl, Schmaus.

czestavóju -vójau -vóti (wr. *čestovac*) bewirten; *czestavóti-s* schmausen.

czělas (wr. *cětyj*) f. *czělà* adv. *czělaì* ganz, unversehrt.

czěpas (p. *szczep*) Reis, Pfropfreis; dem. *czěpělis*.

czilbu czilbau czilbti zwitschern; *su-* aufzwitschern.

czypiù cypiaù cŷpti piepen.

czŷpsiu -sějau -sěti piepen.

czirszkinu -nau -kinti kreischen, schrillen lassen.

czirszkiù czirszkieù cziřkszi schrillen Ton machen.

czŷstas (wr. *čistyj*) f. *czystà* adv. *czystaì* rein.

czŷstyju -styjau -styti (r. *čistit'*) reinigen; *ap-* perf. bereinigen.

czŷtas (p. *szczyt*) Giebel.

czŷžia czŷžě (p. *czynsz*, auch wr.) Zins.

czón czónai czonaì adv. hier.

czulbu czulbějau -běti zwitschern, singen (von Vögeln).

czùpt interj. etwa «schwapp!»

D.

dá = *dár*.

dabař adv. jetzt, alt «noch».

dabinějimas Schmückung, Schmuck.

dabiněju -nějau -něti schmücken; *-s* sich schmücken.

dabinù -nañ -binti schmücken; *isz-* ausschmücken; *su-* aufputzen.

dabóju -bójau -bóti worauf achten; *dabóti-s* für sich auf etwas achten, sich in acht nehmen; *pa-* bemerken; *pri-* in acht nehmen, behüten.

dabsenūs f. -vī zierlich.
dāqlas f. *daglā* adv. *daglāi*
 weiß und schwarz gefleckt.
dagūtas feiner Teer, Birken-
 teer.
dāktas Ding, Sache; Stelle
 (Ort).
dailīs f. -lī ntr. *dailu* adv.
daīlei hübsch, schön.
dainā Lied (Volksl.), dem.
dainēlē.
daināju *dainavaū* *daināti*
 singen; *ap-* besingen.
dairaū-s *dairiaū-s* *dairīti-s*
 hin- und herblicken; *ap-*
si-dairīti sich umsehen.
Dākē Frauenname.
dakōtas Dukaten.
dalģis m. Sense; dem. *dalyplis*.
dalybos pl. Teilung.
dalyjū -*lyjaū* -*lyti* teilen; *nu-*
 erteilen; *pa-* vert., zut.;
per- durchteilen; *per-si-*
 unter sich verteilen.
dalģkas Anteil; Sache, An-
 gelegenheit.
daļis f. Teil, dem. *dalēlē*.
dambras Maultrommel, dem.
dambrelis.
daņgtis m. Deckel.
daņgujesis (ohne f.) himm-
 lisch, eigentl. im Himmel,
dangājē, befindlich.
dangūs Himmel. *danguā* *dan-*
gaū gen Himmel, s. § 117.
daņktis s. *daņgtis*.
dantīs f. Zahn.
dār adv. noch.
daraū -*riaū* -*ryti* tun, machen;
is: tō nēko nēsiļārē daraus
 machte er sich nichts; *pa-*

perf., *pa-si-* (sich machen)
 entstehen; sich stellen; *uz-*
 zumachen, verschließen.
dārbas Arbeit, dem. *darbēlis*.
darbāju -*bavaū* -*būti* wo herum
 arbeiten; *darbūti-s* sich
 mit Arbeit abgeben.
darjtojis m. Macher, Schöpfer.
darkaū-kiaū-kjti it. besudeln,
 verderben, schimpfen; *isz-*
 ausschimpfen.
daržas Garten; dem. *daržēlis*.
daržovē Gemüse.
daubā Schlucht, tiefes Tal.
daūg indekl. subst. mit Gen.
 viel, komp. *daugiaūs*; zu-
 weilen noch flektiert dat.
 pl. *daugims* vielen S. 100.
daūgel = *daūg* und so kon-
 struiert.
daugybē Menge.
dauginu -*nau* -*ginti* vermehren.
daūgis m. Menge.
daugūmas Menge.
daug-sjķ adv. vielmals, s.
sjķis.
dauzaū -*ziaū* -*zyti* it. herum-
 stoßen; *su-* zertrümmern,
 vgl. *confringere*.
dauziņi -*ziaū* *daūžti* stoßen,
 mit etwas hartem anschla-
 gen; *at-si-* anprallen; *su-*
 zerschlagen, zerschmet-
 tern.
davādas (p. *dovōd* Beweis)
 Ordnung.
davādju -*dyjau* -*dyti* (p. *do-*
wodzić beweisen) ordnen;
su-si- miteinander ordnen,
 ausmachen.
davanā = *dovanā* s. d.

davinėju -nėjau -nėti it. dem. geben; *par-* verkaufen.

dāžnas f. *dažnà* adv. *dažnai*, adv. sup. *dažniau* sei häufig.

debesỹlas (r. *devesil*, *devásil*, p. *dziewięsĩ*) Alant.

debesis f. Wolke, *debesiũ* in die Wolke; auch m., dem. *debesėlis*.

dėdė m. Vaterbruder.

dėdinu -dinau -dinti setzen lassen.

dedũ dėjau dėti legen, *dėti-s* sich stellen, so tun; *į-* hineinl.; *nu-si-* sich vergehen (gegen jem.); *pa-* hinl., helfen, *pa-si-* sich hinlegen (zum Tode S. 49); *pra-* anfangen, *pra-si-* dass., S. 104 empfangen werden (Zeugung); *pri-* hinzulegen; *už-* aufl., auferl., *už-si-d.* sich (dat.) auferl., *už-d. aĩt* S. 85 setzen über etwas.

dėginu -nau -ginti brennen trans.; *su-* verbrennen, comburere.

degũ -giaũ dėgti brennen trans. und intrans.; *isz-* ausbrennen; *už-* entzünden, *už-si-* sich entzünden.

degũtas s. *dagũtas*.

deivė (eig. Göttin) Gespenst; S. 103 wohl = böser Geist.

dejũju dejavaũ dejũti jammern.

dėkà (wr. *džaki* = *d'aki*) Dank.

dėkà in *sãvo dėkà* (instr.) nach eignem Gutdünken.

dėkavóju -vójau -vóti (und *dėkavóju*; wr. *džakovac* =

d'akovat') danken; *pa-si-* sich bedanken.

dėkavõnė (wr. *džakovanė*) Dank.

dėkui: dėvui dėkui Gott sei Dank (wr. *džakuj* danke!)

dėl' dėlei wegen, § 237.

delczà abnehmender Mond.

delmõnas Tasche.

dėlna innere Handfläche; dem. *delnužėlis* S. 95 m.

dėmantas Demant, Diamant.

dėmantinis f. -*tinė* diamanten.

dėmblỹs Strohmatte.

dengĩu -giaũ dengti decken; *ap-*, *už-* bedecken, zu-

decken.

derėjimas Abmachung, Vertrag.

deriũ derėjau -rėti über etwas

verhandeln, dingen, ab-

machen.

derkiũ -kiaũ derkti besudeln;

su-si- sich beschmutzen.

derũ derėjau -rėti wozu taugen.

deszĩmtis, dėszĩmt § 99 zehn.

deszinė (*rankà*) die rechte Hand.

deszrà Wurst.

devynĩ neun.

dėdas (wr. *džėd* = *dėd*) alter Mann.

dėmedis m. (aus *dėv-medis* Gottesbaum) Eberraute,

Artemisia abrotanum, dem. *dėmedėlis*.

dėnà Tag, dem. *dėnėlė, dėnu-*

zátė; labàs dėnàs dũti guten Tag wünschen.

dėvas Gott, *dėvõ-p didžõ-p* zum großen Gott; dem. *dėvũžis* lieber Gott, *dėvũliau* vok.

(zu dem. *dėvūlis*) S. 24;
 dem. *dėvāitis* bedeutet
 »Götze«.
dėviszkas f. -ka adv. -kai
 göttlich.
dėvstalis m. Gottestisch, Altar.
didelis f. -lė groß § 87.
didgalvis m. Großkopf, Prahl-
 hans.
didis f. *didė* adv. *didei* (sehr)
 groß, d. *balsas* laute
 Stimme; sup. *didžiausias*.
didpūvis m. Dickbauch.
didūmas Größe.
didžųjū-s *didžavaū-s* *didžūti-s*
 groß tun, sich hochmütig
 benehmen.
dýgstu dýggau dýgti keimen;
 isz- aufkeimen.
dykà, dykaĩ, ūz dýkq umsonst.
dykstù dykaũ dýkti übermütig
 werden; isz-ganz überm.w.
dilinu -linau -linti abreiben,
 abnutzen.
dilù dilaũ dilti sich abreiben,
 sich abnutzen, schleifen;
 isz- abnehmen (v. Monde).
dingau -gojau -goti meinen;
dingoti-s sich einbilden,
 meinen.
dingstù dingau dýngti wohin
 geraten, *kuř dýngot* wo seid
 ihr hinger., wo geblieben;
pra- (wegbleiben) ver-
 schwinden, verloren gehen;
su- wohin geraten, wo
 verbleiben.
dirbu dirbau dirbti arbeiten;
nu- herunter-, abarbeiten;
pa- etwas (Übles) ver-
 richten.

dýrinu -rinau -rinti (eig.
 glupsch gehen) schlei-
 chenden Ganges gehen;
 į- hineinschleichen.
dirvà Acker, dem. *dirvėlė*.
dirvonas (*dirvonas*) unange-
 bautes, brachliegendes
 Stück Land, S. 77 ein
 solches Waldstück.
diržas Riemen.
dývas (wr. *dživ* = *div*), pl.
dývai Wunder; *jėms dývai*
būvo es war ihnen wunder-
 bar.
dývyju -vyjau -vyti in *ap-d.*
 bewundern, refl. *dývyjū-s*
-vyjau-s -vyti-s (wr. *dživičia*
 = *divit'-ša*) sich wundern;
nu-si- sich verwundern;
pa-dývyti und *pa-dývyti-s*
 etwas übelnehmen.
dývinas dýcnas (wr. *džirnyj* =
divnyj) f. *dývinà* adv. *dýcnaĩ*,
 komp. adv. *dýviniaũs*,
 wunderbar, wunderlich.
dó = *dār*.
dóbilas Kleepflanze, *dobilaĩ* pl.
 Klee; dem. *dobilėlis*, *dobi-*
linkas als Liebkosungswort.
Doczys männl. Name, dem.
Doczūkas.
dóras tüchtig, brauchbar.
dosningas f. -ga adv. -gai
 freigebig, mildtätig.
dosnūs f. -nė adv. *dosnėĩ* frei-
 gebig. | *ranėlė*.
dovanà Geschenk, dem. *do-*
dovanaĩ adv. umsonst.
dovanóju -nójau -nóti schen-
 ken; *ap-* beschenken; *pa-*
 perf. Geschenk geben.

Dóvydas David.

dōvyju -vyjau -vyti (r. *davit'* pressen, würgen) herumjagen, abquälen; *dōvyti-s* sich abquälen.

drabùžis m. Kleid.

dramblỹs Dickbauch, Schmerbauch.

drāpanos pl. Weißzeug, Unterkleider.

drasà Kühnheit, Mut, instr. *drasà* dreist.

dràsĩnu -sinau -sinti dreist machen; *pa-si-* sich erdreisten.

draskaũ -kiaũ -kỹti it. reißen; *su-* zerreißen conscindere.

drasùs f. -sìadv. *drāsei*, komp. *drasēs̃nis*, sup. *drasiáusias* kühn.

draudzù -dzaũ *draũsti* drohen; *nu-* bedrohen, durch Drohen verbieten; *už-* verbieten.

draũgalas Genosse, dem. *draugalēlis*.

draũgas Genosse.

draugē Genossenschaft, lok. *draugēj* zusammen mit.

draugē adv. zusammen mit, *visì dr.* alle zusammen.

drausmē Zucht (eig. Androhung).

drebējĩmas Zittern, Beben.

drebiũ *drēbiaũ* *drēbti* etwas Breiartiges werfen; *privollwerfen* damit.

drebù -bējau -bēti zittern, beben; *su-* erzittern, erbeben *contremiscere*.

drebùžis s. *drabùžis*.

drēgnas f. *drēgnũ* feucht.

drēgnũmas Feuchtigkeit.

drėkinũ -naũ -kĩnti feucht machen.

drėkstu *drėkau* *drėkti* feucht werden.

dremblỹs s. *dramblỹs*.

dreskiũ *drėskiaũ* *drėkti* reißen; *nu-* abreißen, *nu-si-* sich (dat.) etwas abreißen.

drėsũ *drĩsaũ* *drĩsti* sich erkönnen, dreist sein, wagen.

driksteriu -rējau -rėti platzen.

drikstũ (*drykstũ*) *driskaũ* *driksti*, nur im prät. *driskaũ* gebraucht; *su-driskaũ* zerrissen, zerlumpt sein, *sudrĩskes* abgerissen, verfallen.

-*drylei* s. *to-drylei*.

drĩmelis m. Lümmel.

-*dryn* s. *to-dryn*.

drĩstũ *drĩsaũ* *drĩsti* = *drėsũ* s. d.

dróbė feine Leinwand.

drōgai pl. Trage (niederd. *drāg*), Tragbahre.

dróziũ -ziaũ *dróžti* schnitzen, hobeln; prügeln; *ĩ-* tüchtig abprügeln; *peř sũbinę dr.* eig. über den Hintern hobeln = hauen, prügeln.

drumsczũ -sczaũ *drũsti* trüben; *su-* perf. conturbare.

drũmst interj. plumps!

drumstaũ *drumsczaũ* *drumstỹti* it. trüben.

drũmstas f. *drumstà* (und *drumstũs* f. -stì ntr. *drũmstu*, adv. *drumsczeĩ*) trübe.

drũmstelĩũ -lējau -lėti (eig.

dem. zu *dranszià*) S. 37
 plumpsen ins Wasser.
dràngous f. *dràngai* adv.
dràngai lau.
drànguimas Laue.
druskà Salz.
drùtas f. *dratà* adv. *drutai*
 stark, fest.
drùtinu -nau -tinti stärken,
 festigen; *pa-* befestigen,
 stärken, trösten, *pa-si-*
 sich trösten.
drùtmedis m. Hartholz.
dù f. *dvì*, § 98, zwei.
dùgnas Grund, Boden (eines
 Gefäßes, Flusses u. ä.).
dàjen; sonst auch *dù-je*
 (*dūjan*) S. 78 zwei.
dūkinu -nau -kinti toll
 machen; *pa-* perf., *pa-si-*
 sich verrückt machen; *su-*
 toll machen.
dūkrà Tochter, dem. *dukrèlè*,
dukrjèlè.
dūkstù dūkañ dūkti rasend,
 verrückt werden, toben,
 rasen; *pa-* perf., *padūkes*
 rasend.
dūklè Tochter; dem. *dukezùtè*.
dūlinu -nau -linti (und *duli-*
naja -nojau -noli) schlen-
 dern.
dūlkès pl. Staub.
dūlkinu -nau -kinti stäuben;
dūlkinti-s sich prügeln.
dūmai pl. Rauch.
dāmóju -mójau -móti (r. *dumat'*)
 sinnen, nachdenken; *ap-*,
pa- bedenken.
dūmèzus (r. *dumec*, klr. *dumec*)
 Ratgeber, Ratsherr.

dūrys f. pl. Tur. § 69.
duriù dūriau dūrti stechen.
duřnas (wr. *durnyj*) f. *durnà*
 adv. *durnai* komp. adv.
durniaūs toll.
dūsauju -savau -sauti seufzen.
dūsavimas Seufzen, Seufzer.
-dustù -dusañ -dūsti schwer
 aufatmen; *at-si-* aufseuf-
 zen.
dūszia (r. *duša*) Seele, dem.
dūszèlè; *dūszion* in die Seele.
dūzginà -nañ -ginti dröhnend
 schlagen, klopfen; *isz-* zu-
 sammenschlagen.
dūzgu dūzgėjau -gèti dröhnen.
dūžas (wr. *dužij*) f. *dužà* adv.
dužai dick, beleibt.
dūbè Höhle, Grube, dem.
dūbali.
dūdu daviañ dūti geben, mit
 Inf. verbunden = lassen
 (tun, geschehen l.), *davañ*
kiřsti los mit Hauen; *ap-*
 vergeben = vergiften;
at- zurückgeben, überg.;
į- in die Hand geben; *isz-*
 ausg., *isz-si-* sich ausgeben
 (für *peř*), *nu-si-* sich be-
 geben = sich ereignen;
pa- hingeben, überliefern,
pa-si- sich übergeben (z. B.
 einem Feinde), sich wohin
 begeben; *par-* verkaufen;
pri- hingeben, darreichen,
 verleihen; *už-* aufgeben
 (eine Aufgabe).
dūmi s. *dūdu*, § 170.
dūna Brot, *dūnon* ins Brot;
 dem. *dūnèlè*.

dvāras Hof, Gut = Herren-
gut, Edelhof, dem. *dvarēlis*.
dvāriszkas f. -ka höfisch.
dvasiā Geist; S. 87 «Odem».
dvējī f. *dvējos* zwei, § 102.
dvelkti S. 78 Z. 6 v. u.
dvesiū dvēsiaū dvēsti (atmen)
verenden; *isz-* perf.
dvideszimt zwanzig.
dvigubas f. *dvigubā* adv. *dvi-*
gubā doppelt.
dvýlika zwölf.
dvilinkas doppelt, S. 57 Hals
über Kopf.

Dž.

džaugiūs -giaūs džaūgti-s sich
freuen *delectari*; *pa-si-*
džaūgti sich erfreuen.
džaūgsmas Freude.
džauju džóviau džauti trock-
nen trans.
džovinū -naū -vinti trocknen,
dörren trans.
džoviū džovėjau -vēti dürr sein.
džungūs džugaū-s džūgti-s froh
werden; *pra-si-džūgti* in
Freude geraten.
džūstu džúvau džūsti trocknen
intr.; *su-dž.* vertrocknen.

E.

ē interj., etwa ach! ja!
ebreīszkas f. -ka hebräisch.
Ebreōnas Hebräer.
ēdesis m. Speise.
ēdu ēdžau ēsti essen, fressen,
§ 170; *nu-* abfressen; *pri-*
si- sich voll essen; *su-* auf-
essen, verzehren *comedere*.

Egīptas Ägypten.
ēglē Tanne, dem. *eglēlē*.
eīksz komm her, s. *einū*.
eīkvōti s. *aīkvōju*.
eilē Reihe, Lage (z. B. beim
Dreschen).
einū ējaū ēiti gehen, § 170;
ap- umgehen, *ap-si-* um-
gehen mit jem., aus-
kommen mit jem.; *at-*
hergehen, kommen, *at-si-*
sich zutragen, geschehen;
ateīšes zukünftig; *ī-ēiti*
hineingehen; *isz-* hinaus-
gehen; *nu-* hinabgehen, hin-
gehen; *pa-* perf., weggehen;
par- heimgehen, *ī mīslī*
pareīti in den Sinn kom-
men; *per-* durchgehen,
hinübergehen, überschrei-
ten, *pereīn vīslāb* geht über
alles, übertrifft alles, ver-
gehen (von Zeit), *pereīti*
sziūile die Schule durch-
machen; *pra-* vorüber-
gehen, vergehen (Zeit);
pri- hinzugehen, kommen,
mit Akk. wohingelangen,
su-si-eiti zusammenkom-
men; *už-eīti* hinaufgehen,
gegen jem. gehen, ihm
nachstellen.
eivā laß uns beide gehen,
§ 170.
ējīmas Gehen, Gang.
ekēczos pl. Egge.
ekēju -kējau -kēti eggen.
elgīū-s -giaū-s elgti-s sich be-
tragen; *pa-si-elgti* perf.
Enskys männl. Name.
eř Fragewort = *ař*.

erilis m. Adler.

eskadrónas Eskadron.

esmù s. *esù*.

esù būcā būti sein; *isz-būti* ausdauern; § 170.

esz = *asz*.

evangelija Evangelium.

evangeliskas f.-ka evangelisch.

evangelista m. und *evangelistas* Evangelist.

ēžeras See (Landsee), dem. *ežerēlis*.

G.

gabenù -naũ -bēnti bringen; *at-* herbringen, *at-si-* mit sich bringen, zu sich holen; *par-* nach Hause bringen, *par-si-* mit sich n. H. br., zu sich heim holen; *su-g.* zusammenbringen.

gādija-s -dyjo-s -dyti-s (wr. *hodžica* = *godit'-ša*) es trifft sich, ereignet sich; *su-si-gādyti* zustatten kommen.

gādīnē (wr. *hodžina* = *godina*) Zeit, Zeitumstände.

gadinù -naũ -dinti beschädigen, verderben, übel zu richten; *pa-g.* perf.

gaidys Hahn, dem. *gaidūzis*.

**gaidūs*, nur Vok. *gaidaũ* als Anrede: mein Lieber, pl. *māno gaidūs* meine Lieben.

gālestis m. u. f., *gailastis* f. Mitleid.

gālis pl. *gālei* Porst, Ledum palustre.

gāliū-s -lēja-s -lēti-s Be-

dauern empfinden; *pa-si-gālēti* sich erbarmen, Mitleid haben.

gālūs f. -lī ntr. *gālu* adv. *gālei* scharf, bitter (von Geschmack); *mān gālu* (*gāla*) mir ist leid.

gaiszinū -naũ -szinti schwinden machen, tilgen; *isz-g.* vertilgen.

gaisztū gaiszaũ gāsti säumen; schwinden; *ap-* ohnmächtig werden; *su-* verschwinden, vergehen; *uz-* sich verzögern, sich versäumen.

gaivinū -naũ -ginti (beleben) erquicken; *at-* erquicken.

galāndu galāndau galāsti wetzen; *nu-g.* abwetzen.

gālas Ende, *galōp* zum Ende; *aũt gālo* am Ende, zuletzt; dem. *galēlis*, *galūtis*.

galejis am Ende (*galē*) befindlich, äußerst, *gal. pīrsztas* S. 105 Fingerspitze.

gālgios gālgēs pl. Galgen.

galiāusias f. -sia letzter; adv. *galiāusei*, *galiāus*, *galiāu* (*galiū*); s. § 94.

galjba Macht.

galin -lējan -lēti können; *galimā* ntr. möglich.

galvā Kopf, *pā karāliaus galvōs* nach des Königs Ableben; dem. *galvēlē*.

galvāraisztis m. Kopfbinde.

galvijās galvijis Stück Vieh; dem. *galvijēlis*.

gaminū -naũ -inti zeugen (Kind); *pa-g.* auch all-gemein: erzeugen.

ganà gaĩ adv. und subst.
indekl. mit Gen. genug.
ganaũ-niaũ-nĩti hüten (Vieh),
bewahren; *nu-* abweiden;
pa- perf.

gandaũ s. *gastũ*.

gaĩdinu -nau -dinti schrecken;
isz-, *nu-* erschrecken trans.

ganyklà Weide (Tierw.).

garbà garbẽ Ehre.

garbingas f. *-ga* adv. *-gai*
ehrenvoll, hochgeehrt.

gàrbĩnu -binau -binti ehren,
preisen; *isz-* perf.; *pa-*
beehren.

gaĩdas Hürde.

gardũs f. *-dĩ* ntr. *gaĩdu* adv.

gardzeĩ schmackhaft, wür-
zig.

gaĩsas Schall, Ruf, Gerücht.

gaspadà (wr. *hospoda*) Her-
berge.

gaspadinẽ (wr. *hospodyĩna*)
Hauswirtin, Bauernfrau.

gaspadõriszkas f. *-ka* adv. *-kai*
hauswirtlich, was einem
gaspadõrius zukommt.

gaspadõrius (wr. *hospodarĩ*)
Bauernwirt, Landwirt.

gastũ gandaũ gãsti in Schrecken
geraten; *isz-sĩ-gãsti*, *nu-sĩ-g*,

par-sĩ-g. erschrecken intr.

gàtavas (wr. *hotovyj*) f. *gatavà*
adv. *gatavaĩ* fertig.

gàudau gaudzau gaudyti it.
fangen, fangen wollen;
isz- alles wegfangen; *su-*
abfangen.

gàunu gavaũ gauti bekommen;
at- wieder bek.; *at-si-* sich
erholen, S. 88 sich halten

(gegen Sturm); *isz-gauti*
herausbekommen; *nu-si-*
hingelangen; *pa-gauti* er-
greifen, anfangen; *pri-* be-
trügen; *su-* ergreifen,
fangen comprehendere.

gaĩras pl. *gaurai* Haar (auf
tier. Haut, auf Pflanzen).

gaurũtas f. *-a* behaart.

gausũs f. *-sĩ* adv. *gaĩsei*
reichlich.

gazdikas (p. *gwoździk*) Sonnen-
blume *Amarantus*, dem.

gazdikẽlis.

gẽda Scham.

gẽdiszkas f. *-ka* adv. *-kai*
schmählich, schimpflich.

gedũ -dẽjau -dẽti klagen (um
Tote).

gedulĩngas f. *-ga* voll Trauer.

gẽdzũs -dzau-s -dẽti-s sich
schämen.

geidzũ -dzaũ geĩsti begehren;
uz-si- Gelüst bekommen.

gẽlbu -bẽjau -bẽti helfen,
gẽlbẽti-s sich h.; *isz-* her-
aushelfen, retten.

geležĩnis f. *-žĩnẽ* eisern.

geležĩs (*gelžĩs*) f. Eisen; dem.

geležátẽ kleines eisernes
Messer.

gelmẽ Tiefe.

gẽlšvas f. *gelsvà* adv. *gelsvaĩ*
gelblich.

geltõnas f. *-na* adv. *-nai* gelb.

gelumbẽ Tuch (Stoff).

gẽlžkeldvaris m. Eisenbahn-
hof = -halle.

gẽlžkelis m. Eisenbahn.

gẽmbẽ Wandpflock, hölzerner
Nagel, dem. *gẽmbẽlẽ*.

gemù gimiaũ gĩnti geboren werden; *prĩ* angeboren w., *prĩgimlas* angeboren; *už-* zur Welt kommen.

gendrėlius General.

-gėnlũ -gėlaũ -gėsti. pa-si- sich sehnen.

gėndũ gedaũ gėsti entzwei gehen, schadhaft werden.

gėnys Buntspecht, dem. *gėnũ-zėlis*.

gėntainis f. *-nė* Verwandter.

gėntis m. und f. Verwandter. -te.

gėras f. *gerũ* ntr. *gerũ ger* adv. *gerũ* gut; komp. adv. *geriaũs geriaũ*.

gėrdaryti wohl tun, s. *daraũ*.

gėrėjũ-s -rėjau-s -rėti-s Wohlbefahren empfinden, sich freuen; *at-si-gėrėti* sich genug tun.

gėrėbė Güte, Guttat, Gut (bonum).

gerikt-ponis m. Gerichtsherr.

gėrimas Trinken, Getränk.

gėrinũ -nau -rinti gut machen; *pa-* verbessern, *pa-si-g.* sich bessern.

geriũ gėriau gėrti trinken; *at-si-* sich satt tr.; *pa-si-* sich betr.; *pra-gėrti* vertr.

gerũmas Gutsein, Güte, Gutes.

gestũ gesaũ gėsti erlöschen; *isz-* perf. auslöschen intr.

gėdrũ heiteres Wetter.

gėdras f. *gėdrũ* adv. *gėdraĩ* heiter (vom Wetter, Himmel).

gėda gėdėjau -dėti singen (Volkslied singen: *dai-*

nũti); krähen (vom Hahn, s. *qaidys*).

gėsmė Lied (Kirchen-, Kunstlied, *gėsmĩ knygė* Gesangbuch), *gėsmėn* ins Lied; dem. *gėsmėlė*.

-gi enkl. Partikel, § 246.

gėdau -dzaũ -dyti heilen trans. *gija* Faden.

gyjũ gijaũ gyti heilen intr., aufleben; *at-* wieder aufleben.

gilybė Tiefe.

gilyn adv. in die Tiefe, tief hinein.

giliukingas f. *-ga* adv. *-gai* glücklich.

giliukis m. (deutsch) Glück.

Giltinė die altlit. Todesgöttin.

gilũs f. *-li* adv. *-lei* tief.

gimdaũ -dzaũ -dyti gebären; *pa-* perf.

gimėneris m. Gemeiner.

giminė Geschlecht, Verwandtschaft, *giminės* Verwandte, dem. *giminėlė*.

gĩmis m. Gesicht.

gĩmsũ = *gĩma* s. *gemũ*.

giũklas Waffe.

giaũ gĩniaũ ginti wehren.

ginti-s sich wehren, sich hüten vor; *ap-ginti* verteidigen, beschützen; *už-* verwehren, verbieten.

girdzũ girdėjau girdėti hören.

giriũ girė Wald.

giriũ gĩriau girti loben, rühmen, *girti-s* sich rühmen; *pa-* perf., *pa-si-* sich rühmen, prahlen.

gĩrius Ruhm.

gyrpelnšs Ruhmgieriger, Prahlhans.

girstu girdaũ giřsti zu Gehör bekommen; *isz-*, *pra-*, *už-* vernehmen.

girtas f. *girtà* adv. *girtaĩ* betrunken.

girtũju -tavaũ -tũti Trinkerleben führen.

gỹsla Ader, dem. *gỹslėlė*.

gỹstu gỹdau gỹsti Gesang anstimmen; *pra-* aufkrähen (s. *gėdu*).

gỹvas f. *gỹvà* adv. *gỹvaĩ* lebendig.

gỹvastis f. u. *gỹvastis* Leben. *gỹvatà* Leben.

gỹvenũ -naũ -vėnti leben; wohnen; *ap-* *laũka* Feld bebauen.

gỹvėntojs m. Bewohner, S. 36 im Sinne von «An-sässiger» (Besitzender).

gỹvũlis m. (eig. lebendes Wesen) Tier.

glamžaũ -ziaũ -žỹti zusammendrücken, knutschen; *su-si-* sich einhüllen (in Kleider).

glaudžũ -džaũ glaũsti schmiegen; *pa-si-* sich anschmiegen.

glėbỹs Armvoll, lok. *glėbỹ* im Arm, in Umarmung; dem. *glėbũtis*.

glėmžũ -ziaũ glėmžti zusammendrücken, knutschen; *nu-* wegstibitzen (vulgär klemmen).

glėbiũ -biaũ glėbti umarmen. *glėbũju -bũju -bũti* umarmen.

glodũs f. -*dĩ* ntr. *glėdu* adv. *glėdžei* glatt.

glėstau glėsczau glėstyti streicheln.

glėpas f. *glėpà* adv. *glėpaĩ* (wr. *htupyj*) dumm.

glėpiĩtelis dem. dummlich.

glėpėkas ziemlich dumm, dummlich.

glėsnis m. Weide *salix*.

gniũziũ gniũziaũ gniũzti quetschen; *ap-* perf., *ap-si-* sich (dat.) mit den Händen zusammendrücken, in die Faust nehmen.

gėdas Habgier.

godĩngas f. -*ga* adv. -*gai* habgierig.

gėjas S. 78 Z. 8 v. u. (K. *gėjus*; wr. *haj*) Buschwerk.

gomurỹs Gaumen.

grābas Sarg.

grabinėju -nėju -nėti it. hin- und hertasten; *isz-* abtasten.

graibaũ -biaũ -bỹti it. greifen; *su-* zusammen-, ergreifen.

grāszis m. (p. *grosz*) Groschen, dem. *graszėlis*.

graudenũ -naũ -dėnti ermahnen.

graudũs f. -*dĩ* ntr. *graũdu* adv. *graũdžei* wehmütig; *graũdžei vėřkti* bitterlich weinen.

graudžũ -džaũ graũsti s. *grāuju* s. *grīāju*. [*grīaudžũ*.

grqžĩnũ -naũ -žĩnti umkehren machen; *su-* wiederkehren lassen, *su-si-* wiederkehren.

grāuziũ -ziaũ grāuzti nagen; *su-* zernagen *corrodere*.

graižbi — *graižbi*.

graižimas Schönsein, Schönheit.

graižs f. -i ntr. *graiž* adv.

graiž schon; sup. *graižiusias*.

grėbikas f. *grėbikė* Harker, Harkerin.

grėbiu -biau *grėbti* harken, raffien; *pa-* weggreifen, ergreifen.

grėblis Harke, dem. *grėblėlis*.

grėcznas (p. *grzechny*) f. *grėcznà* adv. *grėcznà* stattlich, recht groß, tüchtig.

grėitù *grėit* adv. schnell.

grėitas f. *grėitù* adv. *grėitai* dass.

grėžiù -žiaù *grėžti* wenden, drehen; *at-* zurückwenden, *at-si-* sich umdrehen; *i-* einbohren, *i-si-* sich einb.

grėbiù -biaù *grėbti* wonach greifen; *pa-* ergreifen; *pr-* class.; *su-* zusammenraffen *corripere*. [Sünde.

grėkas r. *grėch*, p. *grzech*)

grėšzyju -szyjau -szyti (r. *grėšit'*, p. *grzeszyć*) sündigen; *su-si-* sich versündigen.

grėszas r. *grėsnų*, p. *grzeszny*) f. *grėsznà* adv. *grėsznà* sündig.

grėsziniškas (lituanisiert aus *grėsznikas* S. 104 = r. *grėšnik*, p. *grzesznik*) Sünder.

grėaudùs s. *grėaudùs*.

grėaudžù *grėaudžiaù* *grėaudži* gerührt sein.

grėiauju *grėioviau* *grėiauti* niederstürzen trans., (*per-*

kūnas) *grėiauja* es donnert; *par-* umstürzen, niederreißen.

grėbas (wr. *hrīb*) Pilz.

grėbàuju -bavaù -bàuti Pilze suchen.

grėcza aus *grėncza*, dies aus *grėnycza* (r. *grėd'nica*) Bauernstube, Bauernhütte.

grėkrabalis m. Maikäfer.

grėjmas f. *grėjù* adv. *grėjù* rein (= unvermischt).

grėndis f. Dielen-, Fußbodenbrett, pl. *grėndys* Fußboden; dem. *grėndatė*.

grėiovimas Donner.

grėistù *grisaù* *grėisti* überdrüssig werden (einer Sache); *pa-* etwas überdr. w.

grėisztė (*grėjztė*) gewundener Büschel Flachs für den Spinnrocken.

Grėjta weibl. Name.

grėiavù *grėiavaù* *grėiuti* einstürzen, zusammenfallen; *ap-* perf.; *par-* einstürzen; *su-* zusammenstürzen, einfallen *corruere*.

grėžtù *grėžaù* *grėžti* zurückkehren; *par-* heimkehren; *su-* umkehren intr.

grėmata (r. *gramota*) Brief.

grėovas Graf.

grėžybė Schönheit.

grėcza Grütze.

grėudas Korn, dem. *grėudėlis*.

grėumzdžù -džaù *grėumsti* drohen.

grėuŋtas (p. *grunt* aus dem D.) Grund (= Grund u. Boden).

gruntáunas f. -*na* adv. *grun-táunai* und *gruntaunaĩ* (p. *gruntowny*) gründlich.

gruntavóju -*vóju* -*vóti* (p. *gruntować*) gründen; *nu-* perf.

grúdas gefrorene Erdscholle.

gùdras f. *gudrà*; *gudràs* f. -*ri*

ntr. *gùdru* adv. *gudreĩ* klug.

guijù -*jaũ* *gùiti* jagen; *pa-* verjagen.

guinióju -*nióju* -*nióti* it. jagen.

gulbē Schwan.

guldaũ -*dzaũ* -*djti* legen; *isz-* auslegen = erklären; *pa-* hinlegen.

guliù -*lējau* -*lēti* liegen; *pri-* eig. anliegen, dazu gehören S. 85.

guliù *guliaũ* *gułti* sich legen; *at-si-* sich hinlegen, sich schlafen legen.

guĩbas Kolik.

gùrkszczoju -*czoju* -*czoti* (*gùrkszczúju* -*czavaũ* -*czúti*) hörbar schlucken, gluckern (mit dem Munde voll Flüssigkeit).

gvõltas (p. *gwatt* aus dem D.) Gewalt.

I.

ĩ präp. in, § 236.

ĩbēgis m. Einfahrt, Einlauf, «Anfurt» S. 88.

ĩ-kalbētojis eig. Einredner, S. 88 «Ohrenbläser».

ikì *ik* präp. bis, § 236; *ik kòl* bis daß, *ik-sziõl* bis jetzt, bisher.

ilgas f. *ilgà* adv. *ilgaĩ*, komp.

ilgēsnis adv. *ilgēsnei*, lang.

ilgỹn adv. in die Länge.

ilginu -*nau* -*ginti* lang machen; *pa-* verlängern.

ilgstu *ilgau* *ilgti* lang werden (von Zeit); *pa-* perf., *isz-si-* sich sehnen.

ilgiũnas Länge.

ilsiu-s -*sėjau-s* -*sėti-s* ruhen; *at-si-ilsėti* sich ausruhen.

ilstiũ *ilsaũ* *ilsti* müde werden; *pa-* perf.

Ilzbūtē weibl. Name, dem. von *Ilzbē*.

imũ *emiaũ* *im̃ti* nehmen; *im̃ti-s* für sich nehmen; sich davon machen; *ap-si-im̃ti* etwas auf sich nehmen, unternehmen, sich vornehmen; *at-im̃ti* wegnehmen, *at-si-* sich (dat.) wiederholen; *isz-im̃ti* herausnehmen, *isz-si-* für sich herausn.; *nu-im̃ti* abnehmen, *nu-si-* sich (etwas) abn.; *pa-im̃ti* wegnehmen; perf. nehmen; *par-si-im̃ti* zu sich ins Haus nehmen; *pri-im̃ti* annehmen, zu sich nehmen; *su-si-im̃ti* *rankàs* Hände falten.

in-g präp. = *in-gi*, s. *ĩ*.

iñkaras Anker.

int- ostl. = *ĩ-*.

inzodis s. *ĩ-zodis*.

ĩpaczei adv. besonders, namentlich.

ĩr̃ und, auch, § 246; *ĩr̃-gi*.

yrà yr̃ 3. sg. ist, § 170.

iriũ *ĩriau* *irti* rudern; *pri-*

heranrudern, *pri-si-* sich heranr.

irù iraù irti sich auflösen, sich trennen; *isz-* sich ganz trennen, auseinanderfallen; *su-* ganz zerfallen.

Isrutis f. Stadt Insterburg.

issilgdams = *isz-si-ilgdamas* s. *ilgsta*.

ist präp. aus, § 236; *isz viso* überhaupt.

iszbùti ausdauern, s. *esù*.

isz-džkelis m. Übermütiger.

isgautojis m. Erlöser.

isgastis f., *isgastis* m. Schrecken.

iszgélbėjimas Rettung.

iszgludymas Auslegung, Erklärung.

izkadà (wr. *škoda*, aus dem D.) Schaden.

izkadininkas f. -*ké* Schadenstifter, Schädling.

izkeliavimas Abreise.

izmaistėntojis m. Ernährer.

izmānymas eig. Verständnis, Bedeutung.

izmintingas f. -*gai* adv. -*gai* verständig, weise.

izmintis f. Verstand, Weisheit.

iznekeėjimas Einreden, Zureden.

izspūtėlis m. Aufgeblasener.

izriktas f. *izriktà* auserwählt, s. *renkù*.

isztisas f. *isztisà* lang gestreckt.

izstrivėjimas Ausdauer.

isz-vėn adv. in einem fort.

izvickszeas f. *izvickszeà*

adv. -*cei* verkehrt (Innenseite nach außen).

it vergleichendes «wie».

itašymas Einrichtung, Vorrichtung.

it it-gi s. *ist*. § 28, 2.

izodis m. Aberglauben S. 78.

J.

Jagėlà m. altl. Fürstennamen
Jagietto.

jaù adv. schon, *jaù-gi*; *jaù nè* nicht mehr, nicht länger.

jauczù -czaù jaùsti fühlen.

jaunas f. *jaunà* adv. *jaunai* jung.

jaunikaitis (dem. zu *jaunikis*) m. Jüngling.

jaunikis m. (eig. junger Mann) Bräutigam.

jaunimas Jugend = junge Leute.

jaunỹstė Jugend.

jauniszķė Jugendvergnügen, Ball.

jaunutėlė dem. liebe Junge.

jautėnà Rindfleisch.

jautis m. Ochs, dem. *jautėlis*, *jauczūtis* junger Ochs.

javaĩ pl. Getreide.

jė ja!

jėg (jėg), *jėg tik* S. 79 außer, nur.

jėgėrė m. Jäger.

jėgiù -giaù jėgti Kraft haben zu, vermögen; *nu-* perf.

jėi wenn, § 246.

jėib damit, ut, § 246.

Jėkė weibl. Name.

jėg, S. 104 daß, ut, § 246.

jenkù jekaũ jèkti blind werden; *ap-* erblinden.

Jėzus Jesus, *Jėzaus-p* zu J. *jě-dvi* f. dual. sie beide, zu *jis* § 71.

jėszkau jėszkójau -kóti suchen; *pa-* aufsuchen.

jįjė, įji, s. *jis*, § 86.

jilgas = *ilgas*.

įimù = *imù*.

jis er, § 71.

jódau -džau -dyti it. reiten.

jodinėju -nėjau -nėti it. dem. hin- und herreiten, herumreiten.

jóg (*jóg*) erst, weil, s. § 246.

jőjėjis m. der Seinige.

jóju jójau jóti reiten; *at-* heranreiten, herreiten; *į-* einreiten, zureiten (ein Pferd); *isz-* ausr.; *par-* heimr.

jóks f. *jokià* irgendein, s. § 74.

Jokūbas Jakob.

Jōnas Johannes.

jō-pi zu ihm, s. § 118.

Jozėpas Joseph.

Judava Judäa.

jūdinu -nau -dinti regen, bewegen; *jūdinti-s* sich regen; *pa-si-jūdinti* perf. dass.; *su-jūdinti* in Regung bringen, rühren (das Herz), *su-jūdintas* gerührt.

jūk adv. doch, ja.

jukà (wr. *jucha*) Blutsuppe, Schwarzsauer.

juktà (r. *jucht* [*juft*], wr. *juchta*?) Juchten, dem. *juktėlė*.

jūma poss. euer beider; S. 66 *dėl jūma* (nicht poss.) euretwegen.

jūm-pi zu ihnen.

jūmprova Jungfrau.

jundù judaũ jùsti sich regen; *su-* in Aufregung geraten.

jūnkstu jūnkau jūnkti gewohnt werden.

juntù jutaũ jùsti ins Gefühl bekommen; *pa-* aufmerken, bemerken, merken.

Jurgis Georg, dem. *Jurgūtis*; der Litauer deutet den Nachtigallengesang als: *Jurgūt! kinkýk, paplāk, nuvažiūk* = Jörg! spann an, gib die Peitsche, fahr ab.

júrios júres pl. Meer.

jūs ihr pl.; *jusum-pi* zu euch, § 118.

Juze männl. Name, Joseph.

jú — jũ je — desto.

jūdas f. *jūdù* adv. *jūdaĩ* schwarz.

jūdbėris m. Schwarzbrauner, dem. *jūdbėrėlis*.

jũ-du sie beide, zu *jis*, § 71.

jūkiũ-s -kiaũ-s jūkti-s lachen, spotten.

K.

kā s. *kàs*.

kábiar Kaviar.

kabinėju -nėjau -nėti it. dem. hängen; *už-si-* sich anhängen.

kabinù -naũ -binti hängen; *ap-* behängen, *ap-si-* sich anhängen, umarmen;

pakabinti anhängen, aufhängen; *pri-* anhängen; *su-* zusammenhängen, -heften; *už-* aufhängen, anh.

kabl̃ys Misthaken, Mistgabel; große Gabel.

kabù -bėjau -bėti hangen.

kaczei kaczei-g obgleich, §246.

kaczju -czójau -czóti KLD. schmeicheln; *su-* S. 35 (eig. zusammenschmeicheln) etwas auftreiben (= sich verschaffen).

kàd konj., s. § 246; *kàd nèt* so daß.

kadaĩ adv. einst.

kadangi kadang (kadañg) konj. weil, § 246.

kaĩ wie, als, § 246.

kai — *kuř* hie und da.

kailineĩ pl. Pelz (als Kleidung).

káilis m. Fell.

káimas Dorf.

kaĩmenė Herde.

kaimynas Nachbar, dem. *kaimynėlis*.

kaimyniskas f. -*ka* adv. -*kai* nachbarlich.

kaimynkà Nachbarin.

kaĩp konj. wie usw., § 246; *kaĩp norĩs* irgendwie.

kairė (rankà) link.

kairys Linkhänder.

Kairiukas männl. Name.

kakalys (zunächst aus klr. *kachol'*, aus d. *Kachel*), Ofen.

kàkdinu -nau -dinti gelangen lassen; *pa-si-* sich genügen lassen.

kàklas Hals.

kaktà Stirn.

kalbà Rede, Sprache, dem. *kalbėlė*.

kalbėjimas das Reden, Rede.

kalbesis m. Rede.

kalbinu -nau -binti eig. reden machen; anreden; *ĩ-* zu-reden, einreden auf jemand.

kalbù -bėjau -bėti sprechen, reden; *kalbėti-s* sich unterhalten; *ĩ-kalbėti* einreden (jem. etwas); *nu-* abreden; *per-* überreden; *su-si-k.* sich verabreden.

kàldinu -nau -dinti schmieden lassen; *ap-* gefangen setzen lassen (eig. beschmieden lassen).

kalėdos pl. (wr. *kol'ady*) Weihnachten.

kalėjimas Gefängnis.

kalėndros pl. Kalender.

kalinys Gefangener.

kalinu -nau -linti, ĩ- jemand etwas einschärfen.

kalit' interj., etwa «heisa!» *kaliu -lėjau -lėti* gefangen sitzen.

kálnas Berg, dem. *kalnėlis, kalnužėlis*.

kalstù kaltaũ kalsti schuldig werden; *pra-si-* in Verschuldung geraten.

kal̃tas f. *kaltà* adv. *kaltaĩ* schuldig (eines Vergehens).

kaltjė Schuld.

kaltiniukas Schuldner (durch Vergehen).

kalù kaliaũ kàlti hämmern.

schmieden; *ap-* (eig. um-
schmieden, fesseln) ge-
fangen setzen.
kám, dat. sg. zu *kàs*, wozu,
warum.
kamandëráju -ravaũ -ráti
kommandieren.
kamarà (wr. *komora*) Kammer.
kamárninkas (p. *komornik*)
Kämmerer.
kamarótas Kamerad.
kamè lok. sg. zu *kàs*, wo.
kamëdija Komödie.
kāminas (p. *komín*) Kamin.
kaĩpas Ecke, Winkel; S. 90
Bucht.
kampūtas f. *-ta* eckig.
kamszaũ -sziaũ -szyti it.
stopfen.
kañcleris m. Kanzler.
kāndu kāndau kāsti beißen.
kañkalas Glocke, dem. *kanka-
lēlis*.
kankinũ -naũ -kinti peinigen.
kañklës kañklys pl. fem. alt-
lit. Saiteninstrument, Art
Guitarre.
kankũ kakaũ kàkti wozu
reichen, gelangen; *isz-*
hingelangen; *nu-* wohin
gelangen, ankommen.
kapà (wr. *kopa*) Schock.
kāpas Grabhügel, dem. *kapēlis*.
kāpinës pl. Begräbnisplatz,
Friedhof.
kapóju -pójau -póti hacken;
su- zerhacken, vgl. *con-*
cidere.
kára Karre.
karalënë Königin.
Karaliáuczus (p. *Królewiec*,

in wr. Lautform *Korol-*)
Königsberg.
karaliáuju -liavaũ -liáuti Kö-
nig sein. [reich.
karalýsta, karalýstë König-
karāliszkas f. *-ka* adv. *-kaĩ*
königlich.
karālius (r. *korol'*) König.
kāras Krieg.
karáuju -ravaũ -ráuti Krieg
führen.
karbija akk. pl. *kaĩbijas* S. 79,
geflochtener Kober.
karczamà karczemà (wr. *korëma*)
Wirtshaus, dem. *karcze-
mēlë*.
kaĩczai pl. (von einem sing.
kaĩtis) Mähne.
kārdas Schwert.
karëtà (p. *karëta*) Kutsche.
kariũ kóriau kárti hängen
(mittels Faden, Strick);
pa- anhängen.
kaĩklas eine Weidenart, *salix*
pentandra.
karnà Lindenbast.
kársztas f. *karsztà* adv. *karsz-
taĩ* heiß.
kaĩtas (eig. Hieb, zu *kertũ*)
mal, dem. *kartēlis*; *kaĩtą*
einmal, einst; *kelis kaĩtis*
einige mal.
kartóju -tójau -tóti (*-tūju -tavaũ
-tūtĩ*) einen Acker zum
zweiten mal pflügen; *at-*
wiederholen, *at-si-* sich
wiederholen.
kartūpelë dem., sonst *kartũ-
pelis* Kartoffel.
karáuju -ravaũ -ráti karren;
par- nachhause karren.

kárvė Kuh.
karžygys (eig. Kriegsgänger) Held.
kàs wer, was, irgendwer, -was; *kàs-gi* wer denn, was denn; *ką* was = warum; *kõ* warum, weshalb.
kasdėn kasdėni adv. jeden Tag, täglich.
kasdėnėnis kasdėninis f. -nė alltäglich.
kasmėt kasmėts kasmėtai adv. alljährlich.
kasà Haarflechte.
kasau -siaũ -sįti it. kratzen.
kasnakt adv. jede Nacht.
kąsnis m. Bissen.
Kāsparas männl. Name.
kāspinas Haarband, dem. *kāspinėlis*.
kasrūt adv. jeden Morgen.
kasrudenį jeden Herbst.
kasu -siaũ kasti graben; *pa-* begraben.
kaszėlė (wohl aus wr. *košel'*) Kober.
kastūju -stavaũ -stūti (wr. p. *koštovač*) kosten (gelten); *kaszūtis* sich kosten lassen.
katė Katze.
katgismos pl. Katechismus.
kātilas Kessel.
kātinas Kater.
katrās f. *katrà* wer von beiden; dial. auch «wer, welcher»; pl. S. 33 l. Z. indef. einige, irgendwelche.
Katrjėnė weibl. Name.
katrūl (eig. auf welche von zwei Seiten) adv. wohin.

kaũkas Kobold, Heinzel-männchen.
kaũkiũ -kiaũ kaũkti heulen.
kāulas Knochen.
kaũras (wr. *kover*) Teppich.
kavóju -vójau -vóti (wr. p. *chovač*) behüten, pflegen; *pa-* verwahren, bergen.
kavonė (wr. p. *chowanie*) Obhut, Pflege.
kavótojis m. Pfleger.
kaũkas wer weiß was, s. das-
 folg.
kaĩm = *kàs žino* wer weiß, macht Indefinita: *kaĩn*
kaĩp irgendwie.
keiczu -czaũ keĩsti tauschen, wechseln.
kėikiu -kiaũ kėikti fluchen; *pra-* verfluchen.
kekszuju -szavaũ -szauti huren.
kėkszė Hure, Metze.
kelĩ f. *kėlios* einige, § 107a.
kėlias Weg, dem. *kelėlis*.
keliaũti -liavaũ -liaũti reisen: *at-* herreisen; *isz-* aus-, abreisen, aufbrechen zur Reise; *nu-* hinr.; *par-* heimr.
kėlinės (richtiger wohl *kėlinės*) *kėlnės* pl. Hosen.
kelionė Reise.
kelĩu kėliaũ kėlti heben, mit Obj. «Fest» ausrichten, be-
 gehen; *kėlti vaĩdą* Streit anheben; *kėltis* sich er-
 heben, aufstehen; *at-si-*
kėlti sich erheben, auf-
 stehen; *isz-kėlti* heraus-
 heben, erheben, *isz-si-*

sich emporheben, (Fest) feiern; *pa-si-* sich erheben, auferstehen; für sich aufheben; *už-kėlti* hinaufheben. [dem. Pilz. *kėlmas* Baumstumpf; *kėlmūtis* *kėlmūtas* f. -*ta* voll Baumstümpfe. *kemszū kimszaū kiņszti* stopfen; *kiņszti-s* sich etwas einstopfen. *kenczū kenczaū kēsti* und *kentėjau -tėti* leiden, dulden; *isz-* aushalten; *per-* erdulden, durchleiden; *už-* erdulden. *keñkia keñkė keñkti* es tut weh; *kàs táv keñkia* was fehlt dir? *kēpenos* pl. Leber. *kēpinu -nau -pinti* braten machen; *sáulė kēpina* die Sonne brennt. *kepū kepiaū kēpti* backen, braten; *pa-si-* sich (dat.) braten. *kepūrė* Hut. *keřdžus* Hirt. *kerdžuvėnė keřdžuvėnė* Hirtenfrau, Hirtin. *kerpū kirpaū kiřpti* scheren; *nu-* abscheren. *keřszyju -szyjau -szyti* zürnen, rachbegierig sein; *at-si-* sich rächen. *keřsztas* Zorn, Rachegefühl. *kėrtė, kerczà* Winkel. *kertū kirtaū kiřsti* hauen; mähen; *nu-* abhauen, abmähen; *pa-* abhauen, *pa-si-* für sich hauen.

kėsaũ-s -siaũ-s -sýti-s sich unterfangen, sich unterstehen; *pa-si-* perf. *ketū -tėjau -tėti* beabsichtigen. *keturì* f. *kėturios* vier. *keturióliktas* f. -*ta* vierzehnter. *ketvirtas* f. *ketvirtà* vierter. *ketvirtis* m. Viertel (als Getreidemaß). *kėzas* Käse. *kėk* subst. indekl. wieviel, quantum, indef. aliquantum; *kėk tėk* (wieviel, soviel) irgend etwas; § 107 a. *kėkdėnà* adv. jeden Tag. *kėkvėnas* f. -*vėnà* ein jeder. *kėmas* Bauernhof, Dorf; *kėman* in den Hof. *kėtas* f. *kėtà* adv. *kėtaĩ* hart. *kėtspràndis* m. Hartnäckiger. *kiaulė* Schwein. *kiaulėnà* Schweinefleisch. *kiaulískas* f. -*ka* adv. -*kai* schweinisch. *kiaũlpalaikė* erbärmliches Schwein, s. *palaikis*. *kiaũlstaldis* m. Schweinestall. *kiaũltvartis* m. Schweineverschlag. *kiàuras* f. *kiaurà* adv. *kiaurai* löcherig, hohl. *kiàuszė* Schädel. *kiauszėnis* m. Ei. *kiaũsis* m. Ei. *kýbau -bojau -boti* (eig. dauernd hängen, zappeln), sich regen, sich rühren. *kibirksztis* f. (auch m.) Funken, dem. *kibirksztėlis*. *kibū -bėjau -bėti* zappeln, sich regen.

kỹkas (r. *kika* = *kyka*) Art weibl. Kopfputz.

kilneju -*neju* -*neti* dem. heben: *pa-* abheben.

kilnoju -*noju* -*noti* heben.

kilpa Steigbügel, dem. *kilpātē*.

kilū *kilaū* *kilti* sich heben; *isz-* sich herausheben; *pa-* sich erheben.

kinkaū -*kiaū* -*kyti* schirren, *nu-* ausspannen; *pa-* perf.,

pa-si- sich (dat.) an-
kirmelē Wurm. [spannen.

kīrminas großer Wurm, pl.

kīrmināi Gewürm.

kirtikas Mäher.

kīrvis m. Axt, dem. *kīrvēlis*,
kīrvukas.

kisēlius (r. *kisel'* = *kyselb*)
saurer Hafermehlbrei.

kįszau -*sojau* -*soti* worin
stecken.

kyszau -*sojau* -*soti* worin
stecken; hervorstehen,
herausgucken, S. 77.

kiskā Kniekehle.

kįszteriu -*teriau* -*terti* und
-*terėjau* -*terėti* dem. schnell
oder ein bißchen stecken,
jem. etwas zustecken.

kiszū *kiszaū* *kiszi* stecken, *i-*
einstecken; *nu-* wegst.,
verst.; *pra-* hervorst., *pra-*
si- hervorstechen intr.

kitaip adv. anders.

kitas f. *kitā* anderer; *kitas*
— *kitas* einer — anderer;
kits — *kits* usw. einander.

kitasyk ein andermal.

kitkas irgend andres, jedes
andre.

kitōks f. *kitokiā* anders be-
schaffen.

kytrastis f. u. *kįtrastis* Schlau-
-heit, List.

kytrystē Klugheit, *kytrystēs*
pl. Kunststücke, Künste.

kįtras (r. *chitryj* = *chytryj*)
f. *kytrā*, gewöhnlicher
kytrūs f. *kytrū* ntr. *kįtru*
adv. *kįtrei* klug, schlau.

kitsai (s. *kitas*) der andre.

kiuņksau -*sojau* -*soti* irgend-
wo hocken

klajōju -*jōju* -*jōti* irre gehen.

klampōju -*pōju* -*pōti* ein-
sinkend gehen, in Sumpf
waten.

klampūs f. *klampī* ntr. *klāmpu*
adv. *klāmpēi* sumpfig (zum
Einsinken).

klānas Pfütze.

klāpas (p. *chtop*) Bursch,
Bauernbursch.

klāpeus dass. (p. *chtopier*).

klastā Betrug.

klastōrius Betrüger.

klastorkā Betrügerin.

klastūju -*stavaū* -*stāti* be-
trügen.

klaupiū-s -*piaū-s* *klaūpti-s*
niederknien.

klausai -*siaū* -*syti* hören auf
jem., gehorchen; *klausyti-s*
sich (dat.) anhören; *pa-*
perf.; *pri-* gehören, zu-
gehören.

klausinėju -*nėjau* -*neti* dem.
it. hin und her fragen;
isz- herausfragen, durch
Fragen herausbekommen;
isz-si- für sich ausfragen.

kláusiu -siau kláusti fragen;
pa- anfragen, *pa-si-* sich
 befragen.

kleidà Frauenkleid.

kleidėti irre gehen.

klejóju s. *klajóju*.

klēstinu -nau -stinti hin und
 her schlagen.

klētis f. (r. *klēt'*) Vorrats-
 häuschen; Schlafraum der
 Mädchen eines Bauern-
 hofs; dem. *klētátė, klētūžė*.

klēvas Ahorn.

klībù -bėjau -bėti loseklappern.

klydinėju -nėjau -nėti it. dem.
 umherirren.

klýkauti -kavau -kauti
 schreien, kreischen.

klykiù klykiaù klýkti schreien,
 kreischen.

klimpstù klimpaù klĩmpti ein-
 sinken (in Sumpf).

klýstu klýdau klýsti sich ver-
 irren.

kliszas f. *kliszà* schief-,
 krummbeinig.

Kliszis männl. Name.

klojimas Tenne.

klóju klóju klóti breiten, hin-
 breiten; *pātalą kl.* Bett
 machen.

klónas S. 111 Scheune, *klo-
 nūs-na* in die Scheunen.

*klōniojù-s (klōnojù-s) -niojau-s
 -nioti-s* (p. *ktaniać się*) sich
 verbeugen; *pa-si-klōnioti*
 Verbeugung machen.

klumōkas (wr. *klumka*) Trage-
 tasche, Ranzen.

klūmpė (p. *ktumpie*, aus dem
 D.) Holzschuh.

klūmpù klupaù klūpti in die
 Knie sinken, niederknien,
 stolpern; *už-* (auf jem.
 knien) überfallen, er-
 tappaen.

klūpau -pojau -poti kniend
 liegen.

knýgos f. (r. *kniga*) Buch,
 dem. *knygėlė*.

kō weshalb, s. *kàs*.

ko-dėl weshalb, weswegen.

kōdis m. (wr. *kadz*) Wasser-
 krug.

kóju Fuß, dem. *kojėlė*.

kōks f. *kokià* welcher Art,
 qualis; irgendwelcher Art;
 irgendwelcher.

kōl' kōlei (kōliai) bis.

kōlioju -lioju -lioti schelten;
isz-k. ausschelten, in
 Schelten ausbrechen.

koťój, S. 80, bis, *nēt koťój*
 dass.; s. *kōl'*.

konė adv. (eig. was nicht)
 beinahe.

kopinėju -nėjau -nėti dem. it.
 klettern; *bitės kopinėti*
 Waben aus Bienenstöcken
 ausnehmen.

kópu kópau kópti und *kópiu
 -piaù* steigen, klettern;
į-kópti einsteigen, *isz-* aus-
 steigen.

koravōnė Strafe.

koróju -róju -róti (wr. *karać*)
 strafen, züchtigen.

kósziu -sziau kószti seihen,
 S. 53 zapfen; *pri-si-* eig.
 sich voll seihen = sich
 voll saufen.

kótas Stiel.

kozonis kozōnis f. (p. *kazanie*)
Predigt.

kōznas f. *kōznā* (wr. *kāzanyj*)
jeder.

krāgas Krug (niederd. *krog*),
Kanne.

kraīkas Dachfirst.

kraipau -*piau* *kraipyti* it. hin
und her wenden; *krai-*
pyti-s sich wenden.

kraītis m. Mitgift, Braut-
schatz, dem. *kraitūzis*.

krāivas krumm, s. *kreīvas*.

kralikas (p. *królik*) Kaninchen.

kraūtas Rand.

krapiņēju -*nėjau* -*nēti* it. dem.
herumtappen.

krapszaū *krapszczaū* *krapsz-*
týti it. scharren, stochern;
at- wegscharren, absch.,
at-si-krapsztýti von sich
wegsch.

krāsē Sessel, Stuhl.

krāsztas Ufer, *krasztōp* zum
Ufer; dem. *krasztēlis*.

krataū *kraczaū* *kratýti* it.
schütteln; *nu-* abschütteln,
nu-si- von sich absch.

kraūjas Blut.

kraūgeris m. (Bluttrinker)
Blutsauger.

kráuju *króviau* *kráuti* häufen,
laden; *lizdā* *kráuti* Nest
bauen; *su-* zusammen-
häufen.

kreczū *krēczaū* *krēsti* schütten,
hinstreuen; *pa-* hinschüt-
ten, zu Fall bringen; *at-*
aufschütten.

kreipiū -*piau* *kreipti* wenden;
pa- perf. abwenden.

kreīvas f. *kreičā* adv. *kreičai*
schief.

kremtū *krimtaū* *kriūsti* nagen.

krēpszas *krepszys* große
Tasche, Tragesack.

krēslas Stuhl.

kriaunā Wasserschale.

kribzdū -*dējau* -*dēti* wimmeln,
krabbeln, sich regen.

krýgē Krieg, dem. *krygužēlē*.

krikszczonis gen. -*nīs* (p.
chrześcian) m. Christ.

krikszczoniskas f. -*ka* adv. -*kai*
christlich.

kriksztjnos pl. (wr. *chresciny*)
Taufe, Tauffest.

krīkstyju -*styjau* -*styti* (wr.
chresciē) taufen.

krintū *kritaū* *kristi* herab-
fallen; *į-* hereinfliegen
(von oben).

krìpē Leiter (Gerät).

krīslas Brocken, Bißchen.

Kristus Christus, *Kristauspi*
zu Chr.

Krīzas männl. Name.

Krizėnė Frau des *Krīzas*.

krōmas Kram (kleiner Han-
del; p. *kram* aus dem D.).

krōmininkas (wr. *kramnik*)
Krämer. *mūzis*.

krūmas Gebüsch, dem. *krū-*
krūpfelis m. Kröpfel (ostpr.
Krupfel).

krātīnė Brust.

krūtīnu -*nau* -*tinti* in Regung
bringen, aufrühren; *pa-*
anrühren.

krātīs f. Mutterbrust.

krutū -*tėjau* -*tėti* sich regen,
sich rühren.

krāvā Haufe, *kruvōn* zu Haufen; dem. *krāvēlē*.

krūpā kropā Grützkorn, pl. *krūpos* (p. *krupy*) Grütze.

Kūbas männl. Name.

kuczmēstras (Fremdwort) Forstmeister.

kūdas (p. *chudy*, r. *chudoj*) dürrftig, mager; dazu auch das folgende.

kūdikis m. kleines Kind, dem. *kūdikēlis*, *kūdikytis* ganz kl. K.

kūdla u. *kūdlas* (wr. *kudla*) Haarzotte.

kūlīs Eber (zahmer).

kuīnas Gaul (r. *koń*, p. *kón*).

kuīnpalaikis m. elender Gaul; s. *palaikis*.

kūknē (p. *kuchnia*) Küche.

kūkoriūs (p. *kucharz*) Koch.

kūlikas Drescher.

kālīs (wr. *kuļ*) Bund Stroh; *kālēis* instr. pl. Hals über Kopf.

kūliū kūliau kūlti dreschen, auf etwas schlagen; *īsz-* ausdreschen; *su-* zer- schlagen.

kulkā (wr. *kuļka*) Kugel.

kulōkas (r. *kutak*) Faust, Faustschlag.

kūlszē kūlszis f. (p. *kulsza*) Hüfte.

kāmas (wr. *kum*) Gevatter.

kumēlē Stute, dem. *kumeldāte*.

kumelīs Füllen.

kuīnpas f. *kūnpā* adv. *kūnpaī* krumm.

kuīnpis m. Schinken.

kūmpstū kūmpaū kūmpti

krumm werden, sich krümmen.

kūnas Leib (Körper).

kunigāiksztis m. Fürst.

kūnigas (alt: Fürst, Herr, aus d. *kuning*) Priester, Pfarrer.

kūpczus (wr. *kupec*) Kaufmann, dem. *kupeczūkas* junger K.

kupeczuvenē Kaufmannsfrau.

kūpka (p. *kubek*) Becher.

kuī wo; auch allgemeines Relativ «welcher» S. 17; wie (deutsch. dial. wo = wie) in der Frage.

kūrbas Korb, dem. *kurbēlis* S. 41 Vogelbauer.

kūrenū -naū -rēnti it. fortgesetzt heizen; S. 78 verbrennen.

kuris s. *kuīs*.

kuriū kūriau kūrti heizen, Feuer (*ūgni*) anmachen; *pa-* anzünden, *pra-* perf. dass. — Bedeutet auch: bauen.

kūrmis m. Maulwurf.

kūr-ne-kur S. 79 hie und da.

kur-nōrs irgend wer.

kūrpē (p. *kurpie*) Schuh, dem. *kurpēlē*.

kuīs (älter *kuris*) *kursaī* rel. welcher, indef. irgendwelcher; *kuriūs-na* in quos.

kurstū kurtaū kuīsti taub werden; *ap-* ertauben.

Kurszīs Kure, Kurländer, dem. *Kurszūkas* junger K.

kūsinu -nau -sinti hetzen; *pa-* aufhetzen.

kūzt interj. beim plötzlichen Aufrichten, etwa «hopp!»

kū-czēs irgendwann, dann
und wann, s. *czēsas*.

kūpiū kūpiaū kūpti häufen.
kūpiū kūpiaū kūpti reinigen
(ein Feld, ein Waldstück,
S. 80).

kvailas f. *kvailū* adv. *kvailai*
dumm.

kvāpas Geruch, Duft, dem.
kvapēlis.

kvatēriju -raru -rāti quar-
tieren; *ī-* einquartieren.

krepiū kvēpiaū kvēpti riechen
(intr.), duften.

kvēpiju -pavaū -pāti atmen.
kvēzū -zaū kvēsti einladen;

ī- einl., *ī-si-* zu sich einl.;
pa- einl., auffordern; *su-*
kvēsti zusammenladen.

kvēslīs Hochzeitbitter.

krētīs Weizenkorn, pl. *krēcēi*
Weizen.

krēlkā (wr. *kvētkā*) Blume,
dem. *kvētkēlē*.

L.

lābas f. *labū* adv. *labai* =
sehr, adv. komp. *labiaūs*;
sū visū labū mit allem.

lāidoju -doju -doti bestatten;
pa- perf.

laikaū -kiaū -kyti halten, mit
«Fest»: abhalten, begehen;
isz-l. erhalten (z. B. am
Leben); *pa-* behalten, *pa-*
si- sich halten, sich an
etwas festhalten: *sa-laikyti*
anhalten, festhalten con-
tinere; *už-* zurückhalten,
už-si- sich (wo) aufhalten.

lāma laimi Glücksgöttin;
Glück.

laimėjimas das Gewinnen,
Sieg.

laimėtinas eig. gewinnbar
(s. *laimiū*), leicht zu ge-
winnen, zugänglich.

laiminu -nau -minti eig. be-
glücken; *pa-* segnen.

laimiū -mėjan -mėti gewinnen,
laimėti ant . . . besiegen.

lāistau lāisczau lāistyti it.
gießen; *ap-* begießen.

laisvas f. *-va* frei; *laisvos*
vālandos freie, müßige
Zeiten (Stunden).

lāiszkas Blatt, dem. *lāiszkēlis*.

laīvas Boot, dem. *laivuzēlis*.

laīzaū -žiaū -žyti it. lecken;
laīžyti-s sich (den Mund)
lecken.

lakstaū laksezaū lakstyti it.
herumfliegen.

laksztiņgala Nachtigall (über
den Ruf der N. s. *Jūrgis*).

lāngas Fenster.

lankā Wiese.

lānkas Reif, Tonnenband,
Bügel.

lankaū -kiaū -kyti (it. biegen);
at-, at-si- Besuch machen,
besuchen.

lankinis f. *-wē*, *lankinis vyčēlis*
S. 30 Bastschuhe mit
Bügeln? es ist wohl Fehler
für *lankinis* aus Bast be-
stehend.

lāpas Blatt, dem. *lapēlis*,
lapuzēlis.

lāpē Fuchs. [Speise].

lapēnē Kohl, Sauerkohl (als

lapóju -pójau -póti Blätter bekommen; *isz-* sich belauben.

lapítas f. -*ta* belaubt.

lāszas Tropfen.

laszineĩ pl. Speck.

laszè -szējau -szēti tropfen; *nu-* herabtr.

latravóju -vójau -vóti (p. *to-trować*) liederlich leben; *pra-* verprassen.

laũkas Feld, *laũkan* (ins Feld) hinaus; dem. *laukūžis* *laukūžēlis*.

Laukasargus akk. pl. S. 103 = *laũko sárgus* (n. pl. *sargaĩ*) des Feldes Hüter, myth. Felddämonen; vielleicht als Kompositum aufzufassen: *laukāsargai*, vgl. den Dorfnamen *Lauksargeĩ*.

láukiu -kiau láukti warten; *láukti-s* (*kūdikĩ*) erwarten (ein Kind); *su-láukti* abwarten, erwarten, erleben, S. 78 Z. 6 v. o.: das rote (verwelkte) Blatt erlebte noch ein grünes (ehe es abfiel); *su-si-láukti kūdikĩ* ein Kind bekommen.

Lauwē dämonisches Wesen, Art Fee, Nixe.

Laũras männl. Name.

Laurēnē Frau des *Laũras*.

láužas abgebrochener Zweig, Reisig.

láužau -žiaũ -žyti it. brechen.

láužiu -žiaũ láužti brechen; *nu-* abbrechen.

lazdà Hasel.

lazdýnas Haselgesträuch.

lažaũ-s -žiaũ-s lažýti-s wetten. *lažýba* Wette.

lēbauju -bavau -banti (p. *labowac*) schwelgen, prassen.

lēbē (aus d. Leben, p. *laba* Vergnügen, Lust) Prassen.

lėidžu lėidau lėisti lassen; schicken; erschaffen S. 110;

lėistis S. 88 sich (treiben) lassen; *ap-lėisti*

fahren lassen; *at-* hinlassen, hinschicken; er-

lassen, vergeben (Sünde); *ĩ-* hineinlassen, *ĩ-si-* sich

hineinl.; *isz-lėisti* heraus-

lassen, entlassen, aus-

senden, ausgeben (Geld);

nu-lėisti hinunterlassen,

nu-si- sich herniederlassen,

sich senken; *pa-lėisti* los-

lassen, *pa-si-* sich ein-

lassen auf, sich gehen

lassen, herunterkommen,

per-(czėsą) Zeit hinbringen,

pra-(czėsą) Zeit vertreiben;

pri- heranzulassen, *pri-si-* zu

sich lassen, sich wohin

lassen = an etwas heran-

kommen; *už-lėisti* los-

lassen auf . . .

lėkióju -kióju -kióti it. fliegen.

lėkiũ lėkiaũ lėkti fliegen; *at-*

herfliegen; *isz-* ausfl.;

nu- hinabfl., hinfl.

lėlijà (wr. *l'aleja*) Lilie, dem.

lėlijūžē.

lėndũ lindaũ lėsti kriechen;

ĩ-, ĩ-si- hineinkr.; *nu-lėsti*

leņgras f. *leņgrā* adv. *leņgrai* leicht.

leņģvinu -*vinau* -*vinti* leicht machen; *pa-* erleichtern.

Lēnkas (r. l'ach = *lech) Pole.

lėnkiskas f. -*ka* adv. -*kai* polnisch.

lenkiu -*kiaū* *leñkti* biegen; *nu-* ablenken; *pa-* perf. beugen, *pa-si-* sich beugen.

lentā Brett.

lentīna Wandbrett (zum Hinlegen von Dingen).

lentinis f. -*nē* brettern.

lēpinu -*pīnau* -*pinti* verzärteln.

lēpās f. -*pē* ntr. -*pū* adv. -*peī* verzärtelt.

lesā *lesiaū* *lēsti* picken; *sa-* aufpicken.

lētas f. *lēta* adv. *lētaī* blöde.

lėcacóju -*róju* -*vóti*, *pa-* empfehlen (p. *polecac*), *pa-si-* sich empf.

lēja *lējau* *lēti* gießen; *i-* eing.; *isz-* ausgießen, erg., *isz-si-* sich ergießen; *pra-* *lēti* vergießen.

lēkarstva (p. *lekarstvo*) Arznei.

lēknas f. *lēknā* schlank.

lēku *likaū* *likti* lassen (= zurückl.); bleiben; *at-* vollenden; *isz-* übrig bleiben, *gīvas* *isz-likti* am Leben bl.; *pa-likti* belassen, verlassen, *pa-si-* bleiben; *pri-likti* bestimmen (vom Schicksal), ntr. *priļiktā* vom Schicksal bestimmt.

lēma m. Stamm.

lēpa Linde. [gruppe.

lēpjnas Lindenstand, Linden-

lēpiu -*piāū* *lēpti* befehlen; *at-si-* antworten; *pa-lēpti* befehlen.

lēpsnā Flamme.

lēsas f. *lēsa* adv. *lēsaī* mager.

lēsininkas (p. *leśnik*) Förster.

lēsvīnczus, gewöhnlich *lēsiñczus* (p. *leśniczy*) Förster.

Lētuvā Litauen.

Lētūvininkas Litauer.

Lētūvininkump zu den Litauern.

Lētūvis m. Litauer.

lētūviszkas f. -*ka* adv. -*kai* litauisch.

lēziū -*ziaū* *lēzti* lecken.

lēžūvis m. Zunge.

liāujū-s *lióviau-s* *liāuti-s* aufhören; *paliāuti* mit Part. prät. akt. *paliāuk* *grūmzdīs* hör auf zu drohen; *pa-si-liāuti* aufhören intr.

liāupsē Lob, Lobpreisung.

liāupsīnu -*sīnau* -*sinti* loben, lobpreisen.

Libanōnas Libanon.

lydekā Hecht, dem. *lydekājtē*.

lydīmas kahl geschlagener Waldboden.

lydzū *lydējau* -*dēti* begleiten; *i-* hineingeleiten; *nu-l.* eig. hinabgeleiten, (ein Fest) erlebt haben, damit zu Ende sein; *pa-* geleiten = zu Grabe tragen.

līg adv. (*līg*) gleichsam, als ob, wie; *līg kād* gerade als ob; *līg tařtum* du möchtest (man möchte) sagen, gewissermaßen, s. *līgus*.

līg präp. mit Gen. bis, s.

liki (*liki*); auch *lyg* geschrieben.

ligà Krankheit.

lyginu -nau -ginti gleich machen.

lygstu lygau lygti gleich werden; *pri-* gleich kommen, gleichen.

lygumà, lyguma Ebene.

lygus f. *lygi* adv. *lygei* gleich, als ob, l. *taip* gerade so.

lygùtis (dem. zu *lygus*) gleich, gleichmäßig, ebenmäßig.

lÿja lÿjo lÿti (eig. sich ergießen), regnen; *uz-* einströmen auf.

lik *liki* (*liki*) bis, s. *ikl*.

limpù lipaũ lÿpti kleben intr.; *pri-* ankleben intr.

lÿna (p. *lina* aus dem D.) Leine, Seil.

linaĩ pl. Flachs.

lindau -doju -doti worin stecken.

lingùju -gavaũ -gùti hin und her schwanken, sich auf und ab bewegen; schauen.

lÿnksmas f. *lÿnksmà* adv. *lÿnksmaĩ* fröhlich, lustig.

lÿnksmÿbè Heiterkeit, Freude, Belustigung.

lÿnksminu -minau -minti vergnügen; *lÿnksminti-s* sich vergnügen, sich erheitern; *pa-lÿnksminti* vergnügen, erfreuen, *pa-si-lÿnksminti* perf.

linkstù linkaũ lÿnkti sich biegen; *nu-* sich hinabbiegen.

lipù lipaũ lÿpti steigen; *nu-*

hinabst.; *pa-si-* aufsteigen; *uz-lÿpti* aufsteigen.

lytùs Regen.

liudyju -dyjau -dyti zeugen (= Zeugnis geben); *ap-, isz-* bezeugen.

liudymas Zeugnis.

liudininkas Zeuge.

liudnas f. *liudnà* adv. *liudnaĩ* traurig.

liudzù liudėjau -dèti traurig sein.

liustù liudaũ liusti traurig werden; *nu-* perf.

liustavóju -vójau -vóti (zu deutschem «Lust», aber aus dem Slav. entlehnt), *pa-si-* sich belustigen.

liūtas (wr. *l'utyj*; *l'utyj zvěř* wildes Tier) Löwe.

liūsas f. *liūsa* adv. *liūsaĩ* (aus dem D.) lose.

lizdas Nest, dem. *lizdèlis*.

lōbis m. Gut, Habe, Reichtum.

lōjimas Gebell.

lōju lōjau lōti bellen.

lōpas Lappen.

lōpau -piaũ -pyti flicken.

lopszÿs (Gen. *lōpszio* K.; doch auch *lōpszio*).

loskà (p. *taska*) Huld, Gnade, Liebe.

losztù loszaũ lōszti Mutwillen treiben.

lotà Latte.

lōtgalis m. Lattenende.

lōva (wr. *tava* doch vielleicht lit.) Schlafbank.

lovÿs Trog, Backtrog.

Lōzorius Lazarus.

luīnas f. *luinà* hornlos.

lūkuriu -riau -kurti harren.
lūmper l'Hombre (Kartenspiel).

lūnkas Lindenbast.

lūnkis f. -*nė* aus Bast bestehend.

lupū lupaū lūpti abhäuten, schinden, schälen.

lūztu lūzau lūzti brechen intr.;
pa- S. 66 trans. zerbrechen.

M.

mācė macis f. (p. *moc*) Macht.
macnėmas Gewalt.

macnūs (p. *mocny*) f. -*nė* adv.
 -*neĩ* stark, mächtig, gewaltig.

māczyju -czyjau -czyti (aus p. *po-moc* Hilfe gebildet)
 helfen, *taĩ nemāczyja* das hilft nichts; *pa-m.* perf.

Magūzė weibl. Name.

mainaũ -niaũ -nyti tauschen;
per- verwandeln.

maĩstas Nahrung.

maĩszaũ -sziaũ -szyti mischen;
su- vermischen, verwirren
conturbare.

maĩtinũ -nau -tinti nähren;
isz- ernähren, *isz-si-* sich ernähren.

maldà Bitte, Gebet.

maldauũ -dzaũ -dyti it. bitten;
per- durch Bitten bewegen, besänftigen.

maldàju -davaũ -dėti melden.

málka Holz (Kleinholz), dem.
malkėlė.

maĩkas Schluck.

malónė Gnade.

malonỹbė Gnade, Huld.

malonėgas f. -*ga* adv. -*gai*
 gnädig.

malonūs f. -*nė* adv. -*neĩ* gnädig;
 ntr. *malonũ* angenehm, lieb; adv. gern.

māma Mutter, dem. *mamỹtė*,
mamulỹtė, *mamūzė*.

mamėnas Mammon.

mānas f. *manà* mein meus;
manàs-is der Meinige, *manė-jĩ* die Meinigen.

-*manaũ -niaũ -yti*; *ĩ-* verstehen, können, *kaĩ tik ĩmanỹdams* so viel er nur konnte; *isz-* verstehen, begreifen, *isz-si-* sich auf etwas verstehen; *nu-* merken, erkennen; *per-* verstehen; *pra-* ersinnen, *pra-si-* sich etwas ersinnen, sich einfallen lassen; *už-* aussinnen, sich einfallen lassen, *už-si-* auf Gedanken kommen.

maĩdagus f. -*gi* ntr. -*gu* adv.
maĩdageĩ anmutig, manierlich, sittsam; sup.
mandagiàusias.

manėras Manier.

mani-p bei mir.

māno poss. mein, § 77.

mārgas f. -*maryà* adv. *maryaĩ*
 bunt.

Maryjà Maria.

mārios mārės See, Haff, dem.
marėlės, *marūzės*, *maruzėlės*.

marszkinėĩ pl. Hemd.

mārszkonis (eig. adj. linnen)
 Linnen, Leinen, Leinenkleid.

marti f. Braut, § 67; dem.
martēlē.

Maskolija Rußland, s. *Maskōlius*.

maskōliszkas f. *-ka* adv. *-kai* russisch.

Maskōlius (wr. *moskal'* d. i. Moskauer) Russe.

māt interj., sieh da!

mataũ maczaũ matýti schauen, sehen; *pa-* bemerken, zu sehen bekommen, *pa-si-* sich etwas ansehen; *su-matýti* bemerken *conspicere*.

Matēōszius (p. *Matteusz*) Matthäus.

māudau -džau -dyti baden; *māudyti-s* sich baden; *pa-si-māudyti* ein wenig baden intr.

māuju mōviau māuti streifen; *nu-* abstreifen, *už-* aufstreifen, *už-si-* sich (dat.) etwas aufstr.

maukiaũ maukiaũ maukti gleiten lassen; hinunterspülen (Getränk); *isz-* auszechen; *pri-si-* sich vollsaufen.

mazgōju -gójau -gōti waschen; *nu-si-* sich abwaschen.

māžas f. *mažà*, abgekürztes ntr. *māž* wenig, adv. *mažai* klein; *isz mažũ dēnũ* (von kleinen Tagen an) von Jugend an, von klein an.

mažeņs gen. eines **mažũ*, *isz mažeņs* von klein an.

mažjyn adv., *mažjyn eiti* eig. ins kleine gehen, klein werden.

māžinu -nau -žinti klein machen; *pa-* verkleinern. *mažiř* adv. vielleicht auch, wohl.

mažiukas, mažiukēlis dem. Kleinen.

mažnē (eig. bei kleinem nicht) beinahe.

mažũ (instr. sg. bei kleinem) vielleicht. [wenig.

māžumas Kleinigkeit, ein *medinis* f. *-nē*, S. 86 = im Walde lebend, zum Walde gehörig (von der alten Bedeutung des Wortes *mēdis* «Wald»); *medinė oszkà* Gemse.

mēdis m. Baum, dem. *medužēlis*.

medūs Honig.

medžōju -džōjau -džōti (eig. im Walde leben) jagen = Jagd ausüben; *su-m.* zusammenjagen.

medžotojis m. Jäger.

mėgstu mėgau mėgti gefallen; *pa-* Gefallen finden an; *pa-si-* dass., sich verlieben.

mėilė Liebe.

mėilingas f. *-ga* adv. *-gai* liebevoll, freundlich.

mėilūs f. *mėilĩ* ntr. *mėilu* adv. *mėilei* lieb, liebe reich; adv. sup. *mėilingiānsei*.

mėlas Lüge.

mėldas Binse.

mėldžũ -džai mėlsti bitten; *mėlsti-s* beten.

mėlũju -avaũ -lũti lügen; *pa-* erlügen; *su-* zusammenlügen.

mēlzu mēlzu mēlzi melken.
mēndrē s. *nēndrē*.
mēnesis m. Monat.
mēnkas f. *menkà* adv. *menkai*
 (subst. mit Gen. ein wenig)
 wenig.
menù miniaù miñti gedenken;
at-m. sich erinnern; raten;
at-si- sich erinnern; *nu-si-*
 verzagen; *pa-miñti* in Er-
 innerung bringen; *pra-*
 benennen.
miniù (*menù*) *minējau minēti*
 gedenken, im Gedächtnis
 haben; *pa-* perf.
mēnũ m. Mond; Monat, dem.
mēnũtis.
Mērcas März.
Mērczus männl. Name.
mergà Mädchen; Dienst-
 mädchen, dem. *mergēlē*,
mergātē, *mergūtē*, *mergūtē*,
mergūtē.
meīgrakaris m. Mädchen-
 abend, der Hochzeitsabend,
 an dem die Gespielinnen
 und Freundinnen der
 Braut zusammenkommen,
 die Braut schmücken mit
 dem Rautenkranz u. a.,
 dabei bestimmte Lieder
 singen.
merkiù -kiaù meṛkti in Was-
 ser legen (zum Weichen);
ī- eintauchen.
Mērtynas Mērtynas Martins-
mēs wir. [tag.
mēsà Fleisch.
mēsineju -nējau -nēti schlach-
 ten; *mēsineṭi-s* sich zer-
 fleischen.

mēsiniņkas Fleischer.
meszkà (aus dem Slav.
 **mešbka*) Bär, Bärin.
mēszkinas männl. Bär.
mētas, öfter pl. *mētai* Jahr;
 allgem. Zeit S. 107.
metimas Werfen.
metù mezzaù mēsti werfen;
at- wegw.; *ī-* ein-, hinein-
 w., *ī-si-* sich hineinw.,
isz-mēsti hinausw.; *nu-*
 herabw.; *pa-* hinwerfen,
 im Stich lassen; *par-*
 niederw.; *su-* zusammen-
 w.; *už-* auf-, überw., *už-si-*
 sich (dat.) überw.
mezliavà Abgabe.
mēziņš Misthaufe, Dung-
 stätte.
mēzlas Dünger, pl. *mēzlai*,
peṛ mēzlas zur Zeit des
 Mistfahrens.
mēgas Schlaf, dem. *mēgēlis*,
mēgūzis.
mēgũ -gójau -gōti schlafen;
isz- ausschl., *isz-si-* sich
 ausschl.
mēlas f. *mēlā* lieb, adv. *mēlai*
mēl lieb, gern.
mēlaszirdingas f. -ga adv. -qui
 barmherzig.
mēlaszirdingste Barmherzig-
 keit.
mērà (wr. *mēra*) Maß.
mērāju -ravaù -rūti messen.
mēstas (wr. *mēsto*) Stadt,
mēsta-na in die St.; dem.
mēstēlis, *mēstēli-n* in das
 Städtchen.
mēzys Gerstenkorn, *mēzi*
 Gerste.

miglà Nebel, dem. *miglùžė*.
Mikėlė Michaelstag.
Mikōlas männl. Name.
mylė mǐlė Meile.
myliu mylėjau -lėti lieben;
pa- lieb gewinnen; be-
 wirten; *pri-* bewirten.
-milstu -milaũ -milti, pa- lieb
 gewinnen; *su-si-* sich er-
 barmen.
milžtuvė Melkgefäß, Melk-
 eimer; dem. *milžtuvaitė*.
minđu adv. bei Imper. und
 Optativ ja! *minđu ne-* ja
 nicht!
minavōnė Andenken.
-mingù -migaũ -mìgti, už-
 einschlafen.
ministeris m. Minister.
minkau -kiau -kyti kneten.
minù mįniau minti treten;
nu- abtreten.
minutas Minute.
mirkaũ -kiaũ -kįti ein-
 weichen; *pa-* eintauchen.
mirsžėju -szėjau -szėti ver-
 gessen, vergessen haben.
mirsztù mirszaũ miřszti ver-
 gessen; *pa-* perf.; *už-*,
už-si- völlig vergessen.
mirsztu miriaũ miřti sterben;
nu- sterben (eig. ab-
 sterben); *pa-* wegsterben.
mįslyju -lyjau -lyti (wr. *mįs-*
lic) denken, meinen;
mįslyti-s sich denken,
 meinen; *pā-mįslyti* auf den
 Gedanken kommen; *su-si-*
 sich bedenken, sich be-
 sinnen.
mįslis f. (r. *mysl'*) Gedanke.

mįszkas Wald, Laubwald;
miszkās = miszkāsnā S. 70
 in die Wälder.
-misztù -miszaũ -mįszti sich
 vermischen, durcheinander
 kommen; *su-* sich ver-
 wirren.
mōczeka (r. *mačicha, mačecha*)
 Stiefmutter.
moczutė dem. Mütterchen
 (s. *mótė*).
Moizėszius (p. *Mojesz*) Moses.
mōjimas Winken.
mōjis m. Wink.
mōju mōjau mōti winken.
mokimimas das Lehren, Lehre.
mokintinis mokytinis m., § 26,
 Schüler, Jünger (Jesu).
mokintojis mokytojis m. Lehrer.
mokinù -naũ -kinti (-kįti
 § 26) lehren, unterrichten,
mokinti-s lernen; *isz-* völlig
 belehren, *isz-si-* ganz und
 gar lernen; *pa-* belehren.
mōkslas Lehre.
mōku mokėju -kėti können,
 vermögen; zahlen; *isz-*
 lernen; *už-* bezahlen.
moliavóju -vójan -vóti (wr.
malevac) malen.
moliavōnė (wr. *malevanė*)
 Malerei, Gemälde.
mōlorius (p. *malarz*) Maler.
momà Mutter.
mōrkas (älter auch *morkva*;
 wr. *morkva*) Möhre.
mōstyju -styjau -styti (r. *mastit'*)
 salben.
mostis f. (wr. *masė = mast'*)
 Salbe.
mótė (urspr. Mutter) Weib,

Frau; *motùžē* liebes Mütterchen, *moterčlē* Mütterchen.
moteriszkē Frauenzimmer, Frau.
Motėjus männl. Name.
motynda Mutter, dem. *motynčlē*.
mùcē Mütze.
mùcziju -czyti -czyti (r. *mu-čīt*) quälen, peinigen; *nu-si-* sich abquälen.
mūdrauju -dravau -drauti munter sein.
mudrās f. -rē adv. *mudrē* munter, flink.
mākā (r. *muka*) Qual, Pein.
mūm dat. dual. S. 24.
mūma poss. dual. unser beider; nicht poss. *pās mūma* bei uns.
mundrūs f. -drē adv. -dreī munter.
mūrmis marmėjau -mēti brummen, murren.
mārsta maruā mārti aufweichen intr.; *ī-* durchweichen intr.
mūsūm-pi zu euch, § 118.
mūszis m. Schlacht.
masztnis m. (eig. durch Schlagen, Prägen entstandener) Taler.
maszti masziuā māsiti schlagen; *ī-* hineinschl., *isz-* ausschlagen, herausschl., hinausprügeln; *nu-* erschlagen; *per-* durchschl., darüber schl., zerschl.; *su-* zerschlagen, verprügeln.
muzikañtas Musikant.
muzikē Musik, Musikstück.

N.

nabāgas nchāgas (p. *nūbop arm*) Armer f. *nabūge*; dem. *nabagčlis*.
nāgas Nagel (Finger-, Zehenn.), Klaue.
naktis f. Nacht, dem. *naktātē naktūžē*.
nakvijnē Nachtlager.
nāmas Haus (so im Sing. oft bei Don.), gewöhnl. pl. *namaī*; *namūsna* ins Haus; dem. *namčlis*.
namē adv. zu Hause.
namiszkis f. -kē Hausgenosse.
namiszkei pl. Hausleute.
namō (namū) namōn adv. nach Hause.
namōnais S. 41 nach Hause.
n'apjāntu = *ne-ap.* Haß.
nāras Narr.
nařsas Grimm, Zorn.
nārstau nārsczau nārstyti it. tauchen.
nartinu -nu -tinti zornig machen; *ī-* erzürnen.
nasraī pl. Rachen, Maul.
naszlē Witwe.
nasztā Last.
naudā Nutzen.
naūjus f. *naujā* adv. *naujē* neu; *isz naūjo* von neuem.
naujēnā naujynā Neuigkeit.
naūjmetis m. Neujahr.
naujōkas Neuling.
navatnas (p. *nowotny*) f. *navatnā* neuartig.
nē adv. nicht, § 246.
nē = *nē*.
neupjānta Haß.
ne-be- nicht mehr.

nebyl̃š f. -l̃š stumm.
nedar̃jtas nicht angemacht,
 ohne Zutat (von Speisen),
 s. *daraũ*.
negalimà ntr. unmöglich, s.
galiiù.
neganà nicht genug, s. *ganà*.
nėganda negandà Ungemach,
 Mißgeschick.
negel̃š Nagel, Zinke.
nėgelkė Nelke, dem. *nėgelkỹtė*.
negiliùkis Unglück, s. *giliùkis*.
negražùs nicht schön, un-
 schön, s. *gražùs*.
neĩ wie, als, § 246; *neĩ-gi*.
neĩ *neĩgi* nicht einmal ne —
 quidem; *neĩ* — *neĩ* weder
 noch neque — neque,
 § 246.
neĩlgai adv. nicht lange, s.
ĩlgas.
neiszmānymas Unverständnis,
 s. *manaiũ*.
nekaĩp (nicht wie) als (bei
 Komp.), § 246.
nekuĩs *nekuris* *nekursai* ein
 gewisser, irgendeiner.
nelābas böse, s. *lābas*.
nelāimė Unglück, s. *lāimė*.
nelỹgus ungleich, s. *lỹgus*.
nemaĩndagus adv. -gei unver-
 ständig, s. *maĩndagus*.
nemāžas nicht gering, s. *māžas*.
nemeĩk nicht wenig, s. *meĩkas*.
nemėlasziĩdingas unbarm-
 herzig, s. *mėlasz*.
nemėrātinas f. -na unermeß-
 lich, s. *mėrāĩju*.
Nėmunas der Fluß Niemen.
nendaudėlis m. Nichtsnutz,
 vgl. *naudà*.

nėndrė Rohr, Schilf, dem.
nėndrūtė.
neĩg als (bei Komp.), § 246.
nepajũdintinas f. -na adv. -nai
 unbeweglich, vgl. *jũdinu*.
nepĩgu ntr. nicht leicht, s.
piğũs.
nėprėtelius (Unfreund) Feind,
 s. *prėtelius*.
nėrà nėr ist nicht, s. *grà*.
neramũs unruhig, unbefrie-
 digt, s. *ramũs*.
nerimastis f. Unruhe (innere),
 s. *rimastis*.
neriũ nėriau nėrti; *ĩ-* ein-
 tauchen, hineinschlüpfen;
pa- perf.; *per-* durch-
 tauchen.
nėš, nėsà konj. denn, § 246.
nesàndora Uneinigkeit, Streit,
 s. *sàndora*.
nesỹk nicht einmal, oft, s.
šỹkis.
nesvėtiszkas unmenschlich, s.
svėtiszkas.
nėszczà schwanger.
nėszdinu -dinau -dinti tragen
 lassen; *nėszdinti-s* sich tr.
 l.; *at-* herbringen lassen.
nesziójũ -sziojau -szioĩti it.
 tragen; *neszioti-s* sich mit
 etwas tragen; *su-neszioti*
 zusammentr.
nesziũ -sziaũ nėszti tragen;
at- hertragen, bringen;
isz- heraustragen, -bringen;
nu- hintragen, *nu-si-* für
 sich hinbringen; *par-* nach
 Hause tragen, heim-
 bringen, *par-si-* für sich
 heimbr.; *pra-nėszti* (vor-

tragen) verkünden; *su-*
zusammentragen.

neszvānkus unanständig, un-
fein, s. *szvānkus*.

neszvānkēlis m. unanständiger
Mensch.

nēt (Baranowski in der
schriftsprachlichen Um-
schreibung *nēt*) so daß;
nēt kotōj S. 80 bis.

netil adv. (p. *nietylė*) nicht
nur.

neteisybė Unrecht, s. *teisybė*.

neteisūs ungerecht, s. *teisūs*.

netiektai S. 104, s. *tiktaĩ*.

netikėjimas Unglaube, s. *tikė-*
jimas.

netikėlis m. Nichtsnutz, vgl.
tinkù.

netikės unpassend, s. *tinkù*.

netoli adv. nicht weit, un-
weit, s. *tolì*.

neva als ob; *nėra dėje* S. 38
tat, als ob sie legte.

nevėnas nicht einer, keiner;
nevėn nur, s. *vėnas*.

nevėrnas untreu, falsch, s.
vėrnas.

nevėžlybas unehrbar, s. *vėž-*
lybas.

nevidōnas Bösewicht.

nėkadà, nėkadaĩ, nėkadōs adv.
niemals.

nėkai, nėkaip adv. auf keine
Weise.

nėkas niemand, nichts; pl.
nėkai dummes Zeug,
Possen.

nėkinu -nau -kinti (zunichte
machen) verachten.

nėknėkei pl. Nichtigkeiten.

nėkur adv. nirgend.

nykstù nykaũ nỹkti vergehen;
isz- verschwinden, aus-
gehen (von Pflanzen); *ap-*
ohnmächtig werden; *nu-*
verschwinden.

nỹkteriu (-terėju) -terėjau
-terėti dem. plötzlich auf-
tauchen (Gedanken S. 35).

nirstù nirtaũ nirsti starrsinnig
werden; *ĩ-nirstės* erbittert;
vgl. *nartinù*.

niūkimas Getöse, Lärm.

niūkiu niūkiau niūkti Getöse
machen.

-niūres s. *paniūres*.

nōbažnas (p. *nabožny*) f. *-na*
adv. *-nai* fromm.

nōkstu nōkau nōkti reifen.

nōmetas (slav.; vgl. wr. *na-*
motka; p. *namiot* u. a.
Betthimmel) Art Kopfputz
der Frauen, Art Schleier.

noprōsnas (wr. *naprasnyj*) f.
noprosnà adv. *noprōsnai*
vergeblich.

nōriu -rėjau -rėti wollen; part.
norīs ob auch, wenn auch;
nach Relativen -libet, *kaĩp*
norīs, kaĩ nōrins irgendwie;
nōrint gerund. nach pron.
rel. -cunque, -libet, § 246.

nōrs, § 246, wenigstens, ob-
gleich, wenn auch; nach
Pron. irgend; *kas-nōrs*
irgendwer, irgendwas, *kur-*
nōrs irgendwo.

nōsis f. Nase.

notejo = *ne-at-ėjo*, s. *einù*.

nù prap. = *nũ*, s. d.

nugarà Rücken.

nù-gi adv. (eig. jetzt eben),
nùgi dabař jetzt nun, nun
 also.
nurnējimas Gemurr.
nùrniu (*nùrniu*) *nurnėjau*
-nėti murren.
nusidāvimas Begebenheit, Er-
 eignis, s. *dūdu*.
nužavinimas Ermordung.
nū nū-gi nū-g präp. von, ab
 von, § 236.
nūgalas (S. 78 *nogūlas* =
nūgūlas) Nacktheit.
nūgas f. *nūgà* adv. *nūgaĩ*
 nackt.
nūgiñtelis dem. zu *nūgas*.
nūpertas (p. *naparty*) hals-
 starrig, frech.
nūprosnas s. *nōprosnas*.

O.

õ, õgi aber, und, § 246.
Obrỹs Mannesname.
õbūlas Apfel.
õlektis f. Elle.
Õnė weibl. Name, dem. *Onėtė*.
opsznis Dachs.
óras Luft, Wetter.
oszkà Ziege, dem. *oszkátė*.
ožỹs Bock.

P.

pa- präp. mit Verben.
pabaigà Ende.
pabaigtivės pl. Erntefest.
pabañdymas Versuch.
pabūrkszt interj. Nach-
 ahmung des Klapperge-
 räusches.

pādarynė Gerät.
padōnas (r. *poddanyj*, p. *pod-*
dany) Untertan.
padorìmas ehrbares Beneh-
 men, Schicklichkeit.
padorìs, f. *-rì*, ntr. *padōru*,
 adv. *padōrei* ehrbar.
padrỹkt interj., etwa «hopp»!
padrìms interj. plumps!
padūmōjimas Denken.
padvāryja (p. *podwōrze*) Hof;
 S. 108 Herberge.
paeĩliumis adv. der Reihe
 nach; s. *eilė*.
pagāl pagal adv. präp. ge-
 mäß, längs, § 237.
pagálba Hilfe.
pagalỹs (eig. was am Ende
gālas ist, Endstück) Stück
 Holz.
pagalvė Kopfkissen.
paganià Hütung (Viehhü-
 tung).
pagentāinis m., f. *-ė* Ver-
 wandter.
pagiñdymas das Gebären.
pāgirios pl. Katzenjammer.
pagirỹs Gegend am Walde,
 Waldrand.
pagonis m. u. f. (p. *poganin*)
 Heide.
pagretà adv. neben, neben-
 einander.
paikas f. *paikà* adv. *paikaĩ*
 dumm.
Paĩkius Mannesname.
Paĩkžentis Mannesname.
pāinioju -niojau -nioti it.
 flechten; *su-* verwickeln,
 verstricken.
pajduta Gefühl.

pajėgūs f. -gì geschickt, gut
veranlagt; handlich.

pajėszkėjimas Untersuchung.

pajėdindinas f. -na bewegbar,
s. *jūdiati*.

pajunkimas Gewohnheit.

pajūrės pl. Meeresgegend,
Strand.

pakabąst interj. bei plumpem
Gehen, etwa «klipse
klapse»!

pakājus (wr. *pokoš*) Frieden.

pakajājūs -*javaū-s* -*jūti-s*
sich zufrieden geben.

pakalū *pakūlas* Rücken.

pakalnė *pakálnė* Gegend
unterm Berge, Niederung;
Abhang.

pakalniui adv. bergab, § 112.

pakamōrė m. (p. *podkomorzy*)
Kämmerer = Aufseher
auf einem Gute.

pakarnis (p. r. *pokorný*) f.
-nė adv. *pakaŕnei* demütig.

paklanis (p. *poktonny*, mit
Verneigung) f. -nė adv.
-nėi höflich.

paklusnūmas Gehorsam.

paklusnis f. -nė adv. -nėi
gehorsam.

pakōl, *pakōl* nē bis.

pakrasztys Gegend am Rande,
am Ufer, dem. *pakrasztėlis*.

Pakutėnė Frau eines *Pakūlas*.

pākulos pl. Hede, Werg.

pālaikas Rest.

-*palaikis* m., f. -ė am Ende
von Zusammensetzungen
= schlecht, s. z. B. *bób-
palaikė*.

paláima Glück.

palaimingus f. -ga adv. -gai
glücklich.

Palanga Ort Polangen.

palengvā, dem. *palengvėl* adv.
allmählich.

paliarā *palerā* (p. *polera*)
Glasur.

paliavóju -*vójau* -*vóti* (p.
polewać) glasieren.

paliová Aufhören.

paliórimas Aufhören.

palōczus (p. *patac*) Palast.

palūdėnei pl. (wr. *połudzeń*)
Mittag; teilweise lituani-
siert) Vesperzeit, Vesper-
brot.

palugnīs f. -nė höflich.

pamažėliū adv. langsam, all-
mählich.

pamergė Brautjungfer, Braut-
schwester; Mädchen, das
beim Hochzeitsfest be-
ständig die Braut beglei-
tet; dem. *pamergėlė*.

pamýlija Familie.

pamiñklas Denkzeichen,
Denkmal.

pamokėnimas Belehrung, Un-
terricht.

pamókslas Belehrung.

pamusztinė Frauenbekleid.
mit Pelz verbrämt.

pānagė pl. was unterm
Nagel ist; S. 96 lok.
pānagėse = bis zum äu-
ßersten.

paniūrės part. prät. akt. (zu
einem **niūrstu*, vgl. *niūriū*)
trübsinnig.

pántyju -*tyjau* -*tyti* pfänden;
isz- auspf.

Pántukas Flußname.

pāpas Brustwarze.

papykìmas Erzürntsein.

papykšs pāpykis Zorn.

papliūmpt interj. plumps!

paprotšs Gewohnheit.

pař dial. = *peř*.

Paraōnas Pharao.

parāszymas Aufschreibung.

parēdkēlē, dem. eines *parēdka*,

S. 33 Ordnerin = Festordnerin?; vgl. das in Hochzeitsgebräuchen sonst vorkommende *parēdkininkas* Ordner, von *parēdkas* (= wr. *pořadok*) Ordnung; vielleicht bedeutet es aber 'Festfolge'; nach Geitler, Lit. Studien S. 101 «Mädchen, welches die Braut schmückt».

parejōs (*parašjos* S. 77), soll soviel bedeuten wie *perdēm* durch und durch, durchgehends.

paryžėšzas (p. *faryzeusz*) Pharisäer.

paróda Parade.

parolė Parole. [imū.

parsimti = *par-si-imti*, s.

pařszas Ferkel, dem. *parszėlis*.

parubežšs Grenzgegend.

parvediniňkas Brautführer.

parvōsar s. *pervāsar*.

pās prāp. bei, § 236.

pāsaka Erzählung, Märchen.

pāsakoju -kojau -koti erzählen;

isz- auserz., zu Ende erz.;

pa- perf.

(*paselà*) Hinterhalt, *isz paselū* aus dem H.

pasgailėti-s = *pasigailėtis*, s. *gailiūs*.

pasielgìmas Betragen, Benehmen, s. *elgiū-s*.

pasigailėjimas Mitleid, Erbarmen, s. *gailiūs*.

pasìlgt = *pa-si-ìlgti*, s. *ìlgtū-s*.

pasimėgìmas Wohlgefallen, Behagen, s. *mėgstu*.

pasislėpìmas das sich Verstecken, sich Verbergen, s. *slepìù*. [(Jesu).

pasìuntinšs Gesandter; Jünger

paskiđusias sup. letzter; vgl. *paskutinis*.

paskuì adv. nachher, danach.

pāskui adv. örtlich nach, prāp. mit Akk. nach.

paskuìlaka (eig. das beim Worfeln nicht Wegfliegende, sondern Nachbleibende) Überbleibsel.

pāskum (*pōskum*) danach, hernach.

paskutinis f. -*nė* letzter, hinterster.

pāslas (wr. *posoř*) Bote.

paslėptinė Geheimnis.

pastóisti pastóidy = *pa-si-lėisti pa-si-lėide*, s. *lėisti*.

paspalitas S. 104, adv. *paspalytvai* (p. *pospolity*) allgemein.

pasrōvini adv. mit dem Strome, § 112.

pastarnōkas pasternōkas (p. *pasternak*) Pastinak.

pāstininkas (lituanisiertes p. *postnik*) Fastenzeit.

pastógė, pastógis m. Raum unter dem Dache; Halle.

pastólus Gestell.

pastūrgalis m. hinteres Ende, Hinterteil.

paszalīs abgelegen (zur Seite, *szalis*, gelegene Stelle) Winkel.

pāszaras Futter.

paszliviksz interj. bei schwerfälligem Gehen, etwa «humpel-di-pumpel»!

paszmiksz interj., etwa «schwapp»!

pāszukos pl. Werg, *pāszuku dainā* nach Nesselmann, Donal. S. 259 = das alte Lied, d. h. Gespräch über abgedroschene Dinge.

pāt s. *pāts*.

pātalas Bett, dem. *patalēlis*.

patēkszt interj. beim Hinwerfen von spritzenden Dingen, etwa «klatsch»!

patēkā (wr. *počēcha*) Trost, dem. *patēkēlē*.

patē, § 67, Ehefrau.

patogūmas Annehmlichkeit.

patogūs s. -gē ntr. *patōgu* adv. *patōgei* annehmlich, hübsch; anständig.

pāts (aus *patīs* m.) *patsaī* f. *patī* selbst idem, § 78; *ikī pāt vēžimo* bis hart an den Wagen.

pauksztis m. Vogel, dem. *pauksztēlis*, *pauksztužēlis*.

Paulūkas männl. Name.

paūtas Ei.

paūtēnē Eierspeise, Rührei.

pavargūmas das Elendsein.

pavāsaris m. Frühling, dem. *pavasārēlis*.

pavēkslas Beispiel.

pavējui adv. mit dem Winde, § 112.

pavēlyjūmas Befehl.

pavēnē Schatten.

pavētrīs f. (p. *powietrze*) Pest, Epidemie.

pavidālas Ansehen, Gestalt.

pažēidūmas Verletzung.

pažymūs pažymis Zeichen.

pažūtīkas (p. *pożytek*) Nutzen.

pečēnka (r. *pečēnka* u. a. Gebratenes, wr. *pečeņa*) Braten.

pēdā Fußspur; *pēdomis* auf den Spuren.

peikiū -kiaū peikti schelten, schmähen, tadeln; *isz-* ausschimpfen; *pa-* etw. achten.

peilis m. Messer.

peklā (wr. *pekto*) Hölle, *peklōn* zur Hölle.

pēkliszkas f. -ka höllisch.

pelē Maus, dem. *pelūitē*, *pelēlē*.

pelēda (Mausfresserin) Eule.

Pelīksas Mannesname.

peļnas Verdienst (Erwerb).

pelnaū -niaū -nūti verdienen; *nu-si-* sich verdienen.

pēnas Nahrung.

pendēju -dējau -dēti vertrocknen, trocken verfaulen; *isz-* austrocknen.

Pēnīcē Phönizien.

penkī f. *peņkios* fünf.

penkiōlika fünfzehn.

peņktas f. *penktā* fünfter.

pentinas Sporn.

peniū (*penī*) -*nījau* -*nīti*,

nu- mästen; *pa-* perf. ernähren.
penùkszas Nahrung.
peř präp., § 236; vor Adjektiven und Adverbien in dem Sinne des deutschen «zu», lat. *per-*, z. B. *perðidelis* zu groß, *per-magnus*.
perdaũg zuviel, s. *daũg*.
perðem adv. fort und fort, durchweg, durch und durch.
perðidelis zu groß, s. *ðidelis*.
perðrasùs zu dreist, s. *ðrasùs*.
perğnas (wr. *perina*) Pfuhl, Federbett.
periù -rėjau -rėti brüten; S. 77 von Säugetieren gebraucht.
perjáunas zu jung, s. *jáunas*.
perkù pirkaũ pirkti kaufen; *at-*loskaufen, bibl. erlösen; *nu-* abkaufen, erkaufen; *nu-si-* sich (Dat.) erkaufen.
permēr adv. über die Maßen, s. *mērà*.
perkùnas (der altlit. Donner-gott) Gewitter.
perkùnija Gewitter.
pėrnai adv. im vorigen Jahr.
persėnas zu alt, s. *sėnas*.
persvėsùs zu hell, s. *szvėsùs*.
perskįrimas Unterscheidung.
pervāsar (= *peř vāsara*; S. 78 *parvōsar*) den Sommer hindurch.
pėsczas pėszczas f. *pėsczà* zu Fuß.
peszù -sziaũ pėsztì rupfen, pflücken; *pėsztì-s* sich

raufen; *nu-* abrupfen, zerzausen.
petỹs Schulter.
Pėtras Petrus.
pėmũ m. Hirtenjunge, dem. *pėmenátis, pėmenėlis*, f. *pėmenėlė* Hirtenmädchen.
pėnas Milch. [Süden.
pėtus pl. Mittag, Mittagessen; *pėtvakarinis f. -nė* südwestlich.
pėtvėjis m. Südwind.
pėva Wiese, dem. *pėvėlė*.
-pi Postposition, § 118.
piáuju pióviau piáu schneiden; schlachten (Geflügel); mähen; *nu-* abschneiden, *nu-si-* für sich abschn.; *pa-* schlachten; *per-* durchschneiden.
piáustau piáusczaũ piáustyti it. schneiden.
pýbelis m. Fibel.
pigùs f. *-gì* ntr. *pigu* adv. *pigei* wohlfeil; *ne-pigu* nicht leicht.
pikczurna böses Weib.
pykstù pykaũ pỹkti böse werden; *per-* zornig werden; *su-p.* sich erbozen, in Zorn geraten, *su-si-* sich mit jem. erzürnen; *už-* böse werden auf jem.
pyksztù pyszkaũ pỹksztì knallen (mit der Peitsche); *su-* aufknallen, Knall machen.
piktādaris m. Übeltäter.
piktadėjis m. Übeltäter.
piktas f. *piktà* ntr. S. 56
pikta adv. *piktaĩ*; sup. *pikczáusias* böse.

pildau -dzau pildyti füllen;
isz- erfüllen (eine Aufgabe
 etc.), *isz-si-* sich erfüllen
 = eintreffen; *pri-* aus-
 füllen, erfüllen, gewähren.

pýlė Ente.

pilis pilis f. Burg, Schloß.

Pilkis, besser *Pilkis* m. der
 Graue, Bezeichnung des
 Wolfes S. 96.

pilkas f. *pilkà* adv. *pilkaĩ*
 grau.

pilnas f. *pilnà* adv. *pilnaĩ* voll.

pilnavidurėlis (mit vollem
 Inneren, s. *vidurys*), dem.
 eines *pilnavidurys*, gefüllt
 (von Blume S. 33).

pilnà pýliau pilti gießen,
 schütten; *pri-* vollg., voll-
 sch.; *sù-* zusammenschüt-
 ten, aufsch.; *ùz-* aufgießen;
uz-si-p. akis sich die Augen
 begießen = sich betrinken.

pilvas Bauch.

pilvotas f. -ta bäuchig, dick-
 bäuchig, dick S. 50 von
 Lippen.

Pimė weibl. Name.

pingù pigau pigti billig wer-
 den; *at-* perf.

pinigas (d. Pennig, Penning)
 Geldstück, pl. *pinigaĩ*
 Geld.

piñtinis m. (eig. Geflochtenes)
 Korb.

pinà pýniau pinti flechten;
nu-si- für sich fl.; *su-si-*
 sich verfl.

pipiras Pfeffer.

pýpkis m. Tabakspfeife.

pyrāgas (r. *pirog*) Weißbrot.

pirmas f. *pirmà* adv. *pirmaĩ*,
 komp. *pirmėsnis*, adv.
 komp. *pirmiaūs*, sup. *pir-
 mičiausias*, adv. sup. *pir-
 mičiausei*; erster; *pirmėji*
 S. 80 die Vorfahren;
pirmà (ntr.) zuerst, früher,
 abgekürzt *pirm*, präp. mit
 Gen. vor; *isz pirmo*, *isz pirm*
 zuerst.

pirmgalis pirmgalys Vorder-
 ende.

pirmgimis f. -mė erstgeboren.

pirmonė Erstling.

pirmu (instr. zu *pirmas*) adv.
 zuerst, anfänglich.

pirmuczāsius f. -sia sup.,
 sup. adv. *pirmuczāus -czāu*
 zuerst; zu den folgenden:

pirmutinis f. -ė erster.

pīrsztas Finger.

pyszkėjimas Geknall, Ge-
 knatter.

pýzku pyszkėjau -kėti knallen.

piudaũ -dzaũ -dyti hetzen; *isz-*
 heraushetzen, *iszpiudytas*
bedėvis soll sein = «ein
 geächteter Gottloser, der
 aus dem Hof, der Ge-
 meinde mit Hunden hin-
 ausgehetzt wird» Schlei-
 cher Gloss. zu Don.

piūtis (S. 19 *piūtis*) f. Schnitt
 = Ernte.

pīvas (wr. *pivo*) Bier.

plākas f. *plakà* (wr. *ptochij*),
 komp. *plakėsnis*.

plakũ plakiau plakti schlagen,
 peitschen; *plakti-s* sich
 schlagen, *nu-* einander
 schl.; *pa-* anpeitschen.

plätinu -*nau* -*tinti* breit machen; *isz-* ausbreiten; *isz-si-* sich verbreiten.

platùmas Breite.

platùs f. -*tì* adv. *placzei* breit.

plaučzei pl. Lunge.

Plauczùkas männl. Name.

pláuju *plóviau* *pláuti* spülen; *isz-* aussp.; *nu-* absp., *nu-si-* sich absp.

pláuukas Haar, pl. *plaukaĩ*.

plaukaũ -*kiaũ* -*kýti* it. schwimmen; S. 76 vom Winde: dahinfahren.

plaukiũ -*kiaũ* *plauĩkti* schwimmen; *isz-* herausschwimmen; *nu-* hinschwimmen *nu-si-* dass.; *per-* durchschw.

plaũszas pl. *plauszaĩ* Bast.

plēcius (p. *plac*) Platz.

plėczkà (wr. *pl'aška* klr. *pl'ačka*) Flasche.

plėkiu -*kiau* *plėkti* prügeln; *nu-* abprügeln.

(*pleñtas*) *ĩ* *pleñtq* bis auf den Grund, in Grund und Boden.

plėszau -*sziau* -*szyti* it. reißen; *su-* zerreißen.

plėszimas Reißen, Raub.

plėsziau -*sziau* *plėszti* reißen; *ĩ-* einreißen, S. 42 jem. anfallen; *isz-* aus-, herausreißen, rauben; *nu-* abreißen; *par-* niederreißen.

plėszkinu -*nau* -*kinti* prasseln machen; *isz-* heftig brodeln lassen; *su-* zusammenprasseln machen, niederbrennen.

pleszkũ -*kėjau* -*kėti* prasseln. *plevėsũju* -*savaũ* -*sũti* flattern machen; S. 77 hin und her bewegen lassen.

plezdenũ -*naũ* -*dėnti* flattern. *plỹckas* (p. *placek*; das *y* wohl durch Vermischung mit *plincas* Plinse) Fladen.

Plỹckius Mannesname.

plikas f. *plika* adv. *plikaĩ* kahl.

plinkũ *plikaũ* *plikti* kahl werden; *nu-* abhaaren.

pliopiũ -*piaũ* *plioĩpti* plappern, schwatzen; *isz-* ausplappern, herauspl.

plioĩpt interj. beim Schwatzen, etwa «plapp, plapp»!

plyszỹs Ritze, Spalt.

plỹsztu *plỹszau* *plỹszti* reißen intr., bersten.

pliuĩpiũ -*piaũ* *pliuĩĩpti* Flüs-siges mit Geräusch gießen, so schlucken, plümpern, schlabbern; *isz-* ausschlüpfen; *su-* mit Schlemmen durchbringen.

pliuszkiũ *pliuszkėjau* -*kėti* plappern, schwatzen.

plóju *plójauplóti* flachschlagen; *ĩ* *rankàs* pl. in die Hände klatschen.

plónas f. *plonà* adv. *plonai*, komp. *plonėsnis* dünn, fein.

plōsztė (p. *ptaszcz*) Umschlagetuch (der Frauen).

plótas weiter Raum, weiter Platz.

plūduriũju -*riavau* -*riũti* schwimmen (= vom Wasser getragen werden)

plūk interj.

plūksna Feder.

plūsta *plūdan* *plūsti* ins Schwimmen geraten; überströmen, plappern.

plutā Kruste, Brotrinde.

plūštas Büschel.

pō präp., § 236.

pōnas (p. wr. *pan*) Herr, dem. *ponātis* (Junker), *ponēlis*, *ponužēlis*.

pōnīszkas f. -ka herrenmäßig.

pōnpalaikis (s. -*palaikis*) nichtsnutziger Herr, Herrenwicht, pl. Herrenpack.

pōpērius (p. *papier*) Papier, dem. *popērātē*.

pōras Paar.

pōskum s. *pāskum*.

pōsmas (p. *pasmo*) Gebinde (Garn); dem. *posmēlis*.

porýt adv. übermorgen, s. *rýtas*.

Pōszkas männl. Name.

pōszkiniu (*pōszkiniu*?) -*nau* -*kinti* knallen; *nu-* S. 1 nach Schl. Gl. abknallen = prügeln.

po-tām adv. nachdem, danach.

pōterei pl. (eig. Vaterunser, p. *pacierz*) Gebete.

pōvas (p. *paw*) Pfau, dem. *povēlis*.

Pōrilas Paulus.

povisā *povisām* adv. ganz und gar, s. *visas*.

pra- untrennb. Präp., mit Verben u. Subst.

pradtā Anfang.

prākaitas Schweiß.

prākartas Krippe.

pralcūsimas (*czēso*) Zeitvertreib.

prāmonē Ersonnenes, Erfindung.

Prancūzas Franzose.

prancūzīszkas f. -ka adv. -ka französisch.

prantū *prataū* *prāsti* gewohnt werden; *pa-* perf., *paprātēs* gewohnt; *su-* einsehen, verstehen, erkennen.

prapullis f. Verderben.

prārakas (r. p. *prorok*) Prophet.

prasimānymas Einfall, Vorhaben. s. *manaū*.

prāstas (wr. *prostyj*) gering, gewöhnlich.

praszaū -*sziaū* -*szýti* bitten; *pa-* auffordern, *pa-si-* sich Urlaub erbitten; *su-* zusammenbitten.

prālinu -*nau* -*tinti* gewöhnen trans.; *pa-* angewöhnen, *pa-si-* sich angew.

prausiū -*siaū* *praūsti* waschen (den Körper).

pravadōvas Anführer.

prāvardis m. Beiname.

prē = *prē*.

preit = *pri-eiti*, s. *einū*.

preikālas Amboß.

prezenterūju -*ravaū* -*rūti* präsentieren.

prē präp. bei, § 236.

prēgadā (p. *przygoda*) Gefahr.

prēgadingas f. -ga adv. -ga gefahrvoll, gefährlich.

prēgalvis m. Kopfkissen.

prēglobstis m. u. f. Schoß.

prēg-tām noch dazu.

prész präp. gegen, § 236;
adv. entgegen.
prészais (instr. pl.) adv. entgegen.
prėszgymis m., f. -nė Wider-
spenstiger.
prėszyjũ-s -szyjau-s -szyti-s
sich widersetzen; *su-si*-sich
untereinander verzanken.
prėszpėt adv. gegen Mittag,
s. *pėtus*.
prėszpėczei pl. zweites Früh-
stück.
prėtelius (r. *prijatel'*) Freund.
prėžastis f. Ursache, Grund.
prė = *prė*.
Prėczkus Mannesname.
prigimtas f. *prigimtà* ange-
boren, s. *gemù*.
priimt = *pri-iĩti*, s. *imù*.
princas Prinz.
princėšė Prinzessin.
princiszkas f. -ka adv. -kai
prinzlich.
prisākymas Gebot.
pryszakỹs Vorderseite, lok.
vorn.
priveiždėtojis m. Aufseher.
prō präp. durch, vorbei
§ 236.
próanukis m. Urenkel.
prōcė (p. *praca*) Mühe, Be-
mühung.
próga Gelegenheit.
prōtas Verstand.
protingas f. -ga adv. -gai
verständlich.
provà (wr. p. *pravo*) Recht,
Rechtshandel, Rechts-
spruch, Urteil.
próvyju -vyjau -vyti verrichten,

etwas erwirken; *nėkũs* pr.
Possen treiben; *isz-* aus-
richten; *pa-* herrichten.
provinĩnkas Rechtsverstän-
diger, Prozeßführer, Rich-
ter.
prōvĩnkas = *provinĩnkas*.
Prūsas Preuße.
Prūsija Preußen.
prūsiskas f. -ka adv. -kai
preußisch.
psáltras Psalter.
pūczkà (r. *puška*) Flinte,
dem. *pūczkėlė*.
puczũ *pūczaũ* *pūsti* blasen;
pa-si-sich aufblasen, sich
blähen.
puikĩmas Lieblichkeit,
Hübschheit, Pracht.
puikiókas f. -ka recht zierlich,
prächtig.
puikũs f. -kĩ ntr. *puiku* adv.
puikei fein, prächtig.
pũiris m. verfaulter Baum-
stumpf.
pũiszt interj., etwa
«schwupp»!
pũldau -džau -dyti fallen
machen; *pra-* verloren
gehen lassen, verlieren.
pũldinu -nau -dinti fallen
machen; *pra-* ins Ver-
derben bringen.
pulkas (p. *pułk*) Schar, dem.
pulkátis, *pulkėlis*, *pulkũzis*;
pulkaĩs instr. pl. in Haufen,
in Schwärmen.
pultinaĩ adv., so daß man
fällt, in vollem Lauf.
puĩmpuras Knospe.
puntũ *putaũ* *pūsti* (eig. sich

aufblasen) schwellen; *su-*
anschwellen.

pupà Bohne.

pūrpuras Purpur.

pūrtau pūrczaupūrtyti rütteln;

pa-si- sich *r.* = sich lustig
regen.

pūrtymas das Schütteln.

pūrvas Kot (Straßenkot).

pūrvelis (aus dem D.) *m.*

Pulver; Zunder (für die
alten Feuerzeuge).

pūrvynas Schmutzstelle,
Schmutzhaufen.

pus-añtro *gen.* (= halb des
zweiten) usw. anderthalb.

pūsbrolis *m.* Halbbruder.

pūszczà pūszczà (*p. puszcza*)
Wüste.

pūsdėnė halber Tag.

pūsė Hälfte.

pusėtinai *adv.* halb und halb,
so ziemlich. [halbtot.

pūsgyvis *f.* -*vė* halblebendig,

pusiaũ pusiũ entzwei (alter

Gen. dual. zu pūsė § 66).

pūsmetis *m.* Halbjahr.

pūsnūgis *f.* -*gė* halbnackt.

pūsryt *adv.* zur Frühstücks-
zeit.

pūsryczi *pl.* Frühstück (eig.
Halbmorgenzeit), dem.

pusrytūkai; *s. rýtas.*

pūsta, *S. 78, 3. sg. präs.,*
ragt hervor?

pūstas Posten (militärisch).

pūstas (*wr. pūstyti*) *f. pūstà*
adv. pūstai wüst.

pūstėlninkas (*r. pūstel'nik,*
bedeutet aber Einsiedler)
Verschwender.

pūstyju -styjau -styti (*r. pustit'*)

verwüsten, verschwenden;

pūstyti-s sich ärgern; *isz-*
ganz verwüsten.

puszýnas Fichtenstand, Fich-
tengruppe, Fichtenwald.

puszís *f.* Fichte, dem. *puszėlė,*
puszėlytė.

pūszkau (*pūszkau?*) -*kiau -kyti*
plätschern; *pa-si-* ein
wenig plätschern.

puszkūju -kavaũ -kūti, *S. 97,*
lärmern?

putýtis *m.* Hühnchen; *pūt*
pūt Lockruf für die
Hühner.

purũ puvũ pūti faulen, mo-
dern, *isz-* aus-, verfaulen;
pa- anfaulen; *su-* verf.

pūdas Topf.

pūlu pūliau pūlti fallen; *i-*
hineinf.; *isz-* herausfallen,
herausstürzen *intr.*; *nu-*
herabfallen, *par-* nieder-
(zu Boden) fallen; *pra-*
verloren gehen, ver-
schwinden; *už-* anfallen,
überfallen.

R.

rabatà (*wr. robota*) Mühe,
Arbeit, Tun und Treiben.

Ragainė die Stadt Ragnit.

ragaikis *m.* Fladen.

rāgana Hexe, dem. *raganėlė.*

rāgarūju -narau -nūti hexen;
su- be-, verhexen.

rāgas Horn.

ragāju -gavaũ -gauti kosten
(Speisen), genießen; *pa-*
perf.

rāginu -nau -ginti nötigen,
auffordern; *pa-* pers.

rāiczōju -czōjau -czoti it.
wälzen; *rāiczoti-s* sich w.
raīkalas s. *reīkalas*.

raīnas f. *rainà* adv. *rainai*
graubunt, graugefleckt.

Rainūtis dem. Grauchen,
S. 96 Bezeichnung des
Katers.

raīstas (*rāistas*?) Sumpf.

raītas f. *raità* reitend.

rakinū -nai -kinti schließen;
su- zusammenschließen.

rāktas Schlüssel, dem. *rak-*
tēlis.

rām̃dau -d̃zau -dyti beruhigen;
nu- perf., *nu-si-* sich be-
ruhigen.

rameīntas Hirtenstab.

ram̃ybē Beruhigung, Trost.

raminū -nai -m̃inti beruhigen,
trösten.

ram̃ūmas Ruhe, Befriedigung,
dem. *ramumēlis*.

ram̃ūs f. *-ram̃i* adv. *rameī*,
komp. adv. *ramiaūs* tröst-
lich.

randū *ralai* *rāsti* finden,
rāsti-s sich einfinden, sich
einstellen; *at-* auf etwas
treffen, etwas auffinden;
at-si- sich anfinden; *isz-*
rāsti herausfinden, erf.;
isz-si- sich finden (= es
findet sich wo); *su-rāsti*
auffinden; *su-si-* für sich
auff., sich zusammen-
finden.

rankà Hand, dem. *rankēlē*.

rānkioju -kiojau -kioti it.

sammeln; *su-* zusammen-
lesen.

rantai *ranczai* *rantyti* it.
kerben; *nu-* abk., Stücke
abhauen.

rasà Tau, dem. *rasēlē*.

rāsi (2. sg. fut. zu *randū*
= du wirst finden) adv.
vielleicht.

raskasznūs (wr. *roskošnyj*)
f. *-nē* adv. *-nēi* üppig.

raspūstas (so KLD.;) *raspūsta*
(*razpūsta*? Don.; p. *rozpusta*)
Übermut, Untat, Frevel.

raspūstininkas (*raspūstinin-*
kas?) Übermütiger.

rastinis f. *-ē* Findling.

raszai *-sziai* *-szyti* schrei-
ben; auch: malen, sticken;
ap- beschreiben; *isz-* aus-
schr., *pa-* hinschr., auf-
schr., niederschr., *su-* zu-
sammen-, niederschr.; *už-*
aufschr., *už-si-* sich (Dat.)
aufschr.

rasz̃ydinu -dinau -dinti
schreiben lassen; *pa-*
aufschr. lassen, *pa-si-* sich
aufschr. lassen.

rāsztas Schrift.

rātas Rad, pl. *rātai* Wagen,
dem. *ratēlei*.

raudà Totenklage.

raudinū -nai -dinti klagen
machen, betrüben.

raudōjimas Wehklagen.

raudōju -dōjau -dōti weh-
klagen.

raudōnas f. *-na* adv. *-nai* ro.

raugas Sauerteig.

rauginū -nai -ginti säuern.

raukiu -kiaũ *raũkti* runzeln;
su-si- das Gesicht in Falten
 ziehen, *susiraũkęs* verdrieß-
 lich.

raumũ m. Fleisch (rotes
 Muskelfleisch).

rausau -siaũ -sĩti it. wühlen.

raũscas f. -vũ adv. -vũ rötlich.

rãvas (wr. *rov*) Graben.

razbãininkas (wr. *razbojnik*)
 Räuber, Mörder.

razbãjus (wr. *razboj*) Raub,
 Mord, mörderische Schlä-
 gerei.

rãzumas (wr. *rozum*) Ver-
 stand.

rẽdas (Ordnung; r. *řad*)
 Kleidung, Anzug.

rẽdau -dzaũ -dĩti (r. *řadit'*)
 ordnen, schmücken;
rẽdĩti-s sich verhalten;
ap-rẽdĩti bekleiden, an-
 kleiden; *ap-si-* sich ankl.;
ĩ-rẽdĩti einkl.; *isz-* aus-
 schmücken; *isz-si-* sich
 schmücken; *nu-si-* sich
 entkleiden; *pa-si-* sich
 bekl., sich verkl. (S. 39).

rẽdĩtojas Ordner.

regiũ -gẽjau -gĩti schauen,
 sehen; *rẽgi-s* videtur, es
 scheint; *be-rẽgint* S. 97
 im Zusehen, zusehends,
 sogleich.

reikia *reikẽjo* *reikĩti* nötig
 sein; *reik'* es geziemt sich,
 ist nötig.

reikalas Bedürfnis; *bẽ reikalo*
 ohne Not.

reikalãuju -lavaũ -lãuti be-
 dürfen, nötig haben.

reikmenẽ Bedürfnis.

rẽszkiũ *rẽszkiaũ* *rẽksiti* offen-
 baren; *ap-* perf.

rẽkauju -kavaũ -kaũti
 schreien.

rẽkiũ -kiaũ -rẽkti laut
 schreien, brüllen.

remiũ *rẽmiaũ* *reĩti* stützen;
ĩ-si- die Hände in die
 Seiten stemmen; stolz da-
 stehen; *pa-si-* sich auf-
 stützen.

rencziũ -czaũ *rẽsti* kerben.

rengiũ-s -giaũ-s *reĩgti-s* (eig.
 sich krümmen) sich an-
 strengen, sich anschicken
 zu etwas.

renkũ *rinkau* *riĩkti* sammeln;
riĩkti-s sich (Dat.) wählen;
isz-si-riĩkti sich (Dat.) aus-
 suchen; *su-riĩkti* zusam-
 menlesen, *su-si-* sich ver-
 sammeln, sich (Dat.) zu-
 sammenlesen.

rẽplinẽju -nẽjau -nĩti dem. it.
 herumkriechen.

rẽplõju (*rẽpliõju*) -plõjau -plõti
 kriechen; *isz-* herauskr.

repũkas Kohlrübe, Wruke.

rẽsztũ (*rẽsztu*) adv. instr. sg.
 nach seinem Kopfe, eigen-
 sinnig.

rẽtas f. *retã* adv. *retã* selten,
 undicht.

retẽju -tẽjau -tĩti undicht
 werden; *ĩ-* (int. S. 77)
 perf.; vgl. *rentũ* *retãũ* *rẽsti*
 dünner, undicht werden,
rẽtes undicht geworden.

rẽzis (*rẽzis*?) m. Schnitt,
 Einschnitt, Streifen.

rėziu -žiau rėžti schneiden, ritzen; *ap-* ringsum schneiden, ritzen; *ap-si-* sich (Dat.) ringsumschn., ritzen.
rėbūs f. -bì adv. -beì fett.
rėczù -czaũrėsti rollen (trans.), S. 96 intr. = rennen; *su-* zusammenr., *su-si-* für sich zusammenr.
rėkė Brotschnitte.
rėkiũ -kiaũ rėkti schneiden (Brot); *pa-* perf.
rėszutas Nuß.
rėtas Oberschenkel.
ryjũ rijaũ rýti schlingen (mit dem Munde); *pra-* verschl.; *pra-* verschl., *pra-si-* sich vollschlingen, sich vollsaufen.
rýkas Gefäß, Gerät, S. 89 Schiffsgesetz.
rykáuju -kavaũ -káuti laut rufen, jubeln.
rýksztė Rute, dem. *ryksztėlė*.
rimastis f. Ruhe (innere R.).
rimstu rimaũ rimti zur Ruhe kommen.
riñczvynis m. Rheinwein.
rinkũ rikaũ rikti aufschreien, Ausruf tun; *su-* perf.
riszczė adv. instr. im Trabe.
riszũ -szaũ riszti binden; *ap-* umb., *at-* losb., lösen; *pa-si-* für sich anbinden; *pri-riszti* anbinden; *su-* zusammenb., fesseln.
rýtas Morgen, *aũt rýto* am Morgen, in der Frühe; *rýta mėtą* morgen früh, am andern Morgen; *rýtai* pl. Osten.

rýtiksczas rýtikszczas morgenlich, *rýtikszcza dėnà* morgender Tag.
rytinis f. -nė morgenlich, zum Morgen gehörig; f. *rytinė* morgender Tag.
rytò rytój rytoje (S. 112) morgen, cras.
rytójus der morgende Tag, *aũt rytójaus* auf den nächsten Morgen.
ritũ ritaũ risti rollen, wälzen trans.; *risti-s* sich wälzen; *isz-* herauswälzen; *isz-si-* sich herausw.; *nu-* hinabrollen, *nu-si-* sich herabr.; *pa-* fort-, herrollen, *pa-si-* für sich herwälzen.
rodà (ròda?; p. rada) gewöhnlich *ròdas* Rat = Ratschlag, Ratschluß.
ròdau ródzau ródyti zeigen; *ródyti-s* aussehen; *isz-* erzeigen, erweisen (Ehre); *pa-* aufzeigen; *pa-si-* sich zeigen, erscheinen.
ròdyju -dyjau -dyti (p. radzić) Rat halten; *su-si* sich beraten.
rodýnos pl. Geburtsfest (Fest nach der Geburt des Kindes; wr. *rodziny*).
ròds adv. gewordener Nom. (älter adj. willig, gern; r. p. *rad*) freilich, zwar.
rokmoniũs f. -nė adv. *rokmõnu* adv. *rokmoneĩ* (wr. *rachmanyj*) ruhig.
rokũndas m. Rechnung.
rokũju -kavaũ -káuti (wr. *rachovać*) rechnen.

ronà (wr. p. *rana*) Wunde.
rópé Rübe.

rotmonùs s. *rokmonùs*.

rožē (wr. *roža*) Rose, dem.
rozēlē.

rūbas (wr. *rub*) Kleid.

rubēžius (r. *rubež*) Grenze.

rūdyjū -*dyjaū* -*dýti* rosten.

rūdas f. *rudà* adv. *rudai* rot-
 braun.

rudinė Wandrock, Rock von
 grober brauner Wolle.

rūdis f. Rost (*aerugo*).

rudā m. Herbst.

rugys Roggenkorn, *rugēi* pl.
 Roggen.

rūgpyvė *rūpyvė* Essig.

rūimas Raum (aus niederd.
Rum).

rūkaū -*kiaū* *rūkyti* rauchen
 (Tabak).

rūkinū -*naū* -*kinti* räuchern.

rūkstū *rūkaū* *rūkti* rauchen.

rūksztas f. *rūksztà* adv.

rūksztaī und *rūkszczeī* (von
rūksztūs) sauer.

runkū *rūkaū* *rūkti* runzlig
 werden; *su-* verrunzeln.

rūp' *rupėjo* -*pėti* mit Dat.
 kümmert mich, liegt mir
 am Herzen.

rupestis rūpestis f. Sorge.

rūpinu -*pinau* -*pinti* sorgen

für, besorgt sein um,

rūpinti-s sich sorgen, Sorge

tragen um; sich besorgen

(etwas); *pa-si-rūpinti* in

Sorge geraten; sich be-

kümmern um.

rūpuizė, *rupuizė*, *rupāzė* Kröte.

rūstas f. -*stà* adv. *rūstai*

(*rūstūs* f. *rūsti*) zornig,
 unfreundlich.

rūstauju -*stavaū* -*stàuti* zornig,
 grimmig sein.

rūtū (wr. *ruta*) Raute (Pflanze),
 dem. *rūtēlē*, *rūtūzė*.

S.

saikas Maß (Hohlmaß).

sakaū -*kiaū* -*kyti* sagen; *ap-*
 ansagen (z. B. einen Tag),
 verkünden; *at-* antworten;
pa- ansagen, angeben;
 gebieten.

sakýtojis m. Verkündiger.

salà Insel.

saldybė Süßigkeit, Süße.

saldžuriūju -*viavaū* -*viū-*
ti (eig. «süßzüngeln»)
 schmeichlerische, süße
 Reden machen.

saldūs f. -*dī* ntr. *saldu* adv.
saldzei süß.

sāmanos pl. Moos.

samdaū -*dzaū* -*dýti* mieten;
par-si- sich vermieten (in
 Dienst).

sándora Eintracht.

sañti, *sañt* part. zu *esù*.
 § 170.

sāpnas Traum.

sapnāvimas das Träumen.

sapnūju -*navau* -*nūti* träumen.

sārgas Hüter, Wächter.

sargýba Hut (S. 109 des
 Viehes).

sarpinū -*naū* -*pinti* reifen
 lassen.

saucziė -*czaū* *saūsti* hüllen;
ap- umnehmen (ein Klei-

dungsstück), *ap-si-* sich etwas umnehmen.
saugóju -góju -góti behüten, bewahren, *saugóti-s* sich hüten; *ap-* perf.
sáuja Handvoll.
sáulē Sonne, dem. *saulýté, saulytėlė, saulūžė*.
saūsas f. *sausà* adv. *sausai* trocken.
saváimi (savóimi S. 79) adv. von selbst.
sāvas f. *savà* suus, *savàs-is* der Seinige, *savó-ji* die Seinige, S. 38 = seine Frau, *savė-ji* die Seinigen.
sāviniū-s -nau-s -vinti-s sich eigen machen; *pa-si-sāvinti* sich aneignen.
savìszkis f. *-kė* der Seinige.
sāvo poss. suus, § 77.
Sėdātis Mannesname.
sėdu sėdau sėsti und *sėdūs sėdau-s sėsti-s* sich setzen; *į-si-* sich hineins.; *pri-si-* sich drans.; *su-si-* sich zusammensetzen.
sėdžu sėdėjau -dėti sitzen; *ap-* umsitzen.
segù segiaũ sėgti heften; *pri-* anheften.
sėjū sėjau sėti säen; *pa-* hin-säen, *pa-si-* sich (Dat.) säen.
sėklà Saat, Samen.
seklūs f. *seklì* adv. *sekleĩ* seicht.
sėkmas f. *sekmà* siebenter.
sekmìnės f. Pflingsten.
sekù sekiaũ sėkti folgen, *sėkti-s* gelingen, gut gehen;

pa- verfolgen; gelingen;
pa-si- gelingen.
Sėlmas Mannesname.
Selmỹkė Frauennamen.
semiũ sėmiau sėmti schöpfen; *isz-* aussch.
sėnas f. *senà* adv. *seneĩ* (seit lange) alt.
sėnis m. der Alte, Greis, dem. *senėlis, senūtis*.
senýstė Alter, Altertum, alte Leute.
senóbė (sonst *senóvė*) alte Zeit, Altertum.
septynĩ f. *septýnios* sieben.
septiñtas f. *septintà* siebenter.
sėrgiu sėrgėjau -gėti behüten; *ap-* perf.
sergù sirgaũ sirgti krank sein; *ap-* erkranken.
sermėgà (wr. *sermaga*) Männerrock, dem. *sermėgėlė*.
sėstu senaũ sėsti alt werden; *pa-* perf.
sesũ f. Schwester, dem. *sesėlė, sesýtė, sesužėlė*.
sėkiu -kiaũ sėkti langen nach etwas, *peĩ nùgarą s.* über den Rücken langen = hauen.
sėksnis m. Kletter.
siauczù s. *sauczù*.
sėras f. *sėrà* S. 34 Beiwort der Erde, scheint dem r. *syraja zemlja* feuchte Erde nachgebildet zu sein.
siaūras f. *siaurà* adv. *siauraĩ* schmal.
sidābras Silber, dem. *sida-brėlis*.
sidabrìnis f. *-nė* silbern.

sýkis m. (eig. Hieb) mal
(beim Aufzählen), *sýkj*
einmal.

sylà (wr. *sila*) Kraft.

silpnas f. *silpmà* adv. *silpmà*
schwach.

silpnýbe Schwachheit.

siratà (wr. *sirota*) Waise,
koll. die Armen; dem.
siratėlė.

sirpstù *sirpaũ* *sirpti* reifen
intr.; *isz-* ganz ausreifen.

siubóju s. *subóju*.

siúlau -*liau* -*lyti* (wr. *sulić*) an-
bieten; *pa-si-* sich er bieten.

siúmdau -*dau* -*dyti* hetzen;
ap- behetzen.

siunczè -*czaũ* *siũsti* schicken;
isz- aussch.; *nu-* hinsch.;
pa- perf. absch.; *par-*
heimsch., hinschicken.

siuntù *siutaũ* *siũsti* toll, ver-
rückt werden; *pa-* perf.

siuvinýs Nähzeug.

siuvin *siuvaũ* *siúti* nähen.

skaitaũ *skaiczaũ* *skaitýti*
zählen; lesen, mit Obj.
põterei beten; *nu-* ablesen;
pa- aufzählen, verlesen;
pa-si- für sich lesen, her-
sagen, beten; *su-skaitýti*
zusammenzählen, aufz.

skaitlius Zahl.

skalbn -*biaũ* *skalbti* waschen
(Wäsche; eig. mit dem
Waschholz schlagen); *szó-*
nus *skalbti* prügeln.

skáldau *skáldžau* *skáldyti* it.
spalten.

skaĩbalas Klingel, dem.
skambalėlis.

skambėjimas das Klingen.

skámbinu -*nau* -*binti* klingen
lassen.

-*skámbu* -*bėjau* -*bėti* tönen,
klingen; *at-* widerhallen;
pa- erschallen.

skandinũ -*naũ* -*dinti* versinken
lassen, ertränken.

skánskonei pl. Leckerbissen.

skanumýnai pl. wohlschmek-
kende Speise, Leckereien.

skanũs f. -*nì* ntr. -*nũ* adv.
skaneĩ schmackhaft.

skarà Lumpen, Fetzen.

skárbas (p. *skarb*) Schatz.

skarótas f. -*ta* zerlumpt.

skaudulýs Geschwür.

skaudũs f. -*dì* ntr. *skaũdžei*
schmerzhaft, schmerzlich,
heftig, gewaltig.

skauradà (p. *skowroda*, klr.
skovoroda) Bratpfanne.

skaũsta (*skaũdža* S. 76) *skaũ-*
dėjo -*dėti* es schmerzt.

skėlbiu -*biau* *skėlbtì* in einen
Ruf bringen, Gerücht ver-
breiten; *ap-* in einen R.
br., verleumden; *ap-si-*
sich in schlechten R. br.
skeliũ *skėliau* *skėlti* spalten.
skendėju -*dėjau* -*dėti* im
Untersinken, im Ertrinken
sein.

skepetà Tuch.

skęstũ *skendaũ* *skęsti* unter-
sinken, im Ertrinken sein;
nu- untersinken, hinab-
sinken.

skerdžũ -*džau* *skeřsti* ab-
stechen (ein Schwein);
pa-si- für sich schlachten.

skiauturē Hahnenkamm,
skiaūtūrē rōdyti stolz tun.
sklibinkti interj. «kling!»
skylē Loch.
skylētas f. -ta löcherig.
skilū skilaū skilti sich spalten.
skilvis m. Magen.
skiņkis m. schwaches Bier,
 letzter Aufguß beim Be-
 reiten des *alūs*.
skinū skýniau skinti pflücken;
 auch = fällen (von
 Bäumen); *isz-* eig. aus-
 pflücken, S. 77 ausrotten;
pra- abschlagen (Wald).
skiriū skýriau skirti trennen;
skirti-s für sich abscheiden,
 auswählen; *at-* abtr., *at-si-*
 sich abtr.; *pa-* absondern,
 auswählen, zuteilen, *nū*
dēvo pa-skirta ntr. von
 Gott bestimmt; *per-* unter-
 scheiden.
skýrius Unterschied; instr.
skyriū abgesondert, ab-
 seits, für sich.
sklēpas (p. *sklep*) Gewölbe.
sklēpyju -pyjau -pyti (p.
sklepié) wölben.
sklidinas f. -nà adv. -nāi
 voll bis zum Rande, bis
 zum Überfließen.
sklāpas Lappen.
skolà Schuld (Geldschuld).
skraidaū -dzaū skraidyti it.
 eig. kreisen, im Kreise
 fliegen.
skrándas, bei Don. *skránda*
 alter schlechter Pelz.
skrentū skretaū skrèsti sich
 mit einer Kruste über-

ziehen; *su-* perf., *suskrētas*
 mit Schmutz überzogen.
skreplei pl. Schleim (Aus-
 wurf).
skrėjū skrėjaū skrėti kreisen,
 im Kreise fliegen; *pa-* hin-
 kreisen, S. 98 etwa «ab-
 schweifen».
skrynià skrýnė (wr. *skryňa*,
 p. *skrzynia*) Lade, Kasten;
 dem. *skrynėlė*.
skrýst interj. husch!
skroblýnas Weißbuchenstand,
 -wald.
skroblinis f. -nė aus Weiß-
 buchenholz.
skroblis Weißbuche.
skūbinu -nau -binti und
skūbinū-s sich beeilen;
at-si-skūbinti herbeeilen;
par-si- heim eilen.
skubrūs f. -rì adv. -reĩ eilig.
skubūs f. -bì adv. -beĩ eilig.
skuja pl. *skujos* Nadeln der
 Nadelhölzer.
skujūtas f. -ta mit Tannen-
 nadeln versehen.
skundà Anklage.
skundū skudaū skūsti zu
 schmerzen anfangen; *pa-*
 perf.
skundži skundzaū skūsti
 klagen (= Beschwerde
 führen), *skūsti-s* sich be-
 klagen; *ap-* verklagen.
skūnė Scheune.
skursti skurdaū skuřsti ver-
 kümmern (im Wachs-
 tum); *nu-* perf.
skūsdinu -nau -dinti schaben,
 scheren lassen; *nu-si-*

skūslinti *baržda* sich den Bart scheren lassen.

skutū skutaū skūsti schaben, *baržda sk.* Bart scheren.

skėvėbiaū -biaū -bįti bohrend stechen, S. 52 mit den Nägeln fassen.

skėverbū -biaū skėvėbti bohrend, mit etwas Spitzem stechen.

skėvėrāju -ravaū -rėti (für *ekskėvėrėti*) exequieren, durch Exekution beitreiben.

skėvėrbū -nau -binti bohren, *per-* durchb.

slankaū -kiaū -kįti it. schleichen.

slapaū -piaū -pįti it. bergen, verbergen; *slapįti-s* sich verb.

slapcei adv. heimlich.

slaptà Geheimnis, instr. sg. *slaptà* und instr. pl. *slaptoms* heimlich.

slāptas Versteck.

slėnis m. Sumpfstelle, Stelle im Acker, die keinen Abfluß hat.

slenkū slinkaū slinkti schleichen; *į-* einschleichen.

slėpiū slėpiaū slėpti bergen; *pa-* verbergen, *pa-si-* sich verb.

slūginė Magd, Dienstmädchen.

Sluūkins Mannesname.

slūžyju -zyjau -žyti (r. *stužit'*, p. *stužyc*) dienen; *pa-* perf.

slūžmà (wr. *služba*) Dienst.

smāgenės pl. Mark, Gehirn.

smageninis f. *-nė* aus Mark bestehend; ferner *smageninė* (*deszrà*) Markwurst. *smagurāju -ravaū -rėti* naschen, lecker schmausen.

smagurėi pl. Leckerbissen.

smagūs f. *-i* ntr. *-ù* adv. *-ei* geschmeidig, angenehm, adv. auch: tüchtig = sehr.

smalà Teer.

smalstumaī pl. Leckerbissen.

smarkiniūkas Wüterich.

smarkūs f. *-ki* ntr. *smarku* adv. *smarkėi* grausam, grimmig, strenge.

smarkūmas Schärfe, Strenge, Grausamkeit.

smārvė Gestank.

smāugiu -giau smāugti würgen, erwürgen.

smėlynas Sandhaufen, sandiger Platz.

smėlis (*smėlis?*) Sand, *smėlin* in den Sand.

smengū smegaū smėgti wo hineinfahren (mit einer Spitze); *į-* dass.

smertėlnas f. *-na* adv. *-nai* (wr. *smertel'nyj*) sterblich.

smėrtis gen. *-tės* und *-czo* m. (wr. *smėrc*) Tod.

smilga Schmele (Pflanzenart *Aira*).

smirdas Stänker (Gestankmachender); nichtsnutziger, liederlicher Kerl.

smirdinu -nau -dinti stinken machen; *pa-* verstänkern.

smirdžu smirdėjau -dėti stinken.

smirstu smirdau smirsti stinkend werden; *pa-* perf.
smuikas (p. *smyk* Fiedelbogen; auch lit. diese Bedeutung) Geige.
smunkù smukaũ smũktigleiten; *nu-* abgl.
smũtnas (wr. *smutnyj*) f. *smũtnà* adv. *smũtnaĩ* betrübt, traurig.
smũtkà (wr. m. *smutok*) Traurigkeit.
smũtnyju -nyjau -nyti betrüben; *smũtnyti-s* sich betr.
snãpas Schnabel.
snarglỹs pl. *snargleĩ* Nasenschleim, Rotz.
snarĩglius Rotznase (Schimpfwort).
snãudžu -džau snãusti schlummern.
snũkis Maul, Schnauze.
snũstu snũdau snũsti einschlummern.
sõdas (wr. *sad*) Baum-, Obstgarten.
sodinũ -naũ -dĩnti sitzen machen, setzen, pflanzen; *ĩ-* einpflanzen; *pa-* hinsetzen, *pa-si-* sich hinsetzen.
sopãgas (r. *sapog*) Stiefel.
sopagũtas f. *-ta* gestiefelt.
sõp(i) sopẽjo -pẽti es schmerzt.
sõpstu sopo sõpti von Schmerz ergriffen werden; *su-* perf.
sõtinu -nau -tinti sättigen; *pa-* perf., *pa-si-* sich sättigen; *prisõtinti* ersättigen.
sotĩs f. *-tĩ* ntr. *sõtu* adv. *soczeĩ* sättigend.

spãras Dachsparren.
spãrdau -džau -dyti it. mit den Füßen ausschlagen.
spařnas Flügel, dem. *sparnẽlis*.
spãudžu -džau spãusti drücken; *su-* zusammen-, nieder-, erdrücken *comprimere*.
spãvẽdẽ (p. *spowiedź*) Beichte.
spẽju spẽjau spẽti Muße haben zu, zur rechten Zeit zu etwas kommen; *už-* über-raschen.
spẽczũ -czaũ spẽsti schwärmen (von Bienen).
spẽczus Bienenschwarm.
spĩaudau -džau -dyti it. drücken.
spĩauju spĩoviaũ spĩauti speien, spucken; *už-* daraufsp.
spỹkẽrẽ (niederd. *Spĩfer*) Speicher.
spindulỹs Strahl. [len.
spĩndžu spĩndẽjau -dẽti strah-
spĩrgas Stückchen gebratener Speck, pl. Grieben.
spĩrginu -nau -ginti braten (Speck).
spĩriũ spỹriau spĩrti mit den Füßen stoßen, ausschlagen.
sprãgĩlas Dreschflegel.
sprãndas Nacken.
springstũ springaũ springti würgen (beim Schlingen); *už-* ersticken.
spriũstu s. *sprũstu*.
sprõgstu sprõgau sprõgti sprießen; *isz-* aufspr.
sprũstu sprũdau sprũsti herausgleiten, -schlüpfen; *isz-* entschlüpfen.

sriubà Suppe, *sriubòn* in die S.

srovē Strom.

staigà adv. schnell, plötzlich.

stākli's pl. Webstuhl.

stālas (r. *stot*) Tisch, dem. *stalcis*.

staldas Stall.

staltšē Tischtuch.

stambūs f. -*bī* ntr. *stambu* adv. *stāmbēi* grob, fest gebaut, stark von Wuchs.

stāpteriu -*terējau* -*terēti* dem. plötzlich stillstehen, plötzlich stillhalten.

stataū *staczaū* *statyti* stellen; *ap-* herumst.; *i-* einst.; *pa-* hinst.; *pri-* heranst.; *su-* zusammenst.; *už-* verstellen = einschließend stellen.

stauneī pl. (r. *starnū*) hölzernes Gefäß.

stēbiū's -*biaū's* *stēbti's* (eig. sich stemmen) sich emporstrecken, sich auf die Zehen stellen.

stēbiū's *stebėjau's* -*bēti's* stauen; *nu-si-st.* erstaunen.

stekenū -*naū* -*kēnti* quälen, sich mit etwas abquälen; S. 58 soviel wie «abschlachten»; *nu-* abquälen, S. 67 zerdreschen.

steliāju -*liavaū* -*liūti* bestellen, bereiten; *steliūti's* für sich bereiten; *pa-* perf.

stėngiu -*giāu* *stėngti* (eig. stemmen intr., stramm werden) sich anstrengen; *stėngti's* sich widersetzen;

i-stėngti imstande sein zu, vermögen; *prėsz-si-* sich widersetzen.

stėnū -*nėjau* -*nėti* stöhnen.

Stėpas Stephan.

stėrva (r. *sterva*) Aas.

stiklas Glas.

stimpū *stipaū* *stipti* steif werden, erstarren.

stingū *stigaū* *stigti* wohin kommen, anlangen; *pri-* hingelangen.

stiprinu -*nau* -*rinti* stärken.

stiprūs f. -*rī* adv. -*reī* stark.

stypsaū -*sójau* -*sóti* steif, starr dastehen.

sttyras (niederd. *Stür*) Steuer.

sttyrininkas Steuermann.

stogas Dach.

stóju *stójau* *stóti* sich stellen;

stóti's wohin treten; *ap-si-*

stehen bleiben, aufhören;

at-stóti wegstreten, weg-

gehen, sich entfernen,

at-si- dass., sich aufstellen;

i-stóti eintreten; *pa-* wer-

den (zu etwas); *pa-si-* sich

hinstellen; *pra-stóti* ver-

lassen, in Stich lassen;

pri- hinzutreten zu; *su-si-*

zusammentreten; *už-* an,

herantreten; *aūt* *vektōs*

užst. zur Wache antreten;

septintūs *metūs* *užstójes*

nahe an sieben Jahre.

stokstū *stokaū* *stōkti* mangeln,

anfangen zu m.; *pri-*

Mangel erleiden, er-

mangeln.

stomū m. Leibeslänge, Natur,

stomenėsp zur Leibeslänge.

stónē (*stonē*, klr. *staia*) Stand im Viehstall.

stóras f. *storà* adv. *storaĩ* dick.

stórastas S. 108 «Landpfleger» (p. *starosta*).

stóviu -vėjau -vėti stehen; *isz-st. stündq* eine Stunde hindurchstehen; *nu-* niederstehen = durch Stehen niederdrücken, S. 24.

strāja Pferdestall, dem. *strajūžē*.

straĩpas Knittel.

strāpt interj. beim plötzlichen Aufhören einer Bewegung.

strāzdas Drossel, dem. *strazdūžis*, *strazdužēlis*.

striūnyju -nau -nyti schwer schleppen.

strōkas (wr. *strach* Schrecken) Gefahr; Eile, instr. pl. *strokaĩs* in der Eile, in der Hast.

strūnà (r. *struna*) Seite.

stubà Stube.

stūgt interj., etwa «plumps»!

stūi (p. *stój*) interj. halt!

stūkis m. Stück, dem. *stūkēlis*; *stūkeis* instr. pl. in Stücken, stückweise.

stūmdau -dzau -dyti it. stoßen, herumstoßen.

stumiū stūmiau stūmti stoßen; *į-* hineinst.

stūndas Stunde.

stūngis m. altes stumpfes Messer.

stūbrýnas Platz voller Baumstümpfe.

stūbris m. Baumstumpf.

stūbriūtas f. *-ta* voll von Baumstümpfen.

stūpa Stof (Getränkmost).

sū präp. mit, § 236.

subatà (wr. *subota*) Sonnabend.

subinē After.

sābōju -bōjau -bóti (*sūbūju -bavaū -būti*) hin und her schwanken, schaukeln.

sūdas (wr. *sud*) Gericht.

sūdas (wr. pl. *sudy* ein paar Wassereimer) Gefäß.

sūdyju -dyjau -dyti (wr. *sudzić*) richten; *at-* aburteilen.

sūdžà m. (r. *sud'ja*) Richter.

sugrāžtai pl., dem. *sugrāžtēlei* Besuch der Neuvermählten bei den Eltern, Heimbesuch.

sugrēszyjimas Versündigung.

sujudimas Aufregung, Bewegung.

sukimū -nau -kinti it. drehen; *su-* zusammendrehen, perf.

sukū sukaū sūkti drehen, von der *Giltinē* erwürgen; *sūkti-s* sich drehen, sich wenden, *velniōp sūkti-s* zum Teufel gehen; *at-si-sūkti* sich herumdrehen.

sulýg adv. gleich.

sumisžimas Vermischung, Verwirrung.

sunkýbē Schwere.

sunkūs f. *-kì* adv. *suñkei*, sup. *sunkiāusias* schwer; f. *sunkì* auch: schwanger.

sūnīs Sohn, *sūnaūsp(i)* zum Sohne.

sūpē Suppe.

surbū -biaũ *suŗbli* schlürfen,
aufsaugen; *pri-si* sich satt
schlürfen.

sūris m. (r. *syr*) Käse.

suseit = *su-si-eiti*, *susējo* =
su-si-ējo, s. *einū*.

susŷk adv. mit einem mal.
s. *ŷkis*.

susikalbējimas Gespräch, s.
kalbū.

susimilimas Erbarmen, s.
milstu.

suspinti = *su-si-pinti*, s.
pinū.

sutvėrimas Erschaffung,
Schöpfung, Geschöpf.

sūlas Bank, dem. *sūlėlis*.

suaŗtis m. Gewicht, Wage-
balken, Wage, meist pl.
svarczei Wage.

svėczas Gast, dem. *svetėlis*.

sveikas f. *sveikà* adv. *sveikài*
gesund, unverletzt.

sveikatà Gesundheit.

sveikinu -kinau -kinti eig.
gesund machen; (gesund
wünschen) grüßen; *at-si*-
sich verabschieden; *pa*-
begrüßen; *pa-si*- sich be-
grüßen.

sveriū *svėriaũ* *sverti* wägen;
ins Gewicht fallen; *at*-
Gegengewicht halten, im
Gewicht gleich sein; *nu*-
eig. hinabwägen = die
Wagschale niederdrücken.

svetėlis dem. zu *svėczas*.

svėtimas f. *svetimà* adv.
svetimai fremd.

svetlyczà (wr. *svėtica*) Saal,
großes Zimmer.

svetuŗ adv. am fremden Ort,
isz *svetuŗ* von außer dem
Hause her.

svėtas (wr. *svėt*) Welt, koll.
Menschen.

svėtiszkas f. -a adv. -ai welt-
lich, menschlich.

svilinu -linau -linti sengen
trans.; *ap*- versengen.

svilū *svilaũ* *svilti* sengen intr.;
isz- versengt werden.

svyrinėju -nėjan -nėti it. dem.
schwanken.

svirū *sviraũ* *svirti* Überge-
wicht bekommen, nach
der Seite schwanken.

svodbà (wr. *svad'ba*) Hoch-
zeit, *svodbōn* zur H.

svodbinis f. -nė hochzeitlich.

svōdbiszkas f. -ka adv. -kai
hochzeitlich.

svōtas (r. *svat*) Brautvater,
svōtai pl. Brauteltern;
Hochzeitsgäste.

svotbà s. *svodbà*.

Sz.

szakà Zweig, dem. *szakūžėlė*,
szakutėlė.

szakė Gabel, dem. *szakėlė*.

szaknis f. Wurzel.

szakōju -kōjan -kōti Zweige
treiben; *isz*- Äste aus-
breiten.

szakōtas f. -ta ästig.

szalė adv. prap. neben.

szalis f. Seite, Gegend;
szaliũ beiseite, weg; dem.
szalėlė.

száltas f. szaltà ntr. szaltà
adv. szaltaĩ kalt.
szaltinis m. Quelle.
szaltis m. Kälte.
szaltysziáuju -sziauaĩ -sziauti
Schultheiß sein.
szaltyszius (pl. sotty) Schult-
heiß, Schulze.
szalù szalaũ szalti kalt wer-
den; su- erfrieren.
szarlótas (p. szkartat) Schar-
lach.
szárvas Harnisch.
szāszas pl. szaszaĩ Grind.
szaszúttas f. -ta grindig,
schorfig (S. 62 vom Schnee
beim Auftauen).
száudas Strohhalbm, Halm,
pl. szaudaĩ Stroh.
száudau -džau -dyti it.
schießen.
száuju szóviau száuti schießen,
S. 30 vom Einschießen in
den Ofen; száujamas giñ-
klas Schußwaffe; į- hinein-
schießen; nu- erschießen.
szaukiũ -kiaũ -szaũkti rufen;
su- zusammen-, herrufen.
száuksztas Löffel.
szaũnas f. -szaunũ und szaunĩs
f. szaunĩ adv. szauneĩ
tüchtig.
szeĩ adv. so, szeĩ ir teĩ so
und so; s. szeĩp.
szeimyna Familie, Hausleute,
Gesinde.
szeĩp so, sonst.
szeirys Witwer.
szelmis Schelm, Spitzbube.
szelmysta, szelmystė Schelmen-
streich, Spitzbüberei.

szelpiũ -piaũ szelpti helfen.
szēmas f. szēmà adv. szēmaĩ
grau, blaugrau.
szēn adv. hierhin.
szē-nàkt adv. in dieser Nacht,
diese Nacht durch.
szēnavóju -vóju -vóti (p. szano-
wać) schonen.
szēndēn szēndē adv. heute.
szēpis f. Schiff.
szeriũ szēriaũ szerti füttern
(Vieh).
szērnas Wildeber.
szeszēlis m. Schatten.
szeszē f. szēszius sechs.
szēsztas f. szesztà sechster.
szeszēlĩs pl. Himmelfahrts-
fest.
szētōnas (wr. szatan) Satan.
szēnas Heu, dem. szēnēlis.
szēnpiũvis m. Heumähen,
dem. szēnpiũvēlis.
szēpiũ-s -piaũ-s szēpti-s die
Zähne fletschen; isz-si-
szēpti Gesicht verziehen,
Gesichter schneiden.
sziaudas s. száudas.
sziaurē Norden.
sziaurys Nordwind.
sziaurrýtvējis m. Nordostwind.
sziaurus f. -rĩ nördlich, vom
Winde sziaurus vėjuzēlis
S. 32.
sziaurvakarinis f. -nē nord-
westlich.
sziausziũ-s -ziaũ-s sziauszi-s
sichsträuben (von Haaren);
pa-si-sziauszi perf.
szicze adv. hier.
szydas (szydas?) feine Lein-
wand.

szjdas Schild.
szjēnakt s. *szjēnākt*.
sziknà After.
-szikniōja -niōjau -niōti, is:-
 hinausbürzeln, -watscheln.
szilas Heide, Fichtenwald,
 Wald, dem. *szilēlis*.
szildau -džau -dyti wärmen;
pa-si- sich (dat.) erwär-
 men; *su-* erwärmen.
Szilēlė Ortsname.
szilkaī pl. (r. *šetk*) Seide.
sziltas f. ntr. *sziltà* adv. *sziltaī*
 warm.
szilū *szilaū* *szilti* warm wer-
 den; *at-* wieder warm w.
szilumà Wärme.
szimelis m. Schimmel (Pferd).
szimēt adv. heuer.
szimtas hundert.
szimtymas Hundertzahl.
szimtininkas centurio.
szinkà (wr. p. *szynk*) Schenke.
szinkarka (wr. *šinkarka*) Schen-
 kerin.
szinkorjstė Schenkenamt.
szinkorius (p. *szynkarz*)
 Schenkwirt, bibl. Schenk.
szioks f. *sziokià* von dieser
 Beschaffenheit, solcher,
neī szioks neī tōks weder
 dieser noch jener.
szioł' sziolei adv., *ik szioł*
 bisher, bis jetzt.
sziporius Schiffer.
szjpsau -sojau -soti hohn-
 lachen; *szjpsau-s* lächeln,
 grinsen.
szirdingas f. -ga adv. -gai
 herzvoll, herzlich; *szirdings*
brolau Herzensbruder.

szirdis f. Herz, dem. *szirdėlė*,
szirdjle, szirdižė, szirdužė.
szis szisaī f. *szī* dieser, § 74.
sziszion adv. hier.
sziszkà Tannenzapfen.
szitaī (ntr. dies) adv. siehe!
 vgl. *sztaī*.
szilaipo szitaip adv. auf diese
 Weise.
szitas f. *szità* dieser.
szibà s. *szubi*.
sziiulė Schule.
sziiulokas Schüler.
sziiupinys Erbsenbrei.
sziiurpsaū -sójau -soti schau-
 dernd dastehen.
sziiurpstū sziiurpaū sziiurpti er-
 schauern.
szlamszczū -szczau szlaṁszti
 sausen.
szlamstū szlamaū szlaṁti
 sausen, rauschen; *su-* daher
 sausen.
szlāpius f. *szlapiū* adv. *szlapi*
 naß.
szlapijurgis m. (nasser Georg)
 Trunkenbold.
Szlavė (ostl. *Szlovė*) Ortsname.
szliūkarė Wetzsteinbehälter.
szliurpiū -piaū szliurpti schlür-
 fen.
szlovė (r. *stava*) Herrlichkeit.
szlovingas f. -ga adv. -gai
 herrlich.
szlōvinu -nau -vinti verherr-
 lichen, preisen.
szlōrnas (r. *stavnyj*) f.
szlovnà adv. -nāi herrlich;
szlovnū szlovniausei adv.
 sup. am allerherrlichsten,
 s. § 94.

szlubáju -bavañ -báti hinken;
at- heranh.

szlájú szlaviañ szlúti fegen,
 kehren.

szlústau szlúszczau szlústyti it.
 fegen, abkehren, wischen.

szmōtas (p. *szmat*) dickes
 Stück, dicke Schnitte;
 instr. pl. *szmōtais* in dicken
 Klumpen, S. 48.

sznaíras f. *sznairà* adv. *sznairē*
 scheel blickend.

Sznairukas Mannesname.

szneiderka Schneiderin.

sznektà Gerede.

sznekù -kējau -kēti sprechen;
i- einreden auf jem.; zu-
 reden; *pa-si-* sich unter-
 reden, unterhalten; *pra-*
 zu sprechen anfangen,
 Sprache gewinnen; *su-*
sznekēti bereden, ab-
 machen, *su-si-* sich bereden,
 sich verabreden.

sznēkinu -nau -kinti zum
 Sprechen bringen, an-
 reden; *pra-* perf.

sznibždù -dējau -dēti zischeln,
 flüstern.

sznypszt interj., den Laut
 eines zischenden Geräu-
 sches, einer zischenden
 Bewegung ausdrückend.

szōblē (wr. p. *šabl'a*) Säbel.

szōkis m. Sprung, Tanz.

szōku szōkau szōkti springen,
 tanzen; *at-* herspringen; *i-*
 hineinspringen; *isz-* heraus-
 spr.; *pa-* aufspringen, zu-
 springen; *pra-* vorüber-
 springen, vergehen (Zeit);

vertanzen; *su-* zusammen
 hinspringen.

szokinēju -nējau -nēti it. dem.
 herumspringen, tanzen.

szónas Seite (des Körpers).

szpēliūju -liavañ -liūti und
szpēliūju spielen;

szpēlē Spiel.

szpēlmonas Spielmann.

szpýkérē s. *spýkérē*.

szpýkis m. Radspeiche (nie-
 derd. *špēl*).

szpīlē (niederd. *špīl*) Spiel.

sztai adv. siehe!

sztālmistras Stallmeister.

sztudērāju -ravañ -rūti stu-
 dieren.

sztukà (wr. *štuka*) Scherz.

sztükis m. Stück, Scherz,

sztürmas Sturm. [Possen.

szūbà (wr. *šuba* Pelz, Pelz-
 rock) kostbares Gewand,
 dem. *szubēlē*.

szúdas Scheiß, Unflätiges.

szúdvabalis m. Mistkäfer.

szúkauju -kavau -kauti schreien,
 jubeln.

szúkavimas Geschrei, Gejubel.

szúksztu interj. des Verbie-
 tens, mit Dat. *sz. jims*
 hütet euch!

szúkeriu -terējau -terēti dem.
 aufschreien.

szukāju -kavañ -kūti kämmen.

szūlca Schulze.

szūlmistras Schulmeister.

szunēlis dem. zu *szū*.

szuntù szutañ szūsti schmo-
 ren it. trans.

-szunkù -szukañ -szūkti, su-
 aufschreien, ausrufen.

szűpítjő s. *szűpítjős*.
szűrjő -raaŋ -rűti scheuern
 (niederd. *ſchüern*).
szűtjő -tyjau -tyti (r. *šatit'*)
 scherzen, Spaß machen.
szűtina -naa -tioti brühen.
 schmoren trans.; *isz-* aus-
 schmoren; *isz-si-* für sich
 ausschm.
szűkő (r. *šuka*) Scherz.
szű m. Hund, § 69, dem.
szűlis.
szűleis instr. pl. adv. im
 Gedepp.
szűleitaŋ szűleitaŋ szűleistyti
 it. leuchten trans.; *ap-si-*
 sich (dat.) herumleuchten.
szűnkas f. -i ntr. -a adv.
 -ei anständig.
Szűesteris m. Schweizer.
szűenczű szűenczaŋ szűesti fei-
 ern (ein Fest); heilig-
 halten; *at-* entheiligen,
 entweihen; *pa-* heiligen,
 weihen.
szűestűs f. *szűestu* adv. *ta-*
 heilig.
szűestű Feiertag. Festtag.
szűentenűbű Heiligtum.
szűeplyjű -lyjau -lyti lispeln.
szűestű szűestaŋ szűesti leuch-
 ten intr., glänzen; *ap-*
 umleuchten.
szűesű Helle, Licht.
szűesűbű Licht, Helle.
szűesűs f. -si ntr. *szűesu* adv.
szűesei hell, leuchtend,
 glänzend.
szűgűzűna -naa -lyti *isz-*
 wegschleichen.
szűlyű -lyau szűlyti pfeifen.

szűlypt interj. Nachahmung
 des Pfeiflautes.
szűinas Blei.
szűintű szűitaŋ szűisti hell
 werden; *pra-* perf.
szűtyjű -laraŋ -tűti blinken.

T.

tabōkas Tabak.
tabolai adv. oder interj. S. 99
 (ein Verbum *tabalűti* oder
tabaloti in den Wörter-
 büchern von *Miezinis* und
Lalis=hin und herschwan-
 ken, z. B. beim Reiten)
 etwa: bimmel bammel!
taczaŋ taczaűs adv. dennoch.
tadű adv. dann, da (zeitlich).
taŋ ntr. das (zu *tűs*); so;
 im Nachsatz = so; *taŋ-gi*
 so nun, also.
tűkau -kiau -kűti passen trans.;
pa-si- sich fügen; zu Hilfe
 kommen.
taŋp taŋpo adv. so; *taŋpjaŋ*
taŋpojaŋ ebenso, ebenfalls;
taŋpajű ebenso; *taŋp-ka*
 so etwas.
taisaŋ -siaŋ -sűti einrichten,
 bereiten; *taisaŋ-si* sich (dat.)
 einrichten; *i-t.* einrichten;
isz- ausr.; *su-* anr. (Speisen),
uű- etwas in eine Öffnung
 einpassen, S. 37 vom Auf-
 setzen der Axt auf einen
 Stiel.
tűkas Fußpfad.
tűks interj. bei heftigem
 Schlag oder Fall, etwa
 «klapp»!

Tamōszius (p. *Tomasz*) Thomas.

tampù *tapiaù* *tàpti* werden; *pri-* erleben.

tamsà Dunkelheit, Finsternis.

tamsýbè Dunkelheit.

támsinu -*nau* -*sinti* verdunkeln.

tamsùs f. -*sì* ntr. *tañsu* adv. *tañsei* dunkel, finster.

tankumà Dickicht.

tánkus f. -*ki* adv. *tánkei* dicht; adv. häufig, oft.

tarbà (wr. *torba*) Tragtasche, Beutel.

tariù *tariaù* *taṛti* und *taryti* sagen; *taṛti-s* meinen; 2. opt. *taṛtum*, *tarytum* du möchtest (= man möchte) sagen = gewissermaßen; *isz-* aussprechen; *su-* einstimmen, übereinkommen.

tañnas Diener.

tarndaju -*navaù* -*nauti* Diener sein, dienen.

taṛp präp. zwischen, unter.

taṛpas Zwischenraum; instr. sg. *tárp* zwischen, instr. pl. *tárpais* in Zwischenräumen, zuzeiten.

társzkinu -*kinau* -*kinti* klappern machen; mit Klappern hinwerfen.

társzkiù -*kėjau* -*kėti* klappern.

tàs *tasaĩ* f. *tà* ntr. *taĩ* der, § 76.

taşau -*siaù* -*sýti* it. herumzerren; *taşýti-s* sich gegenseitig hin und her zerren.

tāşyk adv. damals, s. *şýkis*.

taspàts f. *tapati* derselbe, idem; s. *pàts*.

tāszkas Tüpfel, Fleck.

taszkútas f. -*ta* gefleckt, bunt.

taszlà Teig.

tataĩ ntr. das, *tataĩ-gi* das nun, das also.

táukas Fettstück, *taukaĩ* Fett.

Taukeĩ pl. Ortsname.

taurē Becher.

taurēlius Teller, s. *torēlka*.

tāvas f. *tavà* deiner, *tavàs-is* f. *tavóji* der, die deinige, pl. *tavė-jì* die deinigen.

tavēsp(i) zu dir.

tāvo poss. dein, § 77.

tavōras (r. *tovar*) Ware.

tè adv. da.

te- einschränkende Partikel, § 246; *te-be-* s. *be-*.

tebesù = *te-be-esù*.

tegùl, s. § 173.

teĩ adv. so, s. *teĩp*; *teĩjaù* ebenso.

teikiù -*kiaù* *teĩkti*, *pa-* Muße haben; *ne-pa-* keine Ruhe haben.

teĩp (s. *teĩ* und *taĩp*) adv. so, *teipojaù* *teippjaù* *teipajeg* ebenso, ebenfalls.

teisýbè Gerechtigkeit, Wahrheit.

teisingas f. -*ga* adv. -*gai* gerecht.

teisùs f. -*sì* ntr. *teĩsu* adv. *teĩsei* gerecht; richtig.

tėkinas f. *tekinà* in vollem Lauf.

tekù -*kėjau* -*kėti* laufen; aufgehen (von Gestirnen); *nu-* herabfließen, hin-

fließen, mit *uz* sich verheiraten (von der Frau); *ai-* aufgehen (von Gestirnen).

tēlpū tilpaū tilpti Raum haben in etwas, hineingehen in etwas.

tēmyja -myjau -myti bemerken; *ne-tēmyjant* unbemerkt S. 36; *tēmyti-s* sich merken; *ī-si-tēmyti* sich (im Gedächtnis) einprägen, genau merken.

tēmųgėdā (wr. *čėmnica*) Gefängnis.

tēmpū -piaū tēmpli spannen, dehnen; *ī-* einsp.; *isz-* ausspannen, ausdehnen, (Backen, Lippen) aufblasen.

tēmstu temaū tēmti dunkel werden; *ap-* sich verfinstern, *aptēmęs* S. 79 verdunkelt.

tēn tēnai adv. dort, dorthin, *tenjaū* ebendahin.

tenkū tekaū tēkti ausreichen, *ne-t.* nicht auskommen mit, nicht genügend haben; *nu-* und *nu-si-* bis wohin reichen, sich erstrecken; *pa-* wahren; *pri-* zureichen; *uz-* ausreichen.

tēpalas Schmiere, Salbe, dem. *tēpalėlis*.

tēpū tēpiaū tēpti schmieren; *pa-* beschm.

tērpas tārpas; isz tārpa S. 77 heraus zwischen.

tesė = te-esė. [recken.

tēsū -siaū tēsti dehnen,

testameintas Testament.

tėszkimu -kinau -kiuti Dickflüssiges werfen.

tėszkiū tėszkiaū tėkszi Dickflüssiges werfen, in einzelnen Stücken w.

tėszkū -kėjau -kėti in dicken Stücken fallen.

tėtel vok. Väterchen.

tėtytis m. dem. Väterchen.

tėvas Vater, dem. *tėvėlis*; pl. *tėvai* Eltern.

tėve-mūs Vaterunser.

tėvynė Vaterland.

tėviszkas f. *-ka* adv. *-kai* väterlich.

tėviszkė Vaterland, Vaterhaus, dem. *tėviszkėlė*.

tėk subst. indekl., § 107 a, so viel, tantum; aliquantum.

tėsū Wahrheit, *isz tėsos* in W.

tėsiog adv. geradeswegs, geradezu.

tėsiū -siaū tēsti gerade richten, strecken; *isz-* ausstrecken, *isz-si-* sich ausstr., sich erstr.

tėez interj. seht! still!

tyczoms instr. pl. adv. (zu einem *tyczā*) absichtlich, zum Trotz.

tiektai, s. *tikt*.

tykau -kojau -koti worauf lauern.

tikėjimas Glauben.

tykinėju -nėjau -nėti it. dem. lauern auf etwas.

tikiū -kėjau -kėti glauben; *ī-* glauben an; *isz-* vertrauen; *nu-si-* sich worauf verlassen.

tikras f. *tikrà* adv. *tikraĩ* recht, richtig.
tikt tiktai tik adv. nur, doch.
tylù das Schweigen, instr. pl. *tỹloms* schweigend, still, unbemerkt.
tildau -džau -dyti schweigen machen, besänftigen.
tyliù -lėjau -lėti schweigen.
tiltas Brücke.
timpinėju -nėjau -nėti langsam gehen, bummeln.
timpinu -pinau -pinti mit langgestreckten Beinen langsam gehen; *isz-* so herausgehen.
tinginỹs Faulpelz.
tingiu tingėjau -gėti träge sein, faulenzeln; *pa-* perf.
tingùs f. *-gì* ntr. *tiņgu* adv. *tiņgei* träge, faul.
tinkù tikaĩ tikti passen intr.; *į-* jemand zu Gefallen sein, ihm recht machen; *nu-si-* sich ereignen, eintreffen (S. 84 vom Traume); *pa-* gefallen; *pri-* passend sein für, zukommen, gebühren, *pritiņkas* passend, bequem; *su-, su-si-* begegnen; *su-si-* sich vertragen, sich einigen; *už-* plötzlich eintreten (= auftreten, erscheinen).
tinklas Netz.
tyriù týriau tirti erfahren; *isz-* durch Fragen herausbekommen; *pa-* erfahren.
tirpstù tirpaĩ tirpti schmelzen intr.
tĩrsztas f. *tĩrszlù* adv. *tĩrsztai* dickflüssig.

tĩrsztòkas f. *tĩrsztokà* ziemlich dickflüssig, dicklich.
tỹst (tỹst) interj. beim Zupfen, etwa «zwick»!
tĩtnagas Feuerstein.
tỹtveikas Menge, *tỹtveik daņg* sehr viel.
to-dėl adv. deswegen.
to-drylei adv. deswegen.
to-dryn adv. deswegen.
tòks toksai f. *tokià* solcher, *talis, toksjaĩ* ebensolcher.
toktai ntr. solches.
tolì adv. weit, komp. *toliaũs*, sup. *toliaũs*.
tólimas f. *-ma* fern.
tolỹn tolỹ ins weite, in die Ferne, weiter.
tólinu -nau -linti entfernen; *at-, ati-* perf.
tólo gen. in *isz tólo* von weitem.
tō-pi zu dem, § 118.
torėlius, torėlka (r. *tarečka*) Teller.
traicė (p. *trójca*) Dreieinigkeit, Sonntag Trinitatis.
trankaĩ -kiaĩ -kỹti it. stoßen, anstoßen.
traĩksmas Getümmel, Lärm.
transžerėjù -ravaĩ -rũti transchieren.
trąsia, (trąsia trąsia?) Verwesung, Verwestes; Dünger.
trąszus verfault, S. 76 von welken Blättern.
tráuķiu -kiaũ tráuķti ziehen; *tráuķti-s* sich ziehen, sich erstrecken; *į-tráuķti* einziehen (auch intr.); *isz-*

ausziehen, auch intr.
aus einem Aufenthalt
ausz.; *nu-* abziehen (auch
intr.)

trēcas f. *trēcā* dritter.

trēji f. *trējos* drei, § 102.

tremiū trēmiaū trēmti nieder-
werfen, hinschleudern.

trenkiū -kiaū trenkti stoßen,
anstoßen; *į-* hineinst.;
į-si- heftig an etwas stoßen.

trikinu -nau -kinti stören (im
Sprechen usw.)

trikojis m. Dreifuß.

triglika dreizehn.

trinkėjimas Gedröhne.

trinkū trikaū trikti anstoßen
(beim Sprechen); fehl
gehen mit etwas.

trinku -kėjau -kėti dröhnen.

trys drei, § 98.

triumpas, adv. *triump* s.
trumpas.

triūsas Geschäftigkeit, Be-
mühung.

triūsinėju -nėjau -nėti dem. it.
geschäftig sein.

triūsū -siaū triūsti sich viel
bemühen, umherwirt-
schaften.

trirōju -rōjau -rōti (wr. *trirac*)
ertragen; *isz-* aushalten.

trobà Gebäude.

tróksztu trószkau tróksztī dür-
sten, heftig begehren.

trōpyju -pyjau -pyti (wr. *trapić*)
treffen; *trōpyja-s* es trifft
sich; *pa-* antreffen.

trōpnas f. *tropnà* adv. *tropnāi*
treffend, passend.

trūkinu -nau -kinti aufhalten

= versäumen trans.; *trū-*
kinti-s sich aufhalten.

trūkis m. Zug.

trūkstu trūkau trūkti zer-
reißen intr., entzweigen;
pra- durchreißen, platzen.

truūpas f. *trumpà* adv. *trumpaī*
kurz, adv. in Kürze, bald.

trunkū trukaū trūkti sich
hinziehen (von der Zeit);
uz- sich verziehen, sich auf-
halten, zögern, zaudern.

trupū -pėjau -pėti bröckeln
intr.

truputys Brocken, bißchen.

tū du, § 71.

tūkstantis m., *tūkstant*, § 100.
tausend; *tūkstančeis* instr.
pl. zu Tausenden.

tūlas f. *tulà* so mancher;

tūlon f. in manche.

tūlimas f. *tūlimà* so mancher.

tunkū tukaū tūkti fett werden;
nu- perf.

tūpinu -nau -pinti kauern
machen; *pa-* perf., *pa-*
tupīts hingekauert.

tūpiū tāpiaū tūpti und *tūpiū-s*
kauern, sich kauern; *at-si-*
tūpti sich hinhocken.

turiū -rėjau -rėti haben, sollen,
müssen; von Tieren: Junge
werfen, *parszüks turėts*
S. 73 ein eben geworfenes
Ferkel; *turėti-s* für sich

Tuřkas Türke. [haben.

Turkija Türkei.

tursaū -sójau -sōti mit vor-
gestrecktem Hintern da-
stehen; *isz-* heraus-
watscheln.

tuřtas Habe.

tűszczas f. -*czà* adv. -*czei* leer.

Tűszè weibl. Name.

tűsztinu -*nau* -*tinti* leeren;
isz- ausl.

tűzbà (wr. *tužba*) Kummer.

tűzbyju -*byjau* -*byti* bekümmern = kummervoll machen.

tű instr. sg. zu *tàs* damit, adv. darum, sogleich; *tű-gi*.

tűczès adv. damals, s. *czèsas*.

tű-du f. *tű-dvi* (dual. zu *tàs*) die beiden.

tűj = *tűjè* sogleich, S. 78, s. *tű*.

tűjaű *tűjaűs* adv. sogleich, s. *tű*.

tvānas Flut.

tvañkas Schwüle.

tvártas Einzäunung, Versuchlag.

tveriű *tvėriau* *tvėrti* fassen; *tvōrą* *tvėrti* Zaun flechten; *ap-* umfassen, verbinden (Wunde); *nu-* festhalten, inne behalten, *nu-si-* sich halten an etwas, anfassen; ergreifen; *su-* erschaffen (von Gott); *už-* einzäunen.

tvýkst interj. beim Aufblitzen, plötzlichem Aufknallen.

tvirtas f. *tvirtà* adv. *tvirtai* fest.

tviska *tviskėjo* -*kėti* es blitzt, es leuchtet auf.

tvįstu *tvinaű* *tvinti* anschwellen (der Flut).

tvorà Zaun, dem. *tvorātè*.

U.

űbagas (wr. *ubohij*) Armer, *űbagui* oder *ubagaűs* *èiti* betteln gehen.

-űgdau -*džau* -*dyti*, *pri-* aufnehmen? S. 80.

-űgėju -*gėjau* -*gėti*, *pa-* heranwachsen.

ugnīs f. Feuer, dem. *ugnėlė*.

ukű interj. ahoi!

űi interj. ach! o weh!

ujujűju -*javaű* -*jűti* jammern.

űkis m. Bauernhof, Hufe.

űlycza (r. *ulica*) Straße, dem. *űlytėlė*.

űmaű adv. schnell.

űmaras Windsbraut, Wirbelwind; Ungestűm.

űnterapicėras Unteroffizier.

űpė Fluß, dem. *űpėlis* m.

űrdelis m. Order, Befehl.

űrėdas (wr. *űrad*) Amt.

űrėdininkas (vgl. wr. *űadnik*) Beamter.

űrėdiszkas f. -*ka* adv. -*kaű* amtlich.

űrszczű *űrszczaű* *űrűszti* knurren.

űrva Höhle; S. 79 *űrvas* Höhle, Erdloch.

utėlė Laus.

utinėju -*nėjau* -*nėti* lausen; *pa-* perf.

űž prap., § 236.

űždaras Zutat (zur Speise).

űžgimimas Geburt.

űžimas Gebrause.

űžiű -*žiaű* *űžti* brausen, sausen, rauschen.

užpakalinis f. -nė eig. was hinter dem Rücken ist, hinterst, letzt.

užpakalis m. Rückenseite; lok. hinten.

užrašus Verschreibung (Urkunde).

užtarėjas f. *užtarėjė* Fürsprecher; dem. fem. *užtarėjėlė*.

už = *už*.

užvadas Vertreter, dem. *užvadėlis*.

užvakar adv. vorgestern, s. *vakaras*.

užveizdas Aufseher.

užveizdėtojis m. Aufseher.

Ū.

ūdegù Schwanz.

ūdu -*du* *ūsti* riechen trans.; *su-* durch Geruch wahrnehmen.

ūga Beere, dem. *ūgėlė*.

ūgauju -*gau* *gauti* Beeren lesen.

ūlā Fels, Felskluft.

ūlingas f. -ga felsig.

ūsis m. Esche.

ūszvė Schwiegermutter.

ūszvis m. Schwiegervater.

V.

vabalas Käfer, dem. *vabalėlis*.

vadindinu -*nau* -*dinti* rufen lassen; *su-* zusammenrufen lassen.

vaadinu -*nau* -*dinti* nennen, rufen; *pa-* herbeirufen,

pa-si- sich herrufen; *par-* herrufen; *su-* zusammenr.

vadūju -*davau* -*dūti* erlösen.

- auslösen; *at-* erlösen; *pa-* ablösen; *už-* eintreten für jem.

vadžōju -*džōjau* -*džōti* it. führen.

vagis m. Dieb.

vagiū *vogiau* *vōgti* stehlen;

pa- wegstehlen; *pa-si-* sich (dat.) erstehlen; *su-si-* für sich zusammenstehen.

vaidas Streit, *vaida* *kėlti* Str. anheben, anfangen.

vaidyju -*dyjau* -*dyti* Streit machen; *vaidyti-s* sich streiten; *su-vaidyti* in Streit bringen.

vaikas Knabe, Junge, pl.

vaikai Kinder; dem.

vaikėlis, *vaikūtis*.

vaikinas Junge, großer Junge, Bengel.

vaikinis m. Junge.

vaikpalaikis m. schlechter, dummer Junge; s. *-palaikis*.

vaikszczoju -*czojau* -*czoti* wandeln.

vaiksztinėju -*nėjau* -*nėti* dem. it. herumwandeln; *ap-* bewandern, durchwandern.

vainikas Kranz, dem. *vainikėlis*.

vairas Ruder.

vairvirvė Rudertau.

vaisau -*siau* -*syti* fruchtbar machen; *už-* befruchten.

vaisingas f. -ga adv. -ai fruchtbar.

vaĩsius Frucht.

vaĩskas (r. *vojsko*) Kriegs-
heer, Armee.

vaitoju -toju -toti wehklagen.

vākar adv. gestern.

vākaras Abend; *vakarōp* zum
Abend; gegen A.; pl.
vakaraĩ Westen.

vakarēnē Abendessen.

vakarīnē (*žvaigždē*) Abend-
stern, f. zu *vakarīnis* abend-
lich.

vākmistras Wachtmeister.

valandā Weile, dem. *valandēlē*.
-valaũ -liaũ -lyti; *pri-* nötig
haben, benötigen, brau-
chen (zu tun).

valaũ -liaũ -lyti einbringen
(Ernte); *nu-* ernten; *su-*
einernten, S. 70 über-
haupt: aufsammeln.

valdaũ -džaũ -dyti regieren,
herrschen.

varinėju -nějau -nėti it. dem.
treiben.

valdōnas Regent, Herrscher.

valdžā Regierung.

vālgau -giau -gyti essen,
speisen; *pa-* Mahlzeit hal-
ten; *pa-si-* dass.; *pri-*,
pri-si- sich satt essen; *su-*
aufessen comedere, ver-
zehren, fertig essen.

valgydinũ -naũ -dinti essen
lassen; füttern.

vālgymas das Essen.

vālgis m. Essen, Mahlzeit.

valiā Wille, *mān valiā* es ist
mir erlaubt; *kām vāliq dāti*
jemand den Willen tun.

vālig gemäß.

vālkata m. Herumtreiber.

vālkioju -kiojau -kioti it.
herumschleppen; *-vālkiotis*
sich herumtreiben.

vālnas f. *valnā* adv. *valnai*
(wr. *vol'nyj*) frei.

valnỹbē Freiheit.

vālnyju -nyjau -nyti frei
machen; *isz-* erlösen.

vāĩscius (p. *wtość*, wr. *votość*)
Kreis-, Amtsbezirk.

vāltis f. Kahn.

vānagas Habicht.

vandrũju -ravaũ -rũti wan-
dern; *isz-* ausw.; *pri-* zu-
wandern, hinzuw.

vandũ m. Wasser.

vapũ -pėjau -pėti schwatzen;
pa- herschwatzen, beschw.,
su- zusammenschw.

varaũ -riaũ -ryti treiben;
vargti-s sich (dat.) treiben;
at- zurück-, wegr.; *isz-*
austr., vertr.; *pa-* hin-
treiben, antreiben; *pra-*
vertr.; *pri-* hintr., antrei-
ben; *už-* eintreiben (Vieh).

vařdas Name.

vařgas Not, instr. sg. *vargĩ*
mit Müh und Not, kaum.

vargdēnys f. *-nē* Armer; dem.
f. *vargdēnēlē*.

vargingas f. *-ga* adv. *-gai* arm,
nötlich, adv. kümmerlich.

varginu -nau -ginti plagen.

vargōnai pl. (p. *organų*), dem.
vargonēlei Orgel.

vargstũ *vargaũ* *vargti* Not
leiden; *nu-* sich abquälen,
sich abmatten; *pri-si-* sich
reichlich abquälen.

vařgszas der Arme.

vārna Krähe.

vārnas Rabe, dem. *varnėlis*,
varnučėlis.

vārpa Ähre.

varpas Glocke, dem. *varpėlis*.

vařtai pl. Tor (Tür); dem.
varčėlei.

vařtas Wart, Forstwart.

varčėja -tėja -tėli gebrauchen
(anwenden).

varčiù -vėja -vėti triefen,
herabtropfen.

vasarà Sommer.

Vaũkszas Mannesname.

vaziũju -ziavaũ -ziũti fahren
intr.; *isz-* ausfahren, her-
ausf.; *nu-* hinf.; *pa-* wegf.;

pra- vorüberf.; *pri-* heranf.
vėdaras Eingeweide; Bauch,
Magen.

vėdlys Begleiter des Bräuti-
gams bei der Hochzeit;
Bräutigam, junger Ehe-
mann.

vėdras (*vėdras?*; p. *wiadro*)
Eimer.

vedũ vedžaũ vėsti führen; hei-
raten; *vėsti-s* mit sich
führen; *ap-si-vėsti* sich ver-
heiraten; *at-vėsti* her-
führen; *isz-* hinausführen,
ausführen(= vollbringen),
isz-si- mit sich herausf.;
nu-vėsti hinf., *nu-si-* mit
sich hinf.; *pa-* hin-, wegf.;
pa-si- mit sich führen;
par- heimf.; *su-* zusam-
menf.

vėi siehe!

vėiũdas Antlitz.

veidmainys Heuchler.

veidmainiũju -niavaũ -niũti
heucheln.

vėik vėikei adv. bald, komp.
veikiaũs veikiaũ eher.

veikiũ -kiaũ vėikti machen =
etwas beginnen, schaffen
= arbeiten, sich befinden,
ką vėikĩ was machst du
= wie befindest du dich.

veislė Brut.

vėizdũ vėizdėjaũ -zdėti sehen;
pri- beaufsichtigen.

vėjas Wind, dem. *vėjėlis*,
vėjũzis, *vėjužėlis*.

vėjũ vijaũ vỹti winden,
wickeln; nachjagen; *pa-*
verfolgen.

vektà Wache.

vektũja -turaũ -tũti wachen.
Wache halten.

vėl vėlei adv. wieder.

vėlai adv., komp. *vėliaũs*
vėliaũ, spät.

veldũ (Kld) veldėjaũ -dėti
erben; *pa-* ererben.

vėlė, pl. *vėlės* die Seelen der
Verstorbenen.

vėlyju -lyjaũ -lyti gönnen,
erlauben; *vėlyti-s* sich
wünschen; *ĩ-vėlyti* ein-
willigen; *pa-* erlauben,
befehlen; *pri-* empfehlen.

vėlykos pl. (aus dem Slav.,
vgl. wr. *velikodne*) Ostern.

vėliũ vėliaũ vėlti walken,
Haare u. dgl. ineinander
wirren; *su-* zusammen-
walken, zusammenfilzen,
su-si- sich verzotteln, ver-
wickeln.

velkù vilkaũ vīkti schleppen; ziehen; *ap-* (umziehen) bekleiden, *ap-si-* sich bekleiden; *isz-* ausziehen, *isz-si-* sich (dat.) ausziehen; *nu-* abziehen, *nu-si-* sich (akk.) ausziehen; *pa-* hinschleppen, *pa-si-* sich hinschl.

vėlnias (älter *velinas*) Teufel, *vėlniõp* zum T. [teuflisch. *vėlniszkas* f. -ka adv. -kai *vėlnuvas* Teufel, teuflisches Wesen; S. 103 *vėlnuva* f. in *vėlnuvas deives* akk. pl. «teuflische Gespenster» (böse Geister).

Velinà Ortsname.

vėmalas Erbrochenes, Gespei. *vėmiũ vėmiau vėmti* sich übergeben; *nu-si-* perf.

vėnčzavoju -vojau -voti (aus dem Slav., r. *věncat'*, klr. *vinčuvaty*) trauen (zur Ehe); *pri-* antrauen; *su-* perf.

venczavõnė Trauung.

vėngiu -giau vėngti (ausweichen) meiden, sich weigern (etwas zu tun); *isz-* vermeiden.

verbà (wr. *verba*) Weidenzweig, Palmenzweig.

verczũ verczau vėrsti wenden, kehren; *ap-* umdrehen, umwenden; *pa-* verwandeln (in etwas), *pa-si-* sich verw.; *par-* umwenden, umstürzen; *pri-si-* sich bekehren; *už-* (zu drehen), zu machen, S. 78 verstopfen (einen Fluß).

vėrdu viriaũ vėrti kochen trans. und intr.; *isz-* fertig kochen.

vėrgas Sklave.

vėrginis Sklave.

veriũ vėriau vėrti auf-, zumachen; *at-* öffnen, *at-si-* sich (dat.) öffnen; *pra-* aufmachen; *pra-si-* sich (dat. u. akk.) öffnen; *už-* zumachen, schließen.

verkiũ -kiaũ vėrkti weinen; *ap-si-* sich in Tränen ergießen; *isz-* herausweinen; *aszaràs iszv.* Tränen vergießen; *pa-* in Weinen ausbrechen.

verkszenũ -naũ -lėnti greinen (weinen, von Kindern).

verpiũ -piaũ vėrpti spinnen. *vėršzis* m. Kalb, dem. *ver-sziũkas*.

vėrtas f. *vertà* adv. -tai wert, würdig.

verziũ -ziaũ vėržti schnüren, einengen, drängen; *vėržti-s* sich drängen; *pri-si-* sich hinzudrängen.

vėstu vėsau vėsti kühl werden; *at-* sich abkühlen.

vėtau vėczau vėtyti worfeln.

vėtra Sturm, Unwetter.

vėversjys Lerche, dem. *vė-versėlis*.

vėžimas Wagen, dem. *vė-žimàtis*, *vėžimėlis*.

vėžinu -nau -žinti fahren machen; *pa-* mitfahren lassen; *par-* nach Hause fahren.

vėžliõju -liõjau -liõti (eig. wie

ein Krebs, *vēzys*, gehen)
krabbeln, kriechen; *isz-*
herauskr.
vēti vėtiū vėti fahren, trans.
pa- perf., fortfahren; *par-*
heimfahren.
vėn (abgekürztes ntr. zu
vėnas) nur, *vėn mōteriskiy*
nur Frauen.
vėnkaŗt adv. (s. *kaŗtas*) ein-
mal, auf einmal, zugleich.
vėnasỹk (s. *sỹkis*) einmal.
vėnas f. *vėnà* ein; allein;
lauter; *medumì vėnu* S. 78
mit lauter Honig.
vėnàtyjis einzig.
vėnỹbė Einheit, Einigkeit;
vėnỹbėn in Einheit, in
eins.
vėniūtėlis f. *-lė* einzig.
vėnrāgis m. einhörig; Ein-
horn.
vėntuŗtis f. *-tė* (eig. die ein-
zige Habe bildend, s. *tuŗtas*)
einzig (von Kindern).
vėnũlika elf.
vėrà (r. *vėra*) Glaube (Reli-
gion).
vėryju -*ryjau* -*ryti* (r. *vėrit'*)
glauben.
vėrnỹbė Treue.
vėrnas (r. *vėrnyj*) f. *vėrnà*
adv. *-naĩ* treu.
vėszũ -*szėjau* -*szėti* zu Gast
sein.
vėsznė Gastin.
vėszpats vėszpatis m. Herr =
Herrscher.
vėtà Ort, dem. *vėtėlė*.
vėtójũ -*tójau* -*tóti* plazieren;
isz- einen Platz geben.

vėzlybas (r. *vėzlygyj*) f. *-ba*
adv. *-bai* ehrbar.
vėzlybĩmas Ehrbarkeit.
vėzlyvas s. *vėzlybas*.
vėzėliũ -*dėjau* -*dėti* wimmeln,
kribbeln (von kleinen Ge-
schöpfen).
vidũr adv. mitten in.
viduŗys das Innere, lok.
viduŗjė *viduŗj* innen; pl.
viduŗėĩ Eingeweide.
vidũrnakts, *piŗm* v. vor
Mitternacht.
vidũs das Innere; *vidũjė taŗp*
jũ mitten unter ihnen.
vĩlgau -*giau* -*gyti* feucht
machen; *su-* befeuchten.
vĩliójũ -*liójau* -*lióti* locken;
isz- herausl., *isz-si-* mit
sich herausl.; *pri-* an-
locken, betrügen.
Vĩlius Wilhelm.
vĩlkas Wolf.
vĩlkiũ -*kėjau* -*kėti* womit geklei-
det sein, gekleidet gehen.
vĩlnos pl. Wolle.
vĩlnàs f. Welle, Woge.
vĩltis f. Hoffnung.
vĩnas Wein. *vĩnan* in den W.
vĩnczavoju s. *vėnczavoju*.
vynājũ -*niójau* -*nioti* it.
wickeln; *ĩ-* einw.; *isz-*
ausw.
vỹnmedis m. Weinstock.
vĩralas Gekochtes, Speise.
vỹras Mann; Ehemann; dem.
vyrėlis, *vyrėtis*.
vyrėsnỹbė Obrigkeit.
vyrėsnis f. *-nė* (komp. zu
vỹras) Oberer, Vorge-
setzter.

vyriáusias f. -sia (Sup. zu *výras*) Ältester, Oberster.
vyriausybė Obrigkeit.
výriszkas f. -ka adv. -kai männlich.
výriszkiš m. Mannsperson.
virkszczà steife Ranke, steifes Stroh, Erbsenstroh.
-virkstu -virkau -virkti, pra- in Weinen ausbrechen.
virpiu virpėjau -pėti beben.
virštù virtaũ viršti (eig. sich wenden, vgl. *verczù*) hinfallen, umfallen; *at-* sich (wieder) verwandeln; *isz-* umfallen; *pa-* zu etwas werden (sich verwandeln).
virszuĩ adv. (lok. zu *virszùs*) oben, darüber.
virszũnė Gipfel.
virszùs obere Spitze, Gipfel.
virszutinis f. -nė oberst.
virtĩ s. *vérdũ*.
virvė Seil, dem. *virvėlė*.
vĩs (abgekürztes Ntr. zu *vĩsas*, alles) adv. immer.
visadà visadòs adv. immer.
visái adv. gänzlich, ganz und gar.
vĩsas f. *vĩsà* ganz omnis; pl. *vĩsì* alle; *isz vĩso* überhaupt.
visaĩp adv. auf jede Weise.
vĩsgalĩngas adv. -gai allmächtig.
vĩsiszkas (eig. allartig) f. *vĩsiszkà* adv. -kai (KLd; *vĩsiszka?* -kai S. 80) gänzlich.
vĩskas (omne quid) alles.
výskũpas Bischof; Superintendent.

vĩslàb (eig. alles Gute omne bonum) alles; akk. *vĩsà lãbà*; instr. *sũ vĩsũ lãbũ* mit allem; *vĩslãbkà* akk. alles und jedes.
vĩsòks f. *vĩsokià* von aller Art, allerlei.
výstau výszczau výstyti windeln (Kind); *i-* einwindeln, einwickeln; *isz-* ausw.; *su-* bewickeln.
výstyklas Windel, *výstyklũsna* in Windeln.
výstu výdau výsti, isz- erblicken, gewahr werden.
vystũ (vĩstũ?) visaũ vĩsti sich fortpflanzen; *pri-* vollwachsen.
výstu výtau výsti welken; *pa-* verwelken.
visur vĩsur adv. überall.
vĩszkai = *vĩsiszkai*.
vĩsztà Huhn, dem. *vĩsztýtis* m. Küchlein.
vĩtòju -tòjau -tòti (wr. *vĩtac*) bewirten; *pa-* zutrinken.
výturýs Lerche, dem. *výturėlis*.
výžà Bastschuh, dem. *výžėlė*.
výžòtas f. -ta mit Bastschuh beschuht.
Vòkėtis m. Deutscher.
vòkiskzas f. -ka adv. -kai deutsch.
vòkiu -kiau vòkti beschicken (Hauswesen); *su-* bereinigen, S. 112 einernten.
vòlioju -liojau -lioti wälzen; *vòlioti-s* sich w.
vòras Spinne.
vòs adv. kaum, *vòs-ne-vòs* mit genauer Not.

rotis f. Geschwür.

rotiu -žiau -rōti stülpen, decken (mit Deckel); *nu-* abdeckeln, (Hut) abnehmen; *už-* aufstülpen.

Z.

zaln̄riszkas f. -ka adv. -kai soldatenmäßig.

zaln̄rius (p. *żołnierz*) Soldat.

zaiūnyju -nyjau -nyti schwatzen, dummes Zeug reden.

zēgorius (p. *zegar*) Uhr.

zgdà (p. *zgoda*) Eintracht.

zokānas (r. *zakon*) Gesetz.

zopōstas (r. p. *zapas*) Schatz, dem. *zopostēlis*.

zūbas (r. *zub* Zahn) dicke, aufgeworfene Lippe.

zuikis m. (wr. *zajka*) Hase, dem. *zuikūtis*.

zūju zūjo (S. 35 *zūje*) *zūti* suchen, nachspüren.

Ž.

žābas dürrer Ast.

žabōju -bōjau -bōti s. *žebōju*.

žādinu -nau -dinti eig. reden machen; *pa-* anreden.

žadū -dējau -dēti einen Spruch tun, besprechen (Krankheit); versprechen; *ap-* versprechen; *pa-* versprechen, verloben.

žāgaras dürres Reis.

žagrē Pflug.

žaības Blitz.

žaībōju -bavau -būti blitzen.

žaidžū -džau žāisti spielen.

žaīslas Spielzeug, dem. *žais-*

lilis; S. 54, 55 im Sinne von gespielter Musikstück oder Musikinstrument.

žaīzdà Wunde.

žākas Sack.

žālias f. *žalià* adv. *žalē* grün.

žaliūju -liavaū -liūti grünen.

žaln̄rius s. *zaln̄rius*.

žaltys Schlange.

žandū žadaū žāsti Spruch tun; *su-si-* sich untereinander bereden.

žangstaū žangsczaū žangstyti it. schreiten.

žārna Darm.

žarstaū žarsczaū žarstyti it. scharren, schüren; *į-* einschüren, stark heizen.

žasēnà Gänsefleisch.

žāsinas Gänserich.

žasis f. Gans, dem. *žasytis* m. junge G.

žarinū -naū -rinti umbringen, ermorden; *nu-* perf.

žebōju -bōjau -bōti zäumen; *pa-* aufzäumen.

žebrys Auerochs.

žēglius Segel.

žegnōju -nōjau -nōti (p. *żegnać*) segnen; *per-* Segen spenden; *per-si-* sich bekreuzigen.

žegnōnē (p. *żegnanie*) Segen.

žeidžū -džau žēisti verwunden, verletzen; *į-* verletzen; *pa-* perf.

želdinu -dinau -dinti grünen lassen, wachsen l.

želėk (zel- aus dem Slav.; vgl. *żelwóli* beklagen; p. *żałować* bedauern) *devi-*

Gott erbarme dich! daß
 Gott erbarm!
želiù žėliau žėlti grünen,
 grünend wachsen; *ap-* be-
 grünen, bewachsen, sich
 befinden, sich behaaren;
isz- herauswachsen, auf-
 wachsen.
žemaitis m. Niederländer,
 Niederlitauer; *žemaičump*
 zu den Žemaiten.
žėmas f. *žemà* adv. *žemai*
 niedrig.
žemczūgas (r. *žemčug*) Perle.
žėmė Erde, dem. *žemėlė*.
žemėpatis m. eig. Landherr,
 Erdherr, S. 103 mythologi-
 sche Figur.
žemjñ adv. nach unten,
 nieder.
žėminu -nau -minti niedrig
 machen; *nu-* erniedrigen,
nu-si- sich ern.
žengiu -giau žėngti schreiten;
į- eintreten; *nu-* hinab-,
 hinschreiten; abschreiten
 (eine Front); *per-* über-
 schr.
žėnklas Zeichen.
žėnklinu Zeichen machen;
pa- bezeichnen; bedeuten.
žėntas Schwiegersohn.
žeriu žėriaũ žėrti scharren.
žėdas Blüte, Ring, dem.
žėdėlis.
žėmà Winter.
žėmavóju -vójau -vóti Winter
 verleben; *per-* überwintern.
žėmỹs eig. Winterwind, Nord-
 wind, pl. *žėmeĩ* Norden.
žėvė Rinde (Baumr.).

žibinu -nau -binti glänzen
 machen, erleuchten.
žibù -bėjau -bėti glänzen,
 strahlen, schimmern.
žiburỹs Kienspan.
žjczyju -czyjau -czyti (p. *žyczyć*)
 borgen; *pa-* erborgen.
žjdas (wr. r. *žid*) Jude.
žjdzu (žydu) žydejau -dėti
 blühen; *pra-* erblühen,
 aufbl.
žilas f. *žilà* adv. *-laĩ* grau
 (von Haaren).
žymė Merkmal.
žjmas f. *-mi* ntr. *-mu* kennt-
 lich.
žinaũ -nójau -nóti kennen,
 wissen; *žinóti-s* sich be-
 wußt sein.
žinaũ prät. zu *žistu*, s. d.
žjnavju -navau -nauti zaubern.
žjnavimas das Zaubern, Zau-
 berei.
žindau -dzau -dyti säugen.
žindinỹcza Amme.
žindu žindau žjsti saugen (an
 der Brust).
žjngsmis m. Schritt.
žynỹs Zauberer.
žiniānis (žiniōnis) m. Kenner.
žjóju žjóju žjóti Mund auf-
 sperren, hiare; *isz-*, *isz-si-*
 dass., *isz-ž.nasrūs* Rachen
 aufsp.
žioplỹs Maulaffe.
žiopsaũ -sójau -sóti mit
 offnem Munde dastehen,
 gaffen.
žiopteriu -terėjau -terėti dem.
 plötzlich den Mund auf-
 sperren.

žirgas Roß, dem. *žirgēlis*,
žirgītis.

žirkt interj., beim plötzlichen
Aufspringen.

žirnis m. Erbse.

žįstu žįlau žįsti ins Blühen
kommen; *pra-* erblühen,
aufbl.

-žįstu -žinau -žinti, nur mit
pa- erkennen, kennen,
pažįstamas Bekannter; *isz-*
pa- erkennen; bekennen;
pa-si- bekannt werden mit-
einander; bekennen; *pri-*
pažinti anerkennen.

župónė (aus dem Slav.; vgl.
p. *župan* Gaugraf) Herrin,
Gutsherrin, vornehme
Frau.

žiupsnis m. eine kleine Menge,
Handvoll (was man mit
der Hand greifen kann),
bißchen; dem. *žiupsnėlis*.

žiūrù -rėjau -rėti blicken,
hinsehen; *ap-* besehen,
ap-si- sich umsehen; *i-*
žiūrėti eig. hineinblicken,
gewahr werden; *pa-* Blick
werfen, hinblicken, *pa-si-*
sich ansehen.

žūrstas Schürze.

žvėlas (p. *žyrot*) Leben.

žlėjāja -javo -jāti dämmern.

žmogūs Mensch; pl. *žmonės*
m. und fem., dem. *žmonė-*
lės.

žmonė Frau, Weib.

žmonės s. *žmogūs*.

žodis m. Wort, dem. *žodėlis*,
žodytis, *žodūtis*.

žolė Gras, Kraut, dem. *žolėlė*.

žolynas Grasstaude, Gras-
büschel, Pflanzenbüschel,
dem. *žolynėlis*.

žudaũ -dzaũ -dyti töten, um-
bringen, *pra-* verderben.

žuvls f. Fisch, dem. *žuvėlė*.

žuvù zuvaũ žúti umkommen,
zugrunde gehen; *pra-* perf.,
verloren gehen, verderben
intr.

žvaigždė žvaigždė Stern.

žvaigždėtas f. *-ta* besternt.

žvakė Kerze.

žvalgaũ -giaũ -gýti blicken,
schauen; *ap-* besehen.

žvejys Fischer.

žvejóju -jójaũ -jóti fischen;
su- auffischen; *su-si-* sich
(dat.) auff.

žvelgiũ -giaũ žvelgti blicken
(wohin), schauen.

žvéngiu -giaũ žvéngti wiehern.

žvėris f. wildes Tier.

žvēgiũ -giaũ žvēgti quieken.

žvilgu (žvilgiu) žvilgėjau -gėti
Blick tun, blicken; *pa-*
hinblicken, hinsehen nach.

-žvingù -žvigaũ -žvìgti, *su-* auf-
quieken.

žvirblis m. Sperling.

Berichtigungen.

S. 1 Z. 5 v. o. lies *Litauischem* statt *Litauischen*. — Z. 12 v. o. *iř* st. *ir*. — S. 2 Z. 19 v. u. *pastólų* st. *pastõly*. — S. 4 Z. 16 v. u. *dõvaną* wie sonst; Kurschat schreibt *dõvaną*. — S. 5 Z. 11 v. o. *pùsę* st. *pùse*. — S. 10 Z. 9 v. u. *sāvąjį* st. *sāvąjį*. — Z. 2 v. u. *plėčiaus* st. *plėcaus*. — S. 12 Z. 5 v. u. *ródos* für *rõdos*? — S. 14 Z. 1 v. u. *krūvõs* st. *kruvõs*. — S. 15 Z. 2 desgl. — S. 17 Z. 5 v. o. *mūsų* st. *músu*. — S. 18 Z. 13 v. o. *pūsczės* st. *pusczės*. — S. 19 Z. 5 v. o. Nach dem Wörterbuch ist *káros* st. *káros* zu schreiben. — Z. 10 v. u. *vėdrù* oder *vėdru* st. *vėdrù*. — S. 20 Z. 16 v. u. *dūkrytė* st. *dukrytė*. — S. 24 Z. 4 v. u. *pérplaukiaũ* st. *pérplaukiau*. — S. 25 Z. 18 v. o. *sūnėlis* st. *sunėlis*. — S. 33 Z. 6 v. u. *Velių* st. *Velų*. — S. 34 Z. 2 v. o. desgl. — Z. 4 v. u. *iẽ* st. *ėi*. — S. 36 Z. 18 v. o. *szitą* st. *szita*. — S. 39 Z. 2 v. u. *visztýczei* st. *vystýczei*. — S. 40 Z. 4 v. o. *baltutėlei* st. *baltulėlei*. — S. 41 Z. 8 v. o. *pirmõjo* st. *pirmõjó*. — S. 46 Z. 7 v. o. *įr* st. *iř*. — S. 50 Z. 2 v. u. *vókiskzkaĩ* st. *vókiskzkaĩ*. — S. 52 Z. 3 v. o. *suláukusiũ* st. *suláukusi*. — S. 53 Z. 13 v. u. *nei* st. *neĩ*. — S. 58 Z. 6 v. u. *mũms* st. *mũms*. — S. 60 Z. 12 v. u. *iř* st. *ir*. — S. 63 Z. 12 v. o. *tařno* st. *tařno*. — S. 64 Z. 18 v. u. *kasrũdenį* st. *kàs rũdenį*. — S. 65 Z. 2 v. u. *užvãkar* st. *uzvãkar*. — S. 68 Z. 17 v. o. *pargriãutų* st. *pargrãutų*. — S. 69 Z. 10 v. u. *džauğės* st. *dzaũğės*. — S. 70 Z. 2 v. o. *iszmětęs* st. *iszmětęs*. — Z. 11 v. u. *bažnýczon* st. *bažyczan*. — S. 74 Z. 1 v. u. *iř* st. *ir*. — S. 79 Z. 13 v. o. *žalõwy* st. *žalõwy*. — S. 80 Z. 9 v. u. *džouğes*, st. *džouğes*. — S. 88 Z. 1 v. u. *pagãutam* st. *pagãutam*. — S. 89 Z. 10 v. o. *vidũjė* st. *vidujė*. — S. 92 Z. 14 v. o. *užtrũks* st. *užtrũks*. — S. 97 Z. 15 v. o. *vilka* st. *vilka*. — S. 99 Z. 8 v. u. *dėlna* st. *dėlnà*. — S. 101 Z. 7 v. o. wohl *atsisvėikinimas* st. *atsvėikinimas*. — Z. 12 f. v. o. *pa-skambėjo* st. *pas-kambėjo*. — S. 109 Z. 13 v. u. *nusiðavė* st. *nusiðave*. (Leskien.)

Nachwort.

Den Druck der Lesestücke hat Leskien noch selbst überwacht. Die Handschrift der Grammatik und des Wörterbuchs hat der schwer Erkrankte im Frühjahr 1916 dem Verlag übersandt; doch ist der Satz erst lange nach seinem Tode (20. September 1916), gegen Ende des Jahres 1918, begonnen worden. Die Korrektur habe ich gemeinsam mit Kollegen Berneker besorgt, dem ich für seine wertvolle Hilfe herzlich danke.

München, September 1919.

Wilhelm Streitberg.

LaLi.Gr
L6295ky

532383
Leskien, August
Litauisches Lesebuch.

DATE

NAME OF BOOK

**University of Toronto
Library**

**DO NOT
REMOVE
THE
CARD
FROM
THIS
POCKET**

Acme Library Card Pocket
LOWE-MARTIN CO. LIMITED

